

Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag

Betänkande av Subventionsbrottsutredningen

Stockholm 2024

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2024:24

SOU och Ds finns på [regeringen.se](https://www.regeringen.se) under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.

Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på [regeringen.se/remisser](https://www.regeringen.se/remisser).

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet

Omslag: Elanders Sverige AB

Tryck och remisshantering: Elanders Sverige AB, Stockholm 2024

ISBN 978-91-525-0894-7 (tryck)

ISBN 978-91-525-0895-4 (pdf)

ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Finansdepartementet

Regeringen beslutade den 31 mars 2022 att utse en särskild utredare för att undersöka hur ett särskilt straffrättsligt skydd, motsvarande det som i bidragsbrottslagen (2007:612) finns för ekonomiska förmåner och stöd till enskilda personer, kan införas även för statliga stöd till företag och andra juridiska personer. Utredaren skulle samtidigt överväga om lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen bör utvidgas.

Till särskild utredare förordnades från och med den 31 mars 2022 hovrättsrådet Sven Johannisson.

Som sakkunnig i utredningen förordnades från och med den 1 september 2022 kanslirådet Cecilia Blomberg.

Som experter förordnades från och med den 1 september 2022 chefsåklagaren Henric Fagher vid Ekobrottsmyndigheten, biträdande enhetschef vid Tillväxtverket Gabriella Fredriksson, numera vice chefsåklagaren Niklas Högdén vid Åklagarmyndigheten, rättssakkunniga Jenny Linde, handläggaren vid Polismyndigheten Stefan Lundberg, numera kanslirådet Julia Nordgren, kanslirådet Frida Persson och experten vid Svenskt näringsliv Stefan Sagebro. Genom beslut den 23 november 2022 förordnades rättsliga experten vid Skatteverket Claes Hensfelt, juristen vid Myndigheten för ungdoms och civilsamhällesfrågor (MUCF) Emilie Kajliden-Fransson, verksamhetssamordnaren vid Arbetsförmedlingen Peter Thornberg och chefsjuristen vid Statens kulturråd Greta von Rosen Stövind som experter i utredningen. Departementsrådet Karin Hermanrud förordnades den 1 december 2022 som expert i utredningen. Den 15 januari 2023 entledigades Frida Persson och i hennes ställe förordnades rätts-sakkunniga Elin Dalenius.

Som sekreterare i utredningen anställdes den 1 juni 2022 hovrättsassessorn Victor Frost och departementssekreteraren Andreas Vigren. Som huvudsekreterare i utredningen anställdes den 7 juni 2022 hovrättsassessorn Christina Weiland. Den 1 juni 2023 anställdes hovrättsassessorn Sofie Strandberg som sekreterare i utredningen. Samma dag löpte Andreas Vignens förordnade ut.

Arbetet har bedrivits i nära samråd med experter och sakkunniga.

Utredningen har antagit namnet Subventionsbrottsutredningen (Fi 2022:02).

Härmed överlämnas betänkandet *Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag* (SOU 2024:24).

Utredningens uppdrag är med detta slutfört.

Stockholm i mars 2024

Sven Johansson

/Christina Weiland
Victor Frost
Sofie Strandberg
Andreas Vignen

Innehåll

Sammanfattning	13
1 Författningsförslag.....	21
1.1 Förslag till lag om subventionsbrott.....	21
1.2 Förslag till lag om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar av statliga företagsstöd	24
1.3 Förslag till lag om ändring i brottsbalken	25
1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet	26
1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen	28
1.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:548) om omställningsstöd.....	30
1.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2015:744) med instruktion för Ekobrottsmyndigheten	31
1.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2020:552) om omställningsstöd för mars och april 2020.....	33
1.9 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2020:838) om omställningsstöd för maj–juli 2020	34
1.10 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:194) om omställningsstöd till vissa särskilt drabbade företag.....	35

1.11	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:126) om ordinarie omställningsstöd.....	36
1.12	Förslag till förordning om ändring i skatteförfarandeförordningen (2011:1261)	37
2	Utredningens uppdrag och arbete	39
2.1	Utredningens uppdrag	39
2.2	Utredningens arbete.....	40
2.3	Definitioner och avgränsningar	40
2.4	Betänkandets disposition	44
3	Bakgrund.....	45
3.1	Inledning	45
3.2	Statliga stöd till företag och andra juridiska personer.....	45
3.2.1	Statliga stöd i Sverige	45
3.2.2	Statsstöd enligt EU-rätten.....	52
3.3	Straffrättsliga bestämmelser.....	53
3.3.1	Brottsbalken	53
3.3.2	Lagen om omställningsstöd.....	57
3.3.3	Bidragsbrottslagen	58
3.3.4	Skattebrottslagen.....	59
3.4	Bestämmelser om underrättelse- och uppgiftsskyldighet....	60
3.4.1	Underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen	60
3.4.2	Uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet.....	61
3.5	Tidigare förslag på området	62
3.5.1	Inledning.....	62
3.5.2	Utredningar	62
3.5.3	Myndighetsuppdrag och rapporter	76
3.5.4	Riksrevisionens rapporter.....	82
3.5.5	Skrivelser.....	86

3.6	Utvecklingen av bidragsbrott, subventionsmissbruk med mera	87
3.6.1	Antalet bidragsbrottsanmälningar har ökat kraftigt över tid.....	88
3.6.2	Ett fåtal personer per år anmäls för subventionsmissbruk.....	92
3.6.3	Lagföringsbeslut gällande omställningsstödsbrott	93
4	Kartläggning av statliga stöd	95
4.1	Inledning.....	95
4.2	Den realekonomiska fördelningen ger en god bild av hur statens utgifter används.....	95
4.3	Den realekonomiska fördelningen ger inte fullständig information om de statliga stöden	103
4.4	Kartläggningen behöver ta hänsyn till hur olika stöd utformats	105
4.5	Vissa avgränsningar har gjorts med avseende på vilka stöd som kartläggs	107
4.5.1	Kartläggningen utgår från en bred tolkning av begreppet ansökan.....	107
4.5.2	Kartläggningen utgår huvudsakligen från budgetåret 2021	110
4.5.3	EU-relaterade stöd som förvaltas av svenska myndigheter ingår i kartläggningen och utgår från 2020.....	111
4.5.4	Stöd som ges av statliga bolag har inte kartlagts	113
4.6	Metod och källor för att identifiera stöd	114
4.6.1	Regleringsbrev	114
4.6.2	Statens årsredovisning.....	116
4.6.3	Skrivelse om skatteutgifter	116
4.6.4	Rapporterade statsstöd till Europeiska kommissionen.....	117
4.6.5	Övriga källor.....	118

4.7	Metod och källor för att uppskatta stödets kostnader.....	118
4.7.1	Kartläggningen utgår från stödets utgifter	118
4.7.2	Utgifterna kan avse beslut som fattats tidigare år	119
4.7.3	Information om utgifter har samlats in genom förfrågningar till myndigheter och organisationer.....	121
4.7.4	Vissa skatteutgifter till företag och andra juridiska personer bygger på osäkra antaganden.....	124
4.8	Resultat av kartläggningen	125
4.8.1	De flesta och största stöden finns inom näringslivsområdet	127
4.8.2	Stöden är främst koncentrerade till vissa utgiftsområden	129
4.8.3	De flesta statliga stöden hanteras av statliga myndigheter.....	132
4.8.4	De 20 största stöden står för ungefär 60 procent av utgifterna	135
4.8.5	Utgifterna för och storleken på stöden skiljer sig både inom och mellan ändamål.....	137
5	Stödets konstruktioner och riskfaktorer för att stöden missbrukas.....	139
5.1	Inledning	139
5.2	Metod för att analysera stödets konstruktioner och identifiera riskfaktorer	139
5.2.1	Utgångspunkter för arbetet.....	139
5.2.2	Urvalet har analyserats utifrån ett antal parametrar.....	141
5.3	Resultatet av vår analys	142
5.3.1	Stödets konstruktioner	142
5.3.2	De beslutande aktörernas kontrollmöjligheter ...	156
5.3.3	Brottsanmälningar gällande statliga stöd under 2021	158

6	Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag och juridiska personer.....	161
6.1	Inledning.....	161
6.2	Behovet av straffrättsliga åtgärder	162
6.2.1	Utgångspunkter vid införande av straffrättsliga åtgärder.....	162
6.2.2	Risk för brottsliga angrepp och felaktiga utbetalningar	163
6.2.3	Statliga stöd behöver ett särskilt straffrättsligt skydd	167
6.2.4	Stöd som har behov av ett särskilt straffrättsligt skydd	171
6.2.5	Utgångspunkter för en straffrättslig reglering	173
6.2.6	Grovt oaktsamma ageranden är straffvärda	178
6.2.7	Felaktig användning av stöd är straffvärt	182
6.3	En ny lag om subventionsbrott.....	186
6.3.1	En ny specialstraffrättslig lag.....	186
6.3.2	Tillämpningsområdet	190
6.3.3	Subventionsbrott	198
6.3.4	Ringa subventionsbrott.....	204
6.3.5	Grovt subventionsbrott	205
6.3.6	Vårdslöst subventionsbrott.....	207
6.3.7	Subventionsmissbruk	208
6.3.8	Grovt subventionsmissbruk.....	212
6.3.9	Frivillig rättelse	213
6.3.10	Anmälningsskyldighet.....	215
6.3.11	Preskription	220
6.3.12	Konkurrensfrågor	221
6.4	Upphävanden och följändringar	222
7	Underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar.....	225
7.1	Inledning.....	225
7.2	Underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen	226
7.2.1	Underrättelseskyldigheten behöver utökas	226

7.2.2	Inga ytterligare utbetalningar bör omfattas av lagen.....	227
7.2.3	Uppräkningen av vilka aktörer som omfattas av underrättelseskyldigheten bör finnas kvar	229
7.2.4	Regionerna ska omfattas av underrättelseskyldigheten.....	229
7.2.5	Underrättelseskyldigheten ska även omfatta antaganden om framtida felaktigheter	232
7.3	Underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar av statliga företagsstöd	234
7.3.1	En underrättelseskyldighet behöver införas.....	234
7.3.2	Underrättelseskyldigheten ska framgå av en ny lag.....	235
7.3.3	Stöd som ska omfattas av lagen.....	236
7.3.4	Underrättelseskyldiga myndigheter och organisationer.....	236
7.3.5	Underrättelseskyldighetens omfattning	239
7.3.6	Undantag från underrättelseskyldigheten	240
7.3.7	Uppgifter som ska lämnas ut.....	241
7.4	Fördelarna överstiger kostnaderna	241
7.5	Fördelarna överväger intrånget i enskildas personliga integritet.....	242
7.6	Behandling av personuppgifter med anledning av underrättelser om felaktiga utbetalningar	244
7.6.1	Rättsliga utgångspunkter för behandlingen av personuppgifter.....	244
7.6.2	Det finns inget behov av ytterligare reglering på dataskyddsområdet.....	246
7.6.3	Elektroniskt utlämnade bör vara möjligt.....	249
8	Konsekvenser av förslagen	251
8.1	Inledning	251
8.2	Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet	251
8.3	Konsekvenser för företag och organisationer.....	256

8.4	Konsekvenser för statliga myndigheter	257
8.5	Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen	260
8.6	Samhällsekonomiska konsekvenser	261
8.7	Statsfinansiella konsekvenser	262
8.8	Konsekvenser för enskilda	268
8.9	Övriga konsekvenser	268
9	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	271
9.1	Ikraftträdande	271
9.2	Övergångsbestämmelser.....	271
10	Författningskommentar	273
10.1	Förslaget till lag om subventionsbrott	273
10.2	Förslaget till lag om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar av statliga företagsstöd.....	284
10.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen	286
 Bilagor		
Bilaga 1	Kommittédirektiv 2022:25	289
Bilaga 2	Lista över identifierade stöd.....	299
Bilaga 3	Förfrågan om uppgifter.....	373
Bilaga 4	Lista över stöd som ingått i analysen av riskfaktorer	387

Sammanfattning

Vårt uppdrag

Vårt uppdrag har bestått i att undersöka hur ett särskilt straffrättsligt skydd, motsvarande det som finns i bidragsbrottslagen (2007:612) för ekonomiska förmåner och stöd till enskilda personer, kan införas även för statliga stöd till företag och andra juridiska personer. Uppdraget har vidare innefattat att överväga om lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdsystemen bör utvidgas. Utredningens syfte har varit att stärka skyddet för de statliga stödsystemen genom effektiva och ändamålsenliga bestämmelser för att motverka och lagföra brott riktade mot dessa system.

Vårt uppdrag har sammanfattningsvis varit att

- kartlägga och analysera statliga stöd till företag och andra juridiska personer,
- identifiera vilka stöd som har behov av ett särskilt straffrättsligt skydd, samt föreslå hur ett sådant straffrättsligt skydd bör utformas, och
- utreda om underrättelseskyldigheten vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen bör utökas, och t.ex. omfatta felaktiga utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer, och i så fall föreslå hur en sådan underrättelseskyldighet bör utformas.

Resultatet av kartläggningsarbetet

Utgångspunkten för kartläggningen har varit att de statliga stöden till företag och andra juridiska personer härrör från riksdagens och regeringens styrning genom föreskrifter, regleringsbrev eller beslutade skatteutgifter. Kartläggningen har utgått från en bred tolkning av begreppet ansökan och utgår huvudsakligen från budgetåret 2021. För att identifiera de statliga stöd som går till företag och andra juridiska personer har flera olika källor använts.

Totalt har 537 stöd identifierats med beräknade utgifter om totalt 158,8 miljarder kronor. Av dessa beräknas 129 miljarder kronor utgöra utgifter på statsbudgetens utgiftssida. Kartläggningen har gjorts för en tidsperiod som inkluderar stöd som inrättats eller förstärkts till följd av covid-19-pandemin. Vår bedömning är att kartläggningen under ett normalår skulle identifierat 511 stöd med totala utgifter om 120,5 miljarder kronor.

Mot bakgrund av det stora antalet stöd har det inte varit möjligt att analysera samtliga dessa. För att kunna genomföra en analys har vi därför gjort ett urval av stöd. Stöden har analyserats utifrån ett antal parametrar som har tagits fram efter möten med utbetalande myndigheter och organisationer. Utifrån de möten vi genomfört och de parametrar vi tittat på har vi identifierat ett antal riskfaktorer för att stöd missbrukas.

Våra förslag

Ny lag om subventionsbrott

Vi föreslår att det ska införas en ny straffrättslig reglering som omfattar statliga företagsstöd. Med statliga företagsstöd avses stöd, bidrag och andra ersättningar som beslutas av en statlig myndighet eller en organisation som av staten har fått uppgiften att besluta om stöd, och betalas ut till eller på annat sätt tillgodoräknas en juridisk person eller en enskild näringsidkare. Straffbestämmelserna föreslås bilda en särskild lag.

Huvudbrottet heter subventionsbrott. Vidare finns ett ringa brott samt ett grovt brott som betecknas ringa subventionsbrott respektive grovt subventionsbrott. Härutöver finns en särskild straffbestämmelse för grovt oaksamma fall, vårdslöst subventionsbrott. Ringa

subventionsbrott ska få åtalas av åklagare endast om åtal av särskilda skäl är motiverat från allmän synpunkt.

Kriminaliseringen omfattar såväl lämnande av oriktiga uppgifter som underlåtenhet att anmäla ändrade förhållanden. Brotten konstrueras, enligt mönster från bl.a. bidragsbrottslagen, med ett fare-rekvisit som innebär ett krav på konkret fara för att ett statligt företagsstöd felaktigt betalas ut, felaktigt tillgodoräknas, betalas ut med ett för högt belopp eller tillgodoräknas med ett för högt belopp. Det samma gäller om det föreligger konkret fara för att ett statligt företagsstöd, som mottagaren helt eller delvis saknar rätt till, inte återkrävs.

De objektiva brottsförutsättningarna för brott som begås av grov oaktsamhet är desamma som för uppsåtliga brott. Strafffrihet föreslås för mindre allvarliga fall av grov oaktsamhet.

Straffskalan är fängelse i högst två år för subventionsbrott av normalgraden och fängelse i lägst sex månader och högst sex år för grovt brott. För ringa brott är straffskalan böter eller fängelse i högst sex månader. Straffskalan för vårdslöst subventionsbrott är böter eller fängelse i högst ett år.

Straffbestämmelserna om subventionsmissbruk och grovt subventionsmissbruk utvidgas till att också omfatta statliga företagsstöd. De grundläggande förutsättningarna för straffansvar är dock desamma som tidigare. Straffansvaret ska gälla för den som, i strid med föreskrifter eller villkor, använder eller utnyttjar ett statligt företagsstöd eller EU-stöd för ett annat ändamål än det som stödet har beviljats för.

Straffskalorna för subventionsmissbruk och grovt subventionsmissbruk lämnas oförändrade. Straffet ska fortsatt vara böter eller fängelse i högst två år för brott av normalgraden, och fängelse i lägst sex månader och högst sex år för grovt brott. I ringa fall ska det inte dömas till ansvar. Bestämmelserna flyttas även från brottsbalken till den föreslagna lagen.

En bestämmelse om frivillig rättelse tas in i lagen. Vid en frivillig rättelse döms inte till ansvar enligt lagen. Vidare tas det in en anmälningsskyldighet med innebörd att myndigheter och organisationer som beslutar om statliga företagsstöd ska göra anmälan till åklagare om det finns anledning att anta att brott enligt denna lag har begåtts.

Utvidgad underrättelseskyldighet

När det gäller välfärdsområdet ska underrättelseskyldigheten i den befintliga lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen utvidgas till att omfatta regionerna. Underrättelseskyldigheten ska även utvidgas till att gälla situationer där det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd kan komma att beslutas, att betalas ut eller att tillgodoräknas felaktigt eller med ett för högt belopp.

Det ska införas en ny lag om underrättelseskyldighet när det gäller statliga företagsstöd. Skyldigheten ska gälla för de aktörer som beslutar om statliga företagsstöd, Kronofogdemyndigheten och regionerna. Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet ska dock undantas.

En underrättelse ska lämnas om det finns anledning att anta att ett statligt företagsstöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Detsamma ska gälla om ett statligt företagsstöd har använts eller utnyttjats, i strid med föreskrift eller villkor, för ett annat ändamål än det som stödet har beviljats för. En underrättelse ska även lämnas om det finns anledning att anta att ett statligt företagsstöd kan komma att beslutas, betalas ut eller tillgodoräknas felaktigt eller med ett för högt belopp.

Underrättelsen ska lämnas till den som har beslutat om ett statligt företagsstöd eller den som kan komma att besluta om det. Om ett statligt företagsstöd beslutats efter överklagande ska underrättelse i stället lämnas till ansvarig myndighet eller organisation. Underrättelseskyldigheten ska inte gälla om det finns särskilda skäl.

Våra överväganden*De närmare skälen för införande av lagen om subventionsbrott*

Vår bedömning är att det förekommer brottsliga angrepp på de statliga stöden till företag och andra juridiska personer. Vi bedömer att angreppen riskerar att leda till felaktiga utbetalningar med betydande belopp. Statliga stöd, bidrag och andra ersättningar till företag och andra juridiska personer är i behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd. Lån, garantier och skatteutgifter har inte ett behov av ett särskilt straffrättsligt skydd.

Det straffbara området och brottsförutsättningarna bör vara anpassade till de särskilda förhållanden som gäller för statliga stöd till företag och andra juridiska personer. Det straffrättsliga skyddet för statliga stöd till företag och andra juridiska personer bör vara lika starkt som det som gäller för ersättningar som omfattas av bidragsbrottslagen. Den straffrättsliga regleringen bör även vara tydlig och lättillgänglig och samlas i en ny specialstraffrättslig lag.

Huvudbrottet subventionsbrott konstrueras med ett farerekvisit. Farerekvisitet ska knytas till straffvärda förfaranden som kan orsaka fara för att ett statligt företagsstöd betalas ut felaktigt eller inte återkrävs, nämligen lämnande av oriktiga uppgifter och underlåtenhet att anmäla ändrade förhållanden.

Brott mot de statliga företagsstöden begås vanligen genom att en sökande genom oriktiga uppgifter försöker tillgodogöra sig ett stöd. Om en ansökan har lett till att ett statligt företagsstöd betalats ut när upptäckt sker är det att anse som ett fullbordat bedrägeri, men om oriktiga uppgifter i en ansökan upptäcks före en utbetalning är det frågan om ett försök till bedrägeri. Det är svårt att argumentera för att det ena agerandet är mindre allvarligt än det andra. Att konstruera brottet med ett farerekvisit leder till att båda situationerna kommer att bedömas som fullbordade brott. Denna konstruktion motsvarar också den som gäller för bidragsbrott och omställningsstödsbrott.

Ansvar för subventionsbrott omfattar även att någon underlåter att anmäla ändrade förhållanden. I likhet med vad som enligt bidragsbrottslagen respektive lagen om omställningsstöd förekommer det att det för statliga företagsstöd finns en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Det gäller omständigheter som kan påverka rätten att erhålla ett statligt företagsstöd eller leda till att stödet återkrävs. Straffansvaret för underlåtenhet att anmäla sådana ändrade förhållanden bör uttryckas i lagtexten.

För grova fall av subventionsbrott bör en särskild straffbestämmelse tas in i lagen. Vid bedömningen av om brottet är grovt bör det beaktas särskilt om brottet rört betydande belopp, om den som begått brottet använt falska handlingar eller vilseledande bokföring, eller om gärningen har ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning. Det bör även införas en särskild straffbestämmelse för ringa brott. Det nya brottet subventionsbrott har stora likheter med bidragsbrott och omställningsstödsbrott. Straff-

skalorna för subventionsbrotten bör mot denna bakgrund vara desamma som för dessa brott.

Även grovt oaktsamma ageranden är straffvärda och bör omfattas av en kriminalisering. En särskild straffbestämmelse för grovt oaktsamma fall av subventionsbrott bör alltså införas. Denna bör även innefatta brott som består i underlåtenhet att anmäla ändrade förhållanden som påverkat rätten till statligt företagsstöd. De objektiva brottsförutsättningarna bör därför vara desamma som för huvudbrottet. Ett oaktsamhetsbrott kan som regel inte anses vara lika straffvärt som ett uppsåtligt brott. För att undvika att lagstiftningen omfattar bagatellartade situationer med små belopp bör mindre allvarliga fall vara straffria.

Det är vanligt att statliga företagsstöd beviljas för ett särskilt ändamål eller för vissa specifika åtgärder. De statliga företagsstöden skiljer sig därmed från de utbetalningar som omfattas av bidragsbrottslagen. Vår kartläggning och analys av de statliga stöden till företag och andra juridiska personer visar att det finns ett behov av straffrättsliga åtgärder för att skydda hur statens medel inte bara betalas ut utan också hur de används. Den ordning som gäller i dag innebär att det är straffritt att använda ett stöd för ett annat ändamål, så länge det inte går att styrka ett bedrägeriuppsåt vid utbetalningstillfället. Den straffrättsliga regleringen bör försöka komma till rätta med det problemet. Att använda eller utnyttja ett statligt stöd till företag eller andra juridiska personer för ett annat ändamål än det som stödet har beviljats för bör därför kriminaliseras. Brottet subventionsmissbruk bör utvidgas till att också omfatta statliga företagsstöd.

Närmare om skälen för en utökad underrättelseskyldighet

Ett flertal myndigheter har anfört att de anser att lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen även ska gälla för regionerna.

Det finns både omständigheter som talar för respektive emot att regionerna ska läggas till som underrättelseskyldiga enligt lagen. Vid en sammantagen bedömning anser vi att skälen för en underrättelseskyldighet väger över. Genom att ålägga regionerna en underrättelse-

skyldighet ökar möjligheten att kunna upptäcka och därmed stoppa fler felaktiga utbetalningar.

Det har vidare framförts önskemål om att även framtida felaktigheter ska omfattas av underrättelseskyldighet enligt lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Vi anser att det finns skäl att utvidga lagen till att även omfatta framtida felaktigheter. Genom förslaget möjliggörs att en beslutande aktör kan få information redan innan ett beslut har fattats eller en utbetalning har skett.

Det är angeläget att statliga företagsstöd omfattas av en underrättelseskyldighet eftersom utbetalningarna ofta uppgår till stora belopp och riskerar att utsättas för brottsliga angrepp. Lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen är inarbetad och tillämpas av en rad olika aktörer. Under sådana förhållanden, och då en gemensam lag kan upplevas som mer svår-tillämpad, anser vi att underrättelseskyldigheten avseende de statliga företagsstöden bör framgå av en ny lag som knyts till lagen om subventionsbrott. Mot bakgrund av det stora antalet underrättelseskyldiga när det gäller de statliga företagsstöden bör aktörerna inte räknas upp i författningstexten utan en generell skrivning är att föredra.

Underrättelseskyldigheten bör i huvudsak vara utformad på samma sätt som underrättelseskyldigheten i lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Det integritetsintrång som den utvidgade underrättelseskyldigheten kan medföra för enskilda vägs upp av intresset av att motverka felaktiga utbetalningar.

Konsekvenserna av våra förslag

Alla förslag som vi lämnar syftar till att stärka skyddet för de statliga stödsystemen genom effektiva och ändamålsenliga bestämmelser för att motverka brott och lagföra dem som begår brott riktade mot dessa system. Våra förslag kommer därför att få konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet. Förslagen kommer bl.a. att innebära ett ökat antal brottsanmälningar och lagföringar.

Om de statliga företagsstöden missbrukas i lägre utsträckning får det positiva konsekvenser för seriösa företag och andra juridiska per-

soner genom att konkurrenssituationen kan antas bli mer rättvis och stödets syften kan uppfyllas i högre grad.

Ett stort antal aktörer kommer att omfattas av anmälnings- och underrättelseskyldighet och kommer även att vara mottagare av underrettelser.

Ekobrottsmyndigheten, domstolarna och Kriminalvården förväntas få en viss ökad arbetsbelastning till följd av våra förslag. Förslagen bedöms medföra ökade kostnader om cirka 60 miljoner kronor för dessa myndigheter. Finansieringen bör ske dels genom minskade förvaltningsanslag för de myndigheter som bedöms få minskad arbetsbörda, dels genom minskade utgifter på ett fåtal större stöd som träffas av våra förslag.

Våra förslag förväntas bidra till att antalet felaktiga utbetalningar minskar. Förslagen och de åtgärder förslagen kan leda till kan innebära stora besparingar för staten.

Ikraftträdande

Vi bedömer att våra författningsförslag kan träda i kraft tidigast den 1 januari 2026. Vi föreslår därför detta datum för ikraftträdande.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om subventionsbrott

Härigenom föreskrivs¹ följande.

1 § Denna lag gäller statliga företagsstöd och EU-stöd.

Med statligt företagsstöd avses i denna lag stöd, bidrag och andra ersättningar som beslutas av en statlig myndighet eller en organisation som av staten har fått uppgiften att besluta om stöd, och betalas ut till eller på annat sätt tillgodoräknas en juridisk person eller en enskild näringsidkare.

Med EU-stöd avses i denna lag sådana bidrag och förmåner som finansieras över eller på annat sätt påverkar Europeiska unionens eller Europeiska atomenergigemenskapens budgetar.

Till ansvar enligt denna lag ska inte dömas om en gärning utgör brott enligt bidragsbrottslagen (2007:612).

2 § För subventionsbrott döms den som lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som det finns en skyldighet att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att ett statligt företagsstöd

1. felaktigt betalas ut, felaktigt tillgodoräknas, betalas ut med ett för högt belopp eller tillgodoräknas med ett för högt belopp, eller

2. inte återkrävs trots att mottagaren helt eller delvis saknar rätt till det.

Straffet är fängelse i högst två år.

3 § Om brott som avses i 2 § är ringa döms för ringa subventionsbrott till böter eller fängelse i högst sex månader.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1371 av den 5 juli 2017 om bekämpande genom straffrättsliga bestämmelser av bedrägeri som riktar sig mot unionens finansiella intressen, i den ursprungliga lydelsen.

4 § Om brott som avses i 2 § är grovt, döms för grovt subventionsbrott till fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas

1. om brottet rört betydande belopp,
2. om den som begått brottet använt falska handlingar eller vilseledande bokföring, eller
3. om gärningen ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning.

5 § För vårdslöst subventionsbrott döms den som av grov oaktsamhet begår en sådan gärning som avses i 2 §. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år.

Om gärningen med hänsyn till beloppet, risken för slutlig ekonomisk skada och övriga omständigheter är mindre allvarlig, ska det inte dömas till ansvar.

6 § För subventionsmissbruk döms den som, i strid med föreskrifter eller villkor, använder eller utnyttjar ett statligt företagsstöd eller ett EU-stöd för ett annat ändamål än det som stödet har beviljats för. Straffet är böter eller fängelse i högst två år. I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

7 § Om brott som avses i 6 § är grovt, döms för grovt subventionsmissbruk till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om brottet rört betydande belopp eller varit av särskilt farlig art.

8 § Den som före utbetalning eller tillgodoräknade frivilligt vidtar en åtgärd som leder till att det kan fattas ett korrekt beslut om ett statligt företagsstöd, döms inte till ansvar enligt 2–5 §§.

9 § För försök till subventionsmissbruk eller grovt subventionsmissbruk döms det till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

10 § Ringa subventionsbrott får åtalas av åklagare endast om åtal av särskilda skäl är motiverat från allmän synpunkt.

11 § Myndigheter och organisationer som beslutar om statligt företagsstöd ska göra anmälan till åklagare om det finns anledning att anta att brott enligt denna lag har begåtts.

12 § Bestämmelserna i 35 kap. 1 § brottsbalken hindrar inte att en person får dömas till påföljd för ringa subventionsbrott enligt 3 § eller vårdslöst subventionsbrott enligt 5 §, om den misstänkte häktats eller fått del av åtal för brottet inom fem år från brottet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

1.2 Förslag till lag om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar av statliga företagsstöd

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller statliga företagsstöd enligt lagen (0000:00) om subventionsbrott.

2 § Underrättelseskyldighet enligt lagen gäller för de myndigheter och organisationer som beslutar om statliga företagsstöd. Skyldigheten gäller dock inte i Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet.

Underrättelseskyldighet gäller även för regionerna och Kronofogdemyndigheten.

3 § En underrättelse ska lämnas om det finns anledning att anta att ett statligt företagsstöd

1. har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp,

2. har använts eller utnyttjats, i strid med föreskrift eller villkor, för ett annat ändamål än det som stödet har beviljats för, eller

3. kan komma att beslutas, att betalas ut eller att tillgodoräknas felaktigt eller med ett för högt belopp.

Underrättelsen ska lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat eller kan komma att fatta ett beslut om statligt företagsstöd. Har ett statligt företagsstöd beslutats efter överklagande ska underrättelse i stället lämnas till ansvarig myndighet eller organisation.

Underrättelseskyldigheten gäller inte om det finns särskilda skäl.

4 § Av underrättelsen ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för antagandet i 3 § första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

1.3 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken¹

dels att 9 kap. 3 b § ska upphöra att gälla,

dels att 9 kap. 11 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

11 §²

För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri eller grovt häleri och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri eller grovt häleri döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För *försök till subventionsmissbruk eller grovt subventionsmissbruk och för förberedelse till grovt ford-ringsbedrägeri* döms det också till ansvar enligt 23 kap.

För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri eller grovt häleri och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri eller grovt häleri döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För förberedelse till grovt ford-ringsbedrägeri döms det också till ansvar enligt 23 kap.

Som för förberedelse till bedrägeri eller grovt bedrägeri döms den som för att bedra försäkringsgivare eller annars med uppsåt att begå bedrägeri skadar sig eller någon annan till person eller egendom. Det-samma ska gälla, om någon med samma uppsåt försöker åstadkomma sådan skada. Har han eller hon innan skadan uppstått frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, ska han eller hon inte dömas till ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

¹ Senaste lydelse av 9 kap. 3 b § 2019:310.

² Senaste lydelse 2023:187.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Skatteverkets verksamhet enligt denna lag omfattar brott enligt

1. skattebrottslagen (1971:69),
2. 30 kap. 1 § första stycket 4 aktiebolagslagen (2005:551),
3. 11 § tredje stycket lagen (1967:531) om tryggnad av pensions-
utfästelse m.m.,

4. 4 kap. 6 b §, 14 kap. 1–4 och 10 §§ och 15 kap. 10–13 §§ brottsbalken, om gärningen avser uppgift eller handling i ärende hos Skatteverket,

5. 9 kap. 1–3 och 11 §§ brottsbalken, om gärningen har samband med Skatteverkets verksamhet enligt

– lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete,

– lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete, eller

– lagen (2020:1066) om förfarandet vid skattereduktion för installation av grön teknik,

6. 11 kap. 5 § brottsbalken,

7. lagen (2014:836) om näringsförbud,

8. folkbokföringslagen (1991:481),

8. folkbokföringslagen (1991:481), *och*

9. lagen (2014:307) om straff för penningtvåtsbrott, *och*

9. lagen (2014:307) om straff för penningtvåtsbrott.

10. *lagen (2020:548) om omställningsstöd.*

Skatteverket får medverka vid undersökning också i fråga om annat brott än som anges i första stycket, om åklagaren finner att det finns särskilda skäl för detta.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2017:453.

² Senaste lydelse 2020:1067.

2. Äldre föreskrifter gäller dock fortfarande i fråga om brott som begåtts före ikraftträdandet.

1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

Härigenom föreskrivs att 2–4 §§ lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Underrättelseskyldighet enligt lagen gäller för Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Utbetalningsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen, kommunerna och arbetslöshetskassorna. Skyldigheten gäller dock inte i Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet.

Underrättelseskyldighet enligt lagen gäller för Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Utbetalningsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen, kommunerna, *regionerna* och arbetslöshetskassorna. Skyldigheten gäller dock inte i Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet.

3 §²

Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodo-räknats felaktigt eller med ett för högt belopp, ska underrättelse om detta lämnas *till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet. Har förmån eller stöd beslutats efter överklagande ska underrättelse i stället i stället lämnas till*

Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodo-räknats felaktigt eller med ett för högt belopp, ska underrättelse om detta lämnas. *Detsamma gäller om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd kan komma att beslutas, att betalas ut eller att till-*

¹ Senaste lydelse 2023:459.

² Senaste lydelse 2019:653.

den myndighet eller organisation som följer av 1 §.

godoräknas felaktigt eller med ett för högt belopp.

Underrättelsen ska lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat eller kan komma att fatta ett beslut. Har förmån eller stöd beslutats efter överklagande ska underrättelse i stället lämnas till den myndighet eller organisation som följer av 1 §.

Underrättelseskyldigheten gäller inte om det finns särskilda skäl.

4 §³

Av underrättelsen ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för antagandet *att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.*

Av underrättelsen ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för antagandet *i 3 § första stycket.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

³ Senaste lydelse 2019:653.

1.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:548) om omställningsstöd

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2020:548) om omställningsstöd

dels att 35–38 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 35 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

1.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2015:744) med instruktion för Ekobrottsmyndigheten

Härigenom föreskrivs att 9 § förordningen (2015:744) med instruktion för Ekobrottsmyndigheten ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

Vid myndigheten handläggs följande mål:

1. mål om brott mot 11 kap. brottsbalken, lagen (1967:531) om trygghet av pensionsutfästelse m.m., skattebrottslagen (1971:69) och aktiebolagslagen (2005:551),

2. mål om brott mot 9 kap. 1–3 §§ brottsbalken, om gärningen rör EU:s finansiella intressen, och 9 kap. 3 b § brottsbalken,

3. mål om brott mot lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergiprodukter,

4. mål om brott mot lagen (2016:1307) om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden,

5. mål om brott mot *lagen* (2020:548) om omställningsstöd, och

6. mål om brott vars handläggning annars ställer särskilda krav på kännedom om finansiella förhållanden, näringslivsförhållanden, skatterätt eller liknande.

Mål om brott som bör handläggas vid myndigheten med hänsyn till att de rör kvalificerad ekonomisk brottslighet som har nationell utbredning, internationell anknytning, är av principiell natur eller av stor omfattning får övertas av Ekobrottsmyndigheten efter framställning från Åklagarmyndigheten.

Mål som avses i första stycket och som 2 eller 4 § förordningen (2014:1106) om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen och vissa andra befattningshavare är tillämplig på och mål

¹ Senaste lydelse 2020:1269.

som rör brott av anställda vid Ekobrottsmyndigheten handläggs vid Åklagarmyndigheten.

Om ett mål rör både brottslighet som avses i första eller andra stycket och annan brottslighet (blandad brottslighet), handläggs målet vid den åklagarmyndighet där det med hänsyn till omständigheterna är lämpligast.

Är det osäkert var ett mål ska handläggas, avgörs frågan av riksåklagaren.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.
 2. Äldre föreskrifter gäller dock fortfarande för handläggning av brott som begåtts före ikraftträdandet.

1.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2020:552) om omställningsstöd för mars och april 2020

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2020:552) om omställningsstöd för mars och april 2020¹

*dels att 20 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 20 § ska utgå,
dels att 2 § ska ha följande lydelse.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

I denna förordning finns bestämmelser om

– uttryck i förordningen (3 §),	
– när omställningsstöd får lämnas (4–7 §§),	
– vissa ombildningar (8 §),	
– beräkning av omställningsstöd (9–15 §§),	
– hur ansökan ska göras (16 och 17 §§),	
– utbetalning av omställningsstöd (18 §),	– utbetalning av omställningsstöd (18 §), <i>och</i>
– rätt att meddela föreskrifter (19 §), <i>och</i>	– rätt att meddela föreskrifter (19 §).
– <i>anmälan om brott (20 §).</i>	

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre föreskrifter gäller dock fortfarande i fråga om brott som begåtts före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse av förordningens rubrik 2020:839.

1.9 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2020:838) om omställningsstöd för maj–juli 2020

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2020:838) om omställningsstöd för maj–juli 2020

- dels* att 20 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 20 § ska utgå,
dels att 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

- I denna förordning finns bestämmelser om
- uttryck i förordningen (3 §),
 - stödperioder och referensperioder (4 §),
 - när omställningsstöd får lämnas (5–10 §§),
 - vissa ombildningar (11 §),
 - beräkning av omställningsstöd (12–20 §§),
 - hur ansökan ska göras (21 och 22 §§),
 - utbetalning av omställningsstöd (23 §),
 - rätt att meddela föreskrifter (24 §), *och*
 - *anmälan om brott* (25 §).
- utbetalning av omställningsstöd (23 §), *och*
 – rätt att meddela föreskrifter (24 §).

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet.

1.10 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:194) om omställningsstöd till vissa särskilt drabbade företag

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2021:194) om omställningsstöd till vissa särskilt drabbade företag

*dels att 22 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 22 § ska utgå,
dels att 2 § ska ha följande lydelse.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

I denna förordning finns bestämmelser om

– uttryck i förordningen (3 §),	
– stödperiod och referensperiod (4 och 4 a §§),	
– när omställningsstöd får lämnas (5–9 §§),	
– vissa ombildningar (10 §),	
– beräkning av omställningsstöd (11–17 §§),	
– hur ansökan ska göras (18 och 19 §§),	
– utbetalning av omställningsstöd (20 §),	– utbetalning av omställningsstöd (20 §), <i>och</i>
– rätt att meddela föreskrifter (21 §), <i>och</i>	– rätt att meddela föreskrifter (21 §).
– <i>anmälan om brott (22 §).</i>	

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Äldre föreskrifter gäller dock fortfarande i fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2021:830.

1.11 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:126) om ordinarie omställningsstöd

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2021:126) om ordinarie omställningsstöd

- dels att 24 § ska upphöra att gälla,*
- dels att rubriken närmast före 24 § ska utgå,*
- dels att 2 § ska ha följande lydelse.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

- I denna förordning finns bestämmelser om
- uttryck i förordningen (3 §),
 - stödperioder och referensperioder (4 §),
 - när omställningsstöd får lämnas (5–10 §§),
 - vissa ombildningar (11 §),
 - beräkning av omställningsstöd (12–19 §§),
 - hur ansökan ska göras (20 och 21 §§),
 - utbetalning av omställningsstöd (22 §),
 - rätt att meddela föreskrifter (23 §), *och*
 - *anmälan om brott (24 §).*
- utbetalning av omställningsstöd (22 §), *och*
- rätt att meddela föreskrifter (23 §).

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.
 2. Äldre föreskrifter gäller dock fortfarande för brott som har begåtts före ikraftträdandet.

1.12 Förslag till förordning om ändring i skatteförfarandeförordningen (2011:1261)

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 8 § skatteförfarandeförordningen (2011:1261) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

8 §¹

Skatteverket ska, utöver vad som följer av 17 § skattebrottslagen (1971:69), göra en anmälan till åklagare så snart det finns anledning att anta att någon har gjort sig skyldig till

1. brott enligt 30 kap. 1 § första stycket 4 aktiebolagslagen (2005:551),

2. brott enligt 11 § tredje stycket lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.,

3. givande av muta enligt 10 kap. 5 b § eller grovt givande av muta enligt 10 kap. 5 c § brottsbalken,

4. bokföringsbrott eller grovt bokföringsbrott enligt 11 kap. 5 § brottsbalken,

5. brott enligt 9 kap. 1–3 och 11 §§ brottsbalken, om gärningen har samband med lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete, lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete eller lagen (2020:1066) om förfarandet vid skattereduktion för installation av grön teknik,

6. brott enligt 4 kap. 6 b §, 14 kap. 1–4 och 10 §§ eller 15 kap. 10–13 §§ brottsbalken, om gärningen avser uppgift eller handling i ärende hos Skatteverket,

7. brott enligt lagen (2014:307) om straff för penningtvåtsbrott, eller

8. brott enligt lagen (2020:548) om omställningsstöd.

6. brott enligt 4 kap. 6 b §, 14 kap. 1–4 och 10 §§ eller 15 kap. 10–13 §§ brottsbalken, om gärningen avser uppgift eller handling i ärende hos Skatteverket, eller

7. brott enligt lagen (2014:307) om straff för penningtvåtsbrott.

¹ Senaste lydelse 2021:95.

En anmälan ska dock inte göras om det kan antas att brottet inte kommer att medföra påföljd eller om anmälan av något annat skäl inte behövs.

En anmälan ska innehålla uppgift om de omständigheter som ligger till grund för misstanken om brott.

I andra fall än som avses i första stycket 3 får anmälan i stället göras till en sådan särskild enhet inom verket som ska medverka vid brottsutredning, om

1. det inte finns skäl att anta att brottet kommer att leda till en annan påföljd än böter,
2. den misstänkte kan antas erkänna gärningen, och
3. den misstänkte har fyllt tjugoett år.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2026.
 2. Äldre föreskrifter gäller dock fortfarande i fråga om brott som begåtts före ikraftträdandet.

2 Utredningens uppdrag och arbete

2.1 Utredningens uppdrag

Våra direktiv beslutades av regeringen den 31 mars 2022. Direktiven i dess helhet finns i *bilaga 1*.

Utredningsuppdraget har bestått i att undersöka hur ett särskilt straffrättsligt skydd, motsvarande det som finns i bidragsbrottslagen (2007:612) för ekonomiska förmåner och stöd till enskilda personer, kan införas även för statliga stöd till företag och andra juridiska personer. Uppdraget har vidare innefattat att överväga om lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen bör utvidgas. Utredningens syfte har varit att stärka skyddet för de statliga stödsystemen genom effektiva och ändamålsenliga bestämmelser för att motverka och lagföra brott riktade mot dessa system.

Vårt uppdrag har sammanfattningsvis varit att

- kartlägga och analysera statliga stöd till företag och andra juridiska personer,
- identifiera vilka stöd som har behov av ett särskilt straffrättsligt skydd, och föreslå hur ett sådant straffrättsligt skydd bör utformas, samt
- utreda om underrättelseskyldigheten vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen bör utökas, och t.ex. omfatta felaktiga utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer, och i så fall föreslå hur en sådan underrättelseskyldighet bör utformas.

2.2 Utredningens arbete

I utredningen har förutom den särskilda utredaren och sekreterarna ingått experter och sakkunniga.

Utredningen påbörjade sitt egentliga arbete den 1 juni 2022. Den har bedrivits i de former som är vanliga för kommittéarbete. Utredningen har haft nio sammanträden, vid vilka experter och sakkunniga har deltagit. Utredningen har därutöver haft möten med Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Tillväxtverket, Skatteverket, Polismyndigheten, Ekonomistyrningsverket, Brottsförebyggande rådet, Verket för innovationssystem (Vinnova), Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida), Arbetsförmedlingen, Statens skolverk, Finansdepartementet, Statens jordbruksverk, Statskontoret, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Folkbildningsrådet, Sveriges Riksidrottsförbund, Boverket, Exportkreditnämnden, Statens kulturråd, Riksgäldskontoret, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Region Stockholm och Region Dalarna. Utredningen har även haft samråd med 2021 års bidragsbrottsutredning (S 2021:03), Utredningen om en modern dataskyddsreglering för Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten och förbättrade förutsättningar för en effektiv kontrollverksamhet (Fi 2021:11), Kommittén om stöd vid korttidsarbete (Fi 2021:05), Utredningen om bolaget som brottsverktyg (Ju 2021:18), Utredningen om hantering av EU-medel (Fi 2021:10), Utredningen om förbättrade möjligheter att utbyta information med brottsbekämpande myndigheter (Ju 2022:03) och Utredningen om styrning och uppföljning av folkbildningen - vägval inför framtiden (U 2022:01).

2.3 Definitioner och avgränsningar

För att genomföra vårt uppdrag har vi behövt ringa in vilka stöd vi ska kartlägga och som därmed ska ligga till grund för våra överväganden och bedömningar. Statliga stöd definieras i direktiven som ekonomiska stöd som finansieras av staten och som efter ansökan betalas ut eller på annat sätt tillgodoräknas företag, inklusive enskilda näringsidkare, eller andra juridiska personer, av en myndighet eller en organisation som av staten har fått uppgiften att besluta om stöd. För att kunna identifiera de stöd vi ska granska har vi valt att närmare precisera de olika delarna i definitionen.

Ekonomiska stöd

Med ekonomiska stöd avser vi stöd, bidrag och andra ersättningar som betalas ut i stödjande syfte efter vissa villkor. Även statliga garantier och utlåning omfattas av vår definition av ekonomiska stöd. Ersättningar som utgör betalning för varor och tjänster eller liknande omfattas inte av definitionen. Stöd, bidrag och andra ersättningar där huvudsyftet är att stödja aktörer eller verksamhet utanför Sverige, t.ex. det internationella biståndet, omfattas inte av vårt uppdrag.

Finansieras av staten

Vår utgångspunkt är att ett stöd finansieras av staten om det på något sätt bekostas av tillgångar som staten förfogar över. Det bör inte vara av betydelse om staten tillgodogjort sig dessa tillgångar genom t.ex. skatter eller specialdestinerade avgifter. Exempel på sådana tillgångar som staten inte tillgodogjort sig genom skatter och specialdestinerade avgifter men som staten ändå förfogar över är de statliga bolagen. Regeringen förvaltar och förfogar över statens tillgångar, om de inte avser riksdagens myndigheter eller i lag har avsatts till särskild förvaltning (9 kap. 8 § första stycket regeringsformen). Exempel på sådan särskild förvaltning är de allmänna pensionsfonderna (AP-fonderna) och stiftelser där staten medverkat vid bildandet.

En stor del av de statliga stöden finansieras genom statsbudgeten. Riksdagen beslutar om skatter och avgifter till staten samt om statens budget (9 kap. 1 § regeringsformen). Huvudregeln är, enligt 3 kap. 4 § budgetlagen (2011:203), att statens budget budgeteras och redovisas brutto. En konsekvent tillämpning innebär att alla inkomster, t.ex. skatter och avgifter, redovisas mot inkomstitlar (t.ex. mervärdesskatt, koldioxidskatt och offentligrättsliga avgifter) och används för att täcka alla utgifter som redovisas mot anslag. Utöver detta finns även s.k. skatteutgifter, som påverkar budgetens inkomstsida. Ur ett budgetperspektiv kan dessa ofta jämföras med stöd som utgår från budgetens utgiftssida (prop. 2010/11:40 s. 46). Som en konsekvens bör därför stöd som ges genom anslag på statsbudgeten eller skatteutgifter betraktas som att de finansieras av staten. En stor del av stöd till svenska företag via EU:s budget redovisas mot anslag på statens budget och bör betraktas som finansierade av staten.

Riksdagen kan göra undantag från huvudregeln om brutto-budgetering och besluta att statens inkomster, t.ex. i form av avgifter, får tas i anspråk för bestämda ändamål på annat sätt än genom beslut om anslag (9 kap. 3 § tredje stycket regeringsformen), s.k. specialdestinering. Detta kan ske bl.a. om avgifterna ska finansiera en verksamhet vars omfattning styrs av efterfrågan och att möjligheterna till hög effektivitet och service i verksamheten främjas (se bet. 2010/11:KU14 s. 18 och 19). Två exempel på specialdestinerade avgifter är de avgifter som betalas av de som fällt vissa slag av vilt (41 § första stycket 2 jaktlagen [1987:259]) respektive den som har tillstånd till vattenverksamhet (6 kap. lagen [1998:812] med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet). Dessa två avgifter finansierar Viltvårdsfonden respektive de s.k. bygdemedlen. Även om dessa medel inte budgeteras inom ramen för statens budget och de har ett förutbestämt ändamål är de en del av de statliga tillgångar som regeringen förvaltar och förfogar över. Det bör därför inte föreligga någon principiell skillnad mellan t.ex. sådana stöd som finansieras via anslag. Således bör även statliga stöd som ges genom t.ex. specialdestinerade avgifter betraktas som att de finansieras av staten.

Ansökan

Begreppet ansökan kan innefatta såväl formella ansökningar enligt 19 § förvaltningslagen (2017:900) som mer ansökningslika förfaranden. Inom ramen för vår kartläggning har vi valt en extensiv tolkning av begreppet ansökan. Det innebär att både formella ansökningar och förfaranden som påminner om en formell ansökan omfattas av kartläggningen. Det avgörande är om det krävs någon aktivitet i form av uppgiftslämnande eller liknande för att få del av stödet. Denna tolkning av begreppet ansökan har vi valt för att täcka in så många stödåtgärder som möjligt i kartläggningen. Att det krävs någon form av ansökan för att ta del av ett specifikt stöd kan framgå av lag, förordning, föreskrifter eller andra villkor om att få ta del av ett statligt stöd.

Betalas ut eller på annat sätt tillgodoräknas

Enligt direktiven ska ett stöd betalas ut eller på annat sätt tillgodoräknas för att det ska innefattas i vårt uppdrag. Vi tolkar direktivens krav på att ett stöd ska betalas ut som att det ska vara frågan om en utbetalning i pengar som sker till antingen ett bankkonto eller kontant. Att ett stöd på annat sätt tillgodoräknas tolkar vi som att det avser den situationen när det sker en kreditering på stödmottagarens skattekonto. Det är ett vedertaget sätt att låta ett stöd eller en förmån komma en sökande till godo.

Företag och andra juridiska personer

Enligt direktiven gäller vårt uppdrag sådana statliga stöd som riktar sig till företag och andra juridiska personer. Enligt vedertagen juridisk terminologi avser begreppet juridisk person en organisation eller sammanslutning som har rättshandlingsförmåga och självständigt kan agera som rättssubjekt, t.ex. genom att ingå avtal eller ansöka om statliga stöd. Juridiska personer innefattar bl.a. aktiebolag, handelsbolag, ekonomiska och ideella föreningar och stiftelser. Direktiven innefattar även företag som drivs av fysiska personer som enskild näringsverksamhet, även om sådan verksamhet inte är en juridisk person.

Vårt uppdrag gäller således inte enbart vad man kan kalla rena företagsstöd, dvs. enbart sådana stöd som går till bolag och företag. Uppdraget innefattar även andra stöd som betalas ut till företag och andra juridiska personer, exempelvis det statliga stödet till civilsamhället, den statliga finansieringen av skolan och statsbidragen till trossamfunden.

Offentliga organisationer som kommuner, regioner och statliga myndigheter är också juridiska personer. I vårt arbete har vi dock valt att bortse från stöd som enbart riktar sig till dessa aktörer. Vi anser inte att direktiven ger stöd för att de innefattas i vårt uppdrag.

När begreppet företag och andra juridiska personer används i betänkanDET ska det alltså förstås i enlighet med den nu beskrivna definitionen.

Myndighet eller en organisation

Enligt direktiven omfattas endast sådana stöd som betalas ut av en myndighet eller organisation som av staten fått denna uppgift. Vi har valt att tolka uppdraget så att myndigheter avser statliga myndigheter. Med organisationer avser vi icke-statliga organisationer som har fått uppgiften av staten att besluta om stöd. Exempel på sådana organisationer är Folkbildningsrådet, Sveriges Riksidrottsförbund och Författarförbundet. Även statliga bolag som fått i uppdrag att betala ut stöd anser vi omfattas av begreppet organisationer (se dock avsnitt 4.5.4).

Stöd som beslutas av och betalas ut av kommuner och regioner omfattas inte av vårt uppdrag. Vi anser inte att direktiven, som genomgående talar om statliga stöd, inrymmer även sådana stöd. Detta innebär att stöd där beslutanderätten delegerats till kommuner och regioner inte omfattas av utredningen även om stödet betalas ut med medel från statens budget.

2.4 Betänkandets disposition

Betänkandet inleds med ett kapitel som innehåller en bakgrund för utredningens arbete. Därefter följer ett kapitel som beskriver vårt kartläggningsarbete och resultaten av detta. I femte kapitlet redovisas utredningens arbete i fråga om identifierade riskfaktorer. I sjätte och sjunde kapitlen följer våra överväganden och förslag när det gäller ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag och andra juridiska personer respektive underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar. I åttonde kapitlet finns vår analys i enlighet med kommittéförordningen (1998:1474) av ekonomiska och andra konsekvenser av förslagen. Nionde kapitlet tar upp frågor om ikraftträdande och övergångsbestämmelser. Betänkandet avslutas med en författningskommentar. I bilagor till betänkandet finns utredningens direktiv i sin helhet, en lista över identifierade stöd, den förfrågan om uppgifter som skickades ut till myndigheter och organisationer i samband med kartläggningsarbetet och en lista över stöd som ingått i analysen av riskfaktorer.

3 Bakgrund

3.1 Inledning

I kapitlet behandlas regleringen av de statliga stöden till företag och andra juridiska personer. Vidare ges en kortfattad presentation av det EU-rättsliga regelverket gällande statsstöd. Därefter redogörs för de olika straffrättsliga bestämmelser som i dag tillämpas vid brott mot de statliga stödsystemen. I kapitlet beskrivs också vilka åtgärder som tidigare vidtagits för att motverka felaktiga utbetalningar och förslag med den inriktningen som lämnats i olika sammanhang. Avslutningsvis redogörs också för utvecklingen av antalet brottsanmälningar och lagföringar när det gäller bidragsbrott, subventionsmissbruk och omställningsstödsbrott.

3.2 Statliga stöd till företag och andra juridiska personer

3.2.1 Statliga stöd i Sverige

De statliga stöden till företag och andra juridiska personer uppvisar stora olikheter. De huvudsakliga stödformerna är bidrag och andra ersättningar, lån och garantier. Till detta kommer nedsatta skatter och avgifter samt skattereduktioner, vilka många gånger kan motsvara stöd.

Statliga stöd kan beskrivas på olika sätt. Ett sätt att kategorisera stöden är att skilja på finansiella stöd å ena sidan och icke-finansiella stöd, eller s.k. mjuka stöd, å andra sidan. Med finansiella stöd avses bidrag och andra ersättningar, lån och garantier. Med icke-finansiella stöd avses stöd i form av information, rådgivning, och annat främjande. Denna uppdelning har använts av Företagsstödsutredningen (SOU 1996:69). Vårt uppdrag avser dock endast de finansiella stöden.

Ett annat sätt att dela upp stöden, som ligger mer i linje med utredningens direktiv, är att skilja på stöd som belastar statens budgets utgiftssida respektive inkomstsida. Stöd som lämnas genom bidrag och andra ersättningar, lån, garantier och ägarkapital belastar statens budgets utgiftssida. Stöd som lämnas i form av nedsatta skatter och avgifter eller skattereduktioner belastar statens budgets inkomstsida och brukar kallas skatteutgifter (se skr. 2021/22:98). I det följande redogörs översiktligt för de grundläggande regler som styr statens stödgivning genom bidrag och andra ersättningar, lån, garantier samt skatteutgifter.

Bidrag och andra liknande ersättningar

Bidrag och andra liknande ersättningar utgör den vanligast förekommande stödformen sett till antal. Det finns ett mycket stort antal enskilda stöd och variationen är stor när det gäller vem som kan söka, stödets syfte och villkoren för stöd. Bidrag avser sådana ersättningar där en myndighet eller organisation gör en utbetalning till någon. Det finns även ersättningar där det inte sker någon kontant utbetalning utan där det i stället sker ett tillgodoräknande på sökandens skattekonto. Bidrag och liknande ersättningar till företag och andra juridiska personer är ofta förenade med villkor för hur och till vad medlen får användas. Det är vanligt att exempelvis ett bidrag beviljas för ett särskilt ändamål eller för en specifik åtgärd.

För att en myndighet ska kunna betala ut ett stöd krävs i normalfallet att det beslutats om medel för stödet i statens budget och att myndigheten har en laglig grund att betala ut medlen.

Grundläggande bestämmelser om statens medelsanvändning och budget finns i regeringsformen. Av 9 kap. 2 och 3 §§ regeringsformen följer att det är riksdagen som beslutar om statens budget. Riksdagen beslutar genom statens budget även om statens utgifter på anslag för bestämda ändamål. Enligt 9 kap. 7 § regeringsformen får anslag inte användas på annat sätt än vad riksdagen har bestämt.

Regeringsformens bestämmelser om statens budget kompletteras av budgetlagen (2011:203) och anslagsförordningen (2011:223). Budgetlagen vänder sig främst till regeringen, och av 3 kap. 3 och 4 §§ framgår bl.a. att regeringens förslag till statens budget ska omfatta alla

inkomster och utgifter samt att statens utgifter ska budgeteras och redovisas brutto på anslag.

Varken regeringsformen eller budgetlagen innehåller några bestämmelser om myndigheternas rättsliga förutsättningar för att betala ut ett stöd. Anslagsförordningen innehåller föreskrifter om myndigheternas rätt att disponera anslag. Av 11 § framgår att utbetalning av bidrag från anslag ska göras i nära anslutning till att bidraget ska användas av mottagaren. I övrigt innehåller förordningen inte några bestämmelser som reglerar hur myndigheterna ska gå till väga för att betala ut ett stöd.

De generella författningar som reglerar myndigheternas medelsanvändning ger alltså liten ledning i fråga om myndigheternas stödgivning. Myndigheternas handläggning av frågor om stöd och bidrag styrs i stället av de enskilda stödets författningar som kompletteras av förvaltningslagens (2017:900) allmänna bestämmelser om myndigheternas handläggning.

Stödförfattningarnas normgivningsnivå varierar, både lag och förordning förekommer. Stöden på förordningsnivå är dock betydligt fler. Författningarnas detaljnivå skiljer sig åt. Vissa författningar innehåller detaljerade regler som i stor utsträckning styr myndigheternas ärendehandläggning, exempelvis om vem som kan söka bidraget, vad en ansökan ska innehålla, vem som ska underteckna en ansökan, utbetalningsvillkor och redovisningskrav, medan andra författningar endast i varierande utsträckning innehåller sådana bestämmelser. I vissa fall innehåller författningarna bemyndiganden för berörd myndighet att utfärda verkställighetsföreskrifter.

Det finns även exempel på stöd där det helt saknas en självständig rättslig reglering. I dessa fall hämtar stödgivningen i stället sin rättsliga grund från en kombination av myndighetens instruktion och regeringens beslut om regleringsbrev. Ett exempel på detta är Projektbidrag för främjande av hemslöjd som nämnden för hemslöjdsfrågor ansvarar för. Enligt 2 § i förordningen (1981:500) med instruktion för nämnden för hemslöjdsfrågor ska myndigheten bl.a. ansvara för att fördela statligt stöd till hemslöjdsfrämjande verksamhet. Av regleringsbrevet för 2023 framgår att en anslagspost ska användas för organisationsbidrag till Svenska Hemslöjdsföreningarnas riksförbund och för bidrag till verksamhet med nationella utvecklare, fortbildning och årlig informationskonferens samt för bidrag till projekt inom hemslöjdsområdet.

Det förekommer även stöd som enbart lutar sig mot regeringsbeslut, såsom de stöd som regeringen kan besluta om. Till detta kommer även vissa stöd som enbart grundar sig på regeringsuppdrag och regleringsbrev, t.ex. Livsmedelsverkets stöd för slakterier och vilthanteringsanläggningar. Av Livsmedelsverkets regleringsbrev för 2023 framgår att Livsmedelsverket får cirka 82 miljoner kronor i anslag att använda för nedsättning av avgifter för den offentliga kontroll och annan offentlig verksamhet som görs vid slakterier och vilthanteringsanläggningar under 2023.

Stödförordningarnas tydlighet och kvalitet har diskuterats i tidigare lagstiftningsarbete och i den juridiska litteraturen (se Carlquist, Mattias, 2021: Statligt stöd till näringslivet, Norstedts Juridik, s. 725). Förvaltningslagsutredningen beskrev i sitt slutbetänkande förordningarna enligt följande.

De aktuella förordningarna [...] är av tämligen disparat natur men har det gemensamt att de inte utmärks av den stabilitet och permanens som normalt förutsätts för att en fråga ska bli föremål för normgivning. De är ibland av mycket tillfällig natur och avsedda att tillgodose ett akut hjälpbehov. I andra fall är det fråga om att snabbt kunna främja ett angeläget samhällsintresse. Ofta är stödet villkorat av tillgången till för ändamålet anslagna medel. Kriterierna för att bidrag ska utgå är många gånger tämligen vaga och tillämpningen i motsvarande mån svårkontrollerad från strikt juridiska utgångspunkter. (SOU 2010:29 s. 133)

Lån

Av 9 kap. 8 § regeringsformen följer att regeringen förvaltar och förfogar över statens tillgångar men att regeringen behöver riksdagens medgivande för att ta upp lån eller göra andra ekonomiska åtaganden för staten. Av 6 kap. 3 § budgetlagen framgår att regeringen får besluta om utlåning, som finansieras med lån i Riksgäldskontoret, upp till det belopp som riksdagen har beslutat. Enligt 6 kap. 4 och 5 §§ samma lag ska ränta och vissa avgifter tas ut. Ränta och avgift ska motsvara statens förväntade kostnad för lånet, om inte riksdagen för ett visst lån har beslutat annat. Om det krävs till följd av bestämmelserna om statsstöd i artikel 107 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), får räntan eller avgiften sättas högre. Gemensamt för dessa bestämmelser är att de endast gäller utlåning som finansieras genom lån i Riksgäldskontoret (prop. 2010/11:40, s. 147). Av bestämmelserna i 7 kap. 3 och 5 §§

budgetlagen följer vidare att sådan utlåning bara får ske när kreditrisken för staten är låg. Utlåning när kreditrisken är hög – vilket den ofta är när det är frågan om stöd till företag – ska i stället finansieras genom anslag. (Se Carlquist, s. 743.)

När det gäller de närmare villkoren för den statliga utlåningen saknas en sammanhållen reglering med generella villkor. Vissa bestämmelser om villkor finns i förordningen (2011:211) om utlåning och garantier. Förordningen kompletterar budgetlagens bestämmelser och gäller endast sådan långivning som finansieras genom upplåning i Riksgäldskontoret. Förordningen innehåller bl.a. allmänna bestämmelser om förutsättningar för att betala ut lån, avtalsvillkor samt ränta och avgifter. Av förordningens 5 § följer att en myndighet får besluta om ett lån endast när det följer av en förordning eller av regeringens beslut i ett enskilt fall.

Vissa bestämmelser gällande den anslagsfinansierade långivningen finns i förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar. Förordningen gäller för myndigheter under regeringen och innehåller vissa bestämmelser om betalningsvillkor och ränta för statliga fordringar. Den riktar sig till myndigheterna och innebär inte någon reglering av en myndighets förhållande till den enskilde. Förordningens bestämmelser om ränta grundar exempelvis inte en självständig rätt som myndigheten kan göra gällande mot den enskilde (se rättsfallet NJA 2007 s. 115). För att myndigheten ska kunna ta ut ränta krävs i stället att det medges enligt en stödförordning.

Utöver vad som nämnts saknas alltså allmänna föreskrifter för den statliga utlåningen till företag och andra juridiska personer. Utlåningen styrs i stället i hög grad av de författningar eller bemyndiganden som respektive myndigheter grundar sin utlåning på. När myndigheterna beslutar i ärenden om utlåning sker detta vanligtvis i två steg. Först beslutar myndigheten om att bevilja lånet, därefter träffas ett avtal med låntagaren (jfr 7 § förordningen om utlåning och garantier). Detta innebär att även civilrättsliga regler påverkar lånevillkoren. Den statliga utlåningen är på detta sätt beroende av en blandning mellan offentligrättsliga och civilrättsliga regler. (Se Carlquist, s. 747.)

Garantier

Garantier som stödåtgärd är mindre vanlig jämfört med bidrag och lån. En garanti innebär att staten går i borgen för någon annans betalningar. Garantier utfärdas huvudsakligen av Riksgäldskontoret men även av bl.a. Exportkreditnämnden och Boverket (1 § förordningen [2007:1447] med instruktion för Riksgäldskontoret, 1 § förordningen [2007:1217] med instruktion för Exportkreditnämnden och 1 § förordningen [2020:255] om statlig kreditgaranti för lån för bostadsbyggande).

Utställande av garantier kräver riksdagens medgivande enligt 9 kap. 8 § regeringsformen och regeringen får enligt 6 kap. 3 § budgetlagen ställa ut kreditgarantier för det ändamål och intill det belopp som riksdagen har beslutat. Enligt 6 kap. 4 § budgetlagen ska ränta eller avgift tas ut. Räntan eller avgiften ska motsvara statens förväntade kostnad för åtagandet, om inte riksdagen för ett visst åtagande har beslutat annat. Om det krävs till följd av bestämmelserna om statsstöd i artikel 107 i EUF-fördraget får avgiften sättas högre. För utställande av garantier gäller kravet i 5 § förordningen om utlåning och garantier, dvs. myndigheten behöver stöd för utfärdande av en garanti i antingen en förordning eller i ett regeringsbeslut.

Avgiften som tas ut vid utställande av en garanti utgör en riskpremie som ska motsvara kostnaden för statens förväntade förlust. Vid prissättningen ska full kostnadstäckning eftersträvas, dvs. premiens storlek ska motsvara såväl förväntad förlust som administrativa kostnader (prop. 2009/10:243 s. 82).

På samma sätt som gäller vid statens utlåning sker statens garantigivning vanligtvis i två steg med först ett beslut och därefter ett avtal (jfr 7 § förordningen om utlåning och garantier). Statens utfärdade garantier är i likhet med statens låneavtal beroende av dels ett offentligt regelverk, dels civilrättsliga regler (Carlquist, s. 769).

Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och andra juridiska personer utgörs i de flesta fall av utgifter på statsbudgetens utgiftssida. Men det finns också utgifter som går via skattesystemet, i form av skatteutgifter som påverkar statsbudgetens inkomstsida. Skatteutgifter kan ses som de effekter på skatteintäkterna som uppstår till följd av sär-

regleringar i skattelagstiftningen. Sådana särregleringar är t.ex. nedsatta skattesatser, skattereduktioner och nedsatta avgifter. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika utgiftsområden som t.ex. bostad, miljö, arbetsmarknad eller näringsliv i syfte att stärka dessa områden. Ur ett budgetperspektiv kan de därför ofta jämföras med stöd på budgetens utgiftssida (skr. 2021/22:98 s. 5).

Skatter ska beslutas av riksdagen enligt 1 kap. 4 § regeringsformen och måste ske genom stiftande av lag, vilket följer av 8 kap. 2 och 3 §§ regeringsformen. De beslutade nedsatta skattesatserna och skattereduktionerna finns antingen intagna i inkomstskattelagen (1999:1229) eller i speciallagstiftning på skatteområdet. Ett exempel på en speciallagstiftning med bestämmelser om nedsatta skatter är lagen (1994:1776) om skatt på energi, exempelvis anges i 6 a kap. 2 c § att för biogas och biogasol som förbrukas som bränsle för uppvärmning medges befrielse från både energiskatt och koldioxidskatt med 100 procent.

Avgifter kan delas in i tvingande och frivilliga avgifter. Med tvingande avgifter avses sådana som enskilda måste betala på grund av ett rättsligt tvång, medan en frivillig avgift utgör ett rimligt vederlag för en frivilligt nyttjad tjänst. De avgifter som främst avses när det kommer till skatteutgifter är de tvingande avgifterna. Beslut om tvingande avgifter ska enligt 8 kap. 2 § regeringsformen fattas av riksdagen, men riksdagen kan enligt 8 kap. 3 § regeringsformen bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter. Om riksdagen bemyndigar regeringen att meddela föreskrifter i en viss fråga, kan riksdagen också medge att regeringen bemyndigar en myndighet att meddela föreskrifter i ämnet.

Ett exempel på en sådan nedsatt avgift som avses är den nedsatta arbetsgivaravgiften som följer av lagen (2016:1053) om särskild beräkning av vissa avgifter för enmansföretag. Stödet är utformat som en reduktion av den först anställdas arbetsgivaravgifter under de 24 första månaderna. Den särskilda beräkningen omfattar enskilda näringsidkare, aktiebolag och handelsbolag som uppfyller kriterierna för att vara ett enmansföretag.

3.2.2 Statsstöd enligt EU-rätten

Statliga stöd till företag och andra juridiska personer är inte enbart en nationell angelägenhet utan även ett område med en betydande EU-rättslig reglering. Vår utredning gäller i huvudsak svenska förhållanden och berör exempelvis inte frågor om tillåtligheten av enskilda stödåtgärder i förhållande till EU-rätten. Trots det finns det skäl att kortfattat redogöra för den EU-rättsliga regleringen.

Inom EU-rätten är frågor om medlemsstaternas rätt att i vissa fall besluta om statliga stöd till företag reglerad. Europeiska kommissionen ansvarar för tillämpningen av unionsreglerna om statligt stöd, vilket framgår av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Regelverket kring statliga stöd kan beskrivas som omfattande och strikt. Utgångspunkten är att statligt stöd inte är tillåtet. Exempel på statliga stöd i EU-rättslig mening är såväl bidrag som skattelättnader. EU:s regelverk syftar till att motverka att konkurrensen inom den inre marknaden snedvrids. För att en åtgärd från en medlemsstat ska omfattas av EU:s regelverk om statliga stöd ska det uppfylla fyra kriterier (se artikel 107.1 i EUF-fördraget):

1. Det gynnar ett visst företag eller en viss produktion.
2. Det finansieras genom offentliga medel. Finansieringen kan vara direkt eller indirekt.
3. Stödet snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen.
4. Stödet påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

Regelverket gäller för företag som bedriver ekonomisk verksamhet. Företagsbegreppet har i EU-domstolens praxis getts en vid tolkning. En sammanslutning som bedriver ekonomisk verksamhet räknas som ett företag. Detta synsätt innebär att även organisationer som drivs utan vinstsyfte skulle kunna falla under företag. Stödåtgärder som däremot riktar sig mot icke-ekonomisk verksamhet anses inte utgöra statsstöd i EU-rättslig mening, och faller utanför regelverket.

Det EU-rättsliga regelverket om statliga stöd vilar på förhandsgranskning. Om en medlemsstat planerar att vidta eller ändra en tidigare stödåtgärd, ska medlemsstaten anmäla det till Europeiska kommissionen, se artikel 108.3 i EUF-fördraget. Europeiska kommissionen granskar sedan åtgärden. Medlemsstaten får inte införa stödåtgärden förrän kommissionen godkänt åtgärden. Det finns dock

situationer när statliga stöd är eller kan vara förenliga med den inre marknaden, och därmed tillåtna. En stödåtgärd kan anses tillåten bl.a. om det är frågan om ett stöd av mindre betydelse eller om nyttan med stödet anses större än skadan på konkurrensen. Även om huvudregeln är att en stödåtgärd ska godkännas av kommissionen kan en åtgärd även medges under förutsättning att den omfattas av en gruppundantagsförordning eller av en förordning om stöd av mindre betydelse, s.k. de minimis-stöd med särskilda beloppsgränser. Stöd till jordbruk och fiskeriproduktion omfattas bl.a. av gruppundantagsförordningarna.

3.3 Straffrättsliga bestämmelser

3.3.1 Brottsbalken

När det gäller brott mot de statliga stödsystem som riktar sig till företag och andra juridiska personer kan vissa bestämmelser i brottsbalken tillämpas. I de följande redogörs för de straffbestämmelser som kan bli aktuella.

Bedrägeri

Den som genom vilseledande förmår någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den vilseledde eller någon i dess ställe döms för bedrägeri enligt 9 kap. 1 § brottsbalken. För bedrägeri döms också den som genom att lämna oriktig eller ofullständig uppgift, genom att ändra i program eller upptagning eller på annat sätt olovligen påverkar resultatet av en automatisk informationsbehandling eller någon annan liknande automatisk process, så att det innebär vinning för gärningsmannen och skada för någon annan. Påföljden för bedrägeri av normalgraden är fängelse i högst två år. Är brottet, med hänsyn till skadans omfattning och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, döms enligt 9 kap. 2 § brottsbalken för ringa bedrägeri till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om bedrägeribrottet är att anse som grovt, döms enligt 9 kap. 3 § brottsbalken för grovt bedrägeri till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det beak-

tas om gärningsmannen missbrukat allmänt förtroende eller använt falska handlingar eller vilseledande bokföring eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada. Även försök och förberedelse till bedrägeri och grovt bedrägeri är straffbart.

Subventionsmissbruk

Den som, i strid med föreskrifter eller villkor, använder ett bidrag eller utnyttjar en förmån som finansieras över eller på annat sätt påverkar Europeiska unionens eller Europeiska atomenergigemenskapens budgetar för ett annat ändamål än det som bidraget eller förmånen har beviljats för, döms för subventionsmissbruk enligt 9 kap. 3 b § brottsbalken till böter eller fängelse i högst två år. I ringa fall döms det inte till ansvar.

Om brottet är grovt, döms för grovt subventionsmissbruk till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett betydande värde eller varit av särskilt farlig art. Även försök till subventionsmissbruk och grovt subventionsmissbruk är straffbart.

Urkundsförfalskning

Den som obehörigen framställer en falsk urkund genom att skriva en annan persons namn eller genom att falskeligen skaffa någon annans underskrift eller falskeligen ändrar eller fyller ut en äkta urkund döms enligt 14 kap. 1 § brottsbalken för urkundsförfalskning. För att någon ska kunna dömas för brottet krävs att åtgärden innebär fara i bevishänseende, dvs. att urkunden måste ha betydelse för den beslutande myndighetens beslut om stöd eller förmån. Påföljden för urkundsförfalskning är fängelse i högst två år.

För att utgöra en urkund ska handlingen vara originalbärare av viss information, vara utfärdad till bevis eller kunna tjäna som bevis, och ha en utställarangivelse. Exempel på urkunder är kontrakt, intyg och alla andra handlingar som kan ha betydelse som bevis. Även elektroniska handlingar omfattas av urkundsbegreppet. Likaså omfattas s.k. bevismärken av begreppet urkund.

Om brottet är att anse som ringa, döms enligt 14 kap. 2 § brottsbalken för förvanskning av urkund till böter eller fängelse i högst sex månader. Vid bedömningen av om ett brott är att anse som ringa ska det särskilt beaktas om urkunden är av mindre vikt eller om gärningen har begåtts för att hjälpa någon till hans eller hennes rätt. Är brottet att anse som grovt, döms enligt 14 kap. 3 § brottsbalken för grov urkundsförfalskning till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om förfalskningen avsett en myndighets arkivhandling av vikt eller en urkund som är särskilt betydelsefull i den allmänna omsättningen eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art. Även försök och förberedelse till urkundsförfalskning och grov urkundsförfalskning är straffbart.

Missbruk av urkund

För missbruk av urkund döms enligt 15 kap. 12 § brottsbalken den som sanningslöst åberopar pass, betyg, identitetshandling eller annan sådan för enskild person utställd urkund såsom gällande för sig eller annan person eller lämnar ut sådan urkund för att missbrukas på det sättet, om åtgärden innebär fara i bevishänseende.

Påföljden för missbruk av urkund är böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet grovt döms till fängelse i högst två år.

Missbruk av handling

Den som sanningslöst utger en handling för att vara en riktig kopia av en viss urkund döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, enligt 15 kap. 12 § tredje stycket brottsbalken för missbruk av handling. Påföljden är böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet grovt döms till fängelse i högst två år.

Osann försäkran och vårdslös försäkran

Den som på annat sätt än muntligen lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, när uppgiften enligt lag eller annan författning lämnas på heder och samvete eller under annan liknande försäkran, döms, om

åtgärden innebär fara i bevishänseende, enligt 15 kap. 10 § brottsbalken för osann försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader. Det krävs att de osanna uppgifterna eller förtigandet av sanningen innebär fara i bevishänseende. Det betyder att uppgifterna måste ha betydelse för den beslutande myndighetens beslut om förmån eller stöd. Om brottet är grovt, döms till fängelse i högst två år.

Om gärningen begås av grov oaktsamhet döms för vårdslös försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader.

Osant intygande och brukande av osann urkund

Den som i ett intyg eller en annan urkund lämnar osann uppgift om vem han eller hon är eller om annat än egna angelägenheter eller för skens skull upprättar en urkund rörande rättshandling döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, enligt 15 kap. 11 § brottsbalken för osant intygande. Enligt samma straffbestämmelse döms den som åberopar eller på annat sätt använder en sådan osann urkund, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för brukande av osann urkund. Påföljden för båda brotten är böter eller fängelse i högst sex månader. Om brottet med hänsyn till att det innefattar missbruk av tjänsteställning eller annars är att anse som grovt, döms till fängelse i högst två år.

Företagsbot

På yrkande av åklagare kan ett företag enligt 36 kap. 7 § brottsbalken åläggas företagsbot för brott. Med företag avses i bestämmelsen enskilda näringsidkare och juridiska personer.

För företagsbot krävs att det för brottet är föreskrivet strängare straff än penningböter och brottet har begåtts i utövningen av näringsverksamhet, sådan offentlig verksamhet som kan jämföras med näringsverksamhet, eller annan verksamhet som ett företag bedriver, om brottet har varit ägnat att leda till en ekonomisk fördel för företaget. För företagsbot krävs också att företaget inte har gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottet, eller att brottet har begåtts av en person med ledande ställning i företaget, grundad på befogenhet att företräda företaget eller att fatta beslut på dess vägnar, eller en person som annars haft ett särskilt ansvar för tillsyn

eller kontroll i verksamheten. Företagsbot åläggs dock inte om brottet varit riktat mot företaget.

Vid fastställandet av företagsbotens storlek bestäms ett sanktionsvärde vilket ska svara mot det mått av klander som kan riktas mot företaget med anledning av brottet. När ett företag åläggs företagsbot för flera brott, ska rätten bestämma en gemensam företagsbot för den samlade brottsligheten.

3.3.2 Lagen om omställningsstöd

För att lindra de ekonomiska konsekvenserna av spridningen av sjukdomen covid-19 och göra det möjligt för företag att överbrygga den akuta krisen samt underlätta för företag att ställa om och anpassa sin verksamhet infördes lagen (2020:548) om omställningsstöd (prop. 2019/20:181 s. 26). Samtidigt infördes en särskild straffrättslig reglering för omställningsstöd.

Den som lämnar oriktiga uppgifter i ett ärende enligt lagen om omställningsstöd eller inte anmäler ändrade förhållanden enligt den lagen och på så sätt orsakar fara för att omställningsstöd tillgodoförs felaktigt eller tillgodoförs med ett för högt belopp, eller att ett stöd som företaget helt eller delvis saknar rätt till inte återkrävs döms enligt 35 § för omställningsstödsbrott till fängelse i högst två år.

Om brottet är grovt, döms enligt 36 § för grovt omställningsstödsbrott till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om brottet rört betydande belopp, om den som begått brottet använt falska handlingar eller vilseledande bokföring, eller om gärningen ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning.

Den som begår en sådan gärning som avses i 35 § av grov oakt-samhet döms enligt 37 § för vårdslöst omställningsstödsbrott till böter eller fängelse i högst ett år. Det döms dock inte till ansvar om gärningen med hänsyn till beloppet och övriga omständigheter är mindre allvarlig.

Den som, innan ett omställningsstöd tillgodoförts, frivilligt vidtar en åtgärd som leder till att det kan fattas ett korrekt beslut om stödet, döms inte till ansvar.

3.3.3 Bidragsbrottslagen

Bidragsbrottslagen (2007:612) trädde i kraft den 1 augusti 2007. Syftet med lagen var att åstadkomma ett bättre straffrättsligt skydd för välfärdssystemen och därigenom bevara förtroendet för systemen och skydda de offentliga finanserna. Utbetalningarna från välfärdssystemen är av avgörande betydelse för enskildas försörjning och staten har begränsade möjligheter till kontroll, eftersom utbetalning måste ske på kort tid. Det bedömdes vidare förekomma en omfattande brottslighet mot välfärdssystemen som ledde till felaktiga utbetalningar med betydande belopp. Välfärdssystemens särdrag i förhållande till andra statliga utbetalningar och liknande betalningar på det privata området ansågs motivera ett starkare straffrättsligt skydd. När lagen infördes gjordes bedömningen att den skulle omfatta de mest centrala förmånerna av välfärdssystemen. Sedan dess har tillämpningsområdet utvidgats.

Bidragsbrottslagen omfattar enligt 1 § bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som beslutas av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, en kommun eller en arbetslöshetskassa och som betalas ut till en enskild person (ekonomisk förmån). Lagen gäller även för sådana stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde (ekonomiskt stöd).

En person som lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon enligt lag eller förordning är skyldig att anmäla, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd felaktigt betalas ut, felaktigt tillgodoräknas, betalas ut med ett för högt belopp eller tillgodoräknas med ett för högt belopp, döms enligt 2 § för bidragsbrott till fängelse i högst två år. Om brottet är ringa döms i stället till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är grovt, döms enligt 3 § för grovt bidragsbrott till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om brottet rört betydande belopp, om den som begått brottet använt falska handlingar,

eller om gärningen ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning.

Den som av grov oaktsamhet begår en sådan gärning som avses i 2 §, döms enligt 4 § för vårdslöst bidragsbrott till böter eller fängelse i högst ett år. Om gärningen med hänsyn till beloppet, risken för slutlig ekonomisk skada och övriga omständigheter är mindre allvarlig, döms inte till ansvar.

Den som före utbetalning eller tillgodoräknande av en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd frivilligt vidtar en åtgärd som leder till att ett korrekt beslut om förmånen eller stödet kan fattas, döms inte till ansvar för brott (5 §).

3.3.4 Skattebrottslagen

Skattebrott

Den som på annat sätt än muntligen uppsåtligen lämnar oriktig uppgift till en myndighet eller underlåter att till en myndighet lämna deklaration, kontrolluppgift eller annan föreskriven uppgift och därigenom ger upphov till fara för att skatt undandras det allmänna eller felaktigt tillgodoräknas eller återbetalas till honom själv eller annan döms enligt 2 § skattebrottslagen (1971:69) för skattebrott till fängelse i högst två år. Brottet är konstruerat som ett farebrott vilket innebär att det inte är nödvändigt att ett skatteundandragande faktiskt skett. Om brottet är att anse som ringa, döms enligt 3 § skattebrottslagen för skatteförseelse till böter. Om brottet är att anse som grovt, döms enligt 4 § skattebrottslagen för grovt skattebrott till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det rört mycket betydande belopp, om gärningsmannen använt falska handlingar eller vilseledande bokföring eller om förfarandet ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning eller i annat fall varit av synnerligen farlig art.

Vårdslös skatteuppgift

Den som på annat sätt än muntligen av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift till myndighet och därigenom ger upphov till fara för att skatt undandras det allmänna eller felaktigt tillgodoräknas eller återbetalas till honom själv eller annan döms enligt 5 § skattebrottslagen för vårdslös skatteuppgift till böter eller fängelse i högst ett år. Om gärningen med hänsyn till skattebeloppet och övriga omständigheter är av mindre allvarlig art, ska inte dömas till ansvar.

Brottet utgör den culpösa motsvarigheten till aktivt skattebrott. Ansvar för vårdslös skatteuppgift inträder oavsett om den oriktiga uppgiften avser uppgiftslämnarens egen eller annans skatt.

3.4 Bestämmelser om underrättelse- och uppgiftsskyldighet

3.4.1 Underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

Lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen trädde i kraft den 1 juli 2008. Syftet med lagen är att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar. Lagen gäller samma ekonomiska förmåner och stöd som bidragsbrottslagen, dvs. bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som beslutas av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, en kommun eller en arbetslöshetskassa och som betalas ut till en enskild person (ekonomisk förmån). Lagen gäller även för sådana stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde (ekonomiskt stöd).

Underrättelseskyldigheten gäller för Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Utbetalningsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen, kommunerna och arbetslöshetskassorna. Skatteverkets underrättelseskyldighet gäller dock inte i myndighetens brottsutredande verksamhet, eftersom en sådan underrättelseskyldighet i många fall skulle vara oförenlig med de intressen som bestämmelsen

om förundersökningssekretess är avsedda att skydda (prop. 2007/08:48 s. 22).

Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp, ska de utpekade myndigheterna skicka en underrättelse om detta till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet. Underrättelseskyldigheten gäller dock inte om det finns särskilda skäl. Sådana skäl kan finnas om den myndighet eller organisation som har fattat beslutet redan känner till felaktigheten eller om det är fråga om ett försumbart belopp. Bedömningen av om det finns särskilda skäl ska vara restriktiv. Omständigheter som har att göra med en myndighets eller organisations arbets-situation, t.ex. ärendeanhopningar, utgör aldrig särskilda skäl (prop. 2007/08:48 s. 28).

Underrättelseskyldigheten avser såväl felaktiga utbetalningar på grund av brott som oavsiktliga fel begångna av antingen den enskilde eller den utbetalande aktören. Av underrättelsen ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för antagandet att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Underrättelseskyldigheten är sekretessbrytande enligt 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

3.4.2 Uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet

Som en del i arbetet mot organiserad brottslighet infördes lagen (2016:774) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet. Syftet med lagen är att underlätta informationsutbytet mellan myndigheter som samverkar för att förebygga, förhindra eller upptäcka viss organiserad brottslighet (prop. 2015/16:167 s. 33).

Lagen gäller vid särskilt beslutad samverkan mellan myndigheter för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som är av allvarlig eller omfattande karaktär, och bedrivs i organiserad form eller systematiskt av en grupp individer.

Inom ramen för samverkan enligt lagen ska en myndighet trots sekretess lämna uppgift till en annan myndighet om det behövs för den mottagande myndighetens deltagande i samverkan. En uppgift ska dock inte lämnas om övervägande skäl talar för att det intresse

som sekretessen ska skydda har företrädare framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Det är regeringen som bestämmer vilka myndigheter som ska vara uppgiftsskyldiga eller kan vara mottagare av uppgifter vid uppgiftsutlämnande med stöd av lagen.

3.5 Tidigare förslag på området

3.5.1 Inledning

Sedan bidragsbrottslagen och lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen infördes har det presenterats flera betänkanden och rapporter med fokus på välfärdssystemen och sådana stöd som huvudsakligen riktar sig till enskilda. Det är också inom detta område som flest åtgärder har vidtagits i syfte att minska antalet felaktiga utbetalningar. Problematiken med företag och andra juridiska personer som brottsverktyg i förhållande till ersättningar från det offentliga har endast delvis belysts. Nedan följer en kortfattad redogörelse av de tidigare utredningar som behandlat frågor om felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Vidare redogörs för utredningar som berör frågor där företag används som brottsverktyg i förhållande till det offentliga. Därefter följer en kortfattad redogörelse för myndighetsuppdrag och rapporter på området. Slutligen redovisas ett antal skrivelser som lämnats till regeringen.

3.5.2 Utredningar

Rätt och riktigt – Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2008:74)

Delegationen mot felaktiga utbetalningar inrättades hösten 2005. Syftet med delegationen var att minska felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. I arbetet deltog representanter för totalt 16 myndigheter och organisationer som antingen administrerade och kontrollerade utbetalningar från välfärdssystemen eller ingick i kontroll- och rättskedjan. Uppdraget för det myndighetsgemensamma arbetet var att fungera som ett forum för samverkan. I detta ingick att förebygga och förhindra felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Delegationen publicerade flera rapporter och slutförde sitt arbete under 2008. Delegationen identifierade en rad orsaker till felaktiga utbetalningar. Orsakerna till att utbetalningarna blev felaktiga var påfallande lika trots att förmånerna och myndigheterna skiljde sig åt. En felaktig uppgift om inkomst, förmögenhet, bostad eller förmåga, men även slarv, okunskap och tidsbrist var sådana gemensamma orsaker som delegationen identifierade.

Delegationen uppskattade omfattningen av felaktiga utbetalningar. Av de cirka 510 miljarder kronor som årligen betalades ut från välfärdssystemen bedömde delegationen att i genomsnitt fyra procent betalades ut felaktigt. Bedömningen inkluderade mörkertal, dvs. fel som i regel inte upptäcks. Totalt uppskattade delegationen att de felaktiga utbetalningarna uppgick till 18–20 miljarder kronor per år. Hälften av dessa bedömdes hänförliga till avsiktliga fel från sökanden, den andra hälften bedömdes utgöra oavsiktliga fel från sökande respektive myndigheter. Därutöver konstaterade delegationen att interna oegentligheter kunde förekomma. Delegationen ställde även orsakerna till felaktiga utbetalningar mot de kontroller som myndigheterna planerade att vidta. Resultatet visade att många orsaker till fel skulle komma att kvarstå trots de kontroller och åtgärder som myndigheterna planerade.

Delegationen genomförde en kartläggning av allmänhetens och handläggares attityder till bidragsbrott. Av resultaten framgick att en relativt hög andel av allmänheten hade en acceptans för bidragsbrott. Handläggare och allmänhet upplevde att bidragsbrotten var omfattande.

Delegationen lämnade en rad förslag till åtgärder för att minska såväl oavsiktliga som avsiktliga felaktiga utbetalningar. Åtgärderna innefattade dels regeringens och myndigheternas styrning av arbetet mot felaktiga utbetalningar, dels förändrad lagstiftning och andra regeländringar. Delegationen föreslog bl.a. att tillämpningsområdet för bidragsbrottslagen och lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen skulle utvidgas. För att avlasta rättsväsendet från hanteringen av bidragsbrott som rör mindre belopp föreslog delegationen att frågan om en administrativ sanktionsavgift borde utredas. Frågan om införande av en gemensam funktion för utbetalningskontroll borde också utredas närmare.

Tillämpningsområdet för bidragsbrottslagen och för lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen har utvidgats sedan dess (se prop. 2018/19:132).

Det ska vara lätt att göra rätt – Åtgärder mot felaktiga utbetalningar inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten (SOU 2014:16)

Utredningen hade i uppdrag att kartlägga och analysera förutsättningar för Arbetsförmedlingens arbete med att motverka felaktiga utbetalningar inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Kartläggningen avsåg risker och förekomsten av oegentligheter, överutnyttjande och andra felaktigheter i samband med utbetalning av ekonomiska ersättningar som lämnas till arbetsgivare/anordnare och externa leverantörer av tjänster för stöd till personer med svag förankring på arbetsmarknaden. Utredningen lämnade förslag till åtgärder mot felaktiga utbetalningar inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Utredningen redovisade ett antal risker för felaktiga utbetalningar inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Orsakerna till riskerna fanns på flera nivåer. Det komplexa regelverket som styrde verksamheten med arbetsgivarstöd och övriga program var en övergripande risk. Regleringarna av de olika arbetsmarknadspolitiska programmen var komplex och till övervägande del fokuserad på villkoren för den som är arbetssökande eller arbetslös. Arbetsförmedlingens möjligheter att i beslut tydliggöra under vilka villkor ekonomisk ersättning utgick – till en arbetsgivare, leverantör eller anordnare – var begränsade.

Utredningen föreslog bl.a. att regeringen i särskild ordning borde överväga att i bidragsbrottslagen och lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar inom välfärdssystemen inkludera arbetsgivarstöden inom arbetsmarknadspolitiken. Tillämpningsområdet för bidragsbrottslagen och för lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen har utvidgats sedan dess (se prop. 2018/19:132).

Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra (SOU 2017:37)

Utredningen hade i uppdrag att göra en översyn av välfärdsstatens förmåga att stå emot organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet. I uppdraget ingick att göra en kartläggning av den ekonomiska brottsligheten som riktades mot dessa system och att identifiera riskfaktorer i de system som var mest brottsutsatta. Utredningen skulle även se över funktionen för uppföljning och kontroll hos brottsutsatta myndigheter och analysera de brottsbekämpande myndigheternas förutsättningar att utreda och beivra denna brottslighet. Utredningen skulle därutöver se över ett antal särskilt utpekade frågor, bl.a. överväga att samordna utbetalningar från välfärdssystemen.

I kartläggningen identifierades tre huvudsakliga riskfaktorer. Den första var att uppgifter i de register som har betydelse för utbetalningar från välfärdssystemen inte avspeglade verkliga förhållanden, framför allt uppgifter i folkbokföringsdatabasen. Det gällde även uppgifter hos Bolagsverket, vilket försvårade de brottsbekämpande myndigheternas arbete. Den andra riskfaktorn var att beslutsunderlaget hos de utbetalande aktörerna var bristfälligt. Myndigheternas möjligheter att inhämta och kontrollera lämnade uppgifter bedömdes inte som ändamålsenliga och väl avvägda vilket riskerade att leda till felaktiga beslut eftersom de fattats på felaktiga eller falska grunder. Detta gällde särskilt uppgifter om företag. Den tredje riskfaktorn utgjordes av att de brottsbekämpande myndigheterna inte hade de förutsättningar som var nödvändiga för att brott mot välfärdssystemen skulle kunna utredas och beivras i tillräcklig omfattning.

Kartläggningen visade att samtliga granskade utbetalande myndigheter var utsatta för kvalificerad välfärdsbrottslighet. Brottslighet förekom i många fall där utbetalningar gick till företag och den företagsrelaterade brottsligheten var av varierande slag. Som exempel nämndes felaktiga utbetalningar i samband med rot- och rutavdrag eller av anställningsstöd från Arbetsförmedlingen men även av assistansersättning där utbetalning skedde antingen till den som beviljats assistans eller till det bolag som anordnar assistansen. Företag användes även för att bedriva handel med arbetstillstånd och för att förse personer med oriktiga intyg om anställning. De oriktiga intygen kunde sedan ge rätt till ersättning från arbetslöshetskassa och att få en sjukpenninggrundande och pensionsgrundande inkomst

fastställd, och i ett senare skede ge rätt till utbetalningar från den statliga lönegarantin. Utredningen uppmärksammade särskilt problematiken kring ideella föreningar som i brottsliga syften tog emot ersättning från välfärdssystemen, eftersom dessa var särskilt svåra att kontrollera.

Utredningen ansåg att ordningen för att utreda bidragsbrott inte var ändamålsenlig, i huvudsak av två skäl. Den första var att flera myndigheter, både utbetalande som brottsbekämpande, var inblandade i utredningskedjan och därigenom beroende av varandras insatser i ärendehantering. Den andra orsaken var att det saknades tillräckligt specialiserad kompetens i utredningsorganisationen. Problemen var sådana att ökade resurser inte skulle förändra förutsättningarna.

Utredningen föreslog därför att det skulle inrättas en ny enhet för utredning av bidragsbrott utanför Polismyndigheten hos Försäkringskassan som en särskild enhet, liknande den modell som gäller för Skatteverkets skattebrottsenhet. Det föreslogs även att bidragsbrott i fortsättningen skulle handläggas vid Ekobrottsmyndigheten och att åklagare alltid skulle vara förundersökningsledare vid grova brott. Anmälningar om bidragsbrott skulle göras till Försäkringskassans bidragsbrottsenhet eller till åklagare. Försäkringskassans brottsbekämpande uppgifter skulle regleras i en ny lag. Förslagen i denna del har inte lett till några lagstiftningsåtgärder.

Ett flertal förslag från utredningen har dock lett till lagstiftningsåtgärder. Utredningen lämnade bl.a. förslag på åtgärder i syfte att säkerställa korrekta uppgifter i folkbokföringen. Förslagen innefattade att ge Skatteverket möjlighet att genomföra kontrollbesök, samt införande av en ny straffbestämmelse om folkbokföringsbrott. Förslagen i dessa delar har huvudsakligen genomförts (se prop. 2017/18:145).

Vidare föreslog utredningen att det som villkor för vissa arbetsmarknadsstöd skulle införas bestämmelser om att löneutbetalningarna skulle göras med spårbara betalningsmedel. Det föreslogs vidare att ett motsvarande villkor för rätten till rot- och rutavdrag skulle införas. Förslagen har i dessa delar huvudsakligen genomförts (se prop. 2019/20:1).

Utredningen föreslog också att tillämpningsområdet för bidragsbrottslagen och lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen skulle utvidgas, bl.a. till att omfatta ekonomiskt stöd som beslutas av Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen och som avser viss enskild person men inte utbetalas

till denne. Det föreslogs även att straffskalan för grovt bidragsbrott skulle skärpas. Förslagen har i dessa delar lett till att bidragsbrottslagen och lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen utvidgats (se prop. 2018/19:132).

Vidare föreslog utredningen att frågan om en samordnad statlig utbetalningsfunktion borde utredas närmare, vilket också har genomförts (se SOU 2020:35).

Bidragsbrott och underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen – en utvärdering (SOU 2018:14)

Utredningen hade i uppdrag att utvärdera bidragsbrottslagen och lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Utredningen skulle undersöka hur lagarna fungerade i praktiken och om de uppfyllde sina syften. I uppdraget ingick att utreda om det fanns något behov av att ändra lagarna, och i så fall lämna författningsförslag.

Kartläggningen visade att införandet av bidragsbrottslagen hade lett till att frågor om bidragsbrott fått större fokus hos många av de utbetalande myndigheterna, a-kassorna och kommunerna. Antalet anmälda bidragsbrott hade totalt sett varken ökat eller minskat sett till perioden 2008–2015. Mot bakgrund av att de berörda myndigheterna inte begärt ökade anslag till följd av regleringen tolkade utredningen det som att lagstiftningen varit statsbudgetmässigt neutral. Kunskaperna om bidragsbrottslagen bedömdes som goda medan underrättelseskyldigheten uppgavs vara mindre känd. Information och kontroll framhölls som viktiga verktyg för att förhindra och förebygga brottsligheten och flera aktörer arbetade för att kontrollarbetet skulle bli mer effektivt.

Lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen bedömdes inte ha fått fullt genomslag. Utredningen fann flera orsaker, bl.a. en osäkerhet om i vilka situationer en underrättelse skulle skickas, vilken information som i så fall skulle omfattas eller bifogas samt att hanteringen skedde manuellt, vilket var tidskrävande.

Det gick inte att utifrån kartläggningen säga att bidragsbrottslagen medfört ett minskat antal felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Det ökade fokuset på kontroll som lagen medfört hade

dock lett till positiva effekter. När det gällde tilltron till välfärdssystemen fann utredningen ett visst stöd för att bidragsbrottslagen hade bidragit till en skärpt syn på bidragsfusk.

Utredningen föreslog att bidragsbrottslagen skulle utvidgas till att även omfatta sådant ekonomiskt stöd som beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun och som avser viss enskild person men inte betalas ut till den enskilde. Utredningen föreslog vidare att straffskalan för grovt bidragsbrott skulle skärpas och att det vid bedömningen av om brottet var grovt även skulle beaktas särskilt om den samlade brottsligheten rört betydande belopp. Utredningen föreslog också att brott mot bidragsbrottslagen i fortsättningen skulle anmälas till Polismyndigheten, och inte till Åklagarmyndigheten, eftersom det bättre svarade mot de faktiska förhållandena. Preskriptionstiden för bidragsbrott som är ringa och för vårdslöst bidragsbrott skulle förlängas till fem år. Utredningen föreslog också att tillämpningsområdet för lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen skulle utökas i enlighet med förslaget om ändring i bidragsbrottslagen. Utredningen framhöll även behovet av en gemensam statlig utbetalningsfunktion och vikten av att den frågan utreds.

Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2020 genomfördes merparten av de förslag som utredningen lämnade. (se prop. 2018/19:132).

Samlade åtgärder för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2019:59)

Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen hade som syfte att öka andelen korrekta utbetalningar ur välfärdssystem. Delegationen hade flera uppdrag och lämnade ett antal delrapporter. Bland annat skulle delegationen utgöra ett samlande organ och ta fram faktaunderlag till regeringen. I uppdraget ingick också att lämna förslag på mål och resultatindikatorer för att möjliggöra en uppföljning för regeringen av de insatser som görs av myndigheterna. Delegationen skulle även genomföra omfattningsstudier av felaktiga utbetalningar från system där det finns väsentliga risker för fel och redovisa orsakerna till felen, samt göra en bedömning av den totala omfattningen av felaktiga utbetalningar. I det ingick också att föreslå en modell för hur man återkommande kunde bedöma omfattningen av

felaktiga utbetalningar. Delegationen skulle lämna förslag till ny reglering som skulle underlätta för enskilda och andra aktörer att göra rätt och säkerställa att myndigheter hade rutiner och system som kan motverka felaktiga utbetalningar.

Delegationen uppskattade de felaktiga utbetalningarna till cirka 5,5 procent av de totala utgifterna, exklusive ålderspensionssystemet. Det motsvarade 18 miljarder kronor årligen. Osäkerhetsintervallet uppgick till 3,5–8 procent, eller 11–27 miljarder kronor. Resultaten visade också att felaktiga utbetalningar som en följd av kolliderande ersättningar, dvs. att ersättningar som inte får kombineras betalas ut samtidigt, eller bristande samordning var ett förhållandevis litet problem och uppgick till 91–129 miljoner kronor per år.

Delegationen fann ett antal faktorer som ökade risken för felaktiga utbetalningar. Man konstaterade bl.a. att olika uppgifter och underlag hade en helt avgörande betydelse för att utbetalningar skulle bli korrekta. Felaktiga uppgifter i ansökan och inte anmälda ändrade förhållanden orsakade drygt tre fjärdedelar av de felaktiga utbetalningarna. Att uppgifter som låg till grund för beslut och utbetalningar var korrekta var därför viktigt enligt delegationen. Utformningen av välfärdssystemen utgjorde också en viktig orsak till felaktiga utbetalningar. Ett ersättningssystemets regelverk och konstruktion lade grunden för myndighetens förutsättningar att motverka felaktiga utbetalningar och överutnyttjande. När flera myndigheter ansvarade för ett stöd ökade risken för felaktiga utbetalningar. Detsamma var fallet när företag eller andra externa aktörer var involverade i ett ersättningssystem. Trots att det gjordes betydande insatser inom myndigheterna för att motverka felaktiga utbetalningar visade studierna som genomfördes inom ramen för delegationens arbete att de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen fortsatt var omfattande. Vidtagna åtgärder hade inte varit tillräckliga för att komma till rätta med problemen.

Delegationen lämnade ett antal förslag och flera har lett till åtgärder. Bland annat har ett riksdagsbundet mål om att felaktiga utbetalningar ska minska antagits i statens budget (prop. 2020/21:1 utg.omr. 2 avsnitt 2.3.3). Vidare har ett råd för korrekta utbetalningar inrättats vid Ekonomistyrningsverket, vilket regleras i 3 och 4 §§ förordningen (2021:663) om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen. I förordningen regleras även återkommande omfattningsstudier av felaktiga utbetalningar.

Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2020:35)

Utredningen hade i uppdrag att överväga om en funktion för systemövergripande riskanalyser, urval och kontroller bör införas för att förhindra att felaktiga belopp betalas ut, och för att säkerställa att utbetalningarna sker till rätt mottagare.

Utredningen föreslog att det skulle inrättas en ny myndighet: Myndigheten för utbetalningskontroll. Myndigheten skulle ha i uppdrag att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från de statliga välfärdssystemen. Ansvaret för ärendehandläggning, beslut och kontroll föreslogs ligga kvar på respektive beslutande myndighet och den nya myndigheten skulle inte ompröva eller överpröva några beslut. Den nya myndigheten skulle bidra med underlag till brottsutredningar men inte vara brottsutredande. Den skulle inte heller vara skyldig att anmäla misstänkta bidragsbrott. Utbetalningar från Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten skulle omfattas av den nya myndighetens uppdrag. Även Skatteverkets utbetalningar via skattekontona skulle omfattas. Migrationsverkets utbetalning av dagersättning till asylsökande skulle dock inte omfattas. Flera andra myndigheter skulle vara skyldiga att lämna uppgifter till den nya myndigheten och få ta emot underrättelser om felaktigheter. Myndigheten skulle enbart hantera statliga utbetalningar, vilket skulle betyda att kommunala ersättningar inte skulle omfattas.

Utredningen föreslog att det skulle inrättas ett system med transaktionskonto för statliga utbetalningar. Systemet skulle administreras av den nya myndigheten och skulle leda till en effektivisering genom att utbetalningar från välfärdssystemen hanterades samlat och att kontouppgifter för mottagare av utbetalningar administrerades av en enda myndighet. Uppgifterna från ett transaktionskonto skulle utgöra grunden för den nya myndighetens arbete med dataanalyser och urval för att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar. Myndigheten för utbetalningskontroll skulle därutöver stödja och följa statliga myndigheters och arbetslöshetskassors arbete med att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt vart tredje år lämna en redogörelse till regeringen för hur arbetet mot felaktiga utbetalningar fortlöpte. Utredningen lämnade förslag på ett

antal lagar för att reglera myndighetens verksamhet. Utredningen föreslog att myndigheten skulle påbörja sin verksamhet den 1 januari 2024.

I enlighet med utredningens förslag har regeringen lagt fram förslag om att det ska bildas en ny myndighet. Förslagen har antagits av riksdagen (prop. 2022/23:34, bet. 2022/23:FiU35, rskr. 2022/23:266). Utbetalningsmyndigheten påbörjade sin verksamhet den 1 januari 2024.

Uppdrag om förhindrande av brott kopplade till de stödåtgärder med statsfinansiella och samhällsekonomiska konsekvenser som vidtas med anledning av det nya coronaviruset (Ds 2020:28)

Utredningens uppdrag var att analysera risken för att de stödåtgärder med statsfinansiella och samhällsekonomiska konsekvenser som beslutas av regering och riksdag med anledning av utbrottet av coronaviruset missbrukas i brottslig verksamhet och föreslå åtgärder för att förhindra att det sker.

Utredningen lämnade flera synpunkter och förslag. I utredningens slutredovisning framfördes bl.a. att en grundläggande förutsättning för att undvika felaktiga utbetalningar från stödsystemen är att de uppgifter som ligger till grund för ett beslut är korrekta. Utredningen poängterade behovet av ett utökat informationsutbyte mellan utbetalande och andra berörda myndigheter för att minska risken för fel och upptäcka brott. Regelverken när det gäller handläggning och kontroll behöver vara tydligt utformade och ge myndigheterna rätt befogenheter att kontrollera sökandens uppgifter. Felaktiga utbetalningar måste mötas med effektiva reaktioner, exempelvis genom en möjlighet för myndigheten att besluta om återkrav. En sådan möjlighet saknades i vissa fall.

Utredningen ansåg även att möjligheterna att lagföra företag och de som står bakom företagen som begår brott mot stöd och andra ersättningar behöver ses över och stärkas. Utredningen ansåg att bidragsbrottslagen borde kunna utvidgas till att gälla även ersättningar och stöd som betalas ut till företag, och att också tillämpningsområdet för lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen borde utvidgas på motsvarande sätt. Utredningen ansåg att en sådan utvidgning skulle kunna innebära fler underrättelser om felaktiga utbetalningar och samtidigt göra det tydligt att alla välfärdens bidrag har samma skydd.

Utökat informationsutbyte (Ds 2022:13)

Utredningen hade i uppdrag att utvärdera möjligheterna till informationsutbyte mellan myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor. Utredningen ansåg att statliga och kommunala myndigheter samt de som jämföras med myndigheter enligt offentlighets- och sekretesslagen bör ges förutsättningar att utbyta sekretessbelagda uppgifter i större utsträckning än i dag. Utredningen ansåg att det fanns ett omotiverat glapp mellan de undersökta statliga myndigheternas uppdrag och de rättsliga förutsättningarna för att genomföra det. Utredningen föreslog bl.a. att en generell sekretessbrytande bestämmelse skulle införas. Bestämmelsen skulle innebära att myndigheter, kommuner och andra organ som omfattas av offentlighets- och sekretesslagen skulle kunna utbyta uppgifter om enskilda som behövs för att säkerställa korrekta beslutsunderlag och göra efterkontroller. Bestämmelsen, som skulle omfatta samtliga statliga och kommunala myndigheter samt de som enligt offentlighets- och sekretesslagen jämföras med myndigheter, skulle innebära att uppgifter skulle få lämnas ut såväl på begäran som på eget initiativ. Utredningen föreslog även en utökad uppgiftsskyldighet i vissa fall och ett utökat elektroniskt informationsutbyte mellan vissa myndigheter.

Utredningens förslag bereds i Regeringskansliet. Regeringen har också tillsatt en utredning om förbättrade möjligheter till informationsutbyte mellan myndigheter (Ju 2023:22)

Stärkt arbete med att bekämpa bidragsbrott (SOU 2022:37)

Utredningen hade i uppdrag att stärka arbetet med att bekämpa bidragsbrott mot Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen. I delbetänkandet genomförde utredningen en kartläggning av arbetet mot bidragsbrott för att undersöka om det gick att förbättra hanteringen. Utredningen tittade även på hur styrning och samverkan mellan aktörer i utredningskedjan kunde utvecklas och om ansvar och befogenheter skulle flyttas mellan myndigheter. Därutöver lämnade utredningen ett förslag på ett administrativt sanktionssystem.

I kartläggningen kom utredningen fram till att arbetet mot bidragsbrott hade förbättrats över tid, men att vissa brister kvarstod. Även om fler felaktiga utbetalningar upptäcktes och antalet brottsanmäl-

ningar hade ökat var det fortfarande få överträdelser som ledde till anmälan och lagföring. Genomströmningstiden för de enklare bidragsbrotten hade minskat, medan genomströmningstiden för de grova bidragsbrotten hade ökat. Polismyndigheten bedömdes sakna resurser att prioritera bidragsbrott i den omfattning som de beslutande aktörerna förväntade sig. Vid utredningar av bidragsbrott behövdes även omfattande specialistkompetens och kunskaper för att utreda ekonomisk brottslighet. Utredningen ansåg sammantaget att de brister som framkommit inte kunde åtgärdas genom utvecklad styrning, organisationsförändringar eller ökad samverkan. Det krävdes i stället mer omfattande förändringar.

Utredningen föreslog att det genom en ny lag skulle införas ett system med administrativa sanktionsavgifter. En administrativ sanktionsavgift skulle kunna tas ut för mindre allvarliga brott, i stället för att det görs en anmälan om bidragsbrott. Sanktionsavgiften skulle motsvara 25 procent av det felaktigt utbetalda eller tillgodoräknade beloppet. Ansvaret föreslogs vara strikt, även situationer där den enskilde inte har handlat med uppsåt eller av grov oaktsamhet skulle kunna leda till att en sanktionsavgift tas ut. Förslaget innebar inte att några bidragsbrott avkriminaliserades, även om den enskilde inte skulle bli föremål för dubbla prövningar.

Utredningen föreslog vidare att ansvaret för att utreda bidragsbrott skulle flyttas från Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten till Ekobrottsmyndigheten. Förslaget motiverades bl.a. av att Ekobrottsmyndigheten hade bättre kompetens och större vana att utreda komplex ekonomisk brottslighet, men också av att det administrativa sanktionssystemet skulle lämna utrymme för mer resurser till de allvarligare brotten.

Utredningens förslag bereds i Regeringskansliet.

En ny lag om stöd vid korttidsarbete – ett mer förutsägbart, förenklat och stärkt regelverk (SOU 2022:65)

Utredningen hade i uppdrag att dels analysera betydelsen av korttidsstödet för att lindra de negativa ekonomiska effekterna som uppstått till följd av spridningen av covid-19, dels se över om regelverket bör förändras i vissa avseenden. Den första delen av uppdraget redovisades genom delbetänkandet Korttidsarbete under pandemin – En

utvärdering av stödets betydelse (SOU 2022:30). Slutbetänkandet behandlade uppdraget att se över regelverket.

Utredningen lämnade förslag till en ny lag om stöd vid korttidsarbete med ett samlat system för korttidsarbete. Den nya lagen syftade bl.a. till att möjliggöra en effektiv kontroll och motverka missbruk. Utredningen lämnade också förslag på straffbestämmelser i den nya lagen. Det brottsliga agerandet bestod i att arbetsgivaren hade lämnat oriktiga uppgifter, eller inte följt anmälningsskyldigheten. Ett brott förelåg i sådana fall om det uppstod en fara för att stöd vid korttidsarbete tillgodoförs felaktigt eller med ett för högt belopp, eller inte återkrävs i situationer då arbetsgivaren saknade rätt till stöd. Straffet för brott av normalgraden föreslogs vara fängelse i högst två år, för ringa brott vara böter eller fängelse i högst sex månader och för grovt brott vara fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Ärenden rörande brottet föreslogs hanteras av Ekobrottsmyndigheten.

Utredningens förslag bereds i Regeringskansliet.

Bolag och brott (SOU 2023:34)

Utredningen hade i uppdrag att överväga och föreslå åtgärder för att motverka att aktiebolag och andra företag används för att begå brott och andra oegentligheter. I uppdraget ingick bl.a. att redovisa för- och nackdelar med det nuvarande undantaget från revisionsplikten för små aktiebolag respektive en återinförd revisionsplikt för sådana bolag samt att föreslå de författningsändringar som skulle krävas vid ett eventuellt återinförande. Utredningen hade också att ta ställning till om Bolagsverkets kontrollerande roll borde utökas i ett brottsförebyggande syfte och om det borde införas en särskild straffbestämelse om bolagskapning. Utredningen hade därutöver att ta ställning till ytterligare frågor, bl.a. frågor om tidsfrister för ingivning av årsredovisningar och sanktioner vid förseningar, samt för- och nackdelar med reglerna om tvångslikvidation vid kapitalbrist i aktiebolag.

Utredningen lämnade flera förslag. Bland annat föreslogs det att Bolagsverket i större utsträckning än i dag borde göra kontroller i registreringsärenden för att kunna identifiera brottsliga upplägg där det anmäls målvakter som företrädare för bolag och föreningar. Utredningen föreslog även att Bolagsverket skulle kunna förelägga om personlig inställelse för att säkerställa anmälarens eller den anmäldes

identitet eller behörighet att företräda företaget. Vidare föreslog utredningen att Bolagsverket skulle kunna stryka personer från aktiebolagsregistret, föreningsregistret och handelsregistret som avregistrerats från folkbokföringen på grund av att de har varit registrerade under falsk identitet. Utredningen lämnade också förslag på en ny straffbestämmelse, företagskapning, i 9 kap. brottsbalken.

Utredningens förslag bereds i Regeringskansliet.

Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52)

Utredningen hade i uppdrag att se över möjligheterna att stärka arbetet med att bekämpa bidragsbrott. Syftet var att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv hantering som skulle minska antalet felaktiga utbetalningar och förhindra bidragsbrott som gäller ekonomiska förmåner och stöd som hanteras av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen. Utredningen föreslog att nämnda myndigheter skulle få ett tydligare ansvar att förebygga välfärdsbrott. Ett råd mot välfärdsbrott föreslogs att inrättas för att granska regelförslag ur perspektivet att motverka brott och olika brottsliga upplägg som avser välfärdssystemen. Rådet skulle också ge praktiskt stöd och ta fram vägledande principer för regelgivning på välfärdsområdet. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten föreslogs få utökade möjligheter att hämta in uppgifter från andra aktörer än den enskilde som ett led i att förhindra att brott begås. Kommunerna föreslogs få hämta in vissa uppgifter om inkomst från Skatteverket. Utredningen föreslog även att ett system med bidragsspärr införs. Den som döms eller meddelas ett strafföreläggande för bidragsbrott av normalgraden eller grovt bidragsbrott ska samtidigt meddelas en bidragsspärr av allmän domstol eller åklagare.

Utredningens förslag bereds i Regeringskansliet.

3.5.3 Myndighetsuppdrag och rapporter

Bedrägeribrottsligheten i Sverige – Kartläggning och åtgärdsförslag

Brottsförebyggande rådet fick 2014 i uppdrag av regeringen att genomföra en studie av bedrägerier och arbetet mot sådan brottslighet. Rapporten *Bedrägeribrottsligheten i Sverige - Kartläggning och åtgärdsförslag* (Rapport 2016:9) redovisades 2016. I rapporten konstaterade Brottsförebyggande rådet att det sedan 2008 hade skett en ökning av bedrägeribrottsligheten, både i termer av självrapporterad utsatthet och i antalet ärenden som hanteras av rättsväsendet. Utvecklingen för bidragsbrotten var mer jämn över tid.

För bidragsbrotten beskrevs det typiska upplägget som att gärningspersonen, genom att lämna felaktig information, vilseledde den utsatte att betala ut bidrag eller förmåner som denne inte var berättigad till. En variant var att personen inte underrättade den utbetalande myndigheten eller organisationen om ändrade förhållanden, och därigenom fick en för hög utbetalning. I rapporten noterades det att bidragsbrotten enbart omfattade bidrag och förmåner till enskilda, men att det fanns en del brottsbalksbedrägerier som drabbade de utbetalande aktörerna. Det handlade då om stöd till företagare, som framför allt betalas ut av Arbetsförmedlingen, men även vissa typer av bedrägerier mot Försäkringskassan.

Vid bidragsbrott och andra välfärdsbedrägerier kunde osanna identiteter missbrukas, exempelvis genom falska namnteckningar på diverse intyg eller genom ansökningar om olika bidrag till företag med falska identiteter på lönelistor. Utöver privatpersoners identiteter missbrukades även olika organisationers eller företags identiteter vid bedrägerier.

I fråga om bidragsbrotten var gärningspersonen typiskt sett känd när anmälan gjordes, och andelen anmälningar som ledde till ett personupplklaringsbeslut var relativt hög. Vid dessa ärenden låg den främsta utmaningen i att styrka uppsåt. Vid bedrägerier som begicks med hjälp av företag kunde det bli särskilt svårt att utreda vilka som låg bakom bedrägeriet, eftersom de personer som syntes framför allt var medhjälpare och målvakter.

Brottsförebyggande rådet lämnade ett antal åtgärdsförslag. Bland annat framfördes att lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen borde tillämpas i större ut-

sträckning och att lagen borde utökas till att omfatta alla bidrag i välfärdssystemen, samt att det vore av särskilt stor betydelse att inkludera stöden till företagare. Det konstaterades att det fanns ett behov av ett större utbyte av information och kunskap mellan brottsutredande myndigheter och utbetalande myndigheter.

Välfärdsbrott och otillåten påverkan

Sveriges Kommuner och Regioner publicerade 2021 en rapport om välfärdsbrott och otillåten påverkan i kommunerna (Välfärdsbrott och otillåten påverkan – Från bidragsfusk till systemhotande brottslighet, SKR 2021). Uppdraget bestod bl.a. i att genomföra en intervjustudie och att ta fram information om vilka utmaningar kommunerna stod inför. Intervjustudien skulle enligt uppdraget undersöka välfärdsbrottslighet där individer, företag eller enskilda medarbetare missbrukade välfärdssystemet samt otillåten påverkan.

Problematiken kring otillåten påverkan tycktes enligt rapporten öka. Ibland var påverkansförsöken kopplade till välfärdsbrott, ibland till andra beslut som kommunala tjänstemän och politiker fattade.

Enligt rapporten framkom kopplingarna till den organiserade brottsligheten när intervjustudien beskrev brotten mot välfärdssystemen. Utvecklingen gick mot större, systematiska bedrägerier. Välfärdsbrott med kopplingar till organiserad brottslighet bedömdes öka.

Covid-19. Pandemins långsiktiga konsekvenser för brottsutveckling och samhällsordning

I en egeninitierad rapport redogjorde Polismyndigheten för de långsiktiga konsekvenserna av covid-19-pandemin med avseende på brottsutveckling och samhällsordning (Polismyndigheten, diarienummer A141.490/2020). I rapporten, som publicerades i juli 2020, lyftes bl.a. snabb handläggning och bristande erfarenhet av utredning hos myndigheterna som stora risker för felaktiga utbetalningar. Polismyndigheten bedömde att statliga stödåtgärder sannolikt skulle komma att utnyttjas av kriminella till följd av myndigheternas höga arbetsbelastning.

Välfärdsbrott mot kommuner och regioner

Brottsförebyggande rådet fick i uppdrag av regeringen att genomföra en studie av välfärdsbrott mot kommuner och regioner som involverar företag eller föreningar. Rapporten Välfärdsbrott mot kommuner och regioner (Brå 2022:1) publicerades 2022. Brottsförebyggande rådet beskrev i rapporten hur företag och föreningar kom in i välfärdsystemen, hur felaktigheterna såg ut samt hur kommunerna och regionerna arbetar med frågorna. Brottsförebyggande rådet lämnade även förslag på åtgärder.

Även om studien endast omfattade brott riktade mot kommuner och regioner gjordes vissa iakttagelser som kan antas även ha giltighet för brott riktade mot statliga utbetalningar. I rapporten konstaterade Brottsförebyggande rådet att de lämplighetsprövningar som gjordes vid tillståndsgivning, avtalsskrivande eller inträde på en välfärdsmarknad inte fångade upp alla oseriösa aktörer. Kontroll försvårades även av att bulvaner och målvakter användes som företrädare. Felaktigheter kunde vidare uppkomma först efter att aktören etablerat sig på marknaden. Vad gäller föreningsbidrag gjorde kommunen eller regionen ingen lämplighetsprövning. I stället ställdes det upp vissa villkor och krav på de föreningar som vill kvalificera sig för medel. Dessa krav var generellt sett mycket lägre än de krav som ställdes på företagen. Brottsförebyggande rådet genomförde en analys av de olika befintliga ersättningsmodellerna och kunde bl.a. konstatera att samtliga modeller innebar risker för felaktiga utbetalningar och brottsliga angrepp.

Vad gäller kommuners och regioners sätt att hantera välfärdsbrott noterades att misstänkta brott endast i undantagsfall anmäldes till rättsväsendet, tillsynsmyndigheter eller Skatteverket. Det var även vanligt att brottsanmälan lades ner. Enligt rapporten var det svårt att bevisa den brottsliga gärningen i relation till verksamheter och avtal som i många fall är komplexa, och att bevisa vem eller vilka som var gärningspersoner. En annan svårighet som identifierades var att avgöra om ansvaret skulle tillskrivas en individ, alternativt företaget eller föreningen. Det var inte heller alltid givet vem som ska ses som företrädare för företaget eller föreningen. Brottsförebyggande rådet konstaterade även att kommuners och regioners efterkontroll vid lämnad ersättning tenderade att vara ytlig och att det var som mest markant gällande föreningsbidragen.

Brottsförebyggande rådet lämnade flera förslag på åtgärder. Bland annat föreslogs att det borde införas en särskild lag för företags brott mot välfärdssystemen liknande bidragsbrottslagen och att det borde införas en underrättelseskyldighet rörande företags välfärdsbrott motsvarande den som finns gällande bidragsbrott.

Myndighetsgemensam satsning mot organiserad brottslighet

År 2009 inleddes en myndighetsgemensam satsning mot grov organiserad brottslighet där tolv myndigheter ingår. Ytterligare nio myndigheter ingår som nätverksmyndigheter. Vartannat år tas en myndighetsgemensam lägesbild av den organiserade brottsligheten fram, vilken redovisas av Nationellt underrättelsecentrum där de tolv myndigheterna ingår. Enligt förordningen (2014:1102) med instruktion för Polismyndigheten ska det också årligen ske en redogörelse för den verksamhet som har bedrivits i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten.

I lägesbilden från 2021 (Polismyndigheten, diarienummer A562.287/2021) konstaterade Nationellt underrättelsecentrum att välfärdssystemet utgör en lukrativ inkomstkälla för organiserad brottslighet. Angrepp på utbetalande system och undandragande av skatter och avgifter togs också upp som ett av de allvarligaste hoten, bl.a. för att angreppen möjliggör fortsatt tillväxt av den organiserade brottsligheten. Det fanns även indikationer på att stöden under pandemin var särskilt utsatta, bl.a. noterades att stödet för korttidsarbete utnyttjades av kriminella aktörer. Fram till och med maj 2021 hade en tredjedel av de aktörer som satsningen bedömt som strategiska personer inom den organiserade brottsligheten kopplingar till företag och organisationer som ansökt om pandemirelaterade stöd.

Som de viktigaste sårbarheterna relaterat till dessa angrepp noterades möjligheten att använda företag, målvakter och falska identiteter för att begå brott, tillitsbaserade system i kombination med bristande kontrollverktyg, myndigheternas delade ansvar och begränsade möjligheten att dela information. Därutöver nämndes särskilt korruption, infiltration och otillåten påverkan av den legala samhällssfären som ytterligare sårbarheter. Som en konsekvens var en av Nationellt underrättelsecentrums rekommendationer att den

myndighetsgemensamma satsningen bör prioritera vinstdrivande brottslighet som riktas mot staten och där företag används som brottsverktyg.

I den årliga redovisningen från 2022 bedömdes att de vanligast förekommande stöden och bidragen i den operativa verksamheten mot organiserad brottslighet var personlig assistans och hemtjänst och andra typer av stöd och bidrag som utbetalas av Försäkringskassan, stöd och bidrag från Arbetsförmedlingen, stöd till skol- och förskoleverksamhet, stöd till föreningsverksamhet och lönegaranti.

I lägesbilden från 2023 (Polismyndigheten, diarienummer A215.519/2023) bedömdes angrepp på utbetalande system och undandragande av skatter alltjämt som ett av de allvarligaste hoten. Det tillades att det troligen skett en expansion av brottsligheten. Om staten hittills varit det huvudsakliga målet utsattes nu även kommuner och regioners välfärdsutbetalningar, exempelvis till vårdcentraler, HVB-hem, skyddade boenden och familjehem.

Uppdrag till Ekonomistyrningsverket

Ekonomistyrningsverket har i uppdrag att för regeringen årligen föreslå åtgärder som bör vidtas i syfte att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen. Detta framgår av 11 § förordningen om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen. Ekonomistyrningsverket ska till regeringen även redovisa sina överväganden om, och i så fall hur, resultatet av Ekonomistyrningsverkets övergripande uppgifter kan användas för att säkerställa korrekta utbetalningar av kommunala ersättningar och andra statliga ersättningar än sådana som betalas ut från välfärdssystemen och som avser en enskild person.

I rapporten Säkerställ korrekta utbetalningar från välfärdssystemen – förslag på åtgärder 2023 (ESV 2023:25) konstaterade Ekonomistyrningsverket att uppdraget i första hand omfattade sådana utbetalningar som betalades ut av ett antal statliga myndigheter och som avsåg enskilda personer. Ekonomistyrningsverket ansåg att arbetet mot felaktiga utbetalningar och välfärdsbrott rörde hela välfärden, oavsett om det gäller en statlig individersättning, ett föreningsbidrag, eller en upphandlad välfärdstjänst. Därför lämnade Ekonomi-

styrningsverket ett antal förslag för att stärka arbetet mot felaktiga utbetalningar i en vidare bemärkelse.

Ekonomistyrningsverket föreslog olika åtgärder för att förbättra arbetet med att förebygga brott och felaktigheter inom hela välfärden, dvs. inte bara för de ersättningar som avses i förordningen om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärds-systemen, utan även för kommunala och andra statliga ersättningar än sådana som avser en enskild person. Förslagen handlade om att öka möjligheten att utbyta information om socialtjänst och sjukvård, att ge regionerna en underrättelseskyldighet, att ge fler myndigheter ett brottsförebyggande uppdrag och att följa upp kommunernas arbete med att förebygga välfärdsbrottslighet.

Korrekta utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer

Statskontoret fick i uppdrag av regeringen att kartlägga och analysera hur Folkbildningsrådet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Naturvårdsverket, Sveriges Riksidrottsförbund, SISU Idrottsutbildarna, Statens energimyndighet, Statens kulturråd och Statens skolverk arbetar för att säkerställa korrekta utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer. Promemorian Korrekta utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer publicerades 2023 (Statskontoret 2023:19).

Statskontoret bedömde att kontrollperspektivet generellt sett har blivit tydligare under senare år i organisationernas handläggning av stöden. Samtidigt påpekade Statskontoret att det finns flera viktiga förbättringsområden som organisationerna behöver arbeta vidare med. Statskontoret identifierade tre generella förbättringsområden i arbetet för korrekta utbetalningar. De tre områdena var strategiskt riskanalysarbete, kontroller och systemstöd. Statskontoret identifierade även flera rättsliga och administrativa förutsättningar som försvårar för utbetalande organisationer i deras arbete för korrekta utbetalningar. Det gällde bl.a. att alla stödförordningar inte ger en tydlig möjlighet att ställa krav och genomföra kontroller och att det är svårare att säkerställa korrekta utbetalningar till ideella föreningar. Det konstaterades även att sekretess gör det svårare att säkerställa korrekta utbetalningar och att det saknas en underrättelseskyldighet för myndigheter när de betalar ut stöd till juridiska personer. Stats-

kontoret konstaterade att det inte sker någon systematisk samverkan mellan utbetalande organisationer i arbetet för korrekta utbetalningar.

Statskontoret lämnade ett flertal förslag till regeringen, bl.a. att en gemensam databas över statliga stöd bör skapas. Statskontoret föreslog även att principer för vilka bestämmelser som ska finnas i alla stödförordningar bör tas fram och att en systematisk genomgång och justering av stödförordningarna bör genomföras. Det föreslogs även att ett företrädarregister för ideella föreningar som tar emot statliga stöd bör utredas. Statskontoret lämnade även ett flertal förslag till utbetalande myndigheter och ideella organisationer.

3.5.4 Riksrevisionens rapporter

Revisionsrapport – Bristande rutiner och intern styrning och kontroll i uppföljning av lämnade bidrag 2018

Statens skolverk hade under 2018 i uppdrag att dela ut drygt 17,5 miljarder kronor i bidrag avseende mer än 60 olika typer av statsbidrag. Merparten av de statsbidrag myndigheten hanterade var förordningsstyrda där krav ställdes på Statens skolverk att följa upp hur mottagaren hade använt sig av bidraget. I de fall mottagaren lämnade oriktiga uppgifter eller inte använde bidraget för rätt ändamål skulle det återbetalas till Statens skolverk.

Riksrevisionens granskning (diarienummer 3.1.2-2018-0744) omfattade Statens skolverks hantering av de 34 bidrag som under 2018 hade en bidragsram som översteg 50 miljoner kronor. I granskningen av dessa bidrag tittade Riksrevisionen på om Statens skolverk hade en metod för att följa upp att mottagarna efterlevde de krav som ställdes i förordningarna. Granskningen visade på brister i Statens skolverks uppföljning av att de utbetalda bidragen hade använts ändamålsenligt. Med anledning av detta rekommenderade Riksrevisionen att Statens skolverk stärkte sin uppföljning av att bidragsmottagarna följde de krav som ställdes i de förordningar som var kopplade till respektive statsbidrag.

Klimatklivet – stöd till lokala klimatinvesteringar

Det statliga stödet till klimatinvesteringar (Klimatklivet) granskades av Riksrevisionen (RiR 2019:1). Klimatklivet är ett stöd till lokala klimatinvesteringar som syftar till att öka takten för att nå miljö-kvalitetsmålet. Klimatklivet kan sökas av bl.a. företag, kommuner, bostadsrättsföreningar och regioner, men inte av privatpersoner. Naturvårdsverket ska i samverkan med andra centrala myndigheter och länsstyrelserna administrera och besluta om stöd inom Klimatklivet. Länsstyrelsernas roll är att stödja och vägleda dem som vill ansöka inom respektive län. Länsstyrelserna tar emot ansökan och skriver ett yttrande innan ansökan skickas vidare till Naturvårdsverket för beslut.

En av Riksrevisionens iakttagelser var att uppstartsfasen var mycket kort och karakteriserades av svårigheter då vägledningen för stödsystemet utarbetades parallellt med att handläggningen av bidrag startade. Hur stödet skulle följas upp var heller inte planerat. Det fanns således en risk för att beslut fattades på felaktiga grunder. Utöver detta fann Riksrevisionen att länsstyrelserna saknade insyn i de bedömningar som Naturvårdsverket gjorde av varje ansökan, vilket försvårade länsstyrelsernas kommunikation med de bidragssökande. Naturvårdsverket hade inte heller gjort någon övergripande riskanalys, t.ex. vad gällde risken för oegentligheter. Riksrevisionen bedömde bl.a. att vägledningen som fanns för stödet var otydlig när det gällde vilken typ av uppgifter som behövs för att kunna fatta beslut i de enskilda ärendena och i hur stödet ska följas upp.

Automatiserat beslutsfattande i statsförvaltningen – effektivt, men kontroll och uppföljning brister

Riksrevisionen granskade effektiviteten och rättssäkerheten i statliga myndigheters automatiserade beslutsfattande (RiR 2020:22). I granskningen konstaterades att de myndigheter som undersöktes (Försäkringskassan, Skatteverket och Transportstyrelsen) brast i arbetet med manuell kontroll av ärenden som hade hög risk för fusk och fel, samt att de helt automatiserade besluten följdes upp endast i begränsad omfattning. Detta bedömde Riksrevisionen ledde till att det inte fanns tillräckligt goda förutsättningar att upptäcka och åtgärda fel. Det automatiserade beslutsfattandet bedömdes dock till

viss del ha förbättrat grundläggande rättssäkerhetsaspekter, t.ex. att alla ärenden går igenom samma automatiserade kontroller och hanteras manuellt utifrån samma urvalsgrunder. De granskade myndigheterna hade också identifierat att kompetens för att kunna översätta lagstiftning till programkod var en kritisk faktor för att kunna säkerställa korrekta och rättssäkra automatiserade beslut.

Revisionsrapport – Brister i MUCF:s handläggning av organisationsbidrag

Riksrevisionen granskade Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) handläggning och kontroller av organisationsbidrag (diarienummer 3.1.2-2020-0517). Åren 2016–2020 betalades cirka 1 miljard kronor ut i organisationsbidrag, varav cirka 290 miljoner kronor under 2020. I granskningen konstaterades att handläggningen och kontrollerna vid besluten brustit, bl.a. i fråga om tillförlitligheten i revisorsrapporter som ligger till grund för att intyga antalet bidragsgrundande medlemmar. Riksrevisionen konstaterade att rapporterna ofta utförts av lekmannarevisorer och att inga krav ställdes på revisorernas oberoende eller kunskapsnivå. Rörande kontroller noterade Riksrevisionen att MUCF inte vidtagit ytterligare kontroller vid stödgivningen, trots att de kontroller som genomförts visat att en hög andel av bidragsmottagarna inte uppfyllt villkoren. Inte heller hade kompletterande kontroller gjorts hos bidragsmottagarna för att få in ytterligare underlag. Slutligen konstaterade Riksrevisionen att stödförordningarna inte hindrade bidragsmottagarna från att vidareförmedla bidragen till föreningar som inte uppfyllde stödvillkoren.

Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete

I sin granskning av den statliga lönegarantin uppskattade Riksrevisionen att 6–9 procent (100–150 miljoner kronor) av utgifterna vid konkurser kunde kopplas till misstänkt missbruk (RiR 2022:4). Omkring 7 procent av lönegarantimottagarna hade heller ingen registrerad lön från den arbetsgivare som hade gått i konkurs. De många aktörerna som var involverade i systemet identifierades som en risk-

faktor för att upptäcka missbruk. Som riskfaktorer för missbruk lyftes bl.a. möjligheten att själv föreslå konkursförvaltare, att utbetalningar skulle ske skyndsamt även om det saknades omfattande bevis för att stödmottagaren var berättigad till lönegaranti, liksom att konkursförvaltare hade begränsade möjligheter att få löneuppgifter från Skatteverket. Slutligen konstaterade Riksrevisionen att myndigheterna saknar verktyg för att göra effektiva kontroller och stoppa felaktiga utbetalningar.

Operation Rädda branschen – statens krisstöd till idrott och kultur under coronapandemin

Riksrevisionen granskade de ekonomiska stödåtgärder i form av bidrag som staten under 2020 och 2021 riktat till idrotten och kulturen med anledning av covid-19-pandemin (RiR 2022:07). Granskningen rörde främst om stödåtgärderna genomförts på ett effektivt sätt, och fokuserade i mindre utsträckning på arbetet med t.ex. efterkontroller. Riksrevisionen konstaterade utifrån sin granskning att rutinerna för utredning och motivering behövde stärkas. Vad gäller kontroller vid stödgivningen har Riksrevisionen fått bilden att de bidragsgivande organisationernas fokus varit att fördela bidragen så fort som möjligt, vilket skapat risker. Riksrevisionen konstaterade dock att flera av organisationerna uppgivit sig ha god kunskap om de sökande, vilket i någon utsträckning skulle kunna minska risken för oegentligheter. Detta genom att uppgifter i ansökningar om krisstöd kunnat jämföras med befintliga uppgifter om de sökandes förhållanden och att det ska ha funnits en stark social kontroll. Enligt Riksrevisionen såg denna situation något annorlunda ut för Statens kulturråds stödgivning, eftersom många av de sökande inte tidigare sökt stöd hos myndigheten. Man noterade dock att Statens kulturråd, för att hantera riskerna, bl.a. kontrollerade om den sökande hade skulder hos Kronofogdemyndigheten, var försatt i konkurs och verifierade uppgifter om inställda eller uppskjutna evenemang mot t.ex. polistillstånd.

Statsbidraget till studieförbunden – kontroll och uppföljning

Statsbidragen till studieförbunden granskades av Riksrevisionen för att ta reda på om kontrollen och uppföljningen varit effektiv (RiR 2022:20). Motivet till granskningen var att det hade uppdagats flera fall av fusk och oegentligheter i studieförbundens verksamhet som finansieras av statsbidragen. I rapporten konstaterades att folkbildningens aktörer inte hade utformat ett tillräckligt effektivt kontrollsystem. De villkor som styrde studieförbundens hantering och kontroll av bidragen var vida och otydliga vilket skapade en risk för att bidrag betalades ut till verksamhet som inte utgjorde folkbildning. Bristen på tydliga villkor bidrog även till problem i efterföljande kontroller av statsbidraget eftersom det inte var tydligt vad som utgjorde felaktig användning av bidragen. Därutöver bedömde Riksrevisionen att regeringens styrning inte hade haft tillräckligt fokus på kontroll.

3.5.5 Skrivelser

Förslag på lagstiftningsåtgärder med anledning av coronapandemin

Finansdepartementet bjöd under våren 2020 in till ett möte mellan statssekreteraren Leif Jakobsson och ett antal myndigheter med anledning av de stödåtgärder som beslutats under corona-pandemin. Inbjudna myndigheter var Försäkringskassan, Skatteverket, Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten, Tillväxtverket och Arbetsmiljöverket. Vid mötet redogjorde myndigheterna för de regeländringar som respektive myndighet såg behov av på området. Försäkringskassan sammanställde en gemensam lista på myndigheternas förslag på lagstiftningsändringar som överlämnades till Finansdepartementet (Fi2020/02184). Skatteverket föreslog ett flertal ändringar av lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Skatteverket föreslog bl.a. att en underrättelseskyldighet ska gälla redan när det finns en risk för en felaktig utbetalning. Skyldigheten ska gälla även om utbetalning av stöd ännu inte påbörjats eller beslutats. Skatteverket föreslog vidare att uppräkningslistan av vilka myndigheter som omfattas av underrättelseskyldigheten bör slopas och ersättas med en beskrivning av vilka typer av ersättningar som omfattas av underrättelse-

skyldigheten, att underrättelseskyldigheten bör vara dubbelriktad på så sätt att andra myndigheter ska kunna lämna uppgifter till Skatteverket och att även stöd som betalas ut till företag bör omfattas av underrättelseskyldigheten. Skatteverket föreslog även att lönegarantin skulle omfattas av lagen.

Framställan om ändring i lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdsystemen samt i vissa förordningar

I en gemensam skrivelse till regeringen har Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket bl.a. föreslagit att även regionerna ska omfattas av lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (Fi2021/02564). Som skäl för att regionerna ska omfattas av lagen har myndigheterna anfört att regionerna har tillgång till uppgifter som kan indikera att välfärdsförmåner betalas ut felaktigt. Ett exempel är barn som uteblir från besök hos tandvård eller barnavårdscentral och där familjen inte kan nås. Det skulle kunna tala för att familjen vistas eller bor utomlands och att barnbidrag och andra eventuella bosättningsbaserade förmåner betalas ut felaktigt. Myndigheterna föreslog även att de rättsliga hindren för att lämna underrättelser på medium för automatiserad behandling skulle undanröjas. Skrivelsen har, såvitt avser lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdsystemen, överlämnats till utredningen.

3.6 Utvecklingen av bidragsbrott, subventionsmissbruk med mera

Den officiella kriminalstatistiken, som Brottsförebyggande rådet ansvarar för, ger en viss beskrivning av hur brottsligheten mot de statliga stöden ser ut. Kriminalstatistiken utgår från det som anmäls och hanteras av polis, tull, åklagare och domstol, och ger därför inte nödvändigtvis en bild av den faktiska omfattningen eller utvecklingen av brotten. Det innebär att t.ex. anmälningsbenägenhet spelar

roll för hur väl statistiken speglar verkligheten. Brottsstatistiken behöver därför tolkas med försiktighet.

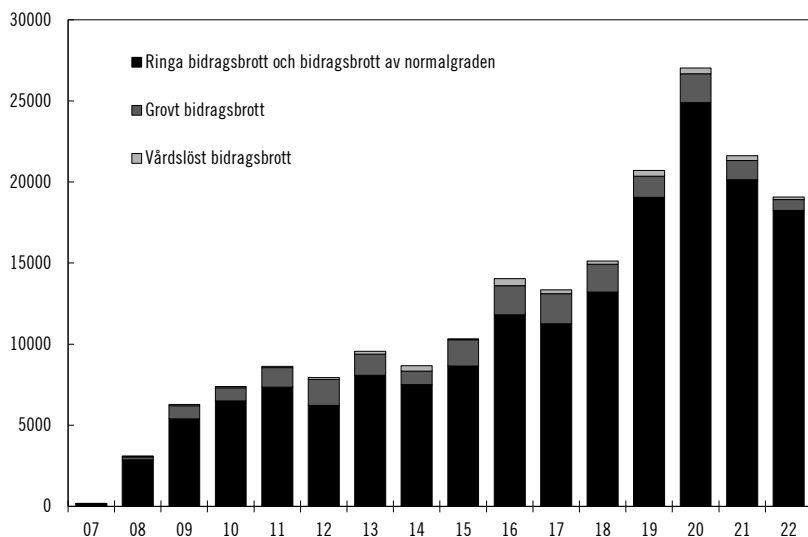
För att säkerställa en enhetlig och tillförlitlig tillämpning hos myndigheterna inom rättsväsendet finns anvisningar och regler för hur brott ska klassificeras i s.k. brottskoder. Vid kodning görs i princip ingen skillnad mellan olika brottsformer som fullbordat brott och försök, förberedelse eller stämpling till brott. Man skiljer heller inte mellan olika medverkansformer, t.ex. om det rör sig om gärningsperson, medhjälp eller anstiftan.

Statistiken över anmälda brott omfattar alla händelser som anmälts och registrerats som brott hos Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Tullverket och Ekobrottsmyndigheten. De anmälda brotten inkluderar även händelser som efter utredning visar sig vara annat än brott.

I avsnitt 3.3 redogjordes för de bestämmelser som kan bli aktuella när det gäller brott mot de statliga stödsystemen. Den följande presentationen sker i tre delar. Den första delen rör bidragsbrott, den andra subventionsmissbruk och den tredje omställningsstödsbrott.

3.6.1 Antalet bidragsbrottsanmälningar har ökat kraftigt över tid

Som visas i figur 3.1 har antalet anmälningar om bidragsbrott legat relativt stabilt från bidragsbrottslagens ikraftträdande 2007 till mitten av 2010-talet. Därefter ökade antalet anmälda bidragsbrott successivt fram till år 2021 när antalet minskade. Antalet anmälningar ligger dock fortfarande på höga nivåer, jämfört med de år som gått sedan lagen trädde i kraft. År 2022 uppgick det totala antalet anmälningar om bidragsbrott till cirka 17 000. Den största ökningen över tid har skett i anmälningar om bidragsbrott mot Försäkringskassan, från cirka 3 000 anmälningar per år 2008–2012 till cirka 12 000 år 2022. Åren 2019–2021 var antalet anmälningar ännu högre. Sedan lagen trädde i kraft har den absoluta majoriteten av anmälningarna rört ringa bidragsbrott och bidragsbrott av normalgraden.

Figur 3.1 Antal anmälda bidragsbrott 2007–2022

Källa: Brottsförebyggande rådet (Brå). Uttag ur Brå:s statistikdatabas över anmälda brott. Urvalet utgår från brottskoderna 5060–5075.

Enligt Försäkringskassans årsredovisning 2022 gjorde myndigheten 8 154 brottsanmälningar under 2022. De förmåner med flest antal brottsanmälningar var tillfällig föräldrapenning, föräldrapenning och barnbidrag inklusive flerbarnstillägg, vilka stod för hälften av alla anmälningar. De två stöd som i högst utsträckning rör företag och andra juridiska personer och som omfattas av bidragsbrottslagen är assistansersättningen och tandvårdsstödet. I dessa förmåner gjordes totalt 89 brottsanmälningar, varav 76 avsåg assistansersättning. Stödet avseende ersättning för höga sjuklönekostnader tillgodoses företag och andra juridiska personer, men omfattas inte av bidragsbrottslagen. Totalt gjordes 24 anmälningar rörande ersättning för höga sjuklönekostnader. Eftersom antalet anmälningar som Försäkringskassan, och nedan Arbetsförmedlingen, anger kan bygga på andra definitioner och urval än antalet anmälda brott i Brottsförebyggande rådets statistik bör jämförelser mellan de båda källorna göras med försiktighet.

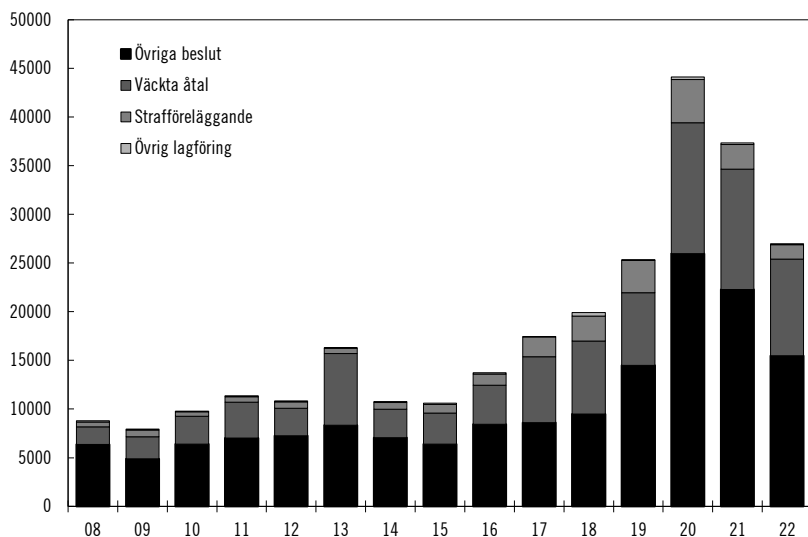
Arbetsförmedlingen anger i sin årsredovisning för 2022 att myndigheten gjort 227 brottsanmälningar, med ett sammanlagt belopp på drygt 17 miljoner kronor. 212 av anmälningarna avsåg misstänkta

bidragsbrott, 13 bedrägerier och 2 urkundsförfalskningar. 39 brottsanmälningar rörde stöd till arbetsgivare eller anordnare, vilka uppgick till över 11 miljoner kronor och omfattar sammanlagt 109 beslut om stöd. De flesta av stödbesluten rörde nystartsjobb, introduktionsjobb och olika former av lönebidrag.

Figur 3.2 visar antalet handlagda misstankar om bidragsbrott mellan 2008 och 2022. Fram till 2015 handlades cirka 10 000 brott per år, förutom 2013 då antalet var betydligt högre. 2016 och framåt ökade antalet handlagda brottsmisstankar successivt för att vara på sin högsta nivå 2020. Det går inte att utesluta att de höga nivåerna 2020 och 2021 berodde på covid-19-pandemin. För 2022 uppgick antalet ungefär till 2019 års nivå, cirka 25 000. Vad gäller de brott som leder till lagföring har andelen ärenden där åtal väcks ökat successivt från i genomsnitt knappt 30 procent de första åren, till närmare 35 procent de senaste tre åren. Andelen strafförelägganden har legat relativt konstant över tid, runt 5 procent, med undantag för 2017–2020 då den snarare var närmare 10 procent.

Den förhållandevis stora skillnaden mellan antalet anmälda och handlagda brottsmisstankar beror på hur bidragsbrotten upptäcks och registreras. Antalet anmälda brott utgår från ärendets registreringsdatum för att bestämma vilket år brotten tillhör. Om fler brott identifieras i ett ärende efter ärendets redovisningsår, t.ex. om ett ärende inlett 2022 och fler brott som rör ärendet identifieras 2023, redovisas dessa brott inte i statistiken över anmälda brott. Det innebär att anmälningar som egentligen borde finnas med saknas.

Majoriteten av de handlagda brottsmisstankarna resulterar i att ärendet avslutas utan ett lagföringsbeslut, t.ex. för att det inte bedöms gå att bevisa att den misstänkte gjort sig skyldig till brott. Denna andel har dock sjunkit över tid, från cirka 70 procent av ärendena 2008 till knappt 60 procent 2022. På motsatt sätt har andelen väckta åtal ökat över tid.

Figur 3.2 Antal handlagda misstankar om bidragsbrott 2008–2022

Källa: Brottsförebyggande rådets statistik om handlagda brottsmisstankar.

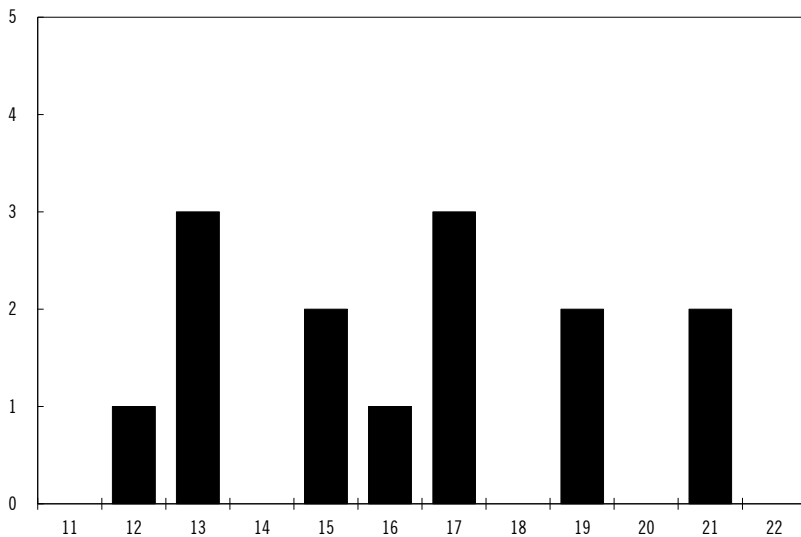
Enligt Brottsförebyggande rådets statistik lagfördes mellan 350 och 450 personer årligen för bidragsbrott mellan 2009 och 2019. Med lagföring avses fällande dom i tingsrätt, strafförelägganden eller åtalsunderlåtelser. Statistiken över lagföringsbesluten utgår från den s.k. huvudbrottsprincipen. En person kan i en lagföring dömas för flera brott, men redovisningen sker enligt det brott som har den strängaste straffskalan. Därmed underskattas antalet lindriga brott. Under covid-19-pandemin ökade antalet kraftigt och uppgick 2021 till 1 085 personer. 2022 var antalet 1 126. I likhet med antalet anmälningar i figur 3.1 rör den absoluta majoriteten av lagföringsbesluten ringa bidragsbrott och bidragsbrott av normalgraden. Andelen lagföringsbeslut avseende ringa bidragsbrott eller bidragsbrott av normalgraden har ökat successivt över tid, från cirka 75 procent 2010 till 95 procent 2022. Andelen som dömdes för vårdslöst eller grovt bidragsbrott uppgick 2022 till cirka 1 respektive 3 procent.

3.6.2 Ett fåtal personer per år anmäls för subventionsmissbruk

Subventionsmissbruk infördes som brott i brottsbalken 1999. Brottsförebyggande rådet har dock inte någon statistik om antalet anmälningar om subventionsmissbruk förrän 2011 och framåt. De senaste tolv åren har totalt 14 anmälningar gjorts. Fördelningen över år visas i figur 3.3. Fem av dessa år, inklusive 2022, har ingen anmälan om brott skett.

Från 2011 till 2022 finns uppgifter om totalt 10 handlagda brottsmisstankar, inte någon avslutades med ett lagföringsbeslut. Det kan i sammanhanget vara värt att notera att straffbestämmelsen subventionsmissbruk är subsidiär i förhållande till bedrägeri (prop. 1998/99:32 s. 28). Det kan därför inte uteslutas att någon av anmälningarna om subventionsmissbruk lagförts som bedrägeri.

Figur 3.3 Antal anmälningar om subventionsmissbruk och grovt subventionsmissbruk 2011–2022

Källa: Brottsförebyggande rådet (Brå). Uttag ur Brå:s statistikdatabas över anmälda brott. Urvalet utgår från brottskod 0916.

Det finns dock uppgifter som tyder på att antalet anmälda misstänkta subventionsmissbruk möjligtvis är högre än vad som framgår av Brottsförebyggande rådets statistik. Rådet för skydd av EU:s

finansiella intressen, SEFI-rådet, ansvarar för att samordna åtgärder i Sverige mot bedrägerier och andra missbruk av EU-relaterade medel. Vart tredje år lämnar rådet en rapport som beskriver hur skyddet av EU:s finansiella intressen är i Sverige. Rapporten innehåller även uppgifter om antalet misstänkta EU-bedrägerier, vilket innefattar anmälningar gällande misstänkt subventionsmissbruk. I rapporten anges att antalet anmälningar avseende misstänkta EU-bedrägerier till Ekobrottsmyndigheten sedan 2001 har varierat mellan fem och 36 per år. Under 2019–2021 gjordes sammanlagt 35 anmälningar till Ekobrottsmyndigheten avseende misstänkta bedrägerier med EU-medel. (Se Rapport om skyddet av EU:s finansiella intressen i Sverige 2019–2021, SEFI rådet)

3.6.3 Lagföringsbeslut gällande omställningsstödsbrott

Enligt uppgift från Brottsförebyggande rådet finns det ingen specifik brottskod för lagen om omställningsstöd, och anmälningar om brott mot lagen redovisas därför under rubriken "Övriga specialstraffrättsliga författningar". Det innebär att antalet anmälda eller handlagda brottsmisstankar om omställningsstödsbrott inte går att urskilja i statistiken.

År 2021 var det första året som antalet lagföringar om omställningsstödsbrott redovisades i Brottsförebyggande rådets lagföringsstatistik. Totalt fattades 20 lagföringsbeslut för omställningsstödsbrott, i samtliga fall var omställningsstödsbrottet huvudbrott och avsåg brott av normalgraden. Det efterföljande året 2022 fattades totalt 18 lagföringsbeslut för omställningsstödsbrott, i samtliga fall gällde det brott av normalgraden och omställningsstödsbrottet utgjorde huvudbrott.

4 Kartläggning av statliga stöd

4.1 Inledning

I utredningens uppdrag ingår att kartlägga statliga stöd till företag, inklusive enskilda näringsidkare, och andra juridiska personer samt statens kostnader för stöden. Enligt direktiven behövs en kartläggning, bl.a. mot bakgrund av att statliga stöd som riktar sig till företag och andra juridiska personer har ökat i omfattning och betydelse under senare år, och att det därför kan ifrågasättas om bidragsbrottslagen omfattar den helt övervägande delen av alla statliga utbetalningar.

I detta kapitel beskrivs först övergripande de utgifter staten har för lämnade bidrag till företag och andra juridiska personer respektive enskilda. Därefter diskuteras de metoder, källor och avgränsningar som använts i kartläggningen av de statliga stöden och statens kostnader för dessa. Kapitlet avslutas med att resultatet av kartläggningen presenteras. De enskilda stöden återfinns i *bilaga 2*.

4.2 Den realekonomiska fördelningen ger en god bild av hur statens utgifter används

En övergripande bild av de statliga stöden, både sett över tid och till olika mottagare, kan fås genom att studera statens utgifter. Statens utgifter för det kommande året bestäms i den årliga budgetprocessen i vilken också omfattningen av statens utgifter för de flesta stöd till företag och andra juridiska personer bestäms, t.ex. genom tilldelning av medel till anslag. Vissa undantag kan finnas, t.ex. utgifter från vissa fonder eller skatteutgifter. Med anslag avses ett av riksdagen anvisat ramanslag som regeringen tilldelat en myndighet med ett visst belopp för ett bestämt ändamål (s.k. anslagsändamål). Ett anslag behandlas i

ett eller flera regleringsbrev och delas i en eller flera anslagsposter som var och en disponeras av en myndighet. En anslagspost kan i sin tur vara förenad med ett anslagsvillkor, vilket är en precisering som regeringen gör av hur anslagsposten får användas. En sådan precisering får dock aldrig gå utöver det ändamål som riksdagen bestämt för anslaget.

Efter riksdagens beslut om budgeten fördelas medlen ut till myndigheter, och i förlängningen andra organisationer, genom regleringsbrev. Omfattningen av stöden i termer av antal och storlek skulle därför som huvudregel kunna utläsas dels genom budgetpropositionen och regleringsbreven, dels genom myndigheternas årsredovisningar och andra utgiftssammanställningar efter budgetårets slut. Ett exempel på det sistnämnda är den realekonomiska fördelningen av statens utgifter som Ekonomistyrningsverket publicerar på sin webbplats och som innehåller information om hur utgifter t.ex. fördelas mellan olika sektorer per anslagspost. Ett exempel på hur informationen är strukturerad i den realekonomiska fördelningen ges i tabell 4.1. Fördelningen bygger på myndigheternas redovisning, men kompletteras med förenklingar och schabloner vilket kan innebära viss osäkerhet i hur utgifterna fördelas på enskilda anslag.

Med hjälp av den realekonomiska fördelningen kan storleken på statens utgifter för konsumtion och investeringar till olika aktörer sammanfattas. I de följande figurerna har utgifterna över tid på statsbudgetens utgiftssida sammanställts. Utgifter relaterade till ålderspension och biståndsverksamhet har exkluderats. Skatteutgifter och utgifter som tas från fonder ingår inte heller, eftersom de inte räknas in i den realekonomiska fördelningens utgifter.

Som utgifter till företag och andra juridiska personer räknar vi lämnade bidrag till de mottagarkategorier som i den realekonomiska fördelningen benämns som "privata företag, privata ekonomiska föreningar" och "övriga organisationer, övriga ideella föreningar", "statliga bolag" eller "kommunala bolag". Motsvarande utgifter till enskilda personer uttrycks som utgifter till "enskilda personer". Det är inte möjligt utifrån den tillgängliga datamängden att göra mer detaljerade nedbrytningar per mottagarkategori. Vi kan heller inte utesluta att myndigheters utgifter till enskilda näringsidkare i vissa fall redovisas som utgifter till företag och andra juridiska personer, och i vissa fall som utgifter till enskilda personer. Detta är en potentiell felkälla, som vi dock bedömer inte förändrar den övergripande bilden.

Tabell 4.1 Exempel på strukturen i den realekonomiska fördelningen

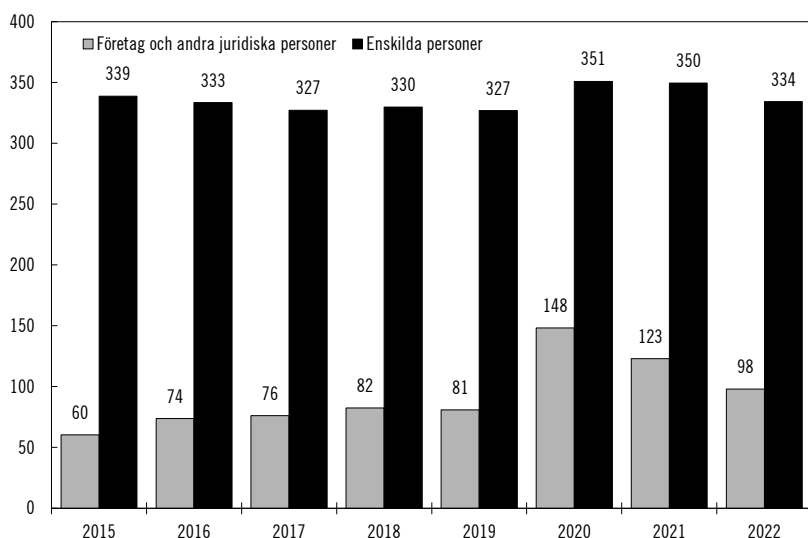
Anslagspost	Myndighet	Arthuvudgrupp	Art	Utgift
:	:	:	:	:
Stöd till klimat-investeringar	Naturvårds-verket	Övrigt finan-siellt	Lämnade bidrag – investering – stat-liga bolag	0
Stöd till klimat-investeringar	Naturvårds-verket	Transfereringar	Lämnade bidrag – investering – primärkommuner	0
Stöd till klimat-investeringar	Naturvårds-verket	Transfereringar	Lämnade bidrag – investering – regioner	359
Stöd till klimat-investeringar	Naturvårds-verket	Transfereringar	Lämnade bidrag – investering – kom-munala bolag	1 503
Stöd till klimat-investeringar	Naturvårds-verket	Transfereringar	Lämnade bidrag – investering – privata företag, privata eko-nomiska föreningar	78 527
Stöd till klimat-investeringar	Naturvårds-verket	Transfereringar	Lämnade bidrag – konsumtion – en-skilda personer	37 296
Stöd till klimat-investeringar	Naturvårds-verket	Konsumtion	Omkostnader – konsumtion, övriga utgifter för hyrda lokaler – utom-statliga	0
Stöd till klimat-investeringar	Naturvårds-verket	Transfereringar	Lämnade bidrag – investering – organisationer, ideella föreningar – kommunala sektorn	1 229
Stöd till klimat-investeringar	Naturvårds-verket	Transfereringar	Lämnade bidrag – investering – övriga organisationer, övriga ideella för-eningar	1 757
:	:	:	:	:

Källa: Den realekonomiska fördelningen 2021, rad 2100–2108. Tabellen visar 5 av 26 kolumner och en delmängd av utgifterna som betalas ut med stöd av förordningen (2015:517) om stöd till lokala klimatinvesteringar (Klimatklivet).

I den realekonomiska fördelningen räknas utgifter för arbetslöshetsersättning och lönegaranti till "Övriga organisationer, övriga ideella föreningar". Dessa har i figurerna i stället tillgodoräknats enskilda personer. Slutligen har utgifterna i avsnittet räknats om med konsumentprisindex (KPI) till 2022 års prisnivå.

I figur 4.1 har statens utgifter fördelats på företag och andra juridiska personer respektive enskilda personer. Jämförelsen visar hur stor del av utgifterna som går till respektive mottagare, t.ex. genom utbetalningar i välfärdssystemen. Fram till 2019 motsvarade utgifterna till företag och andra juridiska personer ungefär en femtedel av utgifterna till enskilda personer. Mellan 2015 och 2019 ökade utgifterna till företag och andra juridiska personer från 60 till 81 miljarder kronor, dvs. med cirka 35 procent, och gick från 4,5 till 5,6 procent av de takbegränsade utgifterna i statens budget (budgetens samtliga utgifter med undantag för statsskuldsräntorna men med tillägg för utgifterna i ålderspensionssystemet). Utgifterna till företag och andra juridiska personer ökade kraftigt under covid-19-pandemin och motsvarade 2020 drygt två femtedelar av utgifterna till enskilda. Utgifterna till företag och andra juridiska personer utgjorde då 8,9 procent av de takbegränsade utgifterna. Utgifterna minskade därefter i takt med att pandemiåtgärderna minskade i omfattning eller avskaffades. Utgifterna till företag och andra juridiska personer respektive enskilda personer uppgick 2022 till 98 respektive 334 miljarder kronor. Detta motsvarade 6,3 respektive 21,5 procent av de takbegränsade utgifterna.

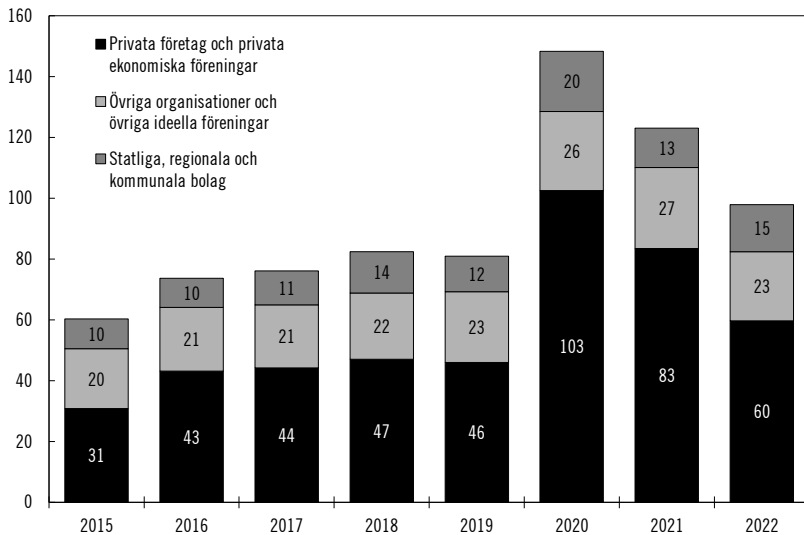
Figur 4.1 Lämnade bidrag på statsbudgetens utgiftssida 2015–2022 fördelat på företag och andra juridiska personer respektive enskilda personer, miljarder kronor

Källa: Egen sammanställning ur den realekonomiska fördelningen. Utgifter till företag och andra juridiska personer avser realekonomisk art 41, 45, 47, 48, 51, 55, 57 och 58. Utgifter till enskilda personer avser realekonomisk art 49 och 59. Utgifterna är omräknade till 2022 års prisnivå med KPI.

I figur 4.2 har utgifterna till företag och andra juridiska personer brutits ner på privata företag och privata ekonomiska föreningar (t.ex. aktiebolag, ekonomiska föreningar och andra företagsformer som inte tillhör staten eller kommunerna), övriga organisationer och övriga ideella föreningar (t.ex. organisationer och ideella föreningar som inte finansieras eller kontrolleras av den statliga eller kommunala sektorn) samt statliga, regionala och kommunala bolag. Jämfört med 2015 har utgifterna till de nu angivna typerna av juridiska personer ökat, både fram till 2019 och till 2022. Den största delen av utgifterna har alltid gått till privata företag och privata ekonomiska föreningar. Dessa stöd har också ökat successivt över åren, från 31 miljarder kronor 2015 till 46 miljarder kronor 2019 och 60 miljarder kronor 2022. Även utgifterna till övriga organisationer och övriga ideella föreningar har ökat under perioden, även om organisationernas andel av de totala utgifterna har minskat. En viktig förklaring till hur andelarna förändrats efter 2019 är sannolikt karaktären på de stödåtgärder som vidtagits under pandemin.

Figur 4.2 Lämnade bidrag på statsbudgetens utgiftssida 2015–2022 fördelat på typ av juridisk person, miljarder kronor

Källa: Egen sammanställning ur den realekonomiska fördelningen. Utgifterna är omräknade till 2022 års prisnivå med KPI.

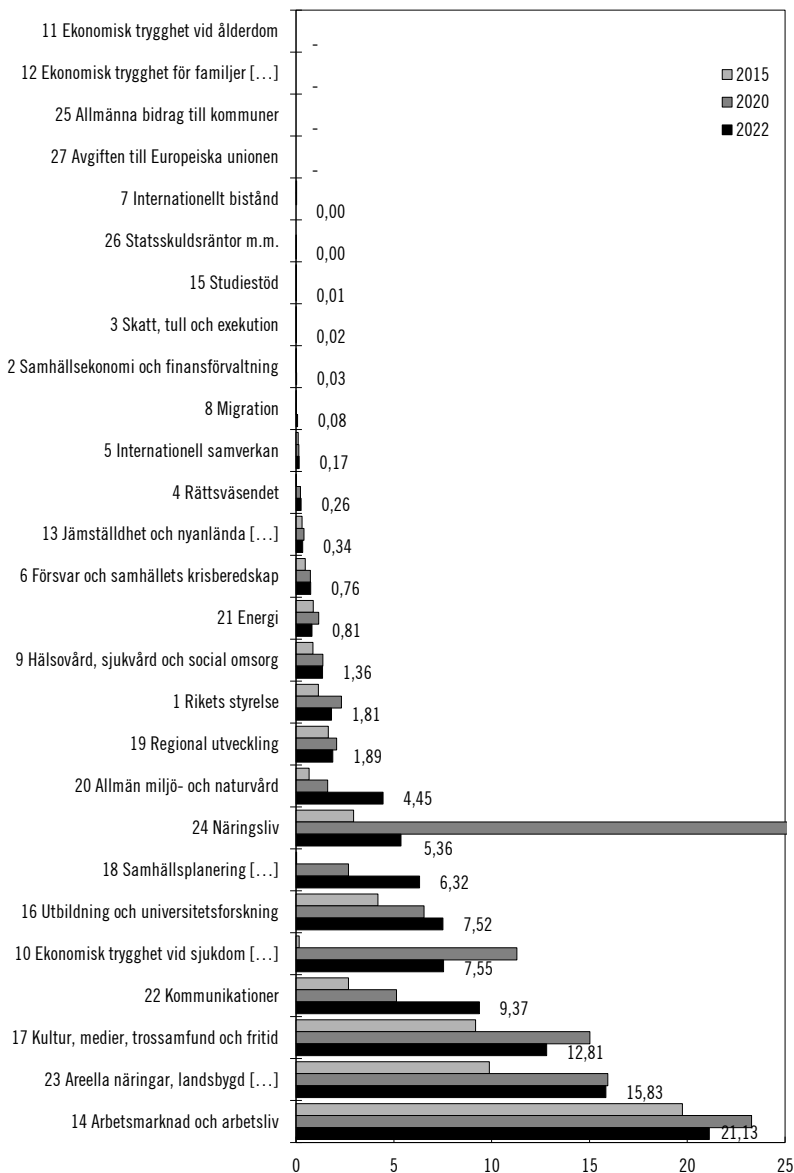
Mer insikt om vilken verksamhet stöden till företag och andra juridiska personer finansierar kan fås genom att bryta ner de totala utgifterna i figur 4.2 per utgiftsområde, se figur 4.3 nedan. För att tydligare visa effekter till följd av pandemin visas utgifterna för 2015, 2020 och 2022. Ett streck (-) i tabellerna betyder att det inte fanns utgifter eller utestående åtaganden det relevanta budgetåret. Där 0,00 anges betyder detta att utgifterna var större än noll, men mindre än 0,005 miljarder kronor, varför beloppet avrundats nedåt till 0,00.

Som illustreras i figur 4.3 har de utgiftsområden med högst utgifter till företag och andra juridiska personer legat relativt konstant över tid, med utgiftsområdena 14 (Arbetsmarknad och arbetsliv), 23 (Areella näringar, landsbygd och livsmedel) och 17 (Kultur, medier, trossamfund och fritid) som de tre största. År 2020 märks dock även andra utgiftsområden, då utgifterna ökat kraftigt på utgiftsområdena 24 (Näringsliv) och 10 (Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning). Detta beror till största delen på att några av de största pandemistöden, omställningsstöd, stöd vid korttidsarbete och ersättning för höga sjuklönekostnader, belastar anslag under dessa utgiftsområden.

TVå av de procentuellt största utgiftsökningarna mellan 2015, dvs. innan pandemiåtgärderna sattes in, och 2022 var på utgiftsområdena 18 (Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik) och 10. De viktigaste förklaringarna är inrättandet av investerings- och energieffektiviseringsstöd respektive den förändrade ersättningen för höga sjuklönekostnader för arbetsgivare.

Även om den realekonomiska fördelningen ger värdefulla och välstrukturerade data kan den inte ensam användas för att kartlägga statliga stöd till företag och andra juridiska personer. Bara om stöden ordnas på enskilda och tydligt namngivna anslagsposter går det att utifrån datamängden härleda enskilda stöd. Detta är dock ofta inte fallet, varför ytterligare underlag behöver beaktas för att identifiera de enskilda stöden.

Figur 4.3 Lämnade bidrag till företag och andra juridiska personer på statsbudgetens utgiftssida per utgiftsområde, miljarder kronor

Anm.: Utgifterna för utgiftsområde 24 Näringsliv 2020 var 58 miljarder kronor i reala termer.

Källa: Egen sammanställning ur den realekonomiska fördelningen. Sorterad efter utgifter 2022, vars belopp också skrivits ut. Utgifterna är omräknade till 2022 års prisnivå med KPI.

4.3 Den realekonomiska fördelningen ger inte fullständig information om de statliga stöden

Vår utgångspunkt har varit att de statliga stöden på ett eller annat sätt härrör från riksdagens och regeringens styrning, främst genom regleringsbrev och beslut om skatteutgifter. Även om figurerna i avsnitt 4.2 ger en god bild av hur utgifterna till företag och andra juridiska personer fördelar sig över år och utgiftsområde ger den realekonomiska fördelningen begränsad möjlighet att ytterligare kartlägga de statliga stöden. Det går inte att på ett enkelt sätt få en uppfattning om hur många statliga stöd som finns eller, för många av stöden, hur stora utgifter varje stöd har. I många fall behöver även andra källor, t.ex. myndigheternas årsredovisningar, granskas för att få mer information om stöd och utgifter.

I den mån en anslagspost endast har utgifter för ett stöd går det - genom att räkna antalet anslagsposter, granska anslagsändamål och anslagsvillkor samt summera utgifterna - att få en god uppfattning om både antalet och typen av stöd, storleken på stöden och hur mycket som går till t.ex. företag, fysiska personer och kommunal sektor. Detta underlättar en sammanställning av omfattningen av antalet stöd. Det är dock inte ovanligt att anslagsposter finansierar flera stöd, blandar stöd och annan verksamhet, eller att anslagsvillkoren är otydliga i frågan om ett stöd faktiskt finansieras inom ramen för anslagsposten. Dessa tre omständigheter diskuteras i två exempel nedan.

Ett exempel på att en anslagspost finansierar flera olika stöd är anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg i budgetpropositionen för 2021. Anslaget får bl.a. användas för utgifter för bidrag och statsbidrag för insatser inom psykiatri och psykisk hälsa (prop. 2020/21:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.6.8). Anslagspost 1 i regleringsbrevet för anslaget disponeras av Socialstyrelsen och får bl.a. användas till utgifter i enlighet med förordningen (2009:955) om statsbidrag till vissa juridiska personer som tillhandahåller meningsfull sysselsättning till personer med psykisk funktionsnedsättning och förordningen (2015:553) om statsbidrag till informatörsverksamhet som rör psykisk ohälsa och psykiska funktionsnedsättningar. I det här fallet blir en ren summering av antalet anslagsposter missvisande om syftet är att veta hur många statliga stöd som finns och utgifterna för respektive stöd. Därutöver kan den realekonomiska fördelningen inte användas för att beskriva

hur utgifterna i respektive stöd i det här sammanhanget fördelar sig på t.ex. ideella organisationer och företag. I stället behöver anslagsvillkoren granskas för att identifiera vilka stöd det handlar om och därefter, i Socialstyrelsens årsredovisning, ta reda på de totala utgifterna. Omfattningen av de statliga stöden till företag och andra juridiska personer går alltså i det här fallet att härleda, men kräver handpåläggning, vilket försvårar kartläggningen.

Ett exempel på att statliga stöd blandas med annan verksamhet inom samma anslagspost eller att det kan vara svårt att utifrån anslagsvillkoren förstå hur ett stöd finansieras, är Trafikverkets bidrag till ideella organisationers arbete för att bidra till de transportpolitiska målen. Dessa bidrag belastar anslagspost 12 på anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* inom utgiftsområde 22 Kommunikationer i budgetpropositionen för 2021. Merparten av anslagspostens drygt 1 300 miljoner kronor används bl.a. för arbete med kort- och långsiktig planering av transportsystemet, men 25 miljoner får användas till ”samverkan med civilsamhället i syfte att möta utmaningar inom transportområdet och som anses bidra till att de transportpolitiska målen uppnås”. Även om anslagsvillkoret möjliggör finansiering av stödet till civilsamhället är det inte uppenbart från en läsning av regleringsbrevet att anslagsposten finansierar ett stöd till icke-statliga aktörer. Vidare blandas utgifter för stöd till juridiska personer med myndighetens förvaltningsutgifter och utgifter för olika regeringsuppdrag. Detta gör det svårt dels att identifiera om anslagsposten finansierar ett stöd, vilket försvårar systematiken, dels att veta vad utgifterna i den realekonomiska fördelningen faktiskt går till, vilket gör att årsredovisningen behöver användas.

Exemplen i detta avsnitt syftar inte till att peka ut dessa statsbidrag som mer lämpliga att hantera genom t.ex. enskilda anslagsposter eller förändrade anslagsvillkor. Inte heller ska de uppfattas som ställningstaganden för eller emot hur stöd redovisas. Exemplen syftar endast till att illustrera vilka svårigheter som finns i att systematiskt kartlägga statliga stöd och stödets utgifter. Utformningen av och strukturen på t.ex. anslag, regleringsbrev och årsredovisningar behöver ta hänsyn till fler faktorer och principer.

Kartläggningen har varit förenad med en hög grad av handpåläggning. Anledningen är, som beskrivits ovan, att möjligheten att identifiera och följa upp stöd varierar kraftigt mellan utgiftsområden, anslag

och anslagsposter. I följande avsnitt beskriver vi de metoder och källor vi använt för att skapa en så fullständig kartläggning som möjligt.

4.4 Kartläggningen behöver ta hänsyn till hur olika stöd utformats

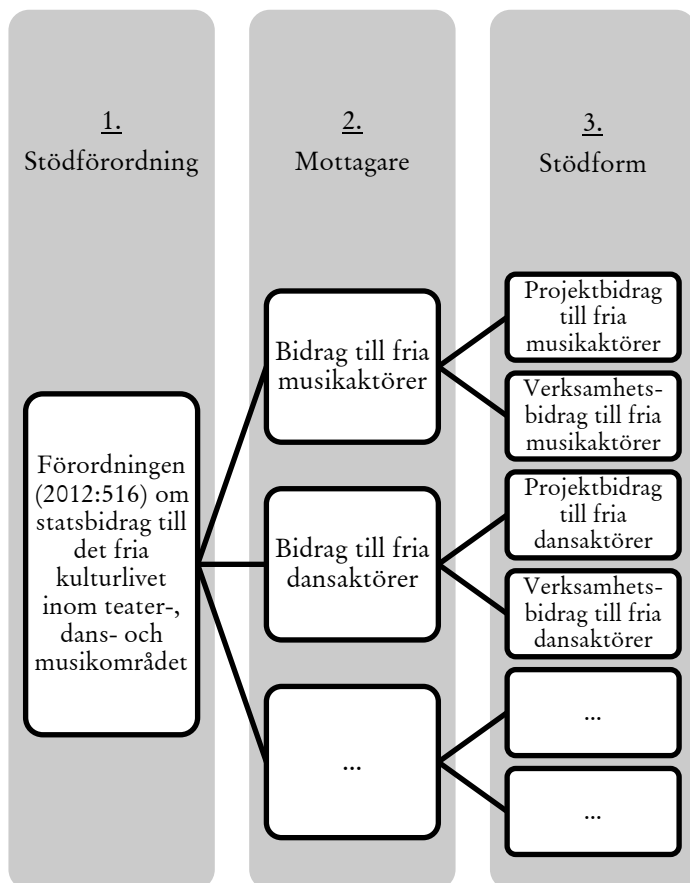
För att de stöd som finns inom en myndighet, ett utgiftsområde eller samhällsområde ska kunna jämföras behöver stöden delas upp på ett lämpligt sätt i kartläggningen. Typiska sätt att reglera ett statligt stöd är genom en förordning som endera samlar flera olika stödvarianter och mottagare (t.ex. förordningen [2012:516] om statsbidrag till det fria kulturlivet inom teater-, dans- och musikområdet), eller en förordning där ett enskilt, avgränsat stöd regleras (t.ex. förordningen [2018:675] om miljökompensation för godstransporter på järnväg). Figur 4.4 exemplifierar strukturen i det förstnämnda fallet där stöden, beroende på vilken nivå i strukturen som väljs, kan betraktas som ett, tre eller sex stöd. Det sistnämnda fallet, med en förordning som endast har ett enskilt, avgränsat stöd, skulle i samma figur sakna dimensioner i kolumn 2 och 3.

Om stöd uteslutande listas på t.ex. förordningsnivå finns en risk att antalet stöd underskattas. Därutöver minskar transparensen i vilka stöd staten tillhandahåller. Kartläggningen behöver därför ta hänsyn till stödets utformning, men det är svårt att analysera detta på ett systematiskt sätt, eftersom regleringar skiljer sig åt. Det faktum att ett stöd kan gå till olika mottagare eller ges för olika ändamål behöver heller inte innebära att stödet bör betraktas som flera enskilda stöd. Det beror t.ex. på om regleringen gör tydliga uppdelningar mellan vilka aktiviteter som kan beviljas stöd (jämför t.ex. verksamhets- och projektbidrag), eller hur olika aktiviteterna är. I den mån ett stöd har flera liknande utlysningar under ett år, tematiska variationer eller justeras i mindre omfattning bör detta inte per automatik innebära att det ska betraktas som separata stöd. Allt detta kommer ofrånkomligen att vara en subjektiv bedömning.

Vår redovisning av stöden är ett försök att ge en transparent och rättvisande redovisning. Vi strävar därför efter att redovisa stöden på en nivå som så långt som möjligt motsvarar kolumn 3 i figur 4.4. Utgångspunkten är att redovisningen tar hänsyn till dels hur regleringen styr stödinsatser till olika mottagare, aktiviteter eller ändamål, dels

hur den ansvariga myndigheten valt att dela upp ansöknings- och beslutsförfarandet. Genom att också redovisa hur de enskilda stöden regleras, t.ex. genom författning eller regleringsbrev, finns det en möjlighet för läsaren att granska hur ett stöd är uppbyggt.

Figur 4.4 Exempel på stödstruktur

Källa: Egen bearbetning utifrån förordningen (2012:516) om statsbidrag till det fria kulturlivet inom teater-, dans- och musikområdet och Statens kulturråds beslut om beviljade stöd.

4.5 Vissa avgränsningar har gjorts med avseende på vilka stöd som kartläggs

I kapitel 2 har vi gjort vissa avgränsningar och definitioner med avseende på vårt uppdrag, vilka också kartläggningen utgår från. Exempelvis kommer stöd som riktar sig till kommuner, regioner och statliga myndigheter, beslutas av och betalas ut av kommuner och regioner och stöd där huvudsyftet är att stödja aktörer eller verksamhet utanför Sverige, t.ex. det internationella biståndet, inte att omfattas.

Stöd som beviljas utan ansökan omfattas inte av definitionen av statliga stöd i direktiven, enligt vad vi definierat i kapitel 2, och ingår inte i kartläggningen. Två exempel på detta är stödet till nya bilar med en låg klimatpåverkan, som regleras i förordningen (2017:1334) om klimatbonusbilar, och statsbidraget för regional skyddsombudsverksamhet. Därutöver har vi exkluderat forskningsstöd som huvudsakligen kan sökas av statliga universitet och högskolor, forskningsinstitut och enskilda utbildningsanordnare. Även om de två sistnämnda mottagarna är icke-offentliga juridiska personer, t.ex. stiftelserna Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping, bedömer vi att karaktären på de forskningsstöd som renodlats mot universitetsforskning skiljer sig mot övriga stöd i vår kartläggning och därför inte bör omfattas av kartläggningen. Sådana stöd finns att söka t.ex. hos Konkurrensverket, Kronofogden, Naturvårdsverket och Vetenskapsrådet. Några exempel på forskningsstöd som är med i kartläggningen är Statens energimyndighet, Trafikverket och Vinnovas forsknings- och utvecklingsmedel. Vi bedömer att dessa stöd i högre utsträckning riktar sig mot, och tilldelas, företag och andra juridiska personer än de forskningsstöd som renodlats mot universitetsforskning. Vi har därför valt att inkludera dessa i kartläggningen.

Utöver avgränsningarna i tidigare kapitel görs några ytterligare avgränsningar vad gäller kartläggningen, vilka diskuteras i detta avsnitt.

4.5.1 Kartläggningen utgår från en bred tolkning av begreppet ansökan

Vad som avses med en ansökan är inte alltid entydigt. I ett typiskt ansökningsförfarande begär den sökande att ta del av ett stöd genom en formell ansökan. Detta kan t.ex. ske via en e-tjänst eller en blankett där stödmottagare, stödbelopp och en beskrivning av vad som

ska uppnås ska anges. Ansökan handläggs, antingen enskilt eller tillsammans med fler ansökningar inom samma utlysning, och resulterar i ett beslut om att stöd beviljas eller inte. I vårt kartläggningsarbete har det dock framkommit flera fall där det inte funnits en lika typisk ansöknings- och beslutsprocess. Det kan handla om en hög grad av automatisering, att någon form av ansökan krävs för att kvalificeras för ett stöd men där de årliga utbetalningarna inte kräver ansökningar eller att en kontakt tas som inte är en direkt ansökan om ett specifikt stöd, men som kan resultera i beviljandet av ett eller flera stöd.

Ett exempel på stöd som utgår utan föregående ansökan är förmanen ersättning för höga sjuklönekostnader till arbetsgivare enligt lagen (1991:1047) om sjuklön där det inte finns något krav på ansökningsförfarande (17 b § första stycket), utom när arbetsgivare vill ha ersättningen i förskott (17 d §). Det tidigare ansökningsförfarandet ersattes med ett automatiserat förfarande (prop. 2014/15:1 s. 384). I stället ska arbetsgivaren ange uppgift om sin bruttokostnad för sjuklön, inklusive skatt och avgifter (17 b § första stycket), på sin månatliga arbetsgivardeklaration. Uppgifterna ligger dock inte till grund för beslut om skatt eller arbetsgivaruppgift (prop. 2014/15:1 s. 385), utan hämtas, enligt Skatteverkets rättsliga vägledning för vilka uppgifter som ska redovisas i en arbetsgivardeklaration, in för Försäkringskassans räkning som sedan fattar automatiserade beslut.

Vissa stöd är utformade så att årliga utbetalningar av ett stöd sker utan krav på att en ansökan skickas in. Stödet kan t.ex. i stället fördelas baserat på historiska aktivitetsuppgifter (t.ex. antal deltagare eller tillfällen) som de godkända mottagarna rapporterat in, vilka ligger till grund för beslut om hur stora belopp som sedan betalas ut till respektive stödmottagare. Stödmottagaren har dock vid ett tidigare tillfälle ansökt om och kvalificerat sig för att ta del av stödet, t.ex. genom att ett studieförbund skickat in en ansökan till Folkbildningsrådet om att få ta emot statsbidrag. Folkbildningsrådets styrelse tar sedan ställning till om studieförbundet ska godkännas eller inte. Organisationsbidragen till studieförbund respektive specialidrottsförbund som Folkbildningsrådet respektive Sveriges Riksidrottsförbund beslutar om är exempel på sådana stöd.

Ett exempel på när den berättigade inte ansöker om ett specifikt stöd är Arbetsförmedlingens anställningsstöd såsom lönebidrag enligt förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Ett annat

exempel är introduktionsjobb enligt förordningen (2018:42) om särskilt anställningsstöd. Ett sätt för en arbetsgivare att ta del av anställningsstöd är att skicka in en intresseanmälan om att anställa en arbetstagare med stöd, utifrån vilken arbetsgivaren får hjälp med matchning och, om det behövs, ekonomiskt stöd. Intresseanmälan innehåller bl.a. information om arbetsgivarens verksamhet, arbetstagaren i fråga och om den aktuella tjänsten. Arbetsförmedlingen gör sedan en utredning av vilket stöd som är lämpligt utifrån den arbetsökandes behov. Utredningen kan sedan resultera i en överenskommelse mellan Arbetsförmedlingen och arbetsgivaren där ett eller flera stöd kan bli aktuella. För att ta del av anställningsstöden gör arbetsgivaren alltså i merparten av fallen ingen direkt ansökan om ett specifikt stöd, även om förfarandet liknar en ansökningsprocess.

En avgränsning som innebär att kartläggningen endast beaktar stöd som föregås av en tydlig ansökan om att ta del av ett enskilt stöd framstår som alltför snäv om kartläggningen ska ge en rättvisande bild av förekomsten av statliga stöd och stödets statsfinansiella betydelse. En snäv avgränsning skulle innebära att några av de största och vanligaste stöden, t.ex. ersättning för höga sjuklönekostnader, anställningsstöd och stöden till folkbildningen och idrottsrörelsen skulle falla utanför kartläggningen, trots att förfarandet för att ta del av stöden på olika sätt påminner om en ansökan. I arbetet med att kartlägga de statliga stöden har vi därför valt att göra en bred tolkning av vad som utgör en ansökan till att omfatta stöd där en sökande snarare vidtar en aktiv handling som syftar till att tillgodogöra sig ett statligt stöd. De stöd som saknar en typisk ansöknings- och beslutsprocess, men där en aktiv handling om att tillgodogöra sig stödet ändå görs, kommer därför också att omfattas av kartläggningen.

Även med vår breda tolkning av vad som utgör en ansökan faller flera stöd utanför kartläggningen. Det gäller t.ex. nedsättning av arbetsgivaravgifter för unga enligt 2 kap. 28 § socialavgiftslagen (2000:980) och 1 § lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och skattereduktion för boende i vissa glest befolkade områden (regional skattereduktion) enligt 67 kap. 34 och 35 §§ inkomstskattelagen (1999:1229), vilka beräknas och beviljas automatiskt baserat på person- och lokaliseringsuppgifter i arbetsgivardeklarationen. Ett annat exempel är stöd som ges genom att avtal sluts, såsom det årliga driftsbidraget till Inlandsbanan (prop. 2022/23:1 utgiftsområde 22 s. 41).

4.5.2 Kartläggningen utgår huvudsakligen från budgetåret 2021

Utredningsdirektiven anger ingen specifik tidsperiod för vilken statliga stöd ska kartläggas och analyseras. Vi har avgränsat kartläggningen till att omfatta de statliga stöd som kunde sökas under 2021. En viktig anledning till detta är att kartläggningen påbörjats innan utgången av 2022, varför det saknats ekonomiska utfall för 2022. Därutöver är det inte säkert att alla sökbara stöd hunnit utlysas. En avgränsning till stöd som fanns 2021 framstår därför som mer lämplig. Kartläggningen kommer på detta sätt att innefatta förhållandevis aktuella stöd och även merparten av de stöd som inrättades under pandemin. För utlåning och garantier har ett stöd tagits med i kartläggningen om det under 2021 fanns en tilldelad utlånings- eller garantiram. Utlåning och garantier som enbart riktar sig till specifika företag eller organisationer tas inte med i kartläggningen.

Den valda avgränsningen innebär att förändringar över tid inte kommer att kunna visas. En flerårig kartläggning skulle kunna ha ett värde i att illustrera utvecklingen både i mängden stöd och utgifter, vilket kan ge ytterligare information om statens stödgivning och stödkonstruktioner. Att identifiera statliga stöd för ett enskilt år är dock redan i sig en resurskrävande uppgift. För en jämförbar redovisning över flera år krävs dessutom bedömningar av respektive reglering för att kontrollera att stöden inte ändrat karaktär, dvs. säkerställa att det handlar om ungefär samma stöd. Därutöver är det inte självklart att utgifter mellan år är jämförbara om t.ex. målgrupp, ändamål eller stödbelopp förändrats. För att uppnå utredningens syfte på bästa sätt bedömer vi att kartläggningen inte bör omfatta mer än ett enskilt budgetår. Att regleringen av flertalet stöd som funnits under flera år skulle ändras markant ett visst år, på ett sätt som skulle påverka våra slutsatser, framstår heller inte som sannolikt. Att kartlägga flera budgetår skulle kräva stora resurser vilket skulle kunna leda till att kvaliteten på kartläggningen och analysen blir lägre. Vår bedömning är att en längre tidsperiod inte på något avgörande sätt skulle ändra de slutsatser och förslag som läggs fram, eftersom en bred flora av stöd kommer att identifieras även med vår avgränsning.

4.5.3 EU-relaterade stöd som förvaltas av svenska myndigheter ingår i kartläggningen och utgår från 2020

I kartläggningen ingår statliga stöd som finansieras över EU:s långtidsbudget. Detta har att göra med att statens budget enligt 3 kap. 4 § budgetlagen (2011:203) ska budgeteras och redovisas brutto, med vissa undantag. Bruttoredovisningen innebär att alla inkomster ska redovisas mot inkomstitlar och användas för att täcka alla utgifter som budgeteras och redovisas mot anslag. Huvudregeln är också att inkomster inte öronmärks för särskilda utgifter och att utgifter ska redovisas mot anslag. Detta gäller därför också som huvudregel EU-stöd som hanteras av svenska myndigheter. Stöden budgeteras och leder till utgifter på statsbudgetens utgiftssida på ett liknande sätt som om stöden hade finansierats med nationella skatter. De inkomster som Sverige får från EU till följd av stödgivningen redovisas på motsvarande sätt på inkomstitel på statsbudgetens inkomstsida.

EU-fonderna kan förvaltas genom:

1. delad förvaltning (Europeiska-kommissionen och de nationella myndigheterna sköter EU-medlen tillsammans)
2. direkt förvaltning (EU-medlen sköts direkt av Europeiskakommissionen)
3. indirekt förvaltning (EU-medlen sköts av partnerorganisationer eller andra myndigheter inom eller utanför EU).

Alla tre förvaltningsformerna hanterar stöd. Kartläggningen omfattar dock enbart stöd som har delad förvaltning och som beslutas av svenska staten eller annan organisation som av staten har fått uppgiften att besluta om stöd. Skälet är att det endast är dessa som belastar anslagen på Sveriges statsbudget eller som på annat sätt betalas ut av svenska myndigheter. Det sistnämnda avser Interreg-programmen.

Som tidigare nämnts omfattar kartläggningen de stöd som fanns under 2021. Den nuvarande långtidsbudgeten sträcker sig från 2021 till 2027, vilket också de nya programmen som finansierar statliga stöd gör. Dessa ersätter de tidigare programmen som löpt mellan 2014 och 2020. I flera fall hade dock de nya programperioderna inte påbörjats under 2021, varför utlysningar heller inte gjordes under det året. Partnerskapsöverenskommelsen mellan Sverige och Europeiska kommissionen undertecknades i juni 2022, vilket var början för de

nya programperioderna 2021–2027 för havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden, socialfonden+ och regionala utvecklingsfonden. I fallet med jordbruksfonden för landsbygdsutveckling förlängdes i stället programperioden för landsbygdsprogrammet.

Brytpunkterna i programperioderna behöver beaktas för att kartläggningen inte ska ge en missvisande bild ges av antalet statliga stöd. Detta eftersom antalet sökbara stöd i de nya programmen under 2021 skulle framstå som få om utlysningar ännu inte hunnit göras. Dessutom skulle utgifterna underskattas eftersom få utbetalningar hittills gjorts från de nya programmen. En invändning mot att som en lösning på detta i stället använda stöd som fanns tidigare, t.ex. år 2020, är att kartläggningen redan är inaktuell om de gamla programmen används i stället för de nya. Vi bedömer dock att nyttan med en representativ kartläggning över vilka stöd som finns ett typår överväger kravet att kartläggningen ska vara aktuell eftersom stöd (både nationella och EU-stöd) ständigt förändras.

För att få en enhetlig hantering av de EU-relaterade stöden samt undvika att stöd som inte gick att söka under brytpunkterna i programperioder kommer kartläggningen utgå från 2020 vad gäller de sökbara stöden och dess utgifter.

De fonder som ingår i kartläggningen är:

- Asyl-, migrations- och integrationsfonden (AMIF) 2014–2020
- Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ) 2014–2020 (-2023)
- Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU) 2014–2020(-2023)
- Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) 2014–2020, inklusive strukturfonds- och regionalfondsprogrammen, REACT samt de Interreg-program som förvaltas av svenska myndigheter
- Fonden för inre säkerhet (ISF) 2014–2020
- Havs- och fiskerifonden (EHFF) 2014–2020
- Socialfonden (ESF) 2014–2020.

Fonden för en rättvis omställning (FRO) 2021–2027 kommer inte att omfattas eftersom det svenska programförslaget ännu inte hade godkänts under 2021. Fonden för integrerad gränsförvaltning (BMVI)

kommer inte heller att omfattas eftersom stödet från fonden riktar sig till statliga myndigheter.

4.5.4 Stöd som ges av statliga bolag har inte kartlagts

I det inledande skedet av utredningen gjordes ett antal avgränsningar för att definiera vilka bidragsgivande organisationer som skulle omfattas av vår kartläggning och våra förslag. I den definitionen, som bl.a. insamlingen och sammanställningen av uppgifter till kartläggningen utgått från, avgränsade vi bort statliga bolag. I takt med att lagförslagen tagits fram har det dock blivit tydligt att vissa statliga bolag kunde ha inkluderats i vår kartläggning. Vid det skedet fanns det dock begränsade möjligheter att komplettera kartläggningen. Detta kan utgöra en brist i kartläggningen som är bör påtalas. För att ge en bild av stödgivningen från statliga bolag nämner vi här kort ett antal aktörer som hade kunnat bli relevanta att inkludera i kartläggningen. Det är värt att poängtera att stöd från dessa aktörer inte ingår i resultatdelen av kartläggningen.

Almi AB erbjuder olika former av stöd, i huvudsak genom lån och riskkapital. Bolaget lämnar även stöd i form av bidrag för att bekosta förstudier (13 § andra stycket förordningen [2012:872] om statlig finansiering genom regionala utvecklingsbolag).

Aktiebolaget Svensk Exportkredit ska på kommersiella grunder bedriva svensk och internationell finansiell verksamhet med syfte att främja verksamhet med svenskt intresse som direkt eller indirekt avser svensk exportindustri. Bolaget lämnar stöd i form av lån och garantier.

Svenska skeppshypotekskassan finansierar rederiverksamhet med svenskt ägande eller utländskt ägande med betydande svenskt intresse, och lämnar i huvudsak långfristiga lån. Svenska skeppshypotekskassan är inte ett aktiebolag utan en egen associationsform med offentligrättslig ställning.

Stiftelsen Norrlandsfonden erbjuder lån, konvertibla skuldebrev och olika typer av garantier till företag i norra Sverige. Särskild uppmärksamhet ska ägnas Norrbottens län och inlandskommunerna.

4.6 Metod och källor för att identifiera stöd

För att identifiera de statliga stöd som går till företag och andra juridiska personer har i huvudsak fem olika källor använts med olika metodik, vilka beskrivs i detta avsnitt. Syftet med att använda flera källor har varit att så långt som möjligt minska risken för att relevanta stöd missas. Därutöver har ett antal ytterligare källor använts, främst tidigare utredningar, inspel från utredningens expertgrupp och berörda myndigheter.

4.6.1 Regleringsbrev

En av de viktigaste källorna för att identifiera statliga stöd har varit regleringsbreven. Regleringsbreven har en viktig roll i den ekonomiska styrningen eftersom anslag och befogenheter fördelas ut enligt de finansiella villkoren. Utifrån de beslut som riksdagen fattat fördelas bl.a. anslag ut på anslagsposter, till vilka det i regel knyts anslagsvillkor som styr myndighetens användning av medlen. I anslagsvillkoren finns ofta detaljerad information för det fall att anslaget ska användas till olika ekonomiska stöd, t.ex. genom hänvisning till stödförordningar, regeringsuppdrag, regeringsbeslut eller andra dokument.

Enbart under 2021 utfärdades cirka 850 regleringsbrev som innehöll över 1 300 anslagsposter med, i de flesta fall, tillhörande anslagsvillkor. Inte sällan har anslagsvillkoren också varit omfattande. En manuell genomgång av alla anslagsvillkor i samtliga regleringsbrev skulle därför vara mycket tidskrävande och riskera att enskilda stöd missas. En genomgång kräver därför viss systematisering för att identifiera relevanta regleringsbrev och anslagsposter. Detta kan åstadkommas genom att använda den realekonomiska fördelningen av statens utgifter.

Ekonomistyrningsverket redovisar årligen utfallet för anslagen i statens budget i den realekonomiska fördelningen, i vilken utgifterna bl.a. klassificeras efter anslagspost och det som kallas ”art”. Fördelningen grundar sig på den ekonomiska information som myndigheterna rapporterar in till statsredovisningen, i enlighet med de statliga inrapporteringskoderna (S-koder) som Ekonomistyrningsverket föreskriver om. Enligt Ekonomistyrningsverkets rapport Statliga inrapporteringskoder 2024 (ESV 2024:2) följer de femsiffriga S-koderna logiskt den rekommenderade baskontoplanen för statliga myndig-

heter. Det skapar enhetlighet för att möjliggöra uppföljning och analys. Vidare innebär detta att utgifterna klassificeras på en hög detaljnivå, vilket möjliggör jämförelser mellan t.ex. myndigheter, anslag och anslagsposter. Koderna utgör också basen för den real-ekonomiska fördelningen. Eftersom uppgifterna används i flera olika sammanhang behöver uppgifterna vara av god kvalitet. Fördelningen för respektive anslag är dock inte exakt och kan innehålla ett visst mått av osäkerhet eftersom vissa kompletteringar och förenklingar ibland görs. Vi bedömer dock att uppgifterna är tillförlitliga vad gäller vilka utgifter staten haft för olika åtaganden.

Grupperingen av den realekonomiska fördelningen görs inte per stöd eller stödmottagare. Däremot redovisas hur stora bidrag av olika arter, vilka har stor likhet med S-koder, som lämnats till t.ex. privata företag och ekonomiska föreningar eller organisationer och ideella föreningar utanför den statliga och kommunala sektorn (jfr figurerna i avsnitt 4.2). De arter som används för att identifiera anslagsposter som innehåller relevanta utgifter och som ligger till grund för det urval som analyseras är:

- 47 Lämnade bidrag – konsumtion – övriga organisationer, övriga ideella föreningar
- 48 Lämnade bidrag – konsumtion – privata företag, privata ekonomiska föreningar
- 57 Lämnade bidrag – investering – övriga organisationer, övriga ideella föreningar
- 58 Lämnade bidrag – investering – privata företag, privata ekonomiska föreningar.

Urvalet har baserats på statens utgifter under 2020 och 2021. Eftersom utgifterna klassificeras per anslagspost och art har det gått att identifiera relevanta anslagsvillkor i regleringsbrev, och därmed att identifiera statliga stöd. Vi kan dock inte utesluta att vissa utgifter till enskilda näringsidkare missats i urvalet, eftersom sådana utgifter eventuellt kan klassas som lämnade bidrag till enskilda personer. Stöd till enskilda näringsidkare lär dock i hög utsträckning också rikta sig till juridiska personer, varför vi bedömer att de relevanta stöden ändå hittats. Vår bedömning är vidare att detta urval även täcker in stöd som statliga och kommunala bolag kan ta del av.

Urvalet ovan minskar antalet relevanta anslagsposter till drygt 500. Varje anslagsvillkor har analyserats för att bedöma om det är ett stöd av relevans för utredningen. I förekommande fall har även relevant myndighets eller organisations årsredovisning och hemsida granskats för att hitta ytterligare information om de enskilda stöden. De uppgifter som inhämtats har också kunnat ge ytterligare ledning kring författning och andra regler som reglerar stödet.

Urvalet innebär att stöd som inte gett upphov till utgifter kan missas, särskilt om de inte ligger under ett anslag eller anslagspost som har andra stödutgifter. Vi bedömer att sannolikheten för detta är låg, eftersom regeringen och myndigheterna har starka incitament att annonsera stödet för att nå ut med beslutad politik, liksom att stödmottagare har incitament att faktiskt söka stödet. Risken för att våra förslag skulle påverkas av stöd som inte identifierats bedöms också som låg. Detta dels eftersom de stora statliga stöden i regel har utgifter varje år, dels för att ett antal missade stöd inte bör förändra den övergripande bilden av hur dagens straffrättsliga skydd fungerar. Risken för brott som riktar sig mot stöd som inte har några utgifter framstår som minimal, åtminstone under innevarande år, eftersom några medel inte har betalats ut.

4.6.2 Statens årsredovisning

Även om stora delar av statens utgifter betalas ut via anslag finns det sådana som inte speglas i statsbudgeten, t.ex. sådana utgifter som netto-redovisas eller redovisas vid sidan av statens budget. Detta inkluderar fonder i staten där medlen är reserverade för särskilda ändamål, utlåning och garantier. Dessa stöd redovisas i regeringens skrivelse 2021/22:101 Årsredovisning för staten 2021.

Tabellerna 5.2, 5.9 och not 42 i skrivelsen med sina tillhörande beskrivningar har utgjort underlag för att identifiera statliga stöd till företag och andra juridiska personer.

4.6.3 Skrivelse om skatteutgifter

Utöver statens inkomster förekommer även skatteutgifter på statsbudgetens inkomstsida. Skatteutgifter är effekten på skatteintäkterna till följd av särregler i skattelagstiftningen. Skatteutgifterna

redogörs för årligen i en skrivelse till riksdagen. En redovisning lämnas också i budgetpropositionen. Syftet är bl.a. att synliggöra stöden. Inte sällan kan skatteutgifterna likna de ekonomiska stöd till företag och andra juridiska personer och hushåll som ges på budgetens utgifts-sida, och som hänförs till olika utgiftsområden.

Tabellerna 2.1–2.9 i skrivelse 2021/22:98 Redovisning av skatteutgifter 2022 samt beskrivningarna av de enskilda skatteutgifterna har tillsammans utgjort underlag för att identifiera statliga stöd till företag och andra juridiska personer.

4.6.4 Rapporterade statsstöd till Europeiska kommissionen

Den som genomför en stödåtgärd som godkänts av Europeiska kommissionen eller som genom en förordning eller ett beslut av kommissionen undantagits från anmälningsskyldigheten i artikel 108.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt ska i den omfattning som kommissionen bestämt lämna uppgifter för offentliggörande och rapportering av stödåtgärden och föra register över stödåtgärden enligt 12 a § lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler (statsstödslagen). Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar (Tillväxtanalys) är enligt 3 och 4 §§ förordningen (2016:605) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler utsedd av regeringen att meddela föreskrifter om på vilket sätt uppgifterna ska lämnas. I praktiken görs dock redovisningen av stöd-givande statlig myndighet, region eller kommun genom den s.k. transparensredovisningen, där stödgivaren ska ange vilka företag som vid ett visst tillfälle tagit emot ett individuellt statligt stöd som överstiger ett visst belopp, liksom belopp, ändamål och Europeiska kommissionens ärendenummer (SA-nummer). Detta ska göras senast sex månader efter beviljat statsstöd. För utredningen bedöms transparensredovisningen vara en bättre indikator på vilka statliga stöd som funnits 2021, snarare än den svenska notifieringen eller Europeiska kommissionens beslut om stödet är tillåtet statsstöd. Detta eftersom notifieringen eller beslut kan ha gjorts tidigare år än själva utbetalningen. Att identifiera notifieringar eller beslut för enbart 2021 eller för flera år bakåt i tiden riskerar att identifiera stöd som inte var aktuella 2021, vilken kan leda till sämre överensstämmelse med övriga källor.

De rapporterade statsstöden offentliggörs i Europeiska kommissionens modul för stödtransparens. Den sökning på beviljade stöd i Sverige under perioden 2021-01-01 till 2021-12-31 som gjordes 25 augusti 2022 gav 1 874 träffar (individuellt beviljade stöd till stödmottagare). Dessa utgjordes av 50 unika statsstöd, varav 31 beviljats av statliga myndigheter och 19 av kommuner eller regioner. Av de stöd som beviljats av statliga myndigheter bedöms samtliga redan ha identifierats genom granskningen av regleringsbrev eller statens årsredovisning.

4.6.5 Övriga källor

Demokrativillkorsutredningen redovisade i sitt betänkande Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället (SOU 2019:35) en lista med statsbidragsförordningar som föreslogs kompletteras med ett demokrativillkor, eller där en komplettering kunde övervägas (tabell 9.1 och 9.2 i utredningens betänkande). Dessa tabeller har varit av relevans för vårt arbete. Vi konstaterar också att regeringen kan fatta beslut om bidrag till föreningar, stiftelser eller internationella organisationer med flera, t.ex. efter ansökan eller hemställan från stödmottagaren. Ansökningarna och bidragsbesluten diarieförs hos Regeringskansliet. Slutligen har även utredningens expertgrupp bistått med information om statliga stöd.

4.7 Metod och källor för att uppskatta stödets kostnader

Enligt direktiven ska kartläggningen omfatta statens kostnader för de statliga stöden för att avgöra den statsfinansiella betydelsen. Detta avsnitt handlar om vilka avgränsningar och definitioner som använts, samt vilken metod och vilka källor som använts.

4.7.1 Kartläggningen utgår från stödets utgifter

Kostnad brukar inom redovisning avse en periodiserad utgift. Eftersom de flesta statliga stöden belastar anslag på statsbudgetens utgiftssida ska dock redovisningen göras i termer av utgifter enligt 12 §

anslagsförordningen (2011:223). Således uttrycks både statens budgetering på utgiftssidan samt myndigheternas anslagsredovisning i termer av utgifter. Vi har därför valt att använda begreppet utgifter, i stället för kostnader, inte minst för att kartläggningen bättre ska stämma överens med och kunna relateras till statens budget, regleringsbrev och årsredovisningar. Att redovisa utgifterna men fortsätta använda begreppet kostnader skulle mot denna bakgrund bli missvisande, eftersom redovisningen av den statsfinansiella betydelsen inte utgår från kostnader såsom begreppet ofta används. Trots begreppsavvikelsen bedömer vi att vår redovisning kommer att motsvara det uppdrag direktiven anger.

I EU-relaterade stöd redovisas de utgifter som belastar anslagen i statens budget (dvs. medlen från EU-budgeten och eventuell statliga medfinansiering) eller, i fallet med programmen för Europeiskt territoriellt samarbete (Interreg), de medel som på annat sätt betalas ut av stödmyndigheten. Detta innebär att medfinansiering från t.ex. region, kommun och privata aktörer inte ingår i de redovisade utgifterna. I utgifterna ingår inte heller den medfinansiering som regionerna förfogar inom den Europeiska regionala utvecklingsfonden genom anslag 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* på utgiftsområde 19.

4.7.2 Utgifterna kan avse beslut som fattats tidigare år

Som beskrivits i avsnitt 4.5 avgränsas kartläggningen till att omfatta stöd som var sökbara under 2021, varför utgifterna också som huvudregel bör avse 2021, med undantag för EU-relaterade stöd som i stället utgår från 2020. Eftersom utgifterna avser ett enskilt år tar de i huvudsak sikte på de utgifter staten haft för de stöd som beviljats samma år. Det innebär att stödutgifter som av någon anledning fördelats över, eller skjutits mellan, olika år också inkluderas. Ett alternativ hade varit att så långt som möjligt skilja ut utgifter som beror på stödbeslut 2021. Vi bedömer dock att det krävs en allt för stor arbetsinsats att säkerställa detta, inte minst från de myndigheter och organisationer som hanterar stöden. Insatsen skulle sannolikt inte heller bidra med väsentligt annorlunda information; utgångspunkten bör vara att stöd betalas ut för de år de beviljats, och att uppskjutna utbetalningar sker i undantagsfall. För många stöd är möjligheten att

skjuta medel över tid också begränsade, t.ex. på grund av regler för anslagssparande, anslagsskredit eller s.k. beställningsbemyndigande.

I vissa fall beviljas stöd för flera år framåt i tiden. Det innebär att de framtida belopp som beviljats i stöd ett visst år inte avspeglas i statens utgifter beviljandeåret. Trots detta har staten vid stödbeviljandet ingått ett ekonomiskt åtagande som infrias (betalas) med anslagsmedel ett eller flera år senare, ett s.k. utestående åtagande. Om motsvarande åtaganden gjorts av icke-statliga organisationer kan åtagandet t.ex. infrias med medel som organisationen förfogar över till ändamålet vid det senare tillfället.

För att en myndighet ska kunna göra framtida åtaganden krävs det att riksdagen har beviljat ett beställningsbemyndigande, som regeringen därefter också tilldelar myndigheten genom regleringsbrev. I praktiken har anslagsmedel intecknats kommande år för att täcka de kommande årens stödutgifter som beviljats innevarande år. På motsvarande sätt kan stödutgifterna för innevarande år innehålla utgifter för beslut som fattades tidigare år. Detta är viktigt att beakta i kartläggningen för att få en så jämförbar redovisning som möjligt. Om endast utgifterna innevarande år redovisas underskattas den statsfinansiella betydelsen för fleråriga stöd, vilket talar för att även ta med de utestående åtagandena, eller framtida intecknade anslagsmedel, som finns innevarande år för enskilda stöd.

En invändning mot detta redovisningssätt är att utgifterna då inte bara skulle bestå av innevarande års, utan även tidigare års, bidragsbeslut. Ett stöd som beviljas ett år kan förändras när det gäller stöd villkor, tillgängliga medel eller andra aspekter. Ett exempel på detta är stödet ersättning för höga sjuklönekostnader som regeringen gjorde mer generöst under pandemin för att omhänderta effekterna i samhället av spridningen av covid-19 (prop. 2019/20:132, s. 94 och 95, och promemorian Vissa sjukpenningförmåner och ersättning till arbetsgivare för kostnader för sjuklön, S2020/02592/SF, s. 9).

Om den viktigaste aspekten vore att utgifterna för varje stöd ska spegla bidragsbesluten ett visst år blir stödutgiften missvisande om tidigare års beslut också ingår. Med detta synsätt borde utgiften endast bestå av de utgifter som uppstår innevarande år av innevarande års bidragsbeslut, samt de utestående åtaganden som följer av det bidragsbeslutet kommande år. Ett annat synsätt, som vi kommer att använda oss av i redovisningen, är att även om ett stöd förändras över tid lär dess övergripande syfte rimligtvis vara ungefär detsamma över

hela dess existens, även om förändringar sker. För att uppnå stödets syfte har staten tidigare tagit beslut att ingå åtaganden som sträcker sig minst fram till innevarande år. Givet att medel inte tillförs har det ekonomiska utrymmet minskat för andra stödmottagare eller insatser innevarande år. Att det syftet skulle förändras radikalt över tid så att stödet närmast är att betrakta som ett annat efter några år framstår som osannolikt.

För att uppnå en rättvisande och jämförbar bild av stödets statsfinansiella betydelse bedömer vi därför att utgifterna inte bara bör ta hänsyn till bidragsbesluten 2021, utan att utgifter som uppstår 2021 och framåt till följd av beslut som tagits tidigare också måste tas i beaktande. Annars ignoreras de intentioner staten tidigare haft med stödet och besluten att betala ut pengar 2021 eller senare. Uppgiften att separera utgifterna till att endast omfatta stödbeslut under 2021 kan också bli svår. En fördel med detta upplägg är också att utgifterna i högre utsträckning kan relateras till budgetpropositionen och regleringsbrevet, vilket vi bedömer ökar transparensen och förståelsen för vår redovisning. Utgifterna under 2021 respektive de utestående åtagandena redovisas dock separat.

4.7.3 Information om utgifter har samlats in genom förfrågningar till myndigheter och organisationer

Som beskrivits i avsnitt 4.3 kan den realekonomiska fördelningen inte användas för att uppskatta utgiften för respektive stöd, eftersom en anslagspost kan innehålla mer än ett stöd. Motsvarande problematik finns också när det gäller att avgöra hur stora utestående åtaganden ett stöd har haft. Utgifter och utestående åtaganden som gjorts genom ett beställningsbemyndigande framgår t.ex. i myndigheternas årsredovisningar, men kan i många fall redovisas på en mer aggregerad nivå än vad vi bedömt utgör ett stöd. Uppgifterna går därför inte alltid att urskilja i årsredovisningen. I de fall där ett stöd har utgifter till olika typer av mottagare, t.ex. företag och kommuner, ger årsredovisningarna begränsad, om ens någon, information om hur stora utgifterna varit till respektive mottagare.

För att få en fullständig bild av stödets offentligfinansiella betydelse har vi skickat förfrågningar till de myndigheter och organisationer som beslutar om statliga stöd. En ambition har varit att minska den arbetsbörda som krävts för att svara. Tillsammans med

ett följebrev med instruktion och ytterligare detaljer har respektive förfrågan kompletterats med ett kalkylark där vi, för att underlätta arbetet med att besvara förfrågan, förifyllt de stöd som vi utifrån kartläggningen identifierat att myndigheten eller organisationen fattar beslut om. Ett exempel på förfrågan samt en sammanställning av de myndigheter som fått förfrågan finns i *bilaga 3*. För respektive stöd har vi efterfrågat finansiella uppgifter om:

- totala utgifter till samtliga mottagare
- den del av de totala utgifterna som eventuellt utgjorts av svensk medfinansiering
- totala utestående åtaganden
- utgifter till företag och andra juridiska personer, inklusive enskilda näringsidkare.

För statliga garantier och utlåning har de finansiella uppgifter som framgår i tabell 5.2 och 5.9 i regeringens skrivelse 2021/22:101 Årsredovisning för staten 2021 förifyllts, varpå den svarande haft möjlighet att korrigera eller komplettera uppgifterna.

För det statsbidrag som fanns för att minska och motverka segregation har vi utgått från uppgifter i den realekonomiska fördelningen. Detta eftersom den myndighet som beslutade om stödet, Delegationen mot segregation, upphörde den 31 december 2022. Uppgifter om stöden inom Landsbygds- respektive Havs- och fiskeriprogrammet har inhämtats från Statens jordbruksverk. För Samefonden har dess verksamhetsberättelse för 2021 använts som källa.

Den svarande har haft möjlighet att vid behov lämna kommentarer, fylla i egna stöd med tillhörande utgiftsuppgifter, om bedömningen är att listan inte är komplett, eller ge synpunkter på om uppdelningen eller skärningen mellan stöd bör förändras. Svarstiden angavs till två till tre veckor, beroende på antalet stöd, under vilken utredningssekreteriatet fanns tillgängliga för eventuella frågor.

Utöver de finansiella uppgifterna har vi också, för 2021, efterfrågat information om antal beslut som fattats i respektive stöd, antalet och storleken (i kronor) på de eventuella återkrav som skett samt antalet och storleken på de eventuella brottsanmälningar som skett. Uppgifterna om brottsanmälningar redovisas närmare i kapitel 5.

Genom att förfyllda uppgifter använts bedömer vi att myndighetens arbetsinsats har varit rimlig. Myndigheternas arbete har vidare underlättats av att historiska utfall, som bl.a. ligger till grund för myndighetens årsredovisning, efterfrågats, vilket innebär att prognoser och andra uppskattningar kunnat undvikas. Utöver att ha samlat in tillförlitliga utgiftsuppgifter bedömer vi att förfrågan också bidragit till en stärkt kvalitet på kartläggningen, eftersom myndigheterna har haft möjlighet att anmärka på eventuella felaktigheter, stöd som saknats eller stöd som tagits med felaktigt.

Ett alternativt tillvägagångssätt hade varit att be myndigheten lista de stöd man beslutar om, utan att den förfyllda informationen gavs, och tillhörande utgiftsuppgifter. Arbetsuppgiften hade sannolikt inte varit tidskrävande för de myndigheter där stödhandläggningen är en tydligt avgränsad del av arbetet eller de som har få stöd. Vi bedömer dock att ett sådant tillvägagångssätt har flera nackdelar. Det skulle ha krävts en stor arbetsinsats för myndigheter med en bred uppsättning stöd för att säkerställa att alla relevanta delar av organisationen involveras i arbetet. Det hade ökat risken för att stöd förbises och att stöd listas på ett sätt som inte är jämförbart mellan myndigheter samt att viljan att svara på förfrågan kunde ha minskat. Detta kunde ha lett till en sämre kvalitet på kartläggningen.

Av 94 myndigheter och organisationer som fått förfrågan har vi erhållit fullständiga svar från alla utom en. I förekommande fall har vi verifierat och justerat svaren mot utgifter i den realekonomiska fördelningen eller myndigheternas årsredovisningar. I vissa fall har uppföljningsfrågor ställts till den svarande myndigheten eller organisationen.

Ingen förfrågan har skickats till regeringen och Regeringskansliet. Vi har försökt identifiera de relevanta besluten genom att, i diariet, göra en dokumentsökning med kriterierna att den s.k. dokumentkategorin ska vara ett regeringsbeslut, den s.k. aktivitetskategorin ska vara ansökningar om bidrag, ersättning och stöd och att beslutsdatumet ska vara mellan 2020-12-01 och 2021-12-31. Sista månaden 2020 har tagits med för att bidrag som ingår i de första regleringsbreven för 2021, vilka beslutas i slutet av 2020, inte ska missas. Utifrån våra kriterier har cirka 100 ärenden identifierats. Dessa ärenden har granskats översiktligt för att avgöra om beslutet är relaterat till ett bidrag till ett företag eller annan juridisk person, enligt de avgränsningar vi dragit upp i vårt arbete. Bidrag till utländska aktörer har

exkluderats. De beslut som identifierats genom förfarandet har gett ledning för att bedöma bidragsbeloppen, t.ex. genom regleringsbrev. Utgifterna för dessa stöd kan vara underskattade, om vissa bidragsbeslut inte identifierats.

4.7.4 Vissa skatteutgifter till företag och andra juridiska personer bygger på osäkra antaganden

Vad gäller skatteutgifter har vår kartläggning utgått från regeringens skrivelse om skatteutgifter. Skrivelsen innehåller beräkningar av de totala utgifterna per skatteavvikelse, som beräknas som den aktuella skattenedsättningen multiplicerat med skattebasen (skattebortfallsmetoden). Beräkningarna är periodiserade, vilket innebär att utgifterna speglar det år den underliggande ekonomiska aktiviteten skedde, och inte den kassamässiga effekten. Tolkningar av vilka grupper som gynnas eller missgynnas av en skatteutgift bör också göras med försiktighet.

Skrivelsen redovisar inte hur stor del av skatteutgifterna som tillgodosöks olika sektorer, t.ex. privata företag och andra juridiska personer eller kommuner. Viss ledning kan fås genom den statistik Skatteverket publicerar. Vad gäller punktskatter finns dock endast statistik om hur stor del som återbetalas, men information finns ännu inte om hur mycket avdragen uppgår till. Därutöver är statistiken inte strukturerad på samma sätt som skrivelsen, vilket medför svårigheter när det gäller att avgöra vilken del av statistiken som hör till en viss skatteutgift. Vi har fått god hjälp av Skatteverket i att försöka göra uppskattningarna, men har ändå sett stora skillnader gentemot skrivelsen.

Vi bedömer att det finns ett värde i att hålla vår rapportering så nära skrivelsen som möjligt, och har valt att utgå från de totala utgifterna i denna. På grund av de stora skillnaderna mot de övriga källorna vi beaktat har vi behövt göra grova antaganden om hur stor andel av den totala skatteutgiften för punktskatterna (i huvudsak energi- och koldioxidskattenedsättningar) som går till företag och andra juridiska personer. Antagandena är utredningens egna. Det innebär också att dessa utgifter bör tolkas med särskilt stor försiktighet.

I huvudsak har det antagits att skatteutgifterna till företag och andra juridiska personer är lika med den totala skatteutgiften. Några undantag från detta görs dock.

För energiskattebefrielse för elförbrukning vid bandrift har det antagits att 10 procent går till företag och andra juridiska personer. Detta då infrastrukturförvaltaren ska anses förbruka elen, utom om den förbrukats inom ramen för en grundläggande tjänst då den anses förbrukad av tjänsteleverantören (11 kap. 18 § första stycket lagen [1994:1776] om skatt på energi). Då Trafikverket är den överlägset största infrastrukturförvaltaren har därför antagits att majoriteten av nedsättningen tillgodogörs myndigheten.

För energi- och koldioxidskattebefrielse på bränsle vid bandrift antar vi att operatörerna själva står för bränslet och därmed tillgodoräknas skattebefrielsen. 50 procent har antagits tillgodogöras företag och andra juridiska personer.

För energiskattebefrielsen för naturgas och gasol som drivmedel har vi antagit att 86 procent går till företag och andra juridiska personer. Vi baserar detta på rapporten Beräkningskonventioner 2023, som ges ut av Skatteekonomiska enheten i Finansdepartementet, där det antas att 86 procent av naturgasen inom transporter förbrukas av företag (s. 129). För nedsatt energiskatt på el i vissa kommuner har antagits att 29 procent går till företag. Vi baserar även detta på rapporten om beräkningskonventioner, där tjänsteföretag beräknas stå för 29 procent av skattebasen för el (s. 133).

4.8 Resultat av kartläggningen

Detta avsnitt sammanfattar de statliga stöd till företag och andra juridiska personer som vi identifierat i vårt arbete. Stöden sammanfattas utifrån vilken typ av stödändamål det rör sig om, utgiftsområde, beslutande myndighet eller organisation samt vilka de 20 utgiftsmässigt största stöden är. Slutligen redovisas också mer detaljerad statistik för de totala utgifterna per ändamål. I tabellerna redovisas utgifterna fördelat på företag, inklusive enskilda näringsidkare, och andra juridiska personer (i tabellerna benämnt som "Utgifter till företag och org."), totalt till alla som mottagit stödet (i tabellerna benämnt som "Totala utgifter") samt de totala utestående åtagandena oavsett mottagare. I förekommande fall redovisas också det totala antalet stöd per t.ex. ändamål. Ett streck (-) i tabellerna betyder att det inte fanns utgifter eller utestående åtaganden det relevanta budgetåret. Där 0,00 anges betyder detta att utgifterna eller det utestående åtagandet

var större än noll, men mindre än 0,005 miljarder kronor, varför beloppet avrundats nedåt till 0,00. Utgifterna uttrycks i prisår 2020 eller 2021. En fullständig lista över stöden ges i *bilaga 2*.

När det gäller resultatet av kartläggningen bör listan inte ses som uttömmande, eftersom den endast innehåller de stöd vi identifierat i vårt arbete. Det går inte att utesluta att vi missat stöd, inkluderat stöd som av någon anledning inte bör vara med eller listat enskilda stöd på fel detaljnivå.

Eftersom 2021 är i fokus för de flesta stöden i kartläggningen får pandemirelaterade utgifter ett stort genomslag i de totala utgifterna, vilket bör tas i beaktande om stöden jämförs mellan grupper eller år.

Uppgifterna bygger i hög utsträckning på de förfrågningar vi beskrivit i metodavsnitten. Möjligheten att göra en ingående kvalitetsgranskning av de insamlade uppgifterna har varit begränsade till följd av den stora mängden stöd, och i vissa fall kan avvikelser finnas mot t.ex. årsredovisningar. Det har funnits begränsat med tid att ställa uppföljande frågor om orsakerna till dessa avvikelser. Särskilt utgifterna till företag och andra juridiska personer kan vara behäftade med osäkerhet eftersom möjligheten att särredovisa och bryta ner utgifter skiljer sig åt mellan myndigheter. Trots eventuella avvikelser och potentiella felkällor bedömer vi att uppgifterna är tillräckligt tillförlitliga för att användas i betänkandet.

Totalt har 537 stöd identifierats inom ramen för vår kartläggning med beräknade utgifter om totalt 158,8 miljarder kronor. Detta inkluderar även pandemirelaterade stöd och utgifter. Av dessa beräknas 129 miljarder kronor utgöra utgifter på statsbudgetens utgiftssida och motsvarar, oaktat att vissa utgifter avser budgetåret 2020, cirka 8,3 procent av de takbegränsade utgifterna i 2021 års statsbudget. Utgifter för EU-relaterade stöd som härrör från EU-budgeten eller genom statlig medfinansiering beräknas utgöra 17,8 miljarder kronor. Övriga utgifter utgörs av skatteutgifter (28,5 miljarder kronor) samt fonder och Interreg-program (1,4 miljarder kronor). För de identifierade stöden som rör utlåning och garantier beräknas den utestående lånefordran uppgå till 0,4 miljarder kronor och de utfärdade garantierna till 272 miljarder kronor.

Utgifterna till företag och andra juridiska personer beräknas uppgå till totalt 123,4 miljarder kronor. På statsbudgetens utgiftssida beräknas stöd om 95,7 miljarder kronor betalas ut, vilket motsvarar

6,2 procent av de takbegränsade utgifterna i 2021 års statsbudget. Utgifter för EU-relaterade stöd beräknas utgöra 15,2 miljarder kronor.

Summan 95,7 miljarder kronor kan jämföras med de från staten lämnade bidragen till företag och andra juridiska personer om 113 miljarder kronor i 2021 års prisnivå som redovisats i figur 4.1 (123 miljarder kronor i figuren, som är uttryckt i 2022 års prisnivå). Skillnaden på drygt 17 miljarder kan förefalla stor och leda till att resultatet av vår kartläggning kan ifrågasättas. Det är dock viktigt att komma ihåg att vår kartläggning bl.a. utelämnat stöd som inte föregås av en ansökan eller som upphandlas. Det innebär t.ex. att statens årliga bidrag till Samhall AB (6,6 miljarder kronor 2021 enligt Kammarkollegiets årsredovisning 2021) och upphandlade arbetsförmedlingstjänster och utbildningar (5,6 miljarder kronor enligt Arbetsförmedlingens årsredovisning 2021) ingår i figuren, men inte i kartläggningen. Fler liknande utgifter lär finnas, vilket gör att skillnaden mellan kartläggningen och figuren lär vara liten.

Av stöden på statsbudgetens utgiftssida är en grov uppskattning att cirka 17 miljarder kronor (26 stöd) härrör från stöd som endast inrättades för att hantera covid-19-pandemin och 21 miljarder kronor från de kraftiga förstärkningarna av stödet vid korttidsarbete och ersättning för höga sjuklönekostnader (dvs. utöver en grov uppskattning av vad som skulle varit normala nivåer). Vår bästa uppskattning är att kartläggningen skulle omfattat cirka 511 stöd med totala utgifter om 120,5 miljarder kronor om den gjorts ett normalår, dvs. utan covid-19-pandemin. Det går inte att utesluta att även andra stöd har förstärkts med anledning av pandemin, och därmed är större än under ett normalår. De pandemistödsrelaterade utgifterna till företag och andra juridiska personer beräknas uppgå till 17 miljarder kronor för stöd som endast inrättades för pandemin och 16 miljarder kronor för stöd som såg kraftiga förstärkningar.

4.8.1 De flesta och största stöden finns inom näringslivsområdet

Tabell 4.2 sammanfattar de identifierade stöden per ändamål (t.ex. hälso- och sjukvård, jordbruk och kulturell verksamhet) och är uppdelad på antal stöd respektive totalkostnad. Ändamålen baseras på indelningen COFOG 1999 (Classification of Functions of Government), som är en internationell klassifikation där den offentliga sek-

torns utgifter grupperas efter ändamål. Definitionerna av respektive ändamål framgår i Statistiska Centralbyråns klassifikationsdatabas. I den realekonomiska fördelningen klassificeras alla anslagsposter utifrån sitt syfte eller funktion, och vi har så långt som möjligt klassificerat stöden enligt denna ändamålsindelning. Det förekommer dock att ändamålet med vissa stöd inte stämmer överens med anslagspostens klassifikation, inte minst om flera stöd med olika ändamål delar anslagspost. I förekommande fall har vi därför justerat stödets klassificering för att åstadkomma en mer rättvisande redovisning.

Tabell 4.2 Sammanfattning av statliga stöd per ändamål, miljarder kronor

	Utgifter till företag och org.	Totala utgifter	Totala ute- stående åtaganden	Antal stöd
Allmän offentlig förvaltning	0,6	0,6	0,2	8
Bostadsförsörjning och samhällsutveckling	6,6	6,8	14,1	10
Fritidsverksamhet, kultur och religion	9,8	10,4	0,8	170
-varav fritids- och idrottsverksamhet	2,5	2,5	-	29
-varav kulturell verksamhet	4,3	4,9	0,1	104
-varav radio-, TV- och förlagsverks.	1,0	1,0	0,1	6
-varav religiös verks. och annan samhällsverks.	1,9	2,0	0,6	31
Försvar	0,2	0,2	0,0	4
Hälso- och sjukvård	0,4	0,5	-	16
Miljöskydd	0,5	1,0	1,5	14
Näringslivsfrågor	85,8	100,0	34,7	236
-varav bränsle och energi	24,8	27,8	2,6	34
-varav fiske och jakt	0,2	0,2	0,2	38
-varav jordbruk	13,7	14,3	7,3	66
-varav övergrip. arbetsmarknadsfrågor	25,1	32,0	12,4	36
-varav övergrip. handels- och näringslivsfr.	17,2	20,5	11,0	48
-varav övriga under näringslivsfrågor	4,7	5,3	1,2	14
Samhällsskydd och rättsskipning	0,1	0,2	0,2	6
Socialt skydd	10,3	15,8	3,3	5
Utbildning	9,2	23,4	19,1	68
Summa	123,4	158,8	73,9	537

Källa: Egna insamlade uppgifter enligt metodavsnitten samt egna bearbetningar.

Stöden redovisas i huvudsak på den högsta nivån (tvåsiffrig nivå i COFOG). I de fall ett ändamål innehåller många stöd specificeras också vissa ändamål på lägre nivå (tresiffrig nivå i COFOG). Även skatteutgifter, fonder samt statliga garantier och utlåning har delats in i ändamål. Det är värt att poängtera att namnet syftar till att beskriva ändamålen på en övergripande nivå. Det innebär att stöd som sorteras in under t.ex. näringslivsfrågor inte per definition bör betraktas som ett näringslivsstöd. Ett exempel är Arbetsförmedlingens subventionerade anställningar som kategoriseras inom övergripande arbetsmarknadsfråga, som i sin tur sorteras in under näringslivsfrågor.

Som framgår av tabell 4.2 kan majoriteten av alla stöd sorteras in under något av ändamålen näringslivsfrågor eller fritidsverksamhet, kultur och religion. Stöden som avser näringslivsfrågor utgör dock en betydligt större andel av de totala utgifterna. De stöden utgör 44 procent av det totala antalet stöd, medan deras andel av de totala utgifterna är 63 procent. På motsvarande sätt bedöms stöden inom fritidsverksamhet, kultur och religion uppgå till 32 procent av det totala antalet stöd och 7 procent av de totala utgifterna. I viss mån beror skillnaderna på vad vi valt att betrakta som ett enskilt stöd, men i hög utsträckning är stöden på näringslivsområdet större i ekonomiska termer. En stor del av de pandemirelaterade stöden återfinns också inom näringslivsområdet, vilket gör att utgifterna inte är fullt jämförbara med ett normalår.

4.8.2 Stöden är främst koncentrerade till vissa utgiftsområden

Tabell 4.3 sammanfattar stöden per utgiftsområde eller annan utgiftstyp som skatteutgifter, fonder, garantier eller utlåning. Den övergripande bilden är att de flesta stöd och utgifter är koncentrerade till en handfull av de totalt 27 utgiftsområdena. Därutöver är tendensen liknande som i tabell 4.2, dvs. att majoriteten av stöden återfinns på de utgiftsområden som är närmast relaterade till ändamålen näringslivsfrågor (utgiftsområdena 14, 19, 21, 23 och 24) respektive fritidsverksamhet, kultur och religion (utgiftsområde 17). Det finns dock stöd inom dessa ändamål som inordnats under andra utgiftsområden. Ett exempel är sjöfartsstödet som tillhör utgiftsområde 22 Kommunikationer.

Även om den absoluta majoriteten av stöden ges på statsbudgetens utgiftssida beräknas 57 stöd ges i form av skatteutgifter, genom fonder eller i form av statliga garantier och utlåning. Skatteutgifterna är också den utgiftstyp som har de enskilt högsta utgifterna. I övrigt utmärker sig utgiftsområde 24 Näringsliv, 14 Arbetsmarknad och arbetsliv och 16 Utbildning och universitetsforskning. De fem största utgiftsområdena och utgiftstyperna i termer av totala stödutgifter beräknas stå för cirka 69 procent av de totala utgifterna i kartläggningen.

Tabell 4.3 Sammanfattning av statliga stöd per utgiftsområde eller annan utgiftstyp, miljarder kronor

Utgiftsområde / utgiftstyp	Utgifter till företag och org.	Totala utgifter	Totala utestående åtaganden	Antal stöd
1 Rikets styrelse	1,2	1,2	0,1	13
2 Samhällsekonomi [...]	-	-	-	0
3 Skatt, tull och exekution	-	-	-	0
4 Rättsväsendet	0,0	0,1	0,2	5
5 Internationell samverkan	0,0	0,0	0,0	1
6 Försvar och samhällets krisberedskap	0,2	0,2	0,1	7
7 Internationellt bistånd	0,4	0,4	0,1	5
8 Migration	0,0	0,1	0,1	2
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	1,7	1,8	1,1	23
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom [...]	10,0	14,6	-	4
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	-	-	-	0
12 Ekonomisk trygghet för familjer [...]	-	-	-	0
13 Jämställdhet och nyanlända [...]	0,5	0,6	0,0	14
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	14,6	22,1	15,5	22
15 Studiestöd	0,0	0,0	-	1
16 Utbildning och universitetsforskning	4,8	19,2	21,6	47
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	11,8	13,1	0,2	167
18 Samhällsplanering [...]	3,8	3,8	9,1	5
19 Regional utveckling	1,0	1,7	3,7	16
20 Allmän miljö- och naturvård	2,4	3,0	5,4	16
21 Energi	0,5	1,6	2,0	4
22 Kommunikationer	4,7	5,3	1,2	10
23 Areella näringar, landsbygd [...]	14,1	14,7	7,6	105
24 Näringsliv	24,0	25,4	3,6	19
25 Allmänna bidrag till kommuner	-	-	-	0
26 Statsskuldsräntor m.m.	-	-	-	0
27 Avgiften till Europeiska unionen	-	-	-	0
Delsumma utgiftsområde 1–27	95,7	129,0	71,7	
Skatteutgifter	26,7	28,5	-	24
Fonder och Interreg-program	1,0	1,4	2,2	15
Garantier och utlåning	-	-	-	18
Summa	123,4	158,8	73,9	

Anm.: Summan av antalet stöd i de enskilda utgiftsområdena är större än antalet unika stöd i tabell 4.2, eftersom ett stöd kan belasta flera utgiftsområden. För att undvika dubbelräkning summeras inte antalet stöd.

Källa: Egna insamlade uppgifter enligt metodavsnitten samt egna bearbetningar.

4.8.3 De flesta statliga stöden hanteras av statliga myndigheter

Tabell 4.4 redovisar stöden utifrån hur många och hur stora stöd respektive myndighet eller annan organisation hanterar. De 21 länsstyrelserna redovisas i tabellerna som en myndighet. Tabellen är sorterad utifrån de totala utgifterna för stöden som respektive myndighet hanterar.

Flera stöd inom Landsbygdsprogrammet delas mellan två eller flera myndigheter: länsstyrelserna, Sametinget, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk och Tillväxtverket. I tabell 4.4 har utgifterna i dessa stöd fördelats på respektive myndighet, utifrån de uppgifter om stödutgifter vi fått från Statens jordbruksverk. Motsvarande fördelning har inte funnits för utestående åtaganden. De totala utestående åtagandena i respektive stöd har därför fördelats utifrån hur stor andel av utgifterna respektive myndighet haft i stödet 2020. Utöver Landsbygdsprogrammet finns ett fåtal ytterligare stöd med delat ansvar. Respektive stödgivare har tillgodoräknats sin del av stödet i tabell 4.4.

Totalt bedöms 88 organisationer hantera statliga stöd till företag och andra juridiska personer, inklusive de 21 länsstyrelserna. Av de 88 organisationerna är 81 statliga myndigheter eller nämnder och 7 andra typer av organisationer. De senare är Folkbildningsrådet, Sveriges Riksidrottsförbund, SISU Idrottsutbildarna, Svenska filminstitutet, Svenska kyrkan, Svenskt friluftsliv och Sveriges författarfond. I likhet med mönstren i tabell 4.2 och tabell 4.3 tenderar myndigheter med fler stöd också vara förknippade med högre utgifter. De största utgifterna finns hos Skatteverket, Arbetsförmedlingen, länsstyrelserna och Försäkringskassan. Medan de tre förstnämnda myndigheterna vardera bedöms hantera mellan 20 och 55 av de stöd som ingår i vår kartläggning, hanterar den fjärde, Försäkringskassan, endast fem stöd. Hos Försäkringskassans härrör 99 procent av utgifterna från ett enskilt stöd: ersättning för höga sjuklönekostnader. Det motsatta förhållandet, där en myndighet har förhållandevis små utgifter för ett stort antal stöd, syns t.ex. hos Sametinget, Skogsstyrelsen och Socialstyrelsen.

Tabell 4.4 Sammanfattning av stöd per organisation, miljarder kronor

Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till ftg och org.	Totala utgifter	Totala utest. åtaganden	Antal stöd
Skatteverket	36,66	38,46	-	26
Arbetsförmedlingen	14,19	20,83	12,33	20
Länsstyrelse	13,85	14,85	17,69	55
Försäkringskassan	10,05	14,65	-	5
Statens skolverk	2,23	14,41	9,98	30
Tillväxtverket	9,02	9,72	4,29	29
Statens jordbruksverk	8,59	8,96	1,08	68
Folkbildningsrådet	4,04	4,69	0,04	14
Trafikverket	3,19	3,64	1,04	10
Verket för innovationssystem	2,40	3,60	3,22	1
Myndigheten för yrkeshögskolan	2,39	3,57	9,03	12
Statens kulturråd	2,74	3,23	-	40
Sveriges Riksidrottsförbund	2,42	2,42	-	26
Statens energimyndighet	1,06	2,19	3,63	10
Naturvårdsverket	1,92	2,14	3,93	10
Post- och telestyrelsen	1,56	1,72	0,24	3
Rådet för Europeiska socialfonden	0,29	1,15	3,13	1
Rymdstyrelsen	0,17	1,13	2,60	1
Myndigheten för press, radio och tv	0,99	0,99	0,12	5
Svenska filminstitutet	0,85	0,85	0,02	42
Arvsfondsdelegationen	0,78	0,81	0,56	2
Socialstyrelsen	0,74	0,74	-	14
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	0,51	0,51	-	9
Svenska kyrkan	0,43	0,43	0,03	1
Specialpedagogiska skolmyndigheten	0,20	0,37	0,03	8
Boverket	0,19	0,25	0,23	8
Regeringen	0,25	0,25	-	1
Delegationen mot segregation	0,06	0,24	0,01	1
Parti- och valnämnden	0,18	0,18	0,00	2
Folkhälsomyndigheten	0,17	0,17	-	7
Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	0,11	0,12	0,13	1
SISU Idrottsutbildarna	0,12	0,12	-	2
Migrationsverket	0,01	0,12	0,15	2
Sametinget	0,12	0,12	0,01	26
Arbetsmiljöverket	0,11	0,11	0,02	1
Polismyndigheten	0,01	0,11	0,17	2

Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till fbg och org.	Totala utgifter	Totala utest. åtaganden	Antal stöd
Myndigheten för stöd till trossamfund	0,10	0,10	-	6
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	0,09	0,09	-	2
Försvarsmakten	0,08	0,08	0,01	2
Skogsstyrelsen	0,06	0,07	0,08	9
Livsmedelsverket	0,06	0,06	-	5
Riksantikvarieämbetet	0,03	0,05	-	5
Svenskt Friluftsliv	0,05	0,05	-	1
Konstnärsnämnden	0,04	0,04	-	7
Svenska institutet	0,03	0,04	0,01	3
Strålsäkerhetsmyndigheten	0,01	0,04	0,06	3
Jämställdhetsmyndigheten	0,03	0,03	-	2
Brottsoffermyndigheten	0,03	0,03	0,03	1
Statens musikverk	0,02	0,02	-	1
Folke Bernadotteakademin	0,02	0,02	0,01	1
Statens försvarshistoriska museer	0,02	0,02	-	1
Kammarkollegiet	0,02	0,02	-	2
Brottsförebyggande rådet	0,01	0,02	-	2
Konsumentverket	0,02	0,02	-	1
Sveriges författarfond	0,02	0,02	0,00	2
Kriminalvården	0,01	0,01	-	1
Samefonden	0,00	0,01	-	1
Universitets- och högskolerådet	-	0,01	-	1
Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	0,01	0,01	-	1
Riksarkivet	0,01	0,01	-	1
Statens maritima och transport-historiska museer	0,01	0,01	-	2
Myndigheten för tillgängliga medier	0,01	0,01	-	1
Institutet för språk och folkminnen	0,01	0,01	-	1
Nämnden för hemslöjdsfrågor	0,00	0,00	-	1
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	0,00	0,00	-	1
Exportkreditnämnden	Garantier	Garantier	Garantier	10
Riksgäldskontoret	Garantier	Garantier	Garantier	4
Svenska kraftnät	Utlåning	Utlåning	Utlåning	1
Summa	123,4	158,8	73,9	

Anm.: Summan av antalet stöd summeras inte eftersom ett stöd kan beslutas av flera myndigheter eller organisationer.

Källa: Egna insamlade uppgifter enligt metodavsnitten samt egna bearbetningar.

4.8.4 De 20 största stöden står för ungefär 60 procent av utgifterna

Tabell 4.5 listar de 20 största stöden, vilka tillsammans uppskattas ha utgifter om 100,3 miljarder kronor. Detta motsvarar cirka 63 procent av de totala utgifterna i vår kartläggning. Det största stödet, ersättning för höga sjuklönekostnader, står för cirka 9 procent av de totala utgifterna i vår kartläggning. Av de myndigheter som hanterar de 20 största stöden utmärker sig Skatteverket och Arbetsförmedlingen, som tillsammans ansvarar för 8 av de 20 största stöden i vår kartläggning.

Fem pandemirelaterade stöd återfinns i tabellen: ersättning för höga sjuklönekostnader, omställningsstöd, stöd vid korttidsarbete, omsättningsstöd till enskilda näringsidkare och särskilda behov i kulturlivet. Ersättning för höga sjuklönekostnader, omställningsstöd och stöd vid korttidsarbete utgör också tre av de fyra största stöden. Det är inte uppenbart att något dessa fem stöd skulle finnas med i motsvarande tabell vid ett år utan pandemieffekter, allt annat lika. Utgifterna för ersättning för höga sjuklönekostnader uppgick 2019, dvs. året innan pandemin inträffade, till 1,09 miljarder, vilket innebär att stödet inte skulle kommit med i tabellen om utgifterna varit desamma 2021 som 2019. Omställnings- och omsättningsstöden samt särskilda behov i kulturlivet hade sannolikt inte funnits 2021 om det inte varit pandemi. Stödet vid korttidsarbete fanns inte 2019 i den form som motsvarade stödet under pandemin, men Utredningen om ett mer konkurrenskraftigt system för stöd vid korttidsarbete presenterade i sitt delbetänkande (SOU 2018:66) ett motsvarande förslag som föreslogs träda i kraft 1 januari 2020. Statens årliga kostnader för stödet beräknades uppgå till 300–600 miljoner kronor årligen, vilket innebär att inte heller stödet vid korttidsarbete i detta hypotetiska scenario skulle kommit med.

De fem stöd i vår kartläggning som skulle ta de pandemirelaterade stödens plats på listan, dvs. de stöd som storleksmässigt ligger på plats 21–25 i kartläggningen, är lönebidrag för utveckling i anställning (1,71 miljarder kronor), energiskattebefrielse för biodrivmedel utanför reduktionsplikten (1,62 miljarder kronor), stöd till lokala klimatinvesteringar, Klimatklivet, (1,61 miljarder kronor), statligt stöd för utbyggnad av bredbandsinfrastruktur (1,53 miljarder kronor) och

statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare, karriärtjänster (1,52 miljarder kronor).

Tabell 4.5 De 20 största stöden sett till total utgift, miljarder kronor

	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och org.	Totala utgifter
1. Ersättning för höga sjuklönekostnader	Försäkringskassan	10,0	14,5
2. Nedsatt energiskatt på el inom industrin	Skatteverket	14,2	14,2
3. Omställningsstöd	Skatteverket	9,9	9,9
4. Stöd vid korttidsarbete	Tillväxtverket	7,8	7,8
5. Statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling (Likvärdig skola)	Statens skolverk	0,6	6,2
6. Lönebidrag för trygghet i anställning	Arbetsförmedlingen	4,1	5,3
7. Lönebidrag för anställning	Arbetsförmedlingen	3,6	4,3
8. Gårdsstöd (Europeiska garantifonden för jordbruket 2014–2023)	Statens jordbruksverk	3,8	3,8
9. Energiskattebefrielse för biobränsle m.m. för uppvärmning	Skatteverket	3,8	3,8
10 Statligt investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande	Länsstyrelserna	3,7	3,7
11 Extratjänster	Arbetsförmedlingen	0,5	3,7
12 Forskningsfinansiering Vinnova	Verket för innovationssystem	2,4	3,6
13 Nystartsjobb	Arbetsförmedlingen	2,8	3,4
14 Statligt stöd för yrkeshögskoleutbildning, inkl. främjande av studerandes inflytande och stöd för utbildningar till trafikflygare	Myndigheten för yrkeshögskolan	2,1	3,2
15 Statsbidrag för höjda löner till lärare och förskollärare	Statens skolverk	0,5	2,7
16 Förgröningsstöd (Europeiska garantifonden för jordbruket 2014–2023)	Statens jordbruksverk	2,2	2,2
17 Nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning eller utveckling	Skatteverket	2,1	2,1
18 Statsbidrag till folkhögskolor – Verksamhetsbidrag	Folkbildningsrådet	1,6	2,1
19 Omsättningsstöd till enskilda näringsidkare	Sju länsstyrelser	2,1	2,1
20 Särskilda behov i kulturlivet	Statens kulturråd	1,9	1,9
	Summa	79,4	100,3

Källa: Egna insamlade uppgifter enligt metodavsnitten samt egna bearbetningar.

4.8.5 Utgifterna för och storleken på stöden skiljer sig både inom och mellan ändamål

Tabell 4.6 ger en övergripande bild av stöden, både på aggregerad nivå och per ändamål, genom att redovisa statistik rörande utgifterna till samtliga mottagare, uppdelat per ändamål i tabell 4.2. Av utrymmesskäl är vissa ändamål annorlunda namngivna. Tabellen avser utgifter för stöd på statsbudgetens utgiftssida, skatteutgifter och fonder med en utgift större än noll.

Både medel- och medianstödet skiljer sig kraftigt åt mellan ändamålen, enligt tabell 4.6. Precis som i figur 4.3 utmärker sig stödet ersättning för höga sjuklönekostnader, genom att medelutgiften är högst inom ändamålet socialt skydd. De övriga stöden inom ändamålet är betydligt mindre. I övrigt utmärker sig ändamålen övergripande arbetsmarknad med bl.a. anställningsstöd, bränsle och energi – som i flera fall handlar om skattebefrielse – samt bostadsförsörjning och samhällsutveckling där flera investeringsstöd till bostäder och för klimatåtgärder återfinns.

Trots det stora antalet stöd beräknas medelutgiften för stöd inom kulturell verksamhet vara klart mindre än medelutgiften sammantaget i samtliga stöd. Det beror, som nämndes ovan, på den breda floran av stöd som finns på området. Stöd av mindre storlek syns även särskilt i försvar, hälso- och sjukvård samt samhällsskydd och rättsskipning.

Tabell 4.6 Deskriptiv statistik rörande totala utgifter, miljoner kronor

	Medel	Std. avv.	Med.	Min	Max	Antal stöd
Allmän offentlig förvaltning	76	86	21	7,8	247	8
Bostadsförsörjning och samhälls- utveckling	849	1 211	188	1,6	3 682	8
Fritidsverksamhet, kultur och religion	61	175	12	-	1 865	170
-fritids- och idrottsverks.	86	138	21	1,3	584	29
-kulturell verksamhet	47	190	9	-	1 865	104
-radio-, TV- och förlagsverks.	166	234	78	5,6	679	6
-religiös verks. och samhällsverks.	64	121	15	0,6	597	31
Försvar	44	17	46	22,8	62	4
Hälso- och sjukvård	29	26	19	0,5	95	16
Miljöskydd	71	70	55	5,3	266	14
Näringslivsfrågor	459	1 468	29	-	14 150	218
-bränsle och energi	868	2 495	190	-	14 150	32
-fiske och jakt	5	8	3	-	49	38
-jordbruk	216	577	34	-	3 849	66
-övergrip. arbetsmarknad	889	1 781	64	0,5	7 839	36
-övergrip. handel- och näringslivs	602	1 770	85	0,4	9 932	34
-varav övriga näringslivsfrågor	443	548	100	5,7	1 532	12
Samhällsskydd och rättsskipning	29	30	15	9,2	95	6
Socialt skydd	3 152	5 680	117	1,9	14 479	5
Utbildning	344	934	51	0,7	6 180	68
Alla stöd	307	1 220	21	-	14 479	517

Anm.: Std.avv. = Standardavvikelse. Med. = Median. Tabellen exkluderar statlig utlåning och garantier, eftersom dessa normalt inte har utgifter på samma sätt som stöd som finansieras via t.ex. anslag, samt två skatteutgifter där utgiften inte gått att beräkna. Av denna anledning skiljer sig det totala antalet stöd mellan denna och tabell 4.2.

Källa: Egna insamlade uppgifter enligt metodavsnitten samt egna bearbetningar.

5 Stödets konstruktioner och riskfaktorer för att stöden missbrukas

5.1 Inledning

Enligt direktiven ska vi som ett andra led i kartläggningen

- analysera hur stöden är konstruerade, bl.a. de villkor som ställs upp för att beviljas stöd, och
- analysera vilka konstruktioner, t.ex. vilka stödvillkor, som utgör riskfaktorer för att stöden missbrukas.

I detta kapitel redogör vi för hur vi gått till väga när vi analyserat stödets konstruktioner och identifierat riskfaktorer samt redovisar resultatet av analysen. Av direktiven framgår inte vad som avses med att ett stöd missbrukas. Vi anser att ett stöd kan missbrukas i två situationer, antingen när en sökande tillskansar sig ett stöd som denne inte har rätt till eller med för högt belopp, eller när en stödmottagare använder ett stöd för ett annat ändamål än vad stödet har beviljats för.

5.2 Metod för att analysera stödets konstruktioner och identifiera riskfaktorer

5.2.1 Utgångspunkter för arbetet

Som framgår i kapitel 4 har det varit ett omfattande arbete att kartlägga statliga stöd till företag och andra juridiska personer. Vi har totalt identifierat cirka 530 enskilda stöd. Mot bakgrund av det stora antalet stöd har det inte varit möjligt att analysera samtliga av dessa.

För att kunna genomföra en analys har vi därför valt ut ett antal stöd som vi analyserat närmare.

För att åstadkomma ett urval valde vi ut 120 av de stöd som vi i januari 2023 identifierade i kartläggningen. Vid urvalstidpunkten motsvarade dessa cirka 20 procent av stöden. Urvalet bestod till hälften av stöd som gav upphov till de största totala utgifterna. Skälet till detta var att vi ville få med de stöd där mest pengar betalas ut. Den andra halvan av urvalet bestod av stöd där vi försökte åstadkomma en god spridning vad gäller stödändamål, beslutande organisation och utgiftsområde. De största stöden valdes ut innan alla förfrågningar till myndigheter och organisationer, som beskrivits i kapitel 4, skickades ut. Vi hade därför inte en fullständig bild av stödets utgifter. För att göra vårt urval har vi därför också använt uppgifter om stödutgifter från de stödgivande organisationernas årsredovisningar. Listan över de största stöden kan därför skilja sig något från den lista som finns i kapitel 4.

Eftersom kartläggningsarbetet fortgått parallellt med analysarbetet har vissa stöd som från början valdes ut för analys fallit bort. Detta har t.ex. berott på att stöd slagits ihop för att åstadkomma bättre jämförbarhet i kartläggningen, att det framkommit att stöd inte varit sökbara under 2021 eller, i vissa fall, att vi vid vår analys bedömt att stödet inte betalas ut efter en ansökan, något som utgjorde ett led i den definition av statliga stöd som angavs i våra direktiv (se avsnitt 2.2.1). Av de 120 ursprungliga stöden vi tittat närmare på kvarstod slutligen 104 stöd (se *bilaga 4*).

Utredningen har genomfört möten med olika myndigheter och organisationer för att få en bild av stödsystemens brister och hur stöden skulle kunna utnyttjas. Detta har möjliggjort en mer fullständig bild av vilka riskfaktorer för missbruk som finns och har ökat förståelsen för de olika riskfaktorerna. För att få en mer heltäckande bild har även vissa riskfaktorer som kan sägas sakna betydelse för utredningens uppdrag, att föreslå ett effektivt straffrättsligt skydd, tagits med.

5.2.2 Urvalet har analyserats utifrån ett antal parametrar

Inom ramen för utredningens arbete har som nämnts ovan 104 av de 120 utvalda stöden kvarstått efter en inledande granskning. Även med det urvalet har det varit fråga om ett stort antal stöd. För att genomföra en närmare analys av stöden har vi avgränsat arbetet genom att titta på ett antal parametrar relaterade till hur stöden är konstruerade. Parametrarna, som har tagits fram efter möten med utbetalande myndigheter och organisationer, har formulerats som frågor som kan besvaras med ”ja” eller ”nej”. De parametrar vi valt att granska är följande:

- Finns tydliga villkor för stödet?
- Är det tydligt avgränsat hur stödet får användas?
- Regleras vad ansökan ska innehålla?
- Finns det krav på vem som ska skriva under ansökan?
- Ska underlag bifogas?
- Ska ändrade förhållanden anmälas?
- Medges förskottsutbetalning?
- Betalas stödet ut endast efter redovisade kostnader?
- Krävs redovisning?
- Finns det någon möjlighet till återkrav?
- Finns det något straffansvar?
- Finns det någon underrättelseskyldighet?

I flera fall har vi varit i kontakt med beslutande myndighet eller organisation för att kunna förstå stödets konstruktion. Konstruktionerna har inte alltid gått att förstå genom att enbart analysera regelverket. Det har ibland inte varit möjligt att ange ”ja” eller ”nej” på de olika frågorna vid en granskning av stöden. Detta kan bl.a. bero på att frågan inte varit relevant för det aktuella stödet. Där det inte varit möjligt att svara ”ja” eller ”nej” har vi svarat ”oklart” eller ”ej relevant”. Utfallet av analysen redovisas under aktuell rubrik under avsnitt 5.3.

5.3 Resultatet av vår analys

Utifrån de möten vi genomfört och de parametrar vi tittat på har vi identifierat ett antal riskfaktorer för att stöd missbrukas. Vi har under arbetet försökt att gruppera riskfaktorerna utifrån vad de kan kopplas till. I det följande redovisas utredningens resultat i denna del.

Avsnittet ska inte ses som uttömmande vad gäller vilka riskfaktorer som finns, utan som en redovisning av de relevanta riskfaktorerna för att stöden missbrukas som vi uppmärksammat i vårt arbete.

5.3.1 Stödens konstruktioner

I detta avsnitt har vi samlat riskfaktorer som kan hänföras till den materiella regleringen. Det handlar om såväl stödegenskaper, dvs. hur stöden är konstruerade materiellt, som vilka uppgifter som krävs för att ansöka om ett stöd och vad det finns för förutsättningar för att verifiera dessa uppgifter.

Stödegenskaper

Avsaknad av reglering i form av lag, förordning eller föreskrift

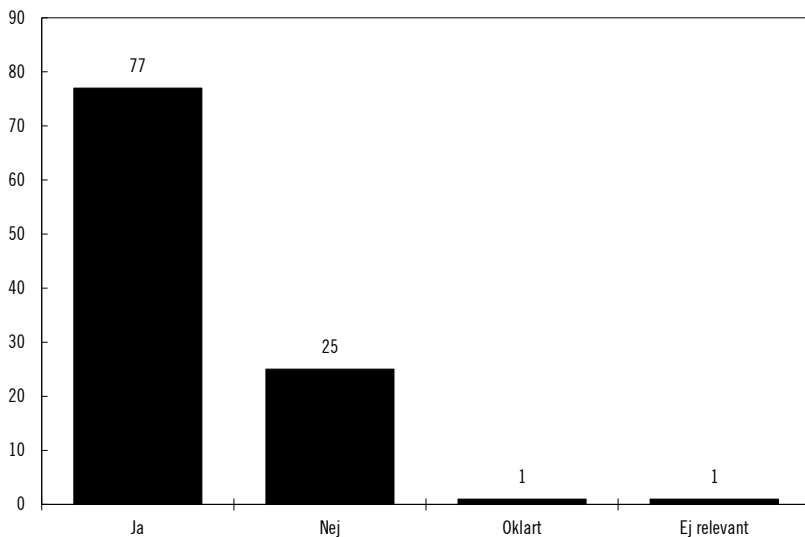
Det förekommer att det för ett stöd inte finns någon reglering i form av lag, förordning eller föreskrift. Vissa stöd framgår enbart av regleringsbrev, vilket innebär att den beslutande myndigheten eller organisationen inte har några materiella regler att förhålla sig till när de beslutar om stöd. Avsaknaden av ytterligare reglering innebär att den utbetalande aktören har begränsad vägledning när det gäller handläggning av stödet. Möjligheterna att bedöma vad stödet får och inte får användas till minskar, och därmed också möjligheten att visa att ett visst stöd har missbrukats. Två exempel är projektbidrag för främjande av hemslöjdsfrågor som beslutas av Nämnden för hemslöjdsfrågor och stödet till ideella miljöorganisationer som Naturvårdsverket hanterar. Naturvårdsverkets stöd har dock inte omfattats av vår analys. (Se även Korrekta utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer, Statskontoret, 2023:19, s. 25.)

Otydliga eller generella regleringar

En utgångspunkt för ett fungerande stödsystem är att det finns en tydlig reglering för varje stöd som såväl den beslutande myndigheten eller organisationen som sökanden kan förhålla sig till. En otydlig eller för generell stödreglering innebär att utrymmet att avslå en ansökan är litet och att eventuella prioriteringar mellan ansökningar kan försvåras. En sådan reglering innebär även svårigheter att i efterhand kunna fastställa att ett stöd använts i strid med stödbeslutet eller att stödet på något annat sätt missbrukats. Ett exempel på en otydlig reglering är förordningen (2018:49) om statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. Enligt förordningen lämnas statsbidrag för utökade insatser för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling i förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet. Det specificeras inte vad som avses med exempelvis likvärdighet vilket gör att regleringen blir vid. Det är även tillåtet att använda medlen för andra ändamål än vad huvudmannen ursprungligen angett i planen som bifogas vid ansökan om stöd. En otydlig reglering i lag eller förordning innebär även att den myndighet eller organisation som handlägger det aktuella stödet har små möjligheter att på föreskriftsnivå förtydliga villkoren för stödet. (Jfr Korrekta utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer, Statskontoret, 2023:19, s. 24.)

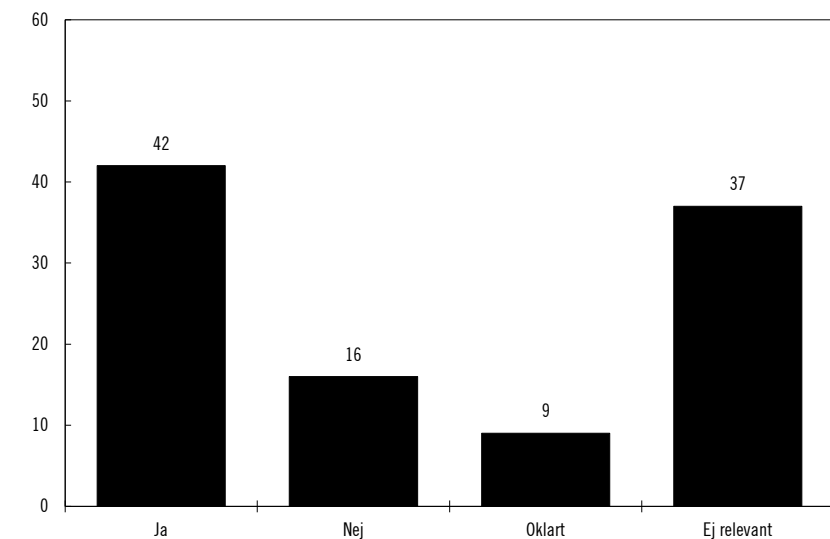
Det kan ibland finnas en tanke bakom en mer "öppen" reglering. Exempelvis möjliggör det att den som beslutar kan göra en mer skönsmässig bedömning av de ansökningar som kommer in. Så är fallet när det gäller vissa av de stöd som Statens kulturråd beslutar om.

Under vårt analysarbete var en av de parametrar vi tittade på om stödet hade tydliga villkor. Utfallet av analysen framgår av figur 5.1. Majoriteten av de granskade stöden hade tydliga villkor men 25 av 104 stöd bedömdes sakna detta.

Figur 5.1 Finns tydliga villkor för stödet?

Källa: Egna insamlade uppgifter.

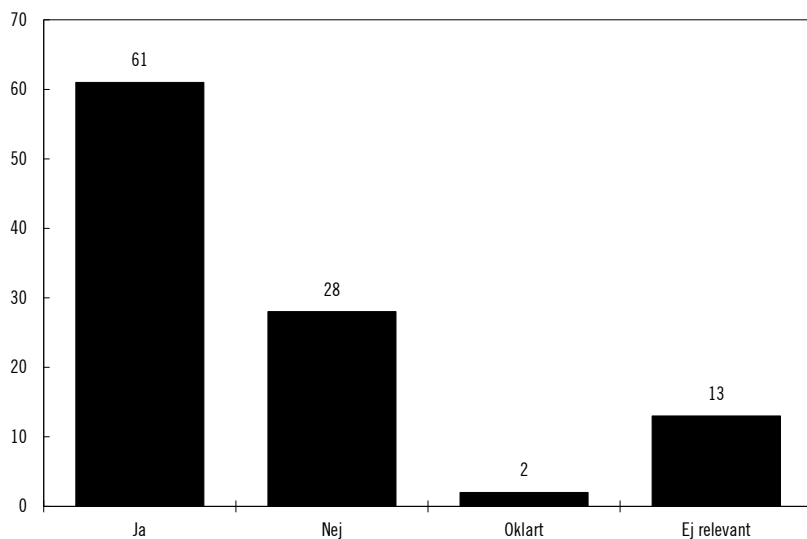
Det är vanligt att stöd inte bara anger för vilket ändamål beviljade stödmedel får användas utan också vilka utgifter beviljade medel får gå till. Denna konstruktion är vanlig när det gäller EU-stöd som tydligt reglerar vilka kostnader som är stödberättigade. Resultatet av vår analys framgår av figur 5.2. Det bör noteras att parametern inte var relevant i 37 av de granskade stöden. Med ej relevant menas att stöden inte utgår för något särskilt ändamål eller för någon åtgärd, utan i stället från att en sökande uppfyller vissa kriterier.

Figur 5.2 Tydligt avgränsat hur stödet får användas?

Källa: Egna insamlade uppgifter.

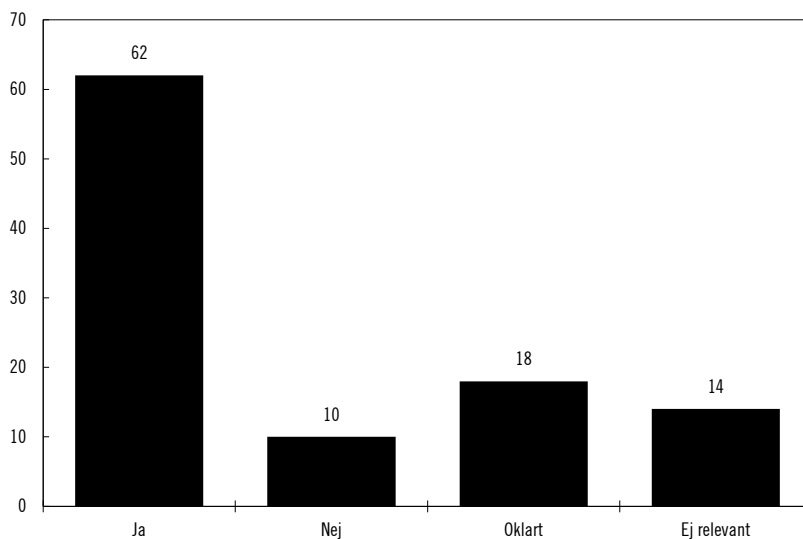
Ansökans innehåll

Utöver en tydlig reglering är det av vikt att det anges vad en ansökan ska innehålla. Det skiljer sig åt när det gäller om detta är reglerat eller inte. Ibland framgår det av en förordning eller föreskrifter vad en ansökan ska innehålla. Det förekommer också att det finns angivet i allmänna villkor eller på den beslutade myndighetens eller organisationens hemsida vad en ansökan ska innehålla utan att det finns något uttryckligt bemyndigande att meddela närmare föreskrifter om ansökans innehåll. Av de stöd vi analyserat angavs det vad ansökan skulle innehålla i 61 av de 104 stöden (se figur 5.3).

Figur 5.3 Finns det reglering om vad ansökan ska innehålla?

Källa: Egna insamlade uppgifter.

Ytterligare en parameter vi tittade på var om det skulle bifogas någon form av underlag till ansökan. Vi fann att så var fallet i 62 av de 104 stöden (se figur 5.4). Risken för att ett stöd missbrukas kan vara högre om regleringen inte ställer krav på att tillhandahålla underlag som gör det möjligt att säkerställa att den sökande följer regelverket. Det kan handla om att ställa krav på att bifoga organisationsrelaterade handlingar såsom årsredovisningar, F-skattsedel, bevis på att skatter betalats i tid eller intyg av en godkänd och auktoriserad revisor.

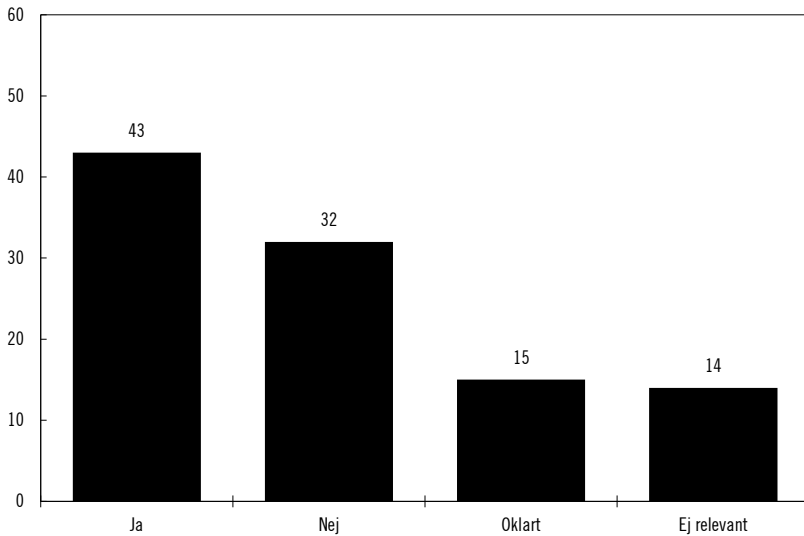
Figur 5.4 Ska underlag bifogas?

Källa: Egna insamlade uppgifter.

Ansvarig för ansökan

Det förekommer att det i stödförordningar anges att en behörig firmatecknare ska ge in eller underteckna ansökan. Vissa myndigheter har även e-tjänster för ansökningar om stöd där sökanden måste ange en utpekad person som ansvarig och som sedan signerar ansökan elektroniskt. Det är dock vanligt att det inte krävs att någon särskilt utpekad person undertecknar en ansökan. I vissa fall finns det inte något krav på att ansökan ska undertecknas över huvud taget. Att det saknas reglering om vem som ska ge in eller underteckna en ansökan kan utgöra en riskfaktor för att stöd missbrukas på så sätt att företaget utnyttjas av utomstående eller andra obehöriga för att söka ett bidrag. I de fall då ansökan inte undertecknas av en behörig firmatecknare kan det dessutom vara svårt att utreda vem som bär det straffrättsliga ansvaret för eventuellt felaktiga uppgifter.

Av de stöd vi analyserade fanns det reglerat vem som skulle underteckna ansökan i 43 av de 104 stöden (se figur 5.5).

Figur 5.5 Finns det krav på vem som ska skriva under ansökan?

Källa: Egna insamlade uppgifter.

Delat ansvar mellan olika aktörer

Det förekommer stöd som är konstruerade så att det är en myndighet eller organisation som beslutar om ett stöd och att det är en annan som betalar ut stödet, eller att ett stöd är uppdelat mellan flera olika beslutsorgan. Ett exempel är ersättning för höga sjuklönekostnader enligt lagen (1991:1047) om sjuklön där Skatteverket genomför beslut som Försäkringskassan har fattat. Denna risk pekade även Riksrevisionen på i sin rapport *Lätt att göra fel – systemet för ersättning för höga sjuklönekostnader* (RiR 2023:16). Det kan även förhålla sig så att en myndighets stöd är beroende av tillstånd som getts av en annan myndighet. Ett exempel på det senare är flera av Statens skolverks statsbidrag som riktar sig till fristående huvudmän som driver grundskolor eller gymnasieskolor, exempelvis statsbidraget för stärkt kunskapsutveckling (tidigare statsbidraget för likvärdig skola), se förordningen om statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. I dessa situationer är det Skolinspektionen som beslutar om tillstånd att bedriva verksamheten, medan Statens skolverk beslutar om statsbidrag. En uppdelning av ansvar mellan flera olika aktörer

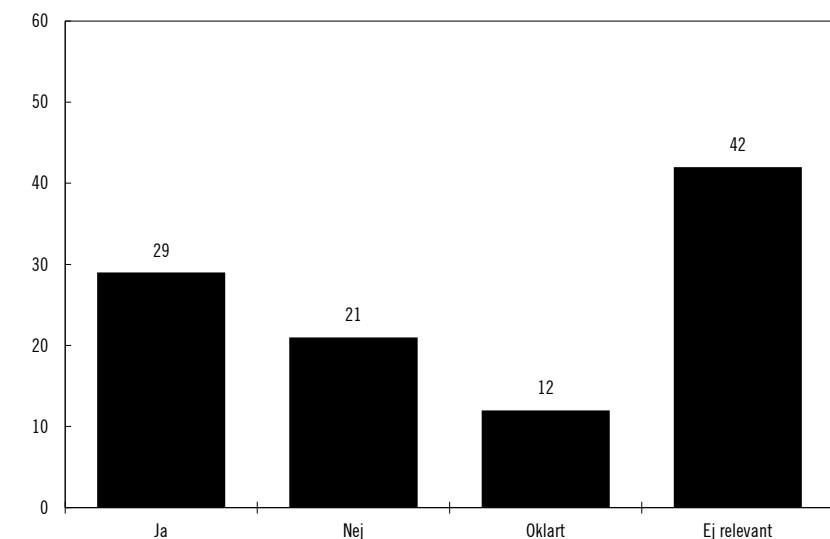
innebär att möjligheten till en sammanhållen kontroll minskar vilket innebär en risk för att missbruk inte upptäcks.

Förskottsutbetalning

Det förekommer att stöd betalas ut i förskott, dvs. utan någon motprestation i form av redovisning av kostnader eller liknande. När stöd betalas ut i förskott finns alltid en risk att stödmottagaren inte genomför sitt åtagande. Det kan göra att den aktören som betalat ut stödet behöver göra ett återkrav. Om det finns ett brottsligt syfte bakom att söka stödet kan mottagaren av stödet ha undandragit medlen så att de inte längre är åtkomliga när ett eventuellt återkrav ska drivas in. (Jfr Korrekta utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer, Statskontoret, 2023:19, s. 20.)

Av de stöd vi granskat medgavs förskottsutbetalning i 29 av 104 stöd (se figur 5.6).

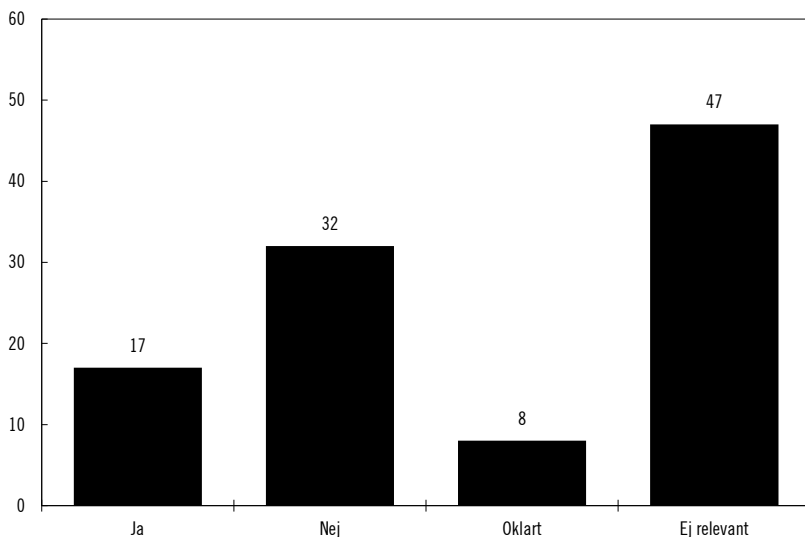
Figur 5.6 Medges förskottsutbetalning?

Källa: Egna insamlade uppgifter.

Vissa stöd är i stället konstruerade så att pengar betalas ut först efter att sökanden redovisat sina kostnader. Denna stödkonstruktion minskar risken för att stödet missbrukas. Av de 104 stöd vi analyserat var det 17 som betalades ut först efter att sökanden redovisat sina kostnader (se figur 5.7).

Figur 5.7 Betalas ut endast efter redovisade kostnader?

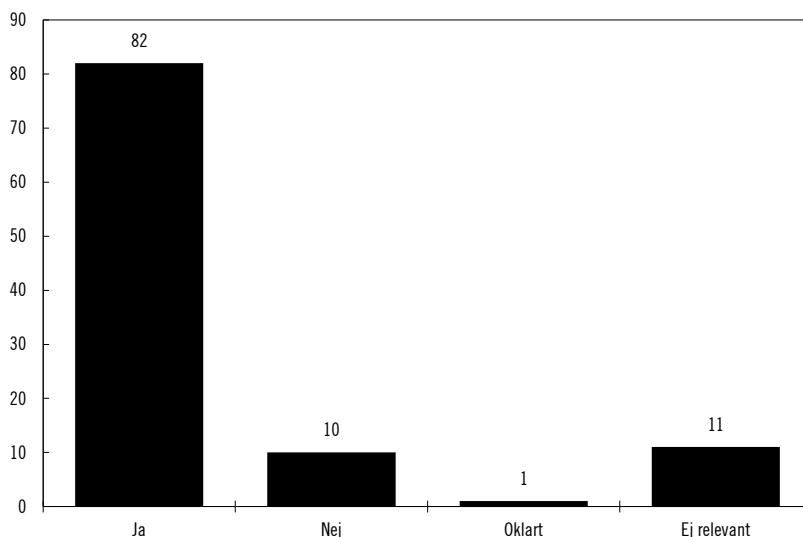
Källa: Egna insamlade uppgifter.

Möjlighet till återkrav

Många stödförordningar, i vart fall de förordningar som beslutats under senare tid, innehåller bestämmelser om återkrav för det fall att stöd av något skäl betalats ut felaktigt eller använts i strid med vad stödet beviljats för. Det förekommer dock att grunderna för återkrav skiljer sig åt. I de fall det inte finns några bestämmelser om återkrav så utgör detta en riskfaktor för att stödet kan komma att utnyttjas eftersom felaktigt utbetalt eller felaktigt använt stöd inte kan återkrävas genom ett beslut i den aktuella myndigheten eller organisationen. Förutsättningarna för att återfå en felaktig utbetalning bör i allmänhet vara bättre om författningsreglerade återkravsregler tillämpas än den civilrättsliga principen om *condictio indebiti* (betalning utan rättsgrund). (Jfr Ds 2020:28 s. 110.)

Av de stöd vi närmare analyserat fanns det möjlighet till återkrav enligt nationella bestämmelser i 82 av 104 stöd (se figur 5.8). Det bör framhållas att det kan finnas möjlighet till återkrav enligt unionsrätten när det gäller EU-stöd.

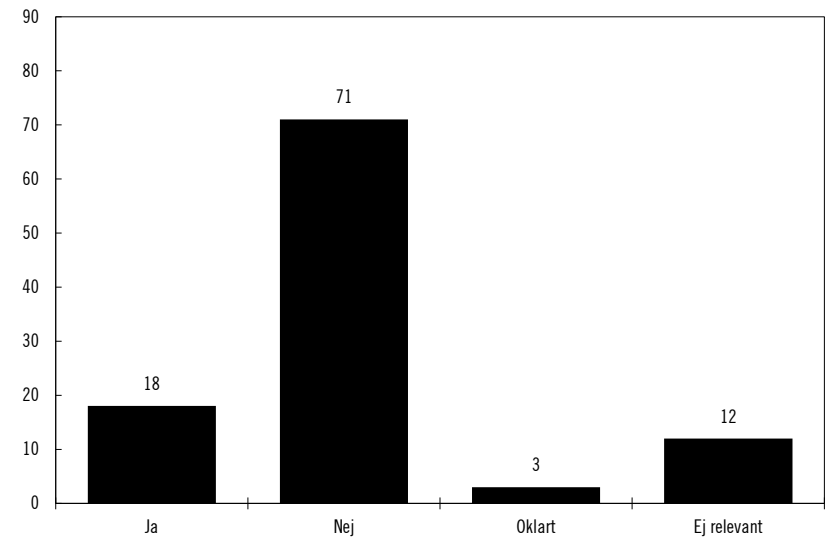
Figur 5.8 Finns någon möjlighet till återkrav?

Källa: Egna insamlade uppgifter.

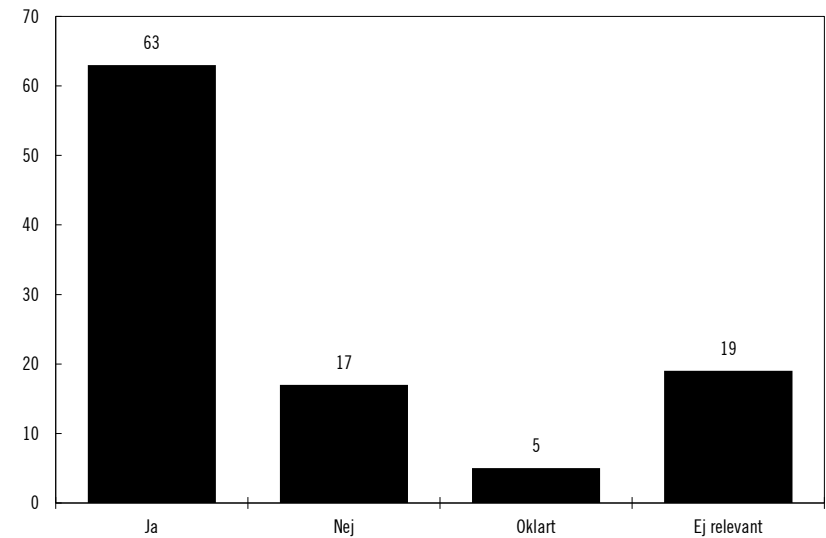
Ett skäl till återkrav kan vara att något har förändrats efter att ansökan om stöd beviljades. Ibland finns regler om att sökanden ska anmäla ändrade förhållanden. Detta är dock inte alltid fallet. Av de stöd vi analyserade närmare skulle detta anmälas i 18 av de 104 stöden (se figur 5.9). Utöver att anmäla ändrade förhållanden finns det ibland krav på att sökanden inkommer med någon form av redovisning. Av de 104 analyserade stöden fanns det krav på redovisning i 63 stöd (se figur 5.10).

Figur 5.9 Ska ändrade förhållanden anmälas?

Källa: Egna insamlade uppgifter.

Figur 5.10 Krävs redovisning?

Källa: Egna insamlade uppgifter.

Överlappande regleringar

Förordningar med överlappande syften eller stödmöjligheter kan innebära en risk för att stödmottagare erhåller stöd två gånger för samma sak utan att detta varit avsikten när regleringen infördes (se Ds 2020:28 s. 15). Denna risk ökar om förordningarna dessutom innehåller vaga bedömningskriterier.

Under pandemin infördes flera olika krisstöd och i efterhand framkom det att vissa förordningar som styrt krisstöden hamnat i konflikt med varandra. Detta innebar att vissa aktörer kunnat erhålla dubbla stöd för samma sak och att vissa aktörer fått reducerade stöd från två myndigheter och därmed inte kunnat erhålla fullt stöd från någon instans. Ett exempel på detta är den ”stödkrock” som skedde mellan Skatteverkets omställningsstöd och vissa av Statens kulturråds krisstöd. Skatteverket gjorde i vissa fall bedömningen att stöden innebar en dubbelfinansiering och återkrävde utbetalade omställningsstöd, som Statens kulturråd i sin tur hade beaktat vid beräkning av krisstöd (Rapport: Krisstöd till kulturen 2021 – behov och utfall – med anledning av covid-19, Statens kulturråd 2022, s. 16).

Skuldsatta aktörer

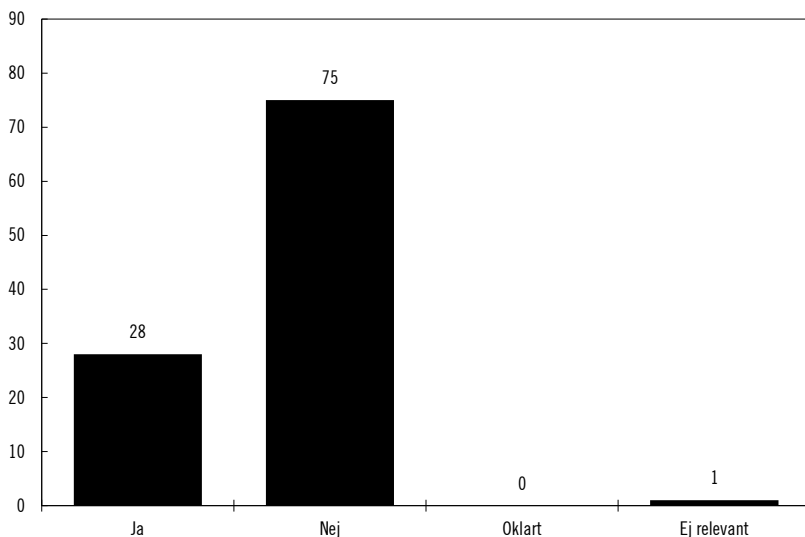
Det finns stödförordningar som innefattar bestämmelser om att stöd inte får lämnas om sökanden har vissa skulder. Ett exempel är förordningen (2021:194) om omställningsstöd till vissa särskilt drabbade företag. Avsaknaden av en sådan begränsning innebär en riskfaktor för att stöd missbrukas eftersom det minskar möjligheterna att kräva tillbaka felaktigt utbetalda belopp. I våra möten med utbetalande aktörer har vi stött på exempel där en beslutande aktör har varit tvungen att bevilja stöd till en sökande, trots att aktören haft återkrav mot samma sökande i andra ärenden. (Jfr Korrekta utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer, Statskontoret, 2023:19, s. 24.)

Skillnader i fråga om straffrättsligt skydd och kontroll

Stöd som har ett svagare straffrättsligt skydd eller svag kontroll kan riskera att missbrukas i högre grad än stöd med starkare straffrättsligt skydd och kontroll eftersom det inbjuder till chanstag-

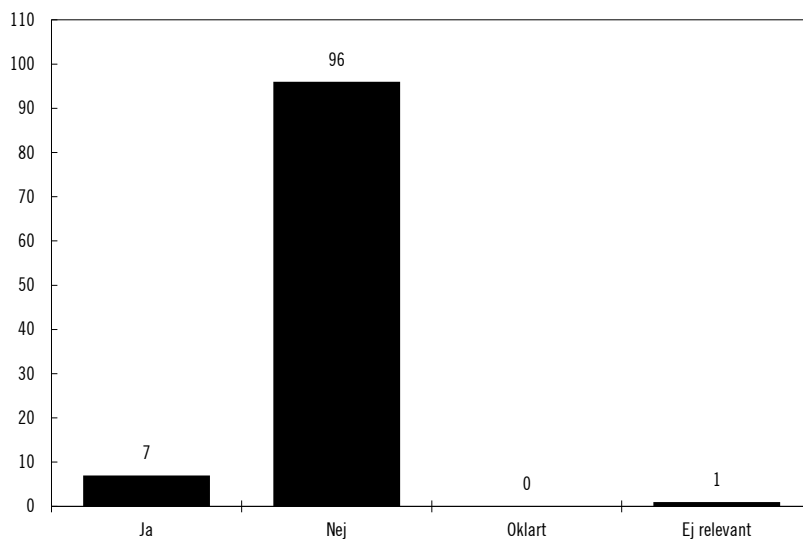
ningar. Av de analyserade stöden fanns det ett särskilt straffansvar i 28 av 104 stöd (se figur 5.11). Det kan röra sig om att stödet omfattas av bidragsbrottslagen, brottsbalkens bestämmelser om subventionsmissbruk eller straffbestämmelsen om omställningsstödsbrott. (Jfr slutsatserna i SOU 2017:37 s. 277.)

Figur 5.11 Finns något särskilt straffansvar?

Källa: Egna insamlade uppgifter.

En förutsättning för att kunna döma någon för brott mot stödsystemen är att misstänkt brottslighet uppdagas. I de fall det finns någon form av underrättelseskyldighet ökar chanserna för att brott uppdagas. Av de stöd vi analyserat närmare fanns det en underrättelseskyldighet i endast sju av 104 stöd (se figur 5.12). (Jfr Korrekta utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer, Statskontoret, 2023:19, s. 29–31.)

Figur 5.12 Finns underrättelseskyldighet?

Källa: Egna insamlade uppgifter.

Uppgifter i ansökan och verifiering

Prognosbaserade uppgifter

Vissa stöd är av framåtblickande natur. Stöd som baserar sig på prognoser eller antaganden från sökanden kan utgöra en risk för missbruk eftersom det kan vara svårt att i efterhand kontrollera om sökanden avsiktligt försökt vilseleda myndigheten. Ett exempel på ett stöd av framåtblickande natur är stödet enligt lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete där, under vissa förutsättningar, en ansökan om preliminärt stöd kan lämnas in, vilken stäms av vid ett senare tillfälle. Problematiken liknar den som beskrivits ovan i fråga om förskottsutbetalningar.

Uppgifter som är svåra att verifiera

Stödvillkor som är svårt att kontrollera kan medföra en ökad risk för missbruk. Ett exempel är stöd som baserar sig på antal medlemmar i en förening eller antal deltagande i en aktivitet av något slag. Den beslutande aktören kan ha svårt att kontrollera uppgifterna på annat

sätt än genom en fysisk kontroll på plats. Ett problem i sammanhanget är att alla organisationer inte är bokföringsskyldiga vilket innebär att räkenskaper kan vara bristfälliga och därmed svåra att kontrollera.

5.3.2 De beslutande aktörernas kontrollmöjligheter

Utöver stödets konstruktion finns det riskfaktorer för missbruk som hänför sig till möjligheterna till kontroll hos de myndigheter och organisationer som beslutar om stöd. Det kan handla om vad det är för typ av aktör som söker ett visst stöd, hur information kan användas och delas mellan myndigheter, hur den beslutande myndigheten eller organisationen är uppbyggd och vilken kompetens som handläggarna har. I det följande redovisas vad som framkommit i denna del.

Det finns *organisationsformer* som är svåra att kontrollera. Generellt sett är det högre risk för missbruk när stöd betalas ut till privata aktörer, jämfört med offentliga aktörer. Ideella föreningar är särskilt svårkontrollerade eftersom det inte finns något register över vem som tecknar föreningens firma eller liknande. Det är många gånger svårt att få tag på den som står bakom en ansökan om några kontaktuppgifter inte lämnats, och det är ofta svårt att utreda misstänkt brottslighet som begåtts inom föreningen. (Jfr Korrekta utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer, Statskontoret, 2023:19, s. 19 och 27)

Vi kan också se att det finns en risk för att stödsystem missbrukas genom att *bulvaner och målvakter* används. Bolagsverket är i dag först och främst en registermyndighet. Myndigheten gör exempelvis inte någon egentlig prövning av om de som registreras som ledamöter i en bolagsstyrelse är bolagets verkliga företrädare. Detta gör att det är lätt att exempelvis sätta in målvakter eller byta ut styrelser. Att felaktiga uppgifter om ett bolags företrädare registreras försvårar myndigheternas kontrollmöjligheter, verkställigheten av ett återkrav vid konstaterat missbruk och även en eventuell efterföljande förundersökning (jfr SOU 2017:37 s. 270).

En annan risk för missbruk hänger samma med förekomsten av *s.k. möjliggörare* inklusive *s.k. insiders*. I vissa fall krävs det någon form av intyg från exempelvis en revisor för att beviljas stöd. I de fall

det finns en utpekad aktör som kan legitimera en ansökan finns det en risk att denna aktör används som möjliggörare för att kunna missbruka stödet. Under våra möten har det framkommit att det förekommer insiders på de myndigheter eller organisationer som beslutar om stöd. Ett exempel kan vara att en viss handläggare beviljar en ansökan om stöd trots vetskap om att ansökan inte är korrekt. Denna typ av upplägg torde förekomma främst när det är fråga om organiserad brottslighet. Omfattningen är inte klarlagd men i de fall detta förekommer är det en riskfaktor för missbruk av stöd. (Se Vålfärdsbrott och otillåten påverkan – Från bidragsfusk till systemhotande brottslighet, SKR 2021)

Brottsförebyggande rådet har fått ett uppdrag av regeringen att studera vad möjliggörare eller insiders har för roll och funktion för brottslig verksamhet som begås av kriminella nätverk. Tidigare forskning och myndighetsrapporter har visat att aktörer inom kriminella nätverk använder möjliggörare eller insiders för att underlätta brottslighet, genomföra brott, undgå upptäckt, undgå eller reducera straffrättsliga påföljder eller andra sanktioner och omsätta brottsvinster i legala sektorer. Det kan exempelvis handla om statligt eller kommunalt anställda, mäklare, revisorer, banktjänstemän eller advokater, som missbrukar sina uppdrag. Studien ska fördjupa och komplettera bilden av svensk organiserad brottslighet. I uppdraget ingår att identifiera och lämna förslag på förebyggande och motverkande åtgärder. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2024 (Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Brottsförebyggande rådet).

En betydande riskfaktor för missbruk och brott mot stödsystemen är *bristande kontroll* både inför beslut och vid en förekommande efterkontroll eller redovisning. Det kan både handla om bristande handläggningsrutiner, resurser eller systemstöd. Att de som utgör kontrollerna har rätt kompetens är också en viktig faktor. Bristande kontroll skulle också kunna bero på att man prioriterar att stödpengarna kommer stödmottagarna snabbt till del. Detta gäller särskilt olika former av krisstöd, inte minst de som förekom under pandemin. (Jfr slutsatserna i SOU 2017:37 s. 271–276, Ds 2020:28 s. 68–71 och Korrekta utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer, Statskontoret, 2023:19, s. 17 och 18)

Kontrollkulturen inom beslutsmyndigheten eller organisationen är viktig när det gäller upptäckten av fel. I sin granskning av bidragen till civilsamhället noterade Riksrevisionen (RiR 2023:7) att det fanns tendenser hos bidragsgivande myndigheter att inte ifrågasätta bidragsmottagares uppgifter. I den mån stödgivningen i hög utsträckning bygger på tillit mellan den utbetalande aktören och stödmottagaren förutsätts att systemet inte utnyttjas i brottsliga syften. Tillitsbaserade system är sårbara för brottsliga angrepp. Det krävs att den utbetalande aktören har en medvetenhet om riskerna som systemet innebär. Det bör också vara så att den som beslutar om stöd ska ha hög motivation att hitta felaktigheter, för att säkerställa att bidraget går till rätt ändamål. Detta kan stå i konflikt med myndighetens uppdrag att besluta om och fördela pengarna till stödmottagare.

5.3.3 Brottsanmälningar gällande statliga stöd under 2021

Inom ramen för utredningens kartläggningsarbete har samtliga utbetalningsmyndigheter och organisationer som berörs tillfrågats om bl.a. antalet brottsanmälningar gällande misstänkta brott. Totalt sett har antalet anmälningar uppgått till 598 (se tabell 5.1). De stöd som hade flest anmälningar var samtliga relaterade till covid-19-pandemin. Anmälningarna för brott gällande omställningsstödet och stöd vid korttidsarbete uppgick till 500 sammanlagt.

Tabell 5.1 Antal brottsanmälningar 2021 per stöd

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Antal brottsanmälningar
Omställningsstöd	Skatteverket	279
Stöd vid korttidsarbete	Tillväxtverket	221
Ersättning för höga sjuklönekostnader	Försäkringskassan	32
Nystartsjobb	Arbetsförmedlingen	25
Lönebidrag för anställning	Arbetsförmedlingen	13
Lönebidrag för trygghet i anställning	Arbetsförmedlingen	8
Lönebidrag för utveckling i anställning	Arbetsförmedlingen	6
Introduktionsjobb	Arbetsförmedlingen	3
Interreg Botnia–Atlantica	Länsstyrelsen i Västerbottens län	2
Statsbidrag för hjälp med läxor eller annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid	Statens skolverk	2
Extratjänster	Arbetsförmedlingen	2
Statsbidrag till riksorganisationer vars verksamhet är inriktad mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar	Folkhälsomyndigheten	1
Programmet Mellersta Norrland (Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020)	Tillväxtverket	1
Bidrag för personligt biträde	Arbetsförmedlingen	1
Europeiska socialfonden 2012–2020, inklusive Fead, sysselsättningsinitiativet för unga som Easi	Rådet för Europeiska socialfonden	1
Stöd till lokala klimatinvesteringar (Klimatklivet)	Naturvårdsverket	1
		598

Källa: Egna insamlade uppgifter.

6 Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag och juridiska personer

6.1 Inledning

I detta kapitel redogör vi för våra bedömningar och förslag avseende ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag och andra juridiska personer. Enligt direktiven ska vi:

- utifrån kartläggningen och analysen identifiera vilka stöd som har ett behov av ett särskilt straffrättsligt skydd,
- med utgångspunkt i resultatet av kartläggningen och analysen av statliga stöd till företag och andra juridiska personer, föreslå hur effektiva straffrättsliga bestämmelser till skydd för sådana stöd som är i behov av det bör utformas och hur det straffbara området bör avgränsas,
- ta ställning till om det är möjligt och ändamålsenligt att införa de nya straffrättsliga bestämmelserna i bidragsbrottslagen, eller om de bör införas i en ny lag eller genom särskilda bestämmelser i de lagar som reglerar stöden,
- om vi bedömer att det är nödvändigt för att uppnå ett effektivt och ändamålsenligt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag och andra juridiska personer, föreslå ändringar i de nuvarande bestämmelserna i bidragsbrottslagen och i de bestämmelser som reglerar de statliga stöden, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

6.2 Behovet av straffrättsliga åtgärder

6.2.1 Utgångspunkter vid införande av straffrättsliga åtgärder

Straffrättslig reglering bör som utgångspunkt användas återhållsamt och brukar ses som den sista utvägen när det gäller att påverka människors ageranden. I första hand bör andra handlingsdirigerande alternativ väljas. Som exempel på alternativa åtgärder kan nämnas utbildning, information och införande av civilrättsliga regler om skadestånd. Kriminalisering bör ske i allmänpreventivt syfte, där straffhotet ska påverka människors agerande genom att få dem att exempelvis avhålla sig från ett visst agerande. Straffrättsliga åtgärder kan också ha en stark symbolisk funktion.

Vilka principer som ska gälla vid införandet av straffrättsliga åtgärder har diskuterats i den juridiska doktrinen och i tidigare statliga utredningar (se bl.a. SOU 2013:38 s. 423–443, SOU 2020:13 s. 35–68 och SOU 2023:37 s. 167 och 168). Principerna kan användas för att på ett strukturerat sätt redogöra för och värdera argument som talar för eller emot att vidta straffrättsliga åtgärder och införa en kriminalisering. De principer som regering och riksdag ställt sig bakom är de som framfördes av Åklagarutredningen (SOU 1992:61, s. 111 samt prop. 1994/95:23 s. 55 och bet. 1994/95:JuU2 s. 6 och 7). Utredningen föreslog följande kriterier för en kriminalisering:

1. Ett beteende kan föranleda påtaglig skada eller fara.
2. Alternativa sanktioner står inte till buds, skulle inte vara rationella eller skulle kräva oproportionerligt höga kostnader.
3. Straffsanktion krävs med hänsyn till gärningens allvar.
4. Straffsanktion ska utgöra ett effektivt medel för att motverka det icke önskvärda beteendet.
5. Rättsväsendet ska ha resurser att klara av den eventuellt ytterligare belastning som kriminaliseringen innebär.

Beroende på vilket agerande eller område det gäller kan de olika kriterierna av naturliga skäl vara av större eller mindre betydelse vid bedömningen av om straffrättsliga åtgärder bör vidtas.

6.2.2 Risk för brottsliga angrepp och felaktiga utbetalningar

Utredningens bedömning: Stöd som riktar sig till företag och andra juridiska personer är brottsutsatta. Det finns en risk för att felaktiga utbetalningar sker med betydande belopp.

Skälen för bedömningen: Vår bedömning är att det förekommer brottsliga angrepp på de statliga stöden till företag och andra juridiska personer. Vi bedömer att angreppen riskerar att leda till felaktiga utbetalningar med betydande belopp.

När det gäller statliga stöd till företag och andra juridiska personer har det inte bedrivits något arbete i syfte att minska andelen felaktiga utbetalningar och beivra brott som motsvarar det som genomförts inom välfärdsområdet. Kunskapsläget är sämre när det gäller förekomsten av brottslighet och det finns inte några studier om hur stor andelen felaktiga utbetalningar är. I kapitel 3 har vi redogjort för de utredningar m.m. som ändå finns på området. Trots att kunskapsläget inte är lika heltäckande anser vi att det finns tillräckligt med underlag för att säga att stöden är utsatta för brottsliga angrepp.

Till att börja med är det sedan tidigare känt att företag och andra juridiska personer används som brottsverktyg i syfte att tillskansa sig ersättningar från staten. Detta har konstaterats av bl.a. Välfärdsbrottsutredningen och Utredningen om utvärdering av bidragsbrottslagen (SOU 2017:37 resp. SOU 2018:14). Vi menar att detta talar för att även andra områden där stora belopp betalas ut till företag och andra juridiska personer också är brottsutsatta. Att företag och andra juridiska personer inte skulle användas som brottsverktyg i syfte att utnyttja statliga stöd till företag och andra juridiska personer framstår som uteslutet.

Det finns indikationer på att den organiserade brottsligheten genom företag och andra juridiska personer utnyttjar de statliga stöden. En myndighetsgemensam lägesbild om organiserad brottslighet tas årligen fram av Nationellt underrättelsecentrum och bygger på uppgifter och underlag från de 12 samverkande myndigheterna och från 2019 även på uppgifter från de 12 övriga nätverksmyndigheterna. Av lägesbilden framgår att den ekonomiska brottsligheten har blivit en allt viktigare del av den organiserade brottsligheten. Flera regionala underrättelsecentrum har konstaterat att kunskapen hos

kriminella aktörer har ökat när det gäller brottsupplägg där företag, föreningar och stiftelser används som brottsverktyg. Av lägesbilden framgår att det troligen skett en expansion av brottsligheten. Tidigare har staten varit det huvudsakliga målet men nu angrips även kommuners och regioners välfärdsutbetalningar, exempelvis till vårdcentraler, HVB-hem, skyddade boenden och familjehem (Myndighetsgemensam lägesbild organiserad brottslighet 2023, Polismyndigheten, diarienummer A215.519/2023). De observationer och slutsatser som framkommer i lägesbilden stämmer väl överens med den information vi fått i samband med våra möten med brottsutredande myndigheter.

Brottsliga angrepp innefattar inte enbart sådan brottslighet som har samband med organiserad brottslighet. Brottsliga angrepp inkluderar även andra situationer, exempelvis när mer eller mindre seriösa företag genom brott utnyttjar stödåtgärder för att tillgodogöra sig pengar från staten. Att statliga stöd till företag och andra juridiska personer utsätts för denna typ av angrepp blev särskilt tydligt när det gäller de stödåtgärder som infördes i samband med covid-19-pandemin (Ds 2020:28 s. 15). Under pandemin infördes flera statliga stöd riktade till företag och andra juridiska personer. Det handlade om ett flertal stödåtgärder som uppgick till stora belopp och som infördes i snabb takt. I samband med stödens handläggning framkom tidigt observationer på att vissa av stöden utsattes för brottsliga angrepp och att det rörde sig om fall där det inte kunde ses någon direkt koppling till organiserad brottslighet. Sedan pandemin avtagit har åtgärderna utvärderats i olika sammanhang och det har framkommit att vissa av stöden utsattes för brottsliga angrepp i en inte obetydlig omfattning (se Ds 2020:28 s. 22 och SOU 2022:65 s. 144).

Vi har inom ramen för vår kartläggning sammanställt antalet polis-anmälningar som utbetalande aktörer gjorde 2021 för misstänkta brott mot stöd till företag och andra juridiska personer (se tabell 5.1 avsnitt 5.3.3). Antalet anmälningar var få, med undantag för de som gjorts rörande stöd som införts med anledning av covid-19-pandemin. Under ett normalår har vi därför antagit att anmälningarna uppgår till ett tjugotal. Det låga antalet anmälningar skulle kunna tas till inräkning för att brottsligheten som riktas mot stöden inte är av någon särskild betydelse. Vi bedömer dock att det låga antalet anmälningar i stället beror på bristande kontrollsystem, vilket leder till att brott inte upptäcks. Vi bedömer även att misstänkt brottslighet underreporteras. (Se avsnitt 8.2 om uppskattat antal anmälningar.)

Det är känt att omfattningen av och risken för felaktiga utbetalningar är stor när det gäller ersättningar som betalas ut till företag och andra juridiska personer.

I rapporten *Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen* (ESV 2023:22) från Ekonomistyrningsverket publicerad 2023 har myndigheten sammanställt en omfattningsstudie av felaktiga utbetalningar inom välfärdsområdet. Ekonomistyrningsverket beräknar att de felaktiga utbetalningarna för 2021 ligger på 3,6–4,5 procent av de totala utbetalningarna, med en punktskattning på 4,1 procent. En mycket stor andel (90 procent) av det totalt skattade beloppet som betalades ut felaktigt under 2021 bedöms orsakas av den sökande. I genomsnitt 56 procent av det totala beloppet för fel som orsakades av den sökande bedöms som misstänkt avsiktligt.

Vissa ersättningar har en betydligt högre andel felaktigheter än 4,1 procent. I rapporten konstateras att tre ersättningar med en stor andel felaktigheter är lönebidrag (8,4–15,7 procent), nystartsjobb (7,1–13,5 procent) och assistansersättning (8 procent). Ekonomistyrningsverket framhåller att den gemensamma nämnaren för dessa ersättningar är att de betalas ut till företag och att insynen för den utbetalande myndigheten är begränsad till följd av hur stöden är utformade. Möjligheten för en oseriös aktör att få ut mycket stora belopp på felaktiga grunder är påtaglig (*Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen*, ESV 2023:22, s. 38).

I rapporten *Korrekt utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer* (Statskontoret, 2023:19) kommer Statskontoret till liknande slutsatser som Ekonomistyrningsverket. Statskontoret konstaterar att risken för felaktiga utbetalningar är högre när det gäller stöd till privata aktörer jämfört med offentliga aktörer som exempelvis kommuner. Det antas bl.a. bero på att det generellt sett finns en större insyn i offentliga aktörers verksamhet. Statskontoret konstaterar vidare att det är högre risk för felaktiga utbetalningar när stöd betalas ut till ideella organisationer. Ett skäl bedöms vara att det finns sämre möjligheter att kontrollera ideella organisationer än andra stödmottagare och att vissa ideella organisationer inte behöver ha en bokföring, till skillnad från företag. Det kan också bero på att ideella organisationer har verksamheter som åtminstone delvis bygger på frivilliga insatser, vilket gör att det kan bli svårare att göra vissa kontroller.

Ekonomistyrningsverkets och Statskontorets respektive rapporter rör visserligen felaktiga utbetalningar till företag och juridiska personer inom välfärdsområdet. Vi anser dock att slutsatserna i rapporterna talar för att även andra utbetalningar till företag och juridiska personer har en stor andel felaktigheter.

En ytterligare omständighet som talar för att risken för felaktiga utbetalningar är hög för de statliga stöden till företag och andra juridiska personer är den många gånger låga graden av riskmedvetenhet hos de utbetalande aktörerna. Vid de möten vi genomfört med utbetalande myndigheter och organisationer har vi noterat att graden av medvetenhet om risken för felaktiga utbetalningar och brottsliga angrepp varierar. Inom vissa utbetalande myndigheter och organisationer finns det en riskmedvetenhet och ett strukturerat arbetssätt med ett mer kontrollinriktat arbete medan det hos andra finns stor förbättringspotential. Riksrevisionens granskningar ger stöd åt denna uppfattning. Riksrevisionen har funnit anledning att anmärka på handläggning och kontroll för stöd som betalats ut av Statens skolverk (Riksrevisionens diarienummer 3.1.2-2018-0744), Naturvårdsverket (RiR 2019:1), Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (Riksrevisionens diarienummer 3.1.2-2020-0517) och Folkbildningsrådet (RiR 2022:20). Problematiken med bristande kontroll och uppföljning kan således avse flera stödområden och utbetalande aktörer.

Varje år utbetalas stora belopp i statliga stöd till företag och andra juridiska personer. År 2021 uppgick dessa stöd till cirka 120 miljarder kronor. Det innebär att redan en liten andel felaktiga utbetalningar får en stor betydelse för statens budget. Som redogjorts för ovan är andelen felaktiga utbetalningar hög när det gäller välfärdens ersättningar som betalas ut till företag och andra juridiska personer. Det är därför inte ett orimligt antagande att andelen felaktiga utbetalningar för statliga stöd till företag och andra juridiska personer är förhållandevis hög, och att andelen misstänkta avsiktliga fel i vart fall motsvarar andelen för utbetalningar inom välfärden. Vår sammanställning av riskfaktorer för att stöd missbrukas visar att flera riskfaktorer gör sig gällande såväl i fråga om stöd som riktar sig till företag och andra juridiska personer som utbetalningar på välfärdsområdet (se kapitel 5). Risken för felaktiga utbetalningar är hög samtidigt som medvetenheten hos de utbetalande myndigheterna och organisationerna om denna risk framstår som lägre än vad som är fallet inom de myndigheter vars stöd omfattas av bidragsbrotts-

lagen. Vår slutsats är därför att det finns en betydande risk för att felaktiga utbetalningar görs av stöd till företag och andra juridiska personer.

6.2.3 Statliga stöd behöver ett särskilt straffrättsligt skydd

Utredningens bedömning: Statliga stöd till företag och andra juridiska personer har ett behov av ett särskilt straffrättsligt skydd.

Skälen för bedömningen

Det behövs ett särskilt straffrättsligt skydd

Vi bedömer att de statliga stöden till företag och andra juridiska personer har ett behov av ett särskilt straffrättsligt skydd. Missbruk av de statliga stöden leder till ekonomisk skada för staten, riskerar att undergräva legitimiteten och förtroendet för stödåtgärderna och snedvrider konkurrensen. Att på oriktiga grunder tillskansa sig stöd eller att använda medel från ett statligt stöd på ett felaktigt sätt är klandervärda ageranden. Alternativa åtgärder, exempelvis i form av ökade kontroller och återkrav, är nödvändiga men inte tillräckliga för att komma till rätta med problematiken. Straffrättsliga bestämmelser som ringar in och tydliggör det straffbara området är en effektiv åtgärd för att öka antalet lagföringar på området, vilket på sikt kan antas ha en brottspreventiv verkan. Effektiva straffrättsliga bestämmelser kan på så sätt också antas minska risken för att stöden utsätts för brott och även minska andelen felaktiga utbetalningar.

Skada för staten och andra

Risken för att staten lider skada när statliga stöd utsätts för missbruk är ett starkt skäl till att det behövs straffrättsliga åtgärder. Som framgått av avsnitt 6.2.2 bedömer vi att statliga stöd till företag och andra juridiska personer är utsatta för brottsliga angrepp och att det finns en risk för felaktiga utbetalningar med stora belopp. När statliga utbetalningar utsätts för brottsliga angrepp lider staten en ekonomisk skada. Felaktiga utbetalningar från statliga stöd som riktar sig till

företag och andra juridiska personer påverkar statens finanser negativt. Varje felaktigt utbetald krona riskerar leda till att åtgärder som skulle kunnat genomföras inte blir av. Extra allvarligt är det i de situationer när de statliga stödsystemen utnyttjas i direkt samhälls-farliga syften, såsom när stöden göder extremism eller organiserad brottslighet (se SOU 2021:99 s. 52 och Myndighetsgemensam lägesbild organiserad brottslighet 2023, Polismyndigheten, diarienummer A215.519/2023).

Det är inte bara staten som riskerar att drabbas av ekonomisk skada när de statliga stöden till företag och andra juridiska personer utsätts för brottsliga angrepp. De skattefinansierade stödsystemen förutsätter att det finns en betalningsvilja eller acceptans hos befolkningen för samhällets åtaganden. Felaktiga utbetalningar och brottslighet riktad mot stödsystemen innebär att förtroendet för systemen undergrävs och riskerar att urholka medborgarnas betalningsvilja.

Brottsligheten som statliga stöd till företag och andra juridiska personer utsätts för riskerar också att drabba de som stöden riktas mot. När exempelvis en sökande genom oriktiga uppgifter ansöker om och beviljas ett stöd riskerar det att tränga undan en seriös sökande som annars hade haft möjlighet att ta del av stödet. Brottsligheten kan på detta sätt även snedvrida konkurrensen på en marknad där oseriösa aktörer kan skaffa sig fördelar genom ett brottsligt agerande.

Missbruk av statliga stöd är klandervärt

För att upprätthålla ett system med statligt finansierade stöd till företag och andra juridiska personer är det viktigt att stöden går till berättigade sökande och att stöden används i enlighet med vad de beviljats för. Ageranden som äventyrar dessa förutsättningar är klandervärda. Att missbruka stöden genom att tillskansa sig medel som man inte har rätt till, eller genom att använda stöd till andra ändamål än vad de beviljats för, utgör sådana ageranden och bör vara straffbara.

Alternativa åtgärder är inte tillräckliga

Den handlingsdirigerande verkan som de straffrättsliga åtgärderna avser åstadkomma kan många gånger uppnås genom alternativa tillvägagångssätt. När det gäller missbruk av statliga stöd till företag

och andra juridiska personer finns det ett flertal åtgärder som kan övervägas, utöver användandet av straffrättsliga åtgärder.

Som vi redogjort för i avsnitt 6.2.2 finns det inom många av de utbetalande myndigheterna och organisationerna en förbättringspotential när det gäller handläggningen av stödåtgärderna. En förbättrad handläggningsprocess bör innefatta utökade kontroller före beslut om ersättning och förbättrade efterkontroller för beviljade stöd. En sådan åtgärd kan leda till ökad kvalitet i handläggningen och att andelen felaktiga beslut minskar. Oseriösa sökande kan stoppas före utbetalning och oseriösa stödmottagare kan i större uträkning bli skyldiga att återbetala felaktigt utbetald eller använd ersättning.

Ett annat exempel på en alternativ åtgärd som kan ha en positiv effekt är att se över de författningar som reglerar de statliga stöden till företag och andra juridiska personer. Som vi noterat i vår analys av de statliga stödens konstruktioner är regleringarna många gånger otydliga när det gäller villkoren för att erhålla stödet, vilka skyldigheter en mottagare har efter att ett stöd har beviljats och vad ett stöd får användas till (se avsnitt 5.3.1). Tydligare regleringar kan leda till att andelen felaktiga beslut minskar och samtidigt göra det svårare att utnyttja stöden i brottsliga syften.

Ytterligare en åtgärd som kan leda till att andelen felaktiga beslut minskar är att ge de beslutande aktörerna en skyldighet att underätta varandra om det upptäcks felaktigheter i tidigare stödbeslut. I kapitel 7 redogör vi för ett sådant förslag. Att införa en underrättelseskyldighet kan leda till att fler felaktiga beslut upptäcks och att sökande som missbrukar stödsystemen upptäcks och stoppas i större utsträckning.

Som alternativ till straffrättsliga åtgärder bör också nämnas möjligheten att införa ett administrativt sanktionssystem. Ett sådant sanktionssystem har utretts tidigare när det gäller missbruk av ersättningar som omfattas av bidragsbrottslagen (se SOU 2011:3 och SOU 2022:37). Förslagen har hittills inte genomförts. Det har anförts att fördelen med ett administrativt sanktionssystem är att det kan leda till en enklare och snabbare hantering av vissa överträdelser jämfört med straffrättsliga åtgärder. Det kan dock ifrågasättas om ett sådant sanktionssystem vid missbruk av statliga stöd till företag och andra juridiska personer skulle kunna uppnå en jämförbar effekt som straffrättsliga åtgärder på området. En sanktionsavgift för statliga stöd skulle sannolikt riktas mot företaget eller den juridiska personen och

inte mot den fysiska personen som gjort sig skyldig till missbruket. Liknande resonemang gör sig gällande när det gäller utökad användning av företagsbot.

Som framgått ovan finns det flera tänkbara åtgärder som antingen kan leda till att brottsliga angrepp mot stöden minskar eller försvåras. Det råder ingen tvekan om att dessa åtgärder kan ha positiva effekter och bör övervägas. Vi anser dock inte att alternativa åtgärder fullt ut kan kompensera för de effekter ett särskilt straffrättsligt skydd erbjuder. De åtgärder som nämnts som alternativ kan endast leda till att andelen felaktiga beslut minskar och att andelen återkrav ökar. Åtgärderna är riktade mot företaget eller den juridiska personen och kan inte sägas motsvara det individuella ansvarsutkrävande som straffrättsliga åtgärder innebär. I de situationer när ett statligt stöd har missbrukats på ett klandervärt sätt är det inte tillräckligt att företaget eller den juridiska personen endast drabbas ekonomiskt genom ett återkrav. Det bör även vara möjligt att på ett effektivt sätt lagföra den eller de personer som agerat klandervärt. (Se även resonemanget i Ds 2020:28 s. 74.)

Straffrättsliga åtgärder är ett effektivt medel för att motverka missbruk

För att motverka missbruk av välfärdsystemen och vissa av de statliga stöden till företag och andra juridiska personer har det införts särskilda straffrättsliga regelverk. När det gäller motiven bakom införandet av bidragsbrottslagen och omställningsstödsbrottet har ett skäl till införandet av straffbestämmelserna varit att de kan antas vara effektiva när det gäller att motverka missbruk (prop. 2006/07:80 s. 39 och prop. 2019/20:181 s. 80). I våra möten med brottsbekämpande myndigheter har det framkommit att dessa straffrättsliga regelverk i huvudsak fungerar väl och uppfyller sina syften. Det kan mot denna bakgrund anses motiverat att också vidta straffrättsliga åtgärder för att stävja missbruk av de statliga stöden till företag och andra juridiska personer.

Även om vissa av de ågeranden som innefattas i att stöden missbrukas i dag i och för sig är belagda med straff är det i praktiken få lagföringar som sker (se avsnitt 6.2.5). Dagens strafflagstiftning på området kan därför inte sägas vara särskilt effektiv. Det är vidare ett stort problem att få brott anmäls. Mörkertalet för hur brottsutsatta

de statliga stöden är kan antas vara stort, och upptäcktsrisken bedömer vi som väldigt låg. Den nuvarande strafflagstiftningens preventiva verkan på området kan därför ifrågasättas. Vi bedömer att nya särskilt anpassade straffrättsliga åtgärder på ett effektivt sätt kan bidra till att de statliga stöden till företag och andra juridiska personer skyddas från missbruk, vilket kan leda till att andelen felaktiga utbetalningar också minskar.

Rättsväsendet har resurser att klara den ytterligare belastning som åtgärderna innebär

Införandet av nya straffrättsliga åtgärder för statliga stöd till företag och andra juridiska personer skulle innebära vissa ökande kostnader för rättsväsendet. Vi bedömer dock att detta inte utgör något starkt skäl mot att vidta åtgärder (se avsnitt 8.7).

6.2.4 Stöd som har behov av ett särskilt straffrättsligt skydd

Utredningens bedömning: Stöd, bidrag och andra ersättningar har ett behov av ett särskilt straffrättsligt skydd.

Lån och garantier har inte ett behov av ett särskilt straffrättsligt skydd. Skatteutgifter har inte heller ett behov av ett sådant skydd.

Skälen för bedömningen

Vilka stöd har ett behov av ett särskilt straffrättsligt skydd?

Enligt direktiven ska vi utifrån kartläggningen och analysen identifiera vilka stöd som har ett behov av ett särskilt straffrättsligt skydd. Vi har i utredningen valt att kategorisera stöden i tre kategorier: stöd, bidrag och andra ersättningar, lån och garantier samt skatteutgifter (se avsnitt 3.2). Vi bedömer att stöd, bidrag och andra ersättningar till företag och andra juridiska personer har ett behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd och bör omfattas av en särskild straffrättslig reglering. Lån och garantier har inte ett behov av ett särskilt straffrättsligt skydd och bör inte omfattas av en sådan reglering. Inte heller skatteutgifter bör omfattas.

Stöd, bidrag och andra ersättningar

Stöd, bidrag och andra ersättningar till företag och andra juridiska personer är den kategori av stöd som är vanligast förekommande sett till antal, och antalet utbetalande myndigheter och organisationer uppgår till cirka 80. Det finns således en mycket stor variation när det gäller stödvillkor, mottagare och hur stöden handläggs. Vår kartläggning visar att stöd, bidrag och andra ersättningar är den stödform som är mest utsatt för brottsliga angrepp, i vart fall sett till antalet brottsanmälningar. I de kontakter vi haft med de utbetalande myndigheterna och organisationerna har det, när frågan om brottsliga angrepp diskuterats, i princip uteslutande varit stöd, bidrag och andra ersättningar som tagits upp som särskilt utsatta. I dessa samtal har det samtidigt lyfts att brottsbalkens bestämmelser är dåligt anpassade för att utkräva straffrättsligt ansvar.

I vår kartläggning och analys av stöden har vi inte funnit tillräckliga skäl för att säga att en viss typ av stöd, bidrag eller ersättningar är i större behov av ett särskilt straffrättsligt skydd än andra. Det kan visserligen konstateras att vissa stödvillkor, exempelvis att stöd betalas ut i förskott eller baseras på uppskattade uppgifter från sökanden, sannolikt ökar risken för att en stödåtgärd missbrukas (se avsnitt 5.3.1). Att konstatera att vissa stödvillkor sannolikt medför en ökad risk för missbruk är emellertid en sak, att utifrån den observationen peka ut vilka stöd som har ett särskilt behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd en annan. Att avgränsa vilka stöd, bidrag och ersättningar som är i behov av ett särskilt straffrättsligt skydd utifrån de riskfaktorer som finns kopplade till stöden kan leda fel och till otillfredsställande resultat. Detta gäller inte minst eftersom antalet stöd, bidrag och andra ersättningar varierar över tid och nya stödåtgärder kan införas med kort varsel. Detta blev tydligt inte minst under covid-19-pandemin. Analysen av riskfaktorer har i stället visat att det är fråga om en komplex problembild där inte bara stödvillkor spelar in när det gäller risken för att ett stöd missbrukas. Även frågor om handläggning och kontroll är av stor betydelse.

När det gäller behovet av straffrättsliga åtgärder anser vi att det kan formuleras generellt. Vår bedömning är att samtliga stöd, bidrag och andra ersättningar till företag och andra juridiska personer är i behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd.

Lån och garantier

Lån och garantier utgör en förhållandevis liten andel av de stöd vi identifierat inom ramen för vår kartläggning. Det fattas betydligt färre beslut om lån och garantier än om andra stödåtgärder. I de möten vi haft med utbetalande myndigheter och organisationer har det inte uttryckts att det finns något praktiskt behov av att låta lån och garantier omfattas av en särskild straffrättslig reglering. Det har inte heller framkommit att lån och garantier skulle vara särskilt utsatta för missbruk. Den generella bilden är att sådana stödbeslut, eller i förekommande fall avtal, föregås av en mer noggrann handläggningsprocess. I förhållande till andra stödåtgärder präglas handläggningen och stödvillkoren i högre utsträckning av affärsmässiga överväganden. Vi anser sammantaget inte att lån och garantier har ett behov av ett särskilt straffrättsligt skydd.

Skatteutgifter

Stöd i form av skatteutgifter, dvs. stöd i form av nedsatta skatter eller skattereduktioner (se avsnitt 3.2.1) har i dag ett särskilt straffrättsligt skydd genom skattebrottslagens (1971:69) bestämmelser. Vi bedömer därför att skatteutgifter inte har något ytterligare behov av ett särskilt straffrättsligt skydd.

6.2.5 Utgångspunkter för en straffrättslig reglering

Utredningens bedömning: Det straffbara området och brottsförutsättningarna bör vara anpassade till de särskilda förhållanden som gäller för statliga stöd till företag och andra juridiska personer. Det straffrättsliga skyddet för statliga stöd till företag och andra juridiska personer bör vara lika starkt som det som gäller för ersättningar som omfattas av bidragsbrottslagen. Den straffrättsliga regleringen bör även vara tydlig och lättillgänglig.

Skälen för bedömningen

Nuvarande straffrättsliga bestämmelser vid missbruk är ineffektiva och otillräckliga

Vid den närmare bedömningen av hur en straffrättslig reglering bör utformas måste frågan ställas om det nuvarande straffrättsliga skyddet för statliga stöd till företag och andra juridiska personer är tillräckligt, i den meningen att straffvärda ageranden är kriminaliserade, och om regelverket är effektivt utformat, i den meningen att kriminaliserade ageranden effektivt kan straffas.

Missbruk av statliga stöd till företag och andra juridiska personer kan föreligga i två typsituationer. Den första typsituationen är när en sökande tillskansar sig ett stöd som sökanden inte har rätt till eller med ett för högt belopp. Den andra typsituationen tar i stället sikte på ageranden efter att ett stöd har beviljats och uppkommer när en stödmottagare använder det beviljade stödet i strid med de ändamål som det beviljats för. Beroende på omständigheterna i det enskilda fallet kan båda dessa situationer redan vara belagda med straff enligt nuvarande lagstiftning. Det huvudsakliga straffrättsliga skyddet enligt nuvarande ordning utgörs av bestämmelsen om bedrägeri i brottsbalken och det är mot denna bestämmelse som de ageranden som vi anser utgör missbruk ska bedömas.

När en sökande tillskansar sig ett stöd som sökanden inte har rätt till, eller med ett för högt belopp, sker detta oftast i samband med att stödet beslutas. En sökande kan i en ansökan ange felaktiga uppgifter eller lämna oriktiga underlag i syfte att få ett stöd beviljat. Detta borde vara den vanligast förekommande missbrukssituationen eftersom de allra flesta stöd kräver någon form av ansökan. Det behöver dock inte ske inom ramen för ett formellt ansökningsförfarande. Beroende på hur stödet är konstruerat kan en stödmottagare genom att lämna oriktiga uppgifter även i andra sammanhang åstadkomma att stöd betalas ut eller beviljas felaktigt. Exempel på sådana stöd är vissa delar av stödet till folkbildningen. Folkbildningsrådet prövar och godkänner att ett studieförbund kan ta emot statsbidrag. Den fördelning och utbetalning av statsbidrag som sedan följer av godkännandet sker inte utifrån någon ytterligare ansökan, utan utifrån uppgifter som statsbidragsmottagaren lämnat om sin verksamhet (se Statsbidrag till verksamhet i studieförbunden, Folkbildningsrådet, diarienummer 23/00383). Även det statliga stödet till

idrottsrörelsen genom Sveriges Riksidrottsförbund har en liknande konstruktion.

Att medvetet lämna oriktiga uppgifter till en utbetalande myndighet eller organisation i syfte att tillgodogöra sig ett statligt stöd är ett sådant agerande som enligt nuvarande lagstiftning kan utgöra ett försök till bedrägeri. Om det sedan sker en utbetalning kan det vara frågan om ett fullbordat bedrägeri. Avgörande för om agerandet kommer att behandlas som ett försöksbrott eller ett fullbordat brott är när det upptäcks, trots att sökanden i båda fallen gjort allt som krävs för att åstadkomma en utbetalning. Det kan ifrågasättas om det är motiverat med en sådan åtskillnad.

Under utredningens arbete har det från brottsbekämpande myndigheter framförts kritik även mot bedrägeribestämmelsens tillämpbarhet när det gäller statliga stöd. Kritiken har också framförts i samband med utvärderingen av de stödåtgärder som infördes i anledning av covid-19-pandemin (Se SOU 2022:65 s. 147–151 och s. 376–378 samt Ds 2020:28 s. 73–75). Kritiken går ut på att det är mycket svårt att driva ärenden som gäller brott mot statliga stöd till företag och andra juridiska personer eftersom stöden inte passar in i bedrägeriparagrafen och att det uppstår bevisfrågor som är mycket svåra att lösa.

Bedrägeribestämmelsens krav på att en gärning måste ha inneburit skada för målsäganden och vinning för gärningsmannen vållar ofta problem när det gäller brott som begås mot det allmänna. Många gånger kan det vara svårt att ange vad skadan har bestått i. Det gäller särskilt i de fall där exempelvis ett statligt stöd har beviljats till en stödmottagare för att bedriva viss verksamhet. Stödmottagaren bedriver sedan verksamheten, men inte i den omfattning eller på det sätt som stödbeslutet anger. I en sådan situation är det mycket svårt att avgöra och bevisa vad som utgör skadan för staten. Bedrägeribestämmelsen är alltså inte effektiv i detta avseende.

Vidare omfattar bedrägeribestämmelsen endast uppsåtliga gärningar. Att exempelvis av oaktsamhet lämna oriktiga uppgifter som leder till att ett statligt stöd betalas ut felaktigt är inte straffbart. Straffansvaret för bedrägeri är otillräckligt i denna situation.

Det kan även uppkomma fall där en stödmottagare, sedan ett stöd har beviljats, medvetet underlåter att anmäla ändrade förhållanden som denne är skyldig att anmäla enligt villkoren för stödet. Stödmottagarens underlåtenhet kan i dessa fall leda till att ett stöd fortsätter att betalas ut på felaktiga grunder, eller att ett felaktigt utbetalt

stöd inte krävs åter. Beroende på omständigheterna kan underlåtenhet att meddela ändrade förhållanden aktualisera ansvar för bedrägeri. Bedrägeribestämmelsen kan omfatta att ett vilseledande sker genom underlåtenhet om denna ger upphov till, vidmakthåller eller förstärker en befintlig villfarelse. För att en underlåtenhet ska innebära ett vilseledande och föranleda ansvar för bedrägeri måste dock alldeles speciella förhållanden föreligga som medför att underlåtenheten anses lika straffvärd som en positiv uppgift (se rättsfallet NJA 1981 s. 787). Det kan mot denna bakgrund ifrågasättas om bedrägeribestämmelsen är effektivt utformad när det gäller underlåtenhetsfallen.

Det är som nämnts vanligt att statliga stöd till företag och andra juridiska personer förenas med villkor för hur eller till vad stödet får användas. Att använda ett beslutat stöd till andra ändamål än vad stödet beviljats för förutsätter att ett stöd redan beviljats på ett i och för sig korrekt sätt. Det är först efter att stödet betalats ut som missbruket äger rum. Om det är fråga om ett stöd som finansieras över eller på annat sätt påverkar Europeiska unionens eller Europeiska atomenergigemenskapens budgetar, kan ansvar för subventionsmissbruk komma i fråga (se 9 kap. 3 b § brottsbalken). För stöd som finansieras enbart med nationella medel är det inte belagt med straff att använda medlen till andra ändamål än vad de beviljats för. Nuvarande straffbestämmelser är otillräckliga i detta avseende.

Lika starkt skydd som för utbetalningar enligt bidragsbrottslagen

Vi bedömer inledningsvis att det straffrättsliga skyddet för utbetalningar till företag och andra juridiska personer i huvudsak bör vara lika starkt som det som gäller för utbetalningar till fysiska personer enligt bidragsbrottslagen. Genom bidragsbrottslagen finns det ett särskilt straffrättsligt skydd för merparten av det allmännas utgifter till fysiska personer. Bestämmelserna är anpassade till de särskilda förhållanden som råder på välfärdsområdet. För straffansvar krävs inte att det faktiskt sker en felaktig utbetalning, det är tillräckligt att en sökande genom att t.ex. lämna felaktiga uppgifter orsakar fara för en felaktig utbetalning. Även grovt oaksamma beteenden är kriminaliserade. De straffrättsliga bestämmelserna innebär att det finns ett särskilt straffrättsligt skydd för statens utgifter till fysiska personer.

Utgångspunkter för en straffrättslig reglering

En effektiv straffrättslig reglering med ändamålsenliga straffbestämmelser bör ta hänsyn till de särskilda förhållanden som gäller i situationer när ett stöd beviljas eller betalas ut utifrån en sökandes uppgifter. Att ett oriktigt uppgiftslämnande enligt nuvarande bestämmelser är att betrakta som antingen ett försöksbrott eller ett fullbordat brott beroende på när agerandet upptäcks är inte tillfredsställande eller effektivt. Agerandet är ett och samma, och lika klandervärt i båda fallen. Ett effektivt straffrättsligt skydd bör leda till att dessa situationer likställs straffrättsligt. En effektiv reglering bör även innefatta ett tydliggörande av straffansvaret vid underlåtenhet att meddela ändrade förhållanden genom att straffansvaret för åsidosättande av skyldigheten att anmäla ändrade förhållanden får komma till direkt uttryck i lagtexten.

Det straffbara området är i dag inte fullt ut anpassat till de statliga stöden. Ageranden som vi anser utgör klandervärda missbruk av de statliga stöden är inte kriminaliserade fullt ut. Det finns två huvudsakliga glapp i det nuvarande straffbara området där vi anser att det finns skäl att överväga om området bör utvidgas genom utökad kriminalisering.

Det straffbara området för bedrägeri är begränsat till uppsåtliga fall. Den som saknar uppsåt, men t.ex. har en misstanke om att ett visst agerande i samband med en ansökan eller ett uppgiftslämnande kan leda till att ett statligt stöd felaktigt betalas ut, kan därför inte straffas för bedrägeri. Vi anser att det straffbara området inte är lämpligt utformat och att det finns skäl att överväga en kriminalisering av grovt oaktsamma ageranden i samband med ansökningar och uppgiftslämnande vid statliga stöd (se avsnitt 6.2.6).

Att använda ett statligt stöd för ett annat ändamål eller syfte än vad stödet har beviljats för är som tidigare nämnts inte belagt med straff, såvida det inte gäller ett stöd som finansieras genom EU-medel. Det nuvarande straffbara området är begränsat till de fall som omfattas av bestämmelsen om subventionsmissbruk. Vi anser att det straffbara området inte är lämpligt utformat och att det finns skäl att överväga en kriminalisering av felaktig användning av beviljade stöd-medel (se avsnitt 6.2.7).

En tydlig och lättillgänglig straffrättslig reglering

En tydlig och lättillgänglig reglering med anpassade straffrättsliga bestämmelser samlade kan bidra till en ökad medvetenhet hos de utbetalande myndigheterna och organisationerna. En sådan reglering har även ett viktigt signalvärde. Vår kartläggning av brottsanmälningar under 2021 har visat att antalet anmälningar per år är få (se avsnitt 5.3.3). Samtidigt bedömer vi att de statliga stöden är utsatta för brottsliga angrepp i en inte obetydlig omfattning (se avsnitt 6.2.2). En slutsats som kan dras av detta förhållande är att de utbetalande myndigheterna och organisationerna inte upptäcker och anmäler misstänkt brottslighet eller missbruk i tillräcklig omfattning. En tydligare straffrättslig reglering bör leda till att det blir lättare för de utbetalande aktörerna att identifiera misstänkt brottslighet och till att benägenheten att anmäla brott ökar. Att regleringen är lättillgänglig är av betydelse särskilt för de myndigheter och organisationer som beslutar om och betalar ut stöd. Myndigheterna har en serviceskyldighet enligt 6 § förvaltningslagen (2017:900) i förhållande till de som ansöker om stöd. Det är av vikt att myndighetshandläggare på ett enkelt sätt kan ta del av den straffrättsliga regleringen och informera de som ansöker om stöd.

De som ansöker om stöd ska på ett enkelt sätt på egen hand kunna ta del av de straffrättsliga bestämmelser som gäller. En tydlig och lättillgänglig reglering med särskilda brottsrubriceringar har bättre förutsättningar än dagens reglering att verka avhållande dels på sökande att lämna felaktiga uppgifter, dels på mottagare av stöd att använda stöd på ett felaktigt sätt.

6.2.6 Grovt oaktsamma ageranden är straffvärda

Utredningens förslag: Grovt oaktsamma ageranden i samband med ansökan om och utbetalning av statliga stöd till företag och andra juridiska personer ska kriminaliseras.

Skälen för förslaget

Vårdslösa ageranden är i praktiken straffria

För att dömas för bedrägeri krävs uppsåt hos den som begår gärningen. Kravet på uppsåt innebär att det ska kunna utredas att den tilltalade agerat med i vart fall s.k. likgiltighetsuppsåt. Den som saknar uppsåt, men t.ex. har en misstanke om att en uppgift som han eller hon lämnar i ett ansökningsförfarande är oriktig, och på så vis orsakar att ett statligt stöd till ett företag eller andra juridiska personer betalas ut felaktigt, kan inte dömas för bedrägeri.

Om en uppgift enligt krav i en författning ska lämnas på heder och samvete kan ansvar för vårdslös försäkran enligt 15 kap. 10 § brottsbalken i teorin aktualiseras. I vår kartläggning har vi endast stött på enstaka statliga stöd där uppgifterna i ansökan lämnas på heder och samvete. Vid de möten vi har haft med utbetalande aktörer har det inte heller framkommit att det skulle vara vanligt. Vi har inte heller funnit några domar där den som undertecknat en ansökan om ett statligt stöd dömts för vårdslös försäkran. Det kan därför antas att det sällan blir aktuellt att döma någon för vårdslös försäkran för uppgifter som lämnas i samband med ansökan om statligt stöd till företag eller andra juridiska personer. Att av oaktsamhet lämna felaktiga uppgifter som riskerar att leda till att ett statligt stöd till ett företag eller annan juridisk person betalas ut felaktigt kan i dag i praktiken sägas vara straffritt.

Kriminaliserad vårdslöshet inom vissa områden

Att av vårdslöshet lämna oriktiga uppgifter är ett agerande som är kriminaliserat i vissa sammanhang när uppgifterna lämnas till det allmänna, t.ex. när uppgifterna läggs till grund för ersättningsbeslut på välfärdsområdet eller för beskattning.

Enligt 4 § bidragsbrottslagen döms den som av grov oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden, och orsakar fara för att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd betalas ut felaktigt, för vårdslöst bidragsbrott. De objektiva brottsförutsättningarna är desamma som för lagens huvudbrott bidragsbrott. Om gärningen är att anse som mindre allvarlig ska dock inte dömas till ansvar.

Kriminaliseringen av grovt oaktsamma ageranden i bidragsbrottslagen motiverades i förarbetena av att mängden ärenden och behovet av en snabb och smidig handläggning medförde begränsningar i möjligheterna till kontroll. Samtidigt pekade undersökningar på att det fanns en omfattande brottslighet riktad mot välfärdssystemen trots de utökade kontroller som genomfördes. Dessa förhållanden innebar att det för systemens funktion krävdes ett inte obetydligt mått av lojalitet och aktsamhet hos de sökande i samband med ansökningar och utbetalningar från välfärdssystemen. Om sökande inte i tillräcklig utsträckning visade aktsamhet vid ansökningar och utbetalningar av ersättningar och bidrag kunde detta leda till felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen som sällan upptäcktes. Kriminaliseringen motiverades även utifrån att åtgärden bedömdes ha en allmänpreventiv effekt på oaktsamma ageranden. (Prop. 2006/07:80 s. 46 och 51.)

I 37 § lagen om omställningsstöd finns en straffbestämmelse som motsvarar 4 § bidragsbrottslagen. Bestämmelsen i lagen om omställningsstöd innebär att den som av grov oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden, och orsakar fara för att omställningsstöd exempelvis betalas ut felaktigt, döms för vårdslöst omställningsstödsbrott. De objektiva brottsförutsättningarna är desamma som för omställningsstödsbrott. Om gärningen är att anse som mindre allvarlig ska inte dömas till ansvar.

Av förarbetena framgår att kriminaliseringen motiverades utifrån att kvalificerat oaktsamma beteenden i samband med utbetalningar av omställningsstöd, i likhet med bidragsbrott, ansågs så klandervärda att de borde kunna mötas med straff. Det befarades att oaktsamma beteenden i stor omfattning skulle medföra felaktiga utbetalningar av stödet, bl.a. med tanke på de betydande belopp som skulle komma att betalas ut. Det anfördes att redan en mer begränsad förekomst av grovt oaktsamma beteenden skulle, om de inte kunde mötas med lagföring, kunna skapa negativa effekter genom att det påverkade förtroendet för omställningsstödet och stödets legitimitet hos medborgare och företag i allmänhet. Kriminaliseringen bedömdes också kunna ha en normbildande effekt. (Prop. 2019/20:181 s. 80.)

Skattebrottslagen innehåller en straffbestämmelse i 5 § som innebär en kriminalisering av vårdslöst uppgiftslämnande. Enligt bestämmelsen döms den som på annat sätt än muntligen av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift till myndighet och därigenom ger upphov till

fara för att skatt undandras det allmänna eller felaktigt tillgodoräknas eller återbetalas till honom själv eller annan för vårdslös skatteuppgift.

Bestämmelsen infördes vid skattebrottslagens tillkomst men genomgick vissa förändringar 1996. I 1996 års förarbeten anfördes att kriminaliseringen av oaktsamt uppgiftslämnande alltjämt skulle behållas. Det konstaterades att bestämmelserna om uppgiftsskyldighet i skattesammanhang skulle bli verkningslösa om inte någon sanktion förekom för den som av grov oaktsamhet lämnade felaktiga eller ofullständiga uppgifter. Trots att en skattskyldig som lämnat en oriktig uppgift regelmässigt påfördes ett skatte- eller avgiftstillägg ansågs det motiverat med en kriminalisering, bl.a. eftersom en administrativ sanktion inte träffade en fysisk person i de fallen den skattskyldige var en juridisk person. Även vikten av att skattelagstiftningen respekterades talade för att de allvarigare fallen av vårdslöshet var straffbelagda och att en avkriminalisering skulle kunna ge felaktiga signaler. (Prop. 1995/96:170 s. 115.)

Det är motiverat med en kriminalisering av oaktsamma ageranden

Vi anser att grovt oaktsamma ageranden i samband med utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer ska kriminaliseras. De ageranden som bör vara föremål för kriminalisering är uppgiftslämnandet eller underlåtenheten att lämna uppgifter i de fall det finns en sådan skyldighet.

De statliga stöden till företag och andra juridiska personer beslutas av en stor mängd myndigheter och organisationer som har varierande möjligheter till kontroll. Många gånger är handläggningen helt beroende av att de uppgifter som en sökande lämnar är korrekta. För att systemen med statliga stöd till företag och andra juridiska personer ska fungera förutsätts att de sökande agerar lojalt och kontrollerar att lämnade uppgifter är riktiga i samband med ansökningar och utbetalningar. Om sökanden inte i tillräcklig utsträckning kontrollerar att de uppgifter som lämnas är korrekta riskerar det att leda till felaktiga utbetalningar som inte upptäcks (se avsnitt 6.2.3). Att göra det straffbart att av oaktsamhet lämna felaktiga uppgifter, eller inte anmäla ändrade förhållanden, kan antas ha en handlingsdirigerande verkan och leda till att antalet felaktiga utbetalningar blir färre.

Att motivera kriminaliseringen utifrån att det finns ett behov av att understryka betydelsen av ett korrekt uppgiftslämnande stämmer väl överens med hur andra fall av kriminaliserad oaktsamhet motive-rats i angränsande områden. Som framkommit i genomgången ovan är oaktsamhet kriminaliserat för uppgiftslämnande som gäller ersättningar som omfattas av bidragsbrottslagen och lagen om omställningsstöd, samt även för uppgifter som ligger till grund för beskattning. Ett tungt vägande skäl bakom kriminaliseringen i dessa fall kan sägas vara behovet av att tydliggöra att en sökande har en långtgående skyldighet att kontrollera riktigheten av de uppgifter som lämnas. Genom att utvidga det straffbara området till att också innefatta grovt oaktsamma ageranden i samband med ansökningar och utbetalningar av de statliga stöden, anpassas regleringen till vad som gäller för ersättningar som omfattas av bidragsbrottslagen. Denna utvidgning framstår också som logisk i jämförelse med lagen om omställningsstöd och skattebrottslagen.

6.2.7 Felaktig användning av stöd är straffvärt

Utredningens förslag: Att använda ett statligt stöd till företag eller andra juridiska personer för ett annat ändamål än det som stödet har beviljats för ska kriminaliseras.

Skälen för förslaget

Felaktig användning av statliga stöd är i praktiken straffritt

Att använda ett statligt stöd till företag eller andra juridiska personer till ett annat ändamål än vad stödet har beviljats för kan i vissa situationer utgöra bedrägeri. Situationen kan dock vara sådan att det i praktiken är straffritt att använda stödet till ett annat ändamål än vad det beviljats för.

Om en stödmottagare redan vid ansökan om ett stöd hade för avsikt att använda stödet till ett annat ändamål än det som angavs i ansökan eller i beslutet kan det vara frågan om ett bedrägeri. Stödmottagaren kan då sägas ha vilselett den beslutande aktören om avsikten med hur stödet skulle användas, och därigenom orsakat att stödet betalats ut felaktigt, vilket lett till vinning för mottagaren och

skada för den som betalat ut stödet. I den situationen att stödmottagaren däremot inte hade någon sådan avsikt vid ansökningstillfället, utan först efter att stödet betalats ut beslutar sig för att använda stödet till ett annat ändamål, kan inte ansvar för bedrägeri aktualiseras. Den utbetalande myndigheten eller organisationen har inte genom något vilseledande förmåtts att betala ut stödet eftersom avsikten att använda stödet till andra ändamål har uppkommit först efter utbetalningen (se 9 kap. 1 § brottsbalken).

Genom stödbeslutet och utbetalningen övergår även äganderätten till de utbetalade medlen från staten till stödmottagaren. Detta medför att ansvar för förskingring inte heller kan komma i fråga, eftersom brottet förutsätter att mottagaren fått annans egendom i besittning (se 10 kap. 1 § brottsbalken).

Är det fråga om ett stöd som finansieras över eller på annat sätt påverkar Europeiska unionens eller Europeiska atomenergigemenskapens budgetar, kan dock ansvar för subventionsmissbruk enligt 9 kap. 3 b § brottsbalken komma i fråga. För stöd som finansieras enbart med nationella medel är det inte belagt med straff att använda medlen till andra ändamål än vad de beviljats för.

Kriminalisering av felaktig användning av stöd inom andra områden

Bestämmelsen om subventionsmissbruk kriminaliserar att i strid med föreskrifter eller villkor använda ett bidrag eller utnyttja en förmån för ett annat ändamål än det som bidraget eller förmånen har beviljats för.

Brottet infördes som ett led i Sveriges genomförande av konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen (bedrägerikonventionen) och tillhörande protokoll, vilket föranledde vissa författningsändringar i svensk rätt.

I samband med att Sverige tillträdde bedrägerikonventionen infördes det att bedrägerier och andra oegentligheter som riktade sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen utgjorde ett allvarligt problem. En oförmåga att bekämpa denna – ofta organiserade – brottslighet ansågs få betydande återverkningar på såväl gemenskapernas som Sveriges ekonomi. Om inte medlemsstaterna vidtog gemensamma och kraftfulla åtgärder mot denna brottslighet, skulle det också kunna få till följd att unionens trovärdighet förringades i

allmänhetens ögon. Det ansågs vara ett starkt svenskt intresse att oegentligheterna med gemenskapernas medel hölls till ett minimum och att de som i sådana sammanhang begick brott upptäcktes och lagfördes. Av konventionen följde att det ankom på medlemsstaterna att bl.a. kriminalisera användande av gemenskapsmedel för andra syften än dem som medlen ursprungligen har beviljats för. Vidare angavs att syftet med konventionen var att säkerställa en bättre överensstämmelse mellan medlemsstaternas straffrättsliga skydd mot bedrägerier som riktar sig mot unionens finansiella intressen (prop. 1998/99:32 s. 18 och 21–23).

Bedrägerikonventionen är i dag ersatt av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1371 av den 5 juli 2017 om bekämpande genom straffrättsliga bestämmelser av bedrägeri som riktar sig mot unionens finansiella intressen (SEFI-direktivet).

Det är motiverat att kriminalisera felaktig användning av stöd

Vi anser att det är motiverat att kriminalisera felaktig användning av stöd till företag och andra juridiska personer. Statliga stöd, i likhet med många stöd som finansieras med EU-medel, beviljas och utbetalas i stor utsträckning med villkor för hur medlen får användas. Ett anpassat straffrättsligt skydd för statliga stöd bör ta detta förhållande i beaktande. Att statens medel inte bara utbetalas korrekt utan också kommer till avsedd användning är ett angeläget intresse.

Statliga stöd till företag och andra juridiska personer handläggs och utbetalas på olika sätt. Både behovet och betydelsen av att straffbelägga felaktig stöd användning skiljer sig åt beroende på hur ett stöd är konstruerat. I kapitel 5 har vi redogjort för risker förknippade med hur statliga stöd till företag och andra juridiska personer är konstruerade.

Många stöd betalas ut i efterskott. En stödmottagare kan ha gjort en investering eller haft en kostnad som stödet helt eller delvis kan täcka. I dessa fall krävs i regel någon form av underlag för att styrka att sökanden haft kostnaden för att stödet ska betalas ut. Om en stödmottagare ansöker om ett stöd för utgifter som inte omfattas av stödets syfte eller i strid med villkoren kan agerandet många gånger utgöra ett bedrägeribrott. Agerandet kan sägas innefatta ett vilseledande som leder till en felaktig utbetalning. Den praktiska bety-

delsen av en kriminalisering av felaktig användning av stödmedel kan i dessa situationer antas vara begränsad. Det kan dock inte uteslutas att det kan uppstå straffvärda situationer där ansvar för bedrägeri inte aktualiseras. En sådan situation skulle kunna vara när en utbetalning av ett stöd sker utan att någon egentlig kontroll görs av att ändamålet med det beviljade stödet är uppfyllt. Under sådana förhållanden kan det förekomma situationer där medel felaktigt utbetalas trots att något egentligt vilseledande i bedrägeribestämmelsens mening inte skett. Ett utvidgat straffansvar kan i dessa situationer få en betydelse, även om det är osäkert hur vanligt förekommande dessa situationer är.

En situation där ett utvidgat straffansvar kan få större betydelse är om stödet betalats ut i efterskott för en investering som sedan används för ett annat ändamål än vad stödet beviljats för. Så kan t.ex. vara fallet om en stödmottagare som bedriver viss verksamhet får ersättning för införskaffande av t.ex. lokaler och material men denne efter det att ersättningen utbetalats, i strid med villkoret för bidraget, underlåter att bedriva den avsedda verksamheten och i stället använder lokalen eller materialet för andra ändamål.

Det är också vanligt att stöd betalas ut i förskott. Många gånger beviljas dessa stöd för att sökanden ska bedriva viss verksamhet eller vidta någon åtgärd. Typiska sådana stöd är olika former av verksamhetsstöd, organisationsbidrag och projektbidrag. Ansökan och beslut grundar sig i regel på uppgifter från sökanden i form av projektplaner, uppskattade kostnader eller andra liknande uppgifter. Gemensamt för denna typ av uppgifter är att de typiskt sett är svåra att kontrollera både före och efter utbetalning. Har beviljade stödmedel i dessa fall senare använts för annat ändamål, och fanns inte något bedrägeriuppsåt vid utbetalningstillfället, saknas i dag straffrättsligt skydd. Behovet och den praktiska betydelsen av en utvidgad kriminalisering är större för stöd som betalas ut i förskott än för stöd som betalas ut i efterskott.

Till det som sagts nu kan läggas att det rent allmänt framstår som otillfredsställande att det straffrättsliga skyddet för statliga stöd i allmänhet inte är lika starkt som det som gäller för EU-stöd. Det framstår inte som sakligt motiverat att upprätthålla en sådan skillnad.

6.3 En ny lag om subventionsbrott

6.3.1 En ny specialstraffrättslig lag

Utredningens förslag: Det särskilda straffrättsliga skyddet ska åstadkommas genom en ny specialstraffrättslig lag.

Skälen för förslaget

Hur ska det straffrättsliga skyddet införas?

Det finns flera tänkbara lösningar på frågan hur behovet av effektiva straffrättsliga bestämmelser för brott som riktar sig mot statliga stöd till företag och andra juridiska personer ska lösas. Som våra direktiv anger gäller de huvudsakliga frågorna om de nya straffrättsliga bestämmelserna bör införas i bidragsbrottslagen, i de lagar som reglerar stöden eller om de bör införas i en ny lag.

Bidragsbrottslagen bör inte utvidgas

Riksdagen har beslutat att för regeringen tillkännage att bidragsbrottslagen bör utvidgas till att omfatta statliga stöd till företag (bet. 2020/21:SfU26, rskr. 2020/21:302). Detta är också något som föreslagits i promemorian Uppdrag om förhindrande av brott kopplade till de stödåtgärder med statsfinansiella och samhällsekonomiska konsekvenser som vidtas med anledning av det nya coronaviruset (Ds 2020:28 s. 75). Det framstår mot denna bakgrund som naturligt att börja med att överväga om bidragsbrottslagen bör göras tillämplig även på stöd som riktar sig till företag och juridiska personer.

Bidragsbrottslagen omfattar i princip samtliga välfärdsförmåner som betalas ut till, eller avser, enskilda personer. Syftet med lagen är att minska antalet felaktiga utbetalningar och att stärka tilltron till välfärdssystemen. Lagens straffbestämmelser innebär att den som lämnar en oriktig uppgift eller underlåter att anmäla ändrade förhållanden och genom detta orsakar fara för att en ekonomisk förmån eller ett stöd felaktigt betalas ut eller betalas ut med ett för högt belopp döms för bidragsbrott. Vidare finns bestämmelser om ett ringa brott samt om ett grovt brott. Straffskalorna motsvarar vad som gäller

för bedrägeribrotten. Härutöver omfattar det straffbara området grovt oaktsamma beteenden genom en särskild straffbestämmelse.

Frågan om att utvidga bidragsbrottslagens tillämpningsområde har övervägts i tidigare lagstiftningssammanhang. Med hänsyn till lagens syfte och utformning har det då bedömts att det inte är motiverat att samtliga utbetalningar av stöd eller bidrag till företag och organisationer ska omfattas av bidragsbrottslagen (prop. 2018/19:132 s. 24). Vi ansluter oss till den bedömningen och anser att de skäl som tidigare anförts fortfarande har bäring.

Enligt vår uppfattning lämpar sig inte bidragsbrottslagens utformning för en utvidgning som innefattar statliga stöd till företag och andra juridiska personer eftersom det skulle kräva att mycket stora ingrepp görs i lagen. Lagens tillämpningsområde anges i dag genom en uppräknings teknik där vissa myndigheters ekonomiska förmåner och stöd utpekas. Att utvidga lagens tillämpningsområde till att också innefatta statliga stöd till företag och andra juridiska personer är svårt att genomföra på samma sätt. Antalet utbetalande aktörer är betydligt fler än de som nämns i bidragsbrottslagen. De stöd, ersättningar och bidrag som har ett behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd kan inte ringas in på ett lika enkelt sätt som välfärdsförmånerna. Att utvidga bidragsbrottslagen framstår därför inte som ändamålsenligt eller logiskt. Vi bedömer att sådana ingrepp i lagen skulle försvåra lagens praktiska tillämpning, särskilt eftersom bidragsbrottslagens tillämpningsområde i dag är välkänt och inarbetat.

Även om bidragsbrottslagen avser i princip samma skyddsintresse som vi har identifierat – att skydda statliga utbetalningar från brottsliga angrepp – är det enligt vår bedömning skillnad på välfärdssystemen å ena sidan och statliga stöd till företag och andra juridiska personer å andra sidan. Här tänker vi på den skillnad som rör behovet av straffrättsliga åtgärder. Som konstaterats i avsnitt 6.2.7 bör en effektiv straffrättslig reglering också innebära en kriminalisering av att, i strid med föreskrifter eller villkor, använda ett stöd för ett annat ändamål än det som stödet har beviljats för. Någon motsvarande bestämmelse, eller ett behov av någon sådan, finns inte för de utbetalningar som avser enskilda personer och som omfattas av bidragsbrottslagen. Att utvidga bidragsbrottslagens tillämpningsområde och samtidigt införa straffbestämmelser som tar sikte på skyddsbehov som ligger utanför lagens nuvarande tillämpningsområde, riskerar även det att ytterligare leda till tillämpningssvårigheter.

Mot bakgrund av de skäl som redovisats bedömer vi att det inte är en framkomlig väg att utvidga bidragsbrottslagen till att också omfatta statliga stöd till företag och andra juridiska personer.

Bestämmelserna bör inte införas i brottsbalken

En annan lösning skulle kunna vara att införa nya bestämmelser i brottsbalken. Det som ligger närmast till hands är att lägga till särskilda bestämmelser i 9 kap. brottsbalken, där bl.a. bestämmelserna och bedrägeri (1 §) och subventionsmissbruk (3 b §) finns placerade. Det som talar för en sådan lösning är intresset av att samtliga betydelsefulla straffrättsliga bestämmelser samlas i brottsbalken.

Med hänsyn till de behov vi identifierat och de lagändringar vi anser behövs är det dock tveksamt om det är lämpligt att infoga bestämmelserna i brottsbalken. Den reglering som vi föreslår är inte generell, tvärtom är den särskilt inriktad på ett förhållandevis avgränsat område. Dessutom behövs det särskilda regler om bl.a. straffbestämmelsernas tillämpningsområde och de berörda myndigheternas hantering som inte passar in i brottsbalkens systematik. Vi anser därför att det inte är lämpligt att införa de nya bestämmelserna i brottsbalken.

Det bör inte införas särskilda straffbestämmelser i de författningar som reglerar stöden

En ytterligare tänkbar lösning är att införa särskilda straffbestämmelser i de författningar som reglerar stöden. En sådan lösning har fördelen att den medger en precis och förutsebar strafflagstiftning. Det är främst två skäl som talar emot en sådan lösning. Det första hänger samman med att antalet stöd som vi identifierat uppgår till flera hundra och det andra är att en stor del av stöden endast är reglerade på förordningsnivå.

Att stöden är så många till antalet innebär att det skulle krävas ett omfattande arbete att gå igenom vart och ett av dessa stöd, för att sedan formulera straffbestämmelser som passar för vart och ett av stöden. Även om det skulle kunna medföra ett gott skydd för de enskilda stödåtgärderna kan det på goda grunder ifrågasättas om detta är en framkomlig väg, särskilt eftersom det skulle innebära en stor mängd nya specialstraffrättsliga regleringar. En reglering som så

långt som möjligt är generellt tillämplig på statliga stöd till företag och andra juridiska personer framstår i jämförelse som lämpligare.

Att flera stöd är reglerade på förordningsnivå innebär dessutom vissa begränsningar av vilka straffbestämmelser som kan införas. Av 8 kap. 2 § första stycket 2 regeringsformen följer att straffbestämmelser ska meddelas genom lag. Riksdagen kan dock enligt 8 kap. 3 § första stycket 1 bemyndiga regeringen att meddela förordningar med straffbestämmelser om dessa endast innehåller straff på bötesnivå. Enligt 8 kap. 3 § andra stycket regeringsformen kan riksdagen även i samband med ett sådant bemyndigande föreskriva strängare straff än böter för en överträdelse av en förordning som meddelats av regeringen med stöd av bemyndigandet.

En rimlig utgångspunkt vid framtagandet av nya straffbestämmelser är att det är behovet av straffrättsliga åtgärder och hur straffvärda gärningarna är som bör styra utformningen av regleringen. Straffen bör framstå som rimliga i förhållande till jämförbara brott. Straffskalorna för bedrägeribrotten, som kan tjäna som jämförelse, innehåller i samtliga gradindelningar fängelse. Att införa straffbestämmelser med fängelse i straffskalan för stöd på förordningsnivå skulle kräva särskilda lagar med bemyndiganden enligt 8 kap. 3 § andra stycket regeringsformen för vart och ett av dessa stöd. Detta riskerar att bli tidskrävande och ineffektivt. Regelverket riskerar även att bli svåröverskådligt, otillgängligt och något av ett lapptäcke.

Med beaktande av de skäl vi anfört anser vi att det inte är lämpligt, annat än i undantagsfall, att införa bestämmelser om straffansvar m.m. i de författningar som reglerar stödåtgärderna.

En ny specialstraffrättslig lag ska införas

Den lösning som återstår är att införa de nya bestämmelserna i en specialstraffrättslig lag på ett sammanhållet sätt. Vi anser att det är det bästa alternativet. Det framstår också som logiskt i förhållande till bidragsbrottslagen, nämligen att stöd som utgår till företag och andra juridiska personer har ett motsvarande regelverk som det som gäller för ersättningar till enskilda. Ett eget specialstraffrättsligt regelverk bidrar till tydlighet och överskådlighet, vilket även bör underlätta tillämpningen. En särskild lag kan även antas ha en normativ effekt.

6.3.2 Tillämpningsområdet

Utredningens förslag: Den straffrättsliga regleringen ska omfatta statliga företagsstöd. Med statligt företagsstöd ska avses sådana stöd, bidrag och andra ersättningar som

- beslutas av en statlig myndighet eller en organisation som av staten har fått uppgiften att besluta om stöd, och
- betalas ut till eller på annat sätt tillgodoräknas en juridisk person eller en enskild näringsidkare.

Lagens straffbestämmelser ska vara subsidiära i förhållande till bidragsbrottslagen.

Skälen för förslaget

Ett brett tillämpningsområde

Som framgått av vår kartläggning i kapitel 4 är de statliga stöden till företag och andra juridiska personer många och olika sinsemellan. Gemensamt kan sägas vara att de speglar prioriterade områden för staten, och att de därför också spänner över många områden i samhället. Vissa av stöden uppgår till flera miljarder kronor, medan andra mindre stödåtgärder uppgår till betydligt lägre belopp. När det kommer till att skapa en straffrättslig reglering som syftar till att skydda statliga stöd till företag och andra juridiska personer är den första frågan att ta ställning till vilket tillämpningsområde lagen bör ha.

Att vissa stödåtgärder har större betydelse för statens finanser och därmed kan uppfattas som mer prioriterade för staten är en sak, vad som utgör ett straffvärt agerande en annan. En rimlig utgångspunkt när det gäller lagens tillämpningsområde är att ett straffvärt agerande ska behandlas lika, oberoende av vilket stöd det är som utsätts för brott. Konsekvenserna av ett uppdelat synsätt där vissa stöd inte omfattas av samma straffrättsliga skydd är att det riskerar att driva brottslighet i den riktningen. Vid våra möten med brottsbekämpande myndigheter har det framgått att det som utmärker dagens ekonomiska brottslighet är anpassningsförmågan. Kriminella söker sig till områden där upptäcktsrisken eller risken för kännbara straff är låg. Denna slutsats stämmer också överens med 2021 års bidragsbrotts-

utrednings iakttagelser (se SOU 2023:52, s. 120). Det är därför angeläget med ett skydd som omfattar så många stöd som möjligt.

För ett brett tillämpningsområde talar också principiella skäl. Att vissa statliga utbetalningar har ett svagare straffrättsligt skydd än andra är inte rimligt och svårt att motivera. På goda grunder går det exempelvis att ifrågasätta att det straffrättsliga skyddet för utbetalningar till enskilda personer har varit skarpare än det som gällt för statliga utbetalningar till företag och andra juridiska personer. Denna omotiverade skillnad kommer våra förslag att åtgärda. Att skapa ytterligare sådana diskrepanser bör i det längsta undvikas.

Frågan blir då hur detta ska uppnås. Det finns olika alternativ för hur man lagtekniskt kan skapa ett brett tillämpningsområde för straffbestämmelserna. Samtliga alternativ har såväl fördelar som nackdelar.

Ett alternativ är att använda en uppräkningsmetod, dvs. att i en inledande bestämmelse nämna alla de lagar och förordningar som ska omfattas av regleringen. Det är en lösning som i och för sig på ett säkert sätt avgränsar tillämpningsområdet. Som tidigare nämnts rör det sig i det här fallet om flera hundra olika stödåtgärder, vilket gör att denna metod blir svår att tillämpa och överblicka i praktiken. Det är vanligt med förändringar i de materiella regleringarna för stöd till företag och andra juridiska personer, vilket innebär att bestämmelserna om lagens tillämpningsområde skulle behövas ändras ofta. En lagteknisk lösning med en uppräkningsmetod skulle innebära en risk för att nya stöd införs utan att den straffrättsliga regleringen justeras. Systemet riskerar att över tid bli ihåligt och inkonsekvent. Av dessa skäl framstår uppräkningsmetoden som mindre lämplig. (Jfr prop. 2006/07:80 s. 70.)

Ett annat alternativ är att använda samma lagstiftningsteknik som i bidragsbrottslagen. Det skulle innebära att tillämpningsområdet anges genom att låta samtliga stöd som betalas ut av ett antal uppräknade utbetalande myndigheter omfattas. Den främsta fördelen med en sådan reglering skulle vara att den är tydlig och lättillgänglig. Det kan dock anföras flera invändningar mot en sådan lösning. När bidragsbrottslagen infördes begränsades det straffbara området till välfärdssystemen. I den lagstiftning som vi nu föreslår framstår det inte som ändamålsenligt att göra någon sådan avgränsning. Statliga stöd till företag och andra juridiska personer låter sig inte ringas in med ett gemensamt syfte på motsvarande sätt. Antalet utbetalande myndigheter och organisationer är dessutom betydligt fler. Listan med beslutande myndigheter skulle behöva vara mycket omfattande.

Till detta kommer att det inte bara är myndigheter som beslutar om stöd utan även andra organisationer. Att ange tillämpningsområdet genom att räkna upp samtliga som betalar ut stöd framstår av dessa skäl som mindre lämpligt. Ett alternativ till att räkna upp samtliga beslutande myndigheter och organisationer i straffbestämmelsen skulle kunna vara att begränsa sig till de största utbetalarna. En sådan lösning skulle medföra att vissa stöd utesluts från det förstärkta straffrättsliga skyddet, vilket vi anser bör undvikas.

Det alternativ vi förordar är att i lagtexten definiera vad som avses med statliga stöd till företag och andra juridiska personer, och sedan låta denna definition ange lagens tillämpningsområde för såväl straffbestämmelser som övriga bestämmelser. På detta sätt skapas ett enhetligt begrepp för dessa stöd. Vi anser att denna lösning bäst tillgodoser behovet av straffrättsligt skydd samtidigt som det lagtekniskt går att åstadkomma ett tydligt och generellt tillämpningsområde. Utmaningen med detta alternativ är att utforma begreppen så tydligt att de straffrättsliga principerna om legalitet och förutsebarhet upprätthålls.

Statligt företagsstöd

Den straffrättsliga regleringen ska omfatta vad som i lagen benämns statliga företagsstöd. Med statligt företagsstöd avses sådana stöd, bidrag och andra ersättningar som beslutas av en statlig myndighet eller en organisation som av staten har fått uppgiften att besluta om stöd, och betalas ut till eller på annat sätt tillgodoräknas en juridisk person eller en enskild näringsidkare.

Begreppet statligt företagsstöd är nytt och återfinns inte i lagtext sedan tidigare. Rent språkligt ringar begreppet in de allra flesta av stöden. Det följer sedan av definitionen i lagtexten att även stöd till andra juridiska personer omfattas. Det skulle kunna invändas att det är missvisande att använda uttrycket företagsstöd om stöd som betalas till juridiska personer som i vanligt språkbruk inte kan anses utgöra företag. Det finns dock exempel på att begreppet företag i lagtextsammanhang kan inkludera andra juridiska personer. I 36 kap. 7 § tredje stycket brottsbalken anges att med företag avses enskilda näringsidkare och juridiska personer.

Statliga stöd eller statsstöd hade rent språkligt varit ett alternativ. Begreppen är dock sedan tidigare starkt förknippade med den EU-rättsliga regleringen på området. Eftersom innebörden av vår definition inte har någon EU-rättslig anknytning eller korresponderar med det regelverket bedömer vi det som olämpligt att använda dem i lagtexten.

Stöd, bidrag och andra ersättningar

I avsnitt 6.2.4 har vi redogjort för våra överväganden när det gäller vilka stödåtgärder som vi anser är i behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd. Våra slutsatser i den delen är att en straffrättslig reglering bör omfatta stöd, bidrag och andra ersättningar.

Vår kartläggning har visat att begreppen stöd, bidrag och ersättning används med i princip samma innebörd när det gäller att sätta namn på stödåtgärder. Stödåtgärderna har ofta benämningar, exempelvis statsbidrag eller gårdsstöd, eller något liknande sammansatt ord. När det är fråga om ersättningar anges det i stället ofta vad ersättningen ska avse, exempelvis ersättningar för ekologisk produktion och omställning till ekologisk produktion som Jordbruksverket handlägger inom Landsbygdsprogrammet 2014–2022. Hur stödåtgärden benämns saknar betydelse när det kommer till om de bör omfattas av lagens tillämpningsområde. Hur stödet faktiskt är konstruerat är i stället avgörande.

Gemensamt för stöd, bidrag och andra ersättningar är att det i samtliga fall är frågan om en ersättning som antingen betalas ut eller i andra fall tillgodoräknas sökanden genom en kreditering på skattekontot. Vår föreslagna lag ska tillämpas i dessa situationer. På samma vis som gäller för ekonomiska stöd enligt 1 § andra stycket bidragsbrottlagen omfattas stödåtgärder som tillgodoräknas sökanden genom kreditering på skattekontot.

Att myndigheter i vissa fall upphandlar varor eller tjänster för att tillhandahålla den verksamhet som ingår i myndighetens uppdrag bör däremot inte medföra att den ersättning som betalas till leverantören betraktas som ett statligt företagsstöd.

Beslutas av en statlig myndighet ...

De stöd som bör omfattas av den straffrättsliga regleringen är till att börja med de som beslutas av statliga myndigheter. Som framgår av vår kartläggning beslutas och utbetalas merparten av de statliga stöd, bidrag och ersättningar som går till företag och andra juridiska personer av myndigheter. Med statliga myndigheter avses statliga förvaltningsmyndigheter under såväl riksdagen som regeringen. Med statlig myndighet avses även regeringen, när den beslutar om stöd, bidrag eller liknande ersättningar.

... eller organisationer som av staten fått i uppdrag att besluta om stöden

Det förekommer att stöd, bidrag och andra ersättningar som finansieras av staten betalas ut av en organisation som inte är en statlig myndighet. Att organisationen har fått i uppdrag att fördela stöd, bidrag och andra ersättningar framgår i förekommande fall oftast av författning. Även dessa stöd bör omfattas av lagens tillämpningsområde.

Ett exempel på ett område där stöd fördelas av en organisation är stöden till folkbildningen. Folkbildningsrådet är en ideell förening, där organisationer som företräder folkhögskolor och studieförbund är medlemmar. Folkbildningsrådet beslutar vilka som ska få statsbidrag och fördelar tillgängliga medel mellan dem. Rådet lämnar statsbidrag till folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan (5 § förordningen [2015:218] om statsbidrag till folkbildningen).

Det statliga stödet till idrottsrörelsen är ett annat exempel på ett område där stödet fördelas genom en organisation i stället för en myndighet. Sveriges Riksidrottsförbund är en ideell förening och är idrottsrörelsens samlande organisation med uppgift att bl.a. stödja idrottsrörelsen i gemensamma frågor. Förbundet prövar frågor om fördelning av statsbidrag till idrottsverksamhet (1 § lagen [1995:361] om överlämnande av förvaltningsuppgifter till Sveriges Riksidrottsförbund och 7 § förordningen [1999:1177] om statsbidrag till idrottsverksamhet).

Det förekommer att statliga bolag tilldelas uppgiften att besluta om stöd (se avsnitt 2.2.1). Exempelvis beslutar Almi AB om stöd för

att bekosta förstudier med högst 20 000 kronor (13 § andra stycket förordningen [2012:872] om statlig finansiering genom regionala utvecklingsbolag).

Kommunala myndigheter och regioner utgör inte sådana organisationer som träffas av lagens tillämpningsområde. Det är dock känt att det finns betydande stöd, bidrag och ersättningar som utbetalas av kommunerna och regionerna. Indikationer finns också på att dessa stöd i en inte obetydlig grad är utsatta för brottsliga angrepp (se Myndighetsgemensam lägesbild om organiserad brottslighet 2023, Polismyndigheten, diarienummer A215.519/2023, s. 7). Stöd som utbetalas av kommunerna och regionerna omfattas dock inte av utredningens uppdrag (se avsnitt 2.2.1).

Betalas ut till eller på annat sätt tillgodoräknas en juridisk person eller en enskild näringsidkare

En mottagare av ett stöd, ett bidrag eller en ersättning kan ta del av dessa på två sätt, antingen genom en utbetalning eller genom att beloppet tillgodoräknas mottagaren genom en kreditering på dennes skattekonto. Hur ett stöd, bidrag eller en ersättning kommer mottagaren till godo bör inte ha någon betydelse för lagens tillämpningsområde.

Med att ett stöd betalas ut avses sådana utbetalningar som sker till stödmottagaren, oavsett om det sker som en engångsutbetalning eller, exempelvis, i enlighet med en i ett beslut fastställd utbetalningsplan.

Med att ett stöd tillgodoräknas en mottagare avses att beloppet krediteras på mottagarens skattekonto i stället för att betalas ut direkt till denne. Enligt 61 kap. 1 § första stycket 3 skatteförfarandelagen (2011:1244) ska Skatteverket på skattekontot registrera bl.a. inbetalningar och utbetalningar. Skattekontot används på detta sätt inte bara för skatte- och avgiftsbetalningar utan även för utbetalning av olika former av statliga stöd till företag och juridiska personer. Utbetalningen sker genom att beloppet krediteras på mottagarens skattekonto.

Lagen ska tillämpas på sådana stöd, bidrag och ersättningar som riktar sig till företag och andra juridiska personer. Tanken är att fånga in samtliga rättssubjekt som inte är fysiska personer, med tillägg för enskilda näringsidkare. En gemensam nämnare för de stöd lagen avser att skydda är att de inte avser fysiska personers privata ändamål. Det innebär att det finns en stor spridning när det gäller stödets

syften och mottagare. Det har inte framkommit skäl att undanta någon associationsform. I lagtexten har vi valt att formulera tillämpningsområdet så att det avser enskilda näringsidkare och juridiska personer.

Förhållandet till bidragsbrottslagen

Bidragsbrottslagens tillämpningsområde omfattar bl.a. ekonomiska stöd. Med detta avses stöd, bidrag och ersättningar som beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde (1 § andra stycket). Lagens tillämpningsområde utvidgades efter att kritik bl.a. hade riktats mot att lagen inte omfattade utbetalningar av arbetsmarknadspolitiska stöd och tandvårdsstöd. Det hade även noterats vissa oklarheter kring om lagen omfattade ekonomiskt bistånd som betalades ut till någon annan än den enskilde samt ersättning för personlig assistans som betalades ut direkt till en assistansanordnare. Genom utvidgningen kom dessa ersättningar, som kallas ekonomiska stöd i lagtexten, att omfattas av lagens tillämpningsområde. (Prop. 2018/19:132 s. 16–23.)

Vissa av de ekonomiska stöd som i dag omfattas av bidragsbrottslagen skulle även kunna omfattas av den lag vi föreslår. Det gäller vissa ersättningar som betalas ut av Försäkringskassan, t.ex. den statliga assistansersättningen som kan betalas ut till annan än den enskilde och det statliga tandvårdsstödet. Även flertalet av Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska stöd skulle kunna omfattas, eftersom dessa i regel betalas ut till arbetsgivaren även om de avser en enskild arbetstagare. Dessa ersättningar kan alltså utgöra statliga företagsstöd såsom vi valt att definiera begreppet. Det går inte heller att utesluta att det i framtiden kan tillkomma ytterligare ersättningar som skulle kunna falla under båda lagarnas tillämpningsområde.

Dubbla straffrättsliga regelverk bör undvikas. Ett sätt att undvika detta är att undanta de ersättningar som betalas ut av Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen och endast låta 1 § andra stycket bidragsbrottslagen omfatta ersättningar som betalas ut av kommunerna. En sådan lösning skulle innebära att vissa gärningar som i dag utgör bidragsbrott i framtiden skulle anses utgöra ett subventionsbrott enligt vår föreslagna lag. Lösningen saknar inte logik, det skulle

innebära att ersättningar som i huvudsak går till enskilda skulle omfattas av en lag och ersättningar som betalas ut till företag och juridiska personer skulle omfattas av en annan lag.

Bidragsbrottslagens tillämpningsområde, och lagens begrepp ekonomiskt stöd, är emellertid väl inarbetade. Regleringen är känd för berörda myndigheter och inom rättskedjan. Att införa ett nytt regelverk och samtidigt ändra bidragsbrottslagens tillämpningsområde skulle riskera att leda till otydlighet. Detta utgör ett starkt skäl att inte ändra i bidragsbrottslagen. Ytterligare ett skäl är att de ekonomiska stöd som omfattas av bidragsbrottslagen i praktiken avser enskilda, även om de betalas ut till ett företag eller en annan juridisk person. Det statliga tandvårdsstödet kommer en enskild person till godo i form av nedsatt kostnad för tandvård. Stödet har stora likheter med de övriga välfärdsförmåner som Försäkringskassan hanterar. Assistansersättningen är en lika central välfärdsförmån även i de fall ersättningen betalas ut direkt till en assistansanordnare. Ekonomiskt stöd till arbetsgivare och anordnare av arbetsmarknadspolitiska åtgärder har liknande syften och funktioner som de ekonomiska förmåner som administreras av Arbetsförmedlingen och som också omfattas av 1 § första stycket bidragsbrottslagen. De ekonomiska stöd som nu nämnts liknar de ekonomiska förmånerna i 1 § första stycket bidragsbrottslagen som betalas ut direkt till enskilda. På detta sätt skiljer sig även de ekonomiska stöden från de statliga företagsstöden, som i regel inte avser en enskild person (jfr prop. 2018/19:132 s. 20).

Sammantaget anser vi att skälen som talar mot att ändra 1 § andra stycket bidragsbrottslagen är starkare än skälen som talar för. En annan lösning bör i stället väljas för att lösa förhållandet mellan lagarna.

Den lösning som ligger närmast till hands är att låta bidragsbrottslagen ha företräde framför den lag vi föreslår. En sådan lösning har fördelen att tidigare regelverk lämnas oförändrat och att det är tydligt vilket regelverk som ska tillämpas i första hand. Vi anser att en sådan lösning är ändamålsenlig och lättbegriplig. Den föreslagna lagen bör därför vara subsidiär i förhållande till bidragsbrottslagen (se avsnitt 6.3.11).

6.3.3 Subventionsbrott

Utredningens förslag: Straffansvaret ska gälla för den som lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som det finns en skyldighet att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att ett statligt företagsstöd

1. felaktigt betalas ut, felaktigt tillgodoräknas, betalas ut med ett för högt belopp eller tillgodoräknas med ett för högt belopp, eller
2. inte återkrävs trots att mottagaren helt eller delvis saknar rätt till det.

Brottet ska heta subventionsbrott. Straffet ska vara fängelse i högst två år.

Skälen för förslaget

Särskilda brottsförutsättningar

På välfärdsområdet och skatteområdet finns sedan länge specialstraffrättsliga regleringar som är särskilt anpassade för de förhållanden som råder inom dessa områden. Skattebrottslagstiftningen ger ett särskilt skydd för statens inkomster och bidragsbrottslagen ger ett motsvarande skydd för de statliga utbetalningar som avser enskilda personer (prop. 2006/07:80 s. 78). Därutöver finns det särskilda straffbestämmelser i lagen om omställningsstöd som träffar utbetalningar som görs med stöd av den lagen. Vid utformningen av straffbestämmelser för brott mot stöd till företag och andra juridiska personer finns goda skäl att överväga om bestämmelserna i dessa regelverk kan tjäna som förebilder.

Handläggningen av statliga företagsstöd bygger i de allra flesta fall på ansökningsförfaranden där besluten grundas på uppgifter som lämnats av sökanden. Även om vissa kontroller genomförs är det sökandens egna uppgifter som ligger till grund för besluten. De straffbestämmelser på området som nu ska formuleras bör därför lämpligen ha lämnande av oriktiga uppgifter som utgångspunkt för kriminaliseringen. Detta stämmer väl överens med hur straffansvaret är

konstruerat i skattebrottslagen, bidragsbrottslagen och lagen om omställningsstöd.

De oriktiga uppgifterna kan i de flesta fall antas lämnas inom ramen för ett ansökningsförfarande. Nästan alla statliga företagsstöd kräver en ansökan. Det finns dock statliga företagsstöd som inte betalas ut efter en regelrätt ansökan, utan som i stället baseras på uppgifter som lämnas i andra sammanhang. Det statliga stödet till folkbildningen genom Folkbildningsrådet och stödet till idrottsrörelsen genom Sveriges Riksidrottsförbund är exempel på områden där det förekommer andra, visserligen ansökningsliknande, förfaranden för att ta del av stöd. Att begränsa straffbestämmelsen till att endast omfatta sådana uppgifter som lämnas inom ramen för en ansökan skulle riskera att få orimliga följder. Det bör därför inte vara en förutsättning för straffansvar att uppgifterna ska lämnas i ett ansökningsförfarande. En ordning som tar sin utgångspunkt i agerandet att lämna uppgifter har fördelen att den inte är begränsad till hur och i vilket sammanhang de oriktiga uppgifterna lämnas.

Begreppet oriktig uppgift ska i sammanhanget ha samma innebörd som när det gäller skattebrottslagstiftningen och bidragsbrottslagen, dvs. innefatta inte endast osanna uppgifter utan även ofullständiga uppgifter (jfr prop. 2006/07:80 s. 70).

I likhet med vad som gäller för ekonomiska förmåner och stöd som omfattas av bidragsbrottslagen respektive lagen om omställningsstöd förekommer det att det för statliga företagsstöd finns en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Här rör det sig om sådana omständigheter som kan påverka rätten att erhålla ett statligt företagsstöd eller leda till att stödet återkrävs. Straffansvaret för underlåtenhet att anmäla sådana ändrade förhållanden bör därför uttryckas i lagtexten. Det bör av rättssäkerhetsskäl krävas att det framgår av lag eller förordning att det finns en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden, vilket motsvarar vad som gäller enligt bidragsbrottslagen. Av detta följer att det är angeläget att för den föreslagna lagens genomslagskraft att det finns bestämmelser om anmälningsskyldighet (jfr våra slutsatser i kapitel 5).

Ett farebrott

Det straffrättsliga skyddet för statliga företagsstöd bör vara lika starkt som för ekonomiska förmåner och stöd som omfattas av bidragsbrottslagen (se avsnitt 6.2.5). Bidragsbrott är ett s.k. farebrott.

Brott mot de statliga företagsstöden begås vanligen genom att en sökande genom oriktiga uppgifter försöker tillgodogöra sig ett stöd. Misstänkt brottslighet upptäcks huvudsakligen vid prövningen av ansökningar eller i samband med efterkontroller. Om och i så fall när ett brottsligt angrepp upptäcks är beroende av den utbetalande myndighetens eller organisationens arbete med granskning och kontroll. Tidpunkten för kontroll och upptäckt avgör med dagens straffrättsliga reglering om det är frågan om ett försöksbrott eller fullbordat brott. Om en ansökan har lett till att ett statligt företagsstöd betalats ut när upptäckt sker är det att anse som ett fullbordat bedrägeri, men om oriktiga uppgifter i en ansökan upptäcks före en utbetalning är det frågan om ett försök till bedrägeri. Att det är den utbetalande myndighetens eller organisationens kontrollrutiner som avgör vilket brott den som lämnat uppgifterna riskerar att dömas för är inte godtagbart. Den som lämnat uppgifterna har i båda situationerna gjort allt som krävs för att exempelvis en utbetalning – och därmed brottets fullbordan – ska ske. Det är svårt att argumentera för att det ena agerandet är mindre allvarligt än det andra. En ny straffrättslig reglering bör komma till rätta med denna åtskillnad. Att konstruera brottet med ett farerekvisit leder till att båda situationerna kommer att bedömas som fullbordade brott. En sådan konstruktion innebär samtidigt att det inte blir nödvändigt med en kriminalisering av försök. Denna konstruktion motsvarar också den som gäller för bidragsbrott och omställningsstödsbrott.

Fara för en felaktig utbetalning eller tillgodoräknande

För att uppnå ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga företagsstöd bör farerekvisitet knytas till straffvärda förfaranden som kan förekomma på området. Den föreslagna straffbestämmelsen syftar, i likhet med vad som gäller för bidragsbrott och omställningsstödsbrott, till att skydda statliga utbetalningar och förhindra att staten lider ekonomisk skada.

Farerekvisitet bör för det första utformas så att det krävs en konkret fara för en felaktig utbetalning eller ett tillgodoräknande för att en gärning ska vara straffbar. Vad som avses med utbetalning och tillgodoräknande framgår av avsnitt 6.3.2. Utgångspunkten för innebörden av farerekvisitet i denna situation bör vara att det för straffansvar är tillräckligt att en oriktig uppgift sannolikt inte skulle upptäckas vid den normala rutinmässiga kontroll som den utbetalande aktören utför. Om uppgiften sannolikt skulle upptäckas vid en rutinkontroll har det inte förelegat någon konkret fara för exempelvis en felaktig utbetalning. Det straffbara området påverkas på detta sätt av vilka kontroller en myndighet eller organisation genomför. Handläggningen av statliga företagsstöd har i vissa avseenden varit mer präglad av ett tillitsbaserat synsätt än det som gäller inom välfärdsområdet, som varit mer präglat av rutiner och kontroll. Bedömningen av om en oriktig uppgift medför att det finns en konkret fara för exempelvis en felaktig utbetalning kan därför antas bli förhållandevis sträng. Effektiva och träffsäkra kontrollsystem kan å sin sida leda till att bedömningarna ändras. (Jfr prop. 2006/07:80 s. 79.)

Fara för att ett statligt företagsstöd inte återkrävs

Det som sagts i det föregående har tagit sikte på faran för att stöd betalas ut felaktigt eller med ett för högt belopp. Faran uppstår i dessa situationer innan ett stöd har betalats ut. Staten kan dock inte bara lida skada genom att ett stöd betalas ut felaktigt, utan även genom att staten fräntas möjligheten att återkräva ett felaktigt utbetalt stöd.

När det gäller fara för att ett statligt stöd inte återkrävs handlar det om situationer som uppstår efter att ett stöd har betalats ut. Det kan röra sig om en stödmottagare som underlåter, i strid med lag eller förordning, att anmäla ändrade förhållanden. Det brottsliga agerandet uppstår i och med att mottagaren av ett stöd inte ändrar uppgifterna och därmed försvårar för staten att kräva betalningen åter. En sådan reglering gäller i dag för omställningsstödsbrott (prop. 2019/20:181 s. 81). Det kan också röra sig om att en stödmottagare i samband med en efterkontroll eller granskning lämnar oriktiga uppgifter. De oriktiga uppgifterna kan i denna situation leda till att den beslutande aktören inte kan fatta ett beslut om återkrav. Farerekvisitet bör utformas så att det tar sikte på båda dessa situationer.

Brottet ska heta subventionsbrott

Det finns flera tänkbara rubriceringar för lagens huvudbrott. En utgångspunkt bör vara att brottets rubricering ringar in större delen av de stödformer som omfattas av vårt förslag. Dessutom bör rubriceringen förhålla sig till andra brottsbeteckningar på området, såsom bidragsbrott och subventionsmissbruk.

Lagens tillämpningsområde ska omfatta brottslighet riktad mot sådana statliga stöd till företag och andra juridiska personer som vi benämnt statliga företagsstöd. Ett tänkbart förslag på rubricering skulle kunna vara företagsstödsbrott. Ordet är dock tämligen långt, ger ett invecklat intryck och kan påstås strida mot god språkkänsla.

Ett annat angreppssätt är att utgå från ett vedertaget språkligt begrepp, i likhet med vad som gjordes när man lät bidrag utgöra det första ledet i beteckningen bidragsbrott. Ett alternativ skulle kunna vara stödbrott. Rubriceringen är enklare och mer kortfattad, men samtidigt väl allmän. Ordet stödbrott ger vidare intrycket av att det är frågan om ett brott som stödjer ett annat brott, snarare än ett självständigt brott.

En tänkbar rubricering är subventionsbrott. Enligt Svenska Akademiens ordbok betyder ordet subvention ekonomiskt bidrag eller understöd, i synnerhet om statsunderstöd, givet till person, persongrupp, företag eller ekonomisk bransch (tryckår 1997). I vardagligt språkbruk kan det dock antas att ordet oftast syftar på ett statligt understöd till en juridisk person snarare än en fysisk person. Ordet subvention stämmer väl överens med de utbetalningar som träffas av lagens tillämpningsområde. Ett argument mot att använda ordet subvention är att ordet är förhållandevis allmänt och abstrakt i sin innebörd.

När bidragsbrottslagen infördes diskuterades olika alternativa förslag till brottsrubricering, bl.a. subventionsbrott. Angående subventionsbrott noterades att subvention i regel avsåg ett statligt ekonomiskt understöd. Det anfördes att även om begreppet också medgav en mer allmän tolkning täckte det inte in alla förmåner som man ville skulle omfattas av bidragsbrottslagen. Ett annat skäl som talade emot att använda subventionsbrott var risken för sammanblandning med bestämmelsen om subventionsmissbruk i 9 kap. 3 a § brottsbalken. (Prop. 2006:07:80 s. 76)

Att hitta en brottsrubricering som på ett fullständigt sätt anger tillämpningsområdet och också förhåller sig logiskt till andra rättsområden och straffbestämmelser är svårt. Rubriceringen bör också framstå som tydlig och begriplig. Som framgått ovan finns det flera tänkbara alternativ. Av de alternativ som övervägts framstår enligt vår mening subventionsbrott som det alternativ som tydligast ger en upplysning om vilket beteende som avses och därmed främjar lagens tydlighet. Även om ordet subvention är tämligen allmänt hållet är det, till skillnad från många alternativ, inte fyllt med någon i sammanhanget motstridig juridisk betydelse. Rubriceringen förhåller sig även logiskt till behovet att kriminalisera felaktig användning av statliga företagsstöd (se avsnitt 6.2.7), och vårt förslag att utvidga bestämmelsen om subventionsmissbruk till att även omfatta statliga företagsstöd.

Straffskala

Straffskalorna för bidragsbrott och omställningsstödsbrott är fängelse i högst två år. Det föreslagna brottet har stora likheter med dessa två brott. En skillnad mot bidragsbrott är att det föreslagna brottet i de flesta fall sannolikt kommer att avse betydligt högre belopp.

För bedrägeri gäller också samma straffskala som för bidragsbrott och omställningsstödsbrott. Straffvärdet för försök till bedrägeri mot ett statligt företagsstöd kan många gånger inte antas skilja sig på något betydelsefullt sätt från det som gäller för ett fullbordat brott. Gärningsmannen har i båda dessa situationer många gånger gjort allt som krävs för att brottet ska fullbordas.

Straffskalan för subventionsbrott av normalgraden bör mot denna bakgrund vara densamma som för bidragsbrott, omställningsstödsbrott och bedrägeri, dvs. fängelse i högst två år (jfr prop. 2006/07:80 s. 80 och prop. 2019/20:181 s. 82).

Straffansvaret är individuellt

Även om det föreslagna brottet omfattar enskilda näringsidkare kan det antas att merparten av brotten kommer att begås inom en juridisk persons verksamhet. I dessa situationer är det typiskt sett förenat med svårigheter att utreda vem som bär det straffrättsliga ansvaret

för ett visst agerande. Det kan dock konstateras att detta inte är unikt för just området som innefattar statliga företagsstöd. Tvärtom är det förhållandevis vanligt att brott begås med användande av juridiska personer som brottsverktyg, t.ex. när det gäller skattebrott och bidragsbrott. Om en straffbar gärning begåtts inom en juridisk person, t.ex. ett aktiebolag eller en ideell förening, innebär det individuella straffansvaret att det måste fastställas vem som ska bära ansvaret. I det kan ligga att fastställa vem som inom den juridiska personen har ansvaret för att en skyldighet att agera fullgörs.

Det brukar inte anges särskilt i de straffrättsliga bestämmelserna vem som bär det straffrättsliga ansvaret utan det följer av principer som utarbetats i rättspraxis. Ett sätt att göra det enklare att identifiera den som bär det straffrättsliga ansvaret är tydliga ansökningsprocesser med säker identifiering vid undertecknande av ansökan, exempelvis genom bank-ID. Även om den som undertecknar en ansökan inte alltid behöver vara att anse som gärningsman är utredningsläget många gånger bättre om det inledningsvis finns en verifierad person. För det fall den som skickat in ansökan inte är att bedöma som gärningsman kan i stället bestämmelserna om medverkan i 23 kap. brottsbalken bli tillämpliga. Sådant ansvar borde också kunna komma i fråga för s.k. möjliggörare, exempelvis en revisor som skriver ett revisorsintyg där denne medvetet lämnar felaktiga uppgifter för att hjälpa en person att för ett företags räkning ansöka om ett stöd på felaktiga grunder. (Se resonemang i SOU 2018:14 s. 263 prop. 2019/20:181 s. 80 och 81.)

6.3.4 Ringa subventionsbrott

Utredningens förslag: För ringa fall av subventionsbrott ska en särskild bestämmelse tas in i den föreslagna lagen. Brottsbeteckningen ska vara ringa subventionsbrott. Straffet ska vara böter eller fängelse i högst sex månader.

Ringa subventionsbrott ska endast få åtalas av åklagare om åtal av särskilda skäl är motiverat från allmän synpunkt.

Skälen för förslaget: De statliga företagsstöden uppgår i regel till betydande belopp. Utrymmet för att bedöma ett brott som ringa bör mot denna bakgrund vara begränsat. Det kan dock inte uteslutas att

det kan uppstå fall som är att betrakta som ringa. Dessa situationer kan främst tänkas uppstå när det gäller fara för att ett stöd betalas ut med för högt belopp där avvikelsen är ringa, eller fara för att en mindre del av ett utbetalt stöd inte återkrävs. En bestämmelse för ringa fall av subventionsbrott bör därför tas in i lagen. Brottet bör betecknas ringa subventionsbrott. Straffskalan bör vara densamma som för ringa bedrägeri och ringa bidragsbrott, dvs. böter eller fängelse i högst sex månader.

Vad som är ett ringa brott måste avgöras med hänsyn till beloppet och till samtliga omständigheter vid brottet. Beloppet bör i de flesta fall kunna vara av särskild betydelse, om inte detta framstår mer som ett slumpmässigt resultat.

Som nämnts kommer sannolikt bestämmelsen om ringa brott i praktiken sällan att tillämpas. I de fall bestämmelsen ändå aktualiseras bör åtal endast väckas om det av särskilda skäl är motiverat ur allmän synpunkt. Skälet för det är att rättsväsendet bör koncentrera sig på de mest klandervärda agerandena och inte bagatellartad brottslighet. Genom en åtalsbegränsning kan resurserna koncentreras till brott av normalgraden eller grova brott. Ett särskilt skäl att väcka åtal kan vara att någon begår upprepad ringa brottslighet, utan att det är att bedöma som brott av normalgraden, eller andra situationer som framstår som särskilt klandervärda.

6.3.5 Grovt subventionsbrott

Utredningens förslag: För grova fall av subventionsbrott ska en särskild straffbestämmelse tas in i den föreslagna lagen. Brottet ska betecknas som grovt subventionsbrott. Straffet ska vara fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska beaktas särskilt om brottet rört betydande belopp, om den som begått brottet använt falska handlingar eller vilseledande bokföring, eller om gärningen har ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning.

Skälen för förslaget: En bestämmelse för särskilt allvarliga fall av subventionsbrott bör tas in i lagen. Brottet bör betecknas grovt subventionsbrott. Straffskalan bör vara densamma som för grovt

bedrägeri, grovt bidragsbrott och grovt omställningsstödsbrott, dvs. straffminimum bör vara fängelse sex månader och straffmaximum bör vara fängelse sex år.

I bestämmelsen bör anges sådana omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott är grovt. Även här bör en jämförelse kunna göras med de omständigheter som beaktas vid bedömningen av om ett bidragsbrott och ett omställningsstödsbrott är grovt. I likhet med vad som gäller för dessa grova brott bör det särskilt beaktas om brottet rört betydande belopp. Statliga företagsstöd uppgår många gånger till stora belopp. Ett antagande är därför att subventionsbrott ofta kommer att rubriceras som grova med hänsyn till de belopp brottsligheten rört.

Det är förhållandevis vanligt med användande av falska handlingar i samband med bedrägeribrott mot det allmänna. Det utgör en sådan omständighet som bör beaktas vid bedömningen av om en gärning utgör ett grovt subventionsbrott, i likhet med vad som gäller för grovt bedrägeri, grovt bidragsbrott och grovt omställningsstödsbrott. Förfalskningsåtgärden kan t.ex. bestå i att skriva en annan persons namnteckning eller att ändra en uppgift i ett dokument som utfärdats av någon annan (se prop. 1995/96:170 s. 111 och bet. 1995/96:JuU23 s. 14). Ett exempel kan vara att ett förfalskat revisorsintyg ges in.

En omständighet som anknyter till användandet av falska handlingar är att vilseledande bokföring används för att begå brottet. Mottagare av ett statligt företagsstöd är i många fall skyldiga att i samband med granskning och kontroll lämna över underlag i form av bokföring till den utbetalande myndigheten eller organisationen. Bokföringsmaterial har på detta sätt ofta en stor betydelse vid bedömningen av rätten till statliga företagsstöd. En vilseledande bokföring kan exempelvis leda till att ett felaktigt utbetalt statligt företagsstöd inte återkrävs. Möjligheten för den utbetalande myndigheten eller organisationen till fördjupad kontroll av bokföringen är vidare begränsad. Det bör ses som särskilt allvarligt att använda sig av vilseledande bokföring för att begå brottet. Omständigheten bör därför särskilt beaktas vid bedömningen av om brottet ska rubriceras som grovt.

En annan omständighet som bör beaktas är, i likhet med vad som gäller för bidragsbrott och omställningsstödsbrott, om gärningen ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning.

De nu nämnda situationerna är exempel som kan men inte alltid behöver medföra att brottet bedöms som grovt. En värdering av samtliga omständigheter ska alltid göras i varje enskilt fall (jfr prop. 2006/07:80 s. 82 och 83 och prop. 2019/20:181 s. 83).

6.3.6 Vårdslöst subventionsbrott

Utredningens förslag: För gärningar som begås av grov oaktsamhet ska en särskild straffbestämmelse tas in i den föreslagna lagen. Brottet ska betecknas vårdslöst subventionsbrott. Straffet ska vara böter eller fängelse i högst ett år.

Kriminaliseringen ska omfatta såväl lämnande av oriktiga uppgifter som underlåtenhet att anmäla ändrade förhållanden. Mindre allvarliga fall ska vara straffria.

Skälen för förslaget: Som framgått ovan i avsnitt 6.2.6 anser vi att grovt oaktsamma ageranden är straffvärda och bör omfattas av en kriminalisering. En särskild straffbestämmelse för grovt oaktsamma fall av subventionsbrott bör alltså införas. Denna bör även innefatta brott som består i underlåtenhet att anmäla ändrade förhållanden som påverkat rätten till ett statligt företagsstöd. De objektiva brottsförutsättningarna bör därför vara desamma som för huvudbrottet.

Både aktivt uppgiftslämnande och underlåtenhet att anmäla ändrade förhållanden bör kunna medföra straffansvar för grov oaktsamhet. Medveten oaktsamhet kan betecknas som grov. Det kan vara situationer där den som lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon är skyldig att anmäla har misstänkt att den lämnade uppgiften varit felaktig eller att det förelåg en anmälningsskyldighet. Även omedveten oaktsamhet kan betecknas som grov, exempelvis när en person inte har kontrollerat riktigheten av mer betydelsefulla uppgifter som lämnats, även om det funnits skäl att göra det. Det bör i sammanhanget påpekas att den som ansöker om ett statligt företagsstöd i regel gör det som företrädare för sökanden, antingen i tjänsten som anställd eller som firmatecknare. Ansökan har ofta anknytning till sökandens yrkesmässiga verksamhet. Av det följer att kraven på den som ansöker kan ställas förhållandevis höga. I de flesta fall kan den som ansöker om statligt företagsstöd antas ha goda kunskaper om vilka regler som gäller för stödet. Sökanden bör

som utgångspunkt ha starka skäl att kontrollera att uppgifterna i en ansökan är riktiga. Brottet bör betecknas som vårdslöst subventionsbrott.

Ett oaktsamhetsbrott kan som regel inte anses vara lika straffvärt som ett uppsåtligt brott. Straffskalan för vårdslöst subventionsbrott bör begränsas till böter eller fängelse i högst ett år. Det kan antas att påföljden oftast kommer att bli böter, även om det inte går att utsluta att det kan uppstå situationer där påföljden kan behöva bestämmas till fängelse.

Oaktsamhetsbrottet bör gälla sådana situationer som framstår som straffvärda. För att undvika att lagstiftningen omfattar bagatellartade situationer med små belopp bör mindre allvarliga fall vara straffria. Motsvarande synsätt gäller enligt 4 § bidragsbrottslagen (jfr prop. 2006/07:80 s. 83 och 84, se även prop. 2018/19:132 s. 31–34).

6.3.7 Subventionsmissbruk

Utredningens förslag: Straffbestämmelsen om subventionsmissbruk ska utvidgas till att också omfatta statliga företagsstöd. Straffansvaret ska gälla för den som, i strid med föreskrifter eller villkor, använder eller utnyttjar ett statligt företagsstöd eller EU-stöd för ett annat ändamål än det som stödet har beviljats för. Straffet ska vara böter eller fängelse i högst två år. I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Bestämmelsen om subventionsmissbruk ska flyttas från brottsbalken till den föreslagna lagen.

Skälen för förslaget

Användning av statliga företagsstöd i strid med ändamålet

Som redogjorts för i avsnitt 3.2.1 är det vanligt att statliga företagsstöd beviljas för ett särskilt ändamål eller för vissa specifika åtgärder. Det framgår i sådana fall av författning eller av det aktuella beslutet vad medlen får användas till. De statliga företagsstöden skiljer sig på detta sätt från de utbetalningar som omfattas av bidragsbrottslagen. Det bör vara straffbart att använda statliga företagsstöd på annat sätt än det som medlen beviljats för (se avsnitt 6.2.7).

Den föreslagna bestämmelsen om subventionsbrott kan i vissa fall omfatta situationer där ett beviljat stöd används i strid med vad det beviljats för. I de allra flesta situationer träffar den föreslagna subventionsbrottsbestämmelsen dock inte fallet att en stödmottagare använder ett statligt företagsstöd för ett annat ändamål än det som stödet beviljats för. Bestämmelsen syftar till att skydda de statliga företagsstöden från brottsliga angrepp genom att straffbelägga lämnandet av oriktiga uppgifter, och underlåtenhet att anmäla ändrade förhållanden, som riskerar att leda till att ett statligt företagsstöd betalas ut felaktigt eller inte återkrävs.

Lämnandet av felaktiga uppgifter tar sikte på brottsliga angrepp som sker när en sökande lämnar uppgifter i en ansökan eller i kontakt med en myndighet före det att ett statligt företagsstöd har betalats ut. Situationen täcker inte förhållanden som inträffar efter att ett statligt företagsstöd har betalats ut. Underlåtenhetsfallen kan i vissa situationer däremot täcka in en senare felaktig användning av det statliga företagsstödet. Det som blir avgörande är dels om det finns en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden, dels innebörden av en sådan skyldighet. För att användning av ett statligt företagsstöd i strid med ändamål eller villkor ska kunna leda till ansvar för subventionsbrott krävs att stödet beviljas för visst ändamål och att det i lag eller förordning tydligt framgår att mottagaren är skyldig att anmäla ändrade förhållanden som är kopplade till ändamålet (se avsnitt 6.3.3). Vår kartläggning och analys av stödvillkoren visar att majoriteten av de författningar som reglerar statliga företagsstöd saknar en skyldighet för en stödmottagare att anmäla ändrade förhållanden (se avsnitt 5.3.1). Bestämmelsen om subventionsbrott utgör alltså inte ett tillräckligt straffrättsligt skydd när det gäller felaktig användning av statliga företagsstöd. För att uppnå ett effektivt straffrättsligt skydd behövs en särskild straffbestämmelse som tar sikte på användning av statliga företagsstöd i strid med ändamålet.

Bestämmelsen om subventionsmissbruk bör omfatta statliga företagsstöd

För att ett straffrättsligt skydd för statliga företagsstöd ska vara effektivt bör det också vara straffbart att använda stöd till andra ändamål än vad det beviljats för. Ett sådant skydd finns sedan tidigare för bidrag eller förmåner som finansieras över eller på annat sätt

påverkar Europeiska unionens eller Europeiska atomenergigemenskapens budgetar genom straffbestämmelsen om subventionsmissbruk (se 9 kap. 3 b § brottsbalken och avsnitt 6.2.7). Vi anser att straffbestämmelsen bör utvidgas till att också omfatta statliga företagsstöd.

Frågan om den nuvarande subventionsmissbruksbestämmelsens tillämpningsområde behandlades i förarbetena vid bestämmelsens införande. I den promemoria som låg till grund för lagstiftningen föreslogs att bestämmelsen inte bara skulle tillämpas på stöd med EU-anknytning utan också sådana stöd som var statligt finansierade. Ställningstagandet motiverades av att man på goda grunder kunde anta att missbruk av nationella subventioner utgjorde en del av den allvarliga ekonomiska brottsligheten. (Ds 1998:1 s. 27.)

Regeringen ansåg dock att det saknades en kartläggning och en analys av de statliga ersättningar som bestämmelsen skulle komma att tillämpas på samt att det inte framkommit något uttalat praktiskt behov av en sådan kriminalisering. Mot denna bakgrund begränsades bestämmelsens tillämpningsområde till att endast omfatta EU-medel. Detta trots att det riskerar leda till otillfredsställande resultat för sådana stöd som har finansiering både från EU och Sverige. (Prop. 1998/99:32 s. 26 och 27.)

Det kan konstateras att förhållandena förändrats sedan subventionsmissbruksbestämmelsen infördes. De motiv som låg till grund för att man inte lät straffansvaret vid subventionsmissbruk också innefatta felaktig användning av förmåner och bidrag med nationell finansiering kan i dag ifrågasättas. Vår kartläggning och analys av de statliga stöden till företag och andra juridiska personer visar att det finns ett behov av straffrättsliga åtgärder för att skydda hur statens medel inte bara betalas ut utan också hur de används (se avsnitt 6.2.7). Den ordning som gäller i dag innebär att det är straffritt att använda ett stöd för ett annat ändamål, så länge det inte går att styrka ett bedrägeriuppsåt vid utbetalningstillfället. Den straffrättsliga regleringen bör utformas så att man kommer till rätta med det problemet. Vi anser därför att brottet subventionsmissbruk bör utvidgas till att också omfatta statliga företagsstöd.

Brottsföresättningar och straffskala

Den föreslagna lydelsen av bestämmelsen om subventionsmissbruk innebär att straffansvaret utökas till att också gälla statliga företagsstöd. De grundläggande föresättningar för straffansvar är dock desamma som tidigare.

För ansvar krävs att ett statligt företagsstöd eller EU-stöd har beviljats i enlighet med gällande regelverk. Det brottsliga agerandet består i att därefter använda stödet i strid med de föreskrifter eller villkor som gäller för stödet. Föreskrifterna kan antingen vara utfärdade på nationell nivå eller på EU-nivå. De villkor som ställs upp för användandet av stödet ska framgå av beslutet om beviljandet av stödet. (Jfr prop. 1998/99:32 s. 88.)

Straffskalan för subventionsmissbruk är böter eller fängelse i högst två år. Det har inte framkommit något som talar för att den behöver ändras. Den framstår inte heller som oproportionerlig i förhållande till straffskalorna för annan brottslighet. Vi bedömer att straffskalan bör lämnas oförändrad.

Ringa fall ska fortsatt vara straffria. Det är inte tänkt att varje mindre avvikelse vid nyttjandet av ett statligt företagsstöd eller EU-stöd ska leda till straffansvar. Såsom ringa fall bör betraktas dels gärningar som avser låga belopp, dels fall där avvikelsen från det föreskrivna ändamålet är obetydlig och dels fall där det föreligger något annat förhållande som medför att gärningen framstår som ursäktlig. (Prop. 1998/99:32 s. 28.)

Att straffbestämmelsen utvidgas till att också omfatta statliga företagsstöd innebär att t.ex. bidrag som finansieras delvis av EU-medel och delvis genom nationell medfinansiering omfattas fullt ut av straffansvar. Tidigare omfattade straffansvaret endast den del av bidraget som finansierats med EU-medel. (Prop. 1998/99:32 s. 26 och 89.)

Den lagtekniska lösningen

Den nuvarande bestämmelsen om subventionsmissbruk är placerad i 9 kap. brottsbalken. Vi föreslår att bestämmelsen lyfts ur brottsbalken och placeras i vår föreslagna lag om subventionsbrott. Regelverket blir överskådligt och tydligt om samtliga straffbestämmelser som gäller statliga företagsstöd är samlade i en lag. Att låta bestäm-

melsen om subventionsmissbruk vara kvar i brottsbalken framstår inte som logiskt.

Vårt förslag innebär också att den nuvarande subventionsmissbruksparagrafen ändras och delas upp för att systematiskt passa in i den föreslagna lagens utformning. Den nuvarande paragrafen i brottsbalken innehåller både straffbestämmelsens tillämpningsområde och brottsförutsättningar. Paragrafen bör delas upp för att anpassas till den föreslagna lagens systematik. Den nuvarande bestämmelsen anger tillämpningsområdet på så sätt att den gäller sådana bidrag eller förmåner som finansieras över eller på annat sätt påverkar Europeiska unionens eller Europeiska atomenergigemenskapens budgetar. Detta bör benämnas EU-stöd i den föreslagna lagen, och framgå av lagens inledande paragraf. Straffbestämmelsen föreslås ange att den gäller statliga företagsstöd och EU-stöd, och sedan ange brottsförutsättningarna. Detta vidareutvecklas i författningskommentaren (se avsnitt 10.1).

6.3.8 Grovt subventionsmissbruk

Utredningens förslag: Straffbestämmelsen om grovt subventionsmissbruk ska utvidgas till att också omfatta statliga företagsstöd. Straffet ska vara fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om brottet rört betydande belopp eller varit av särskilt farlig art.

Bestämmelsen om grovt subventionsmissbruk ska flyttas från brottsbalken till den föreslagna lagen.

Skälen för förslaget: Mot bakgrund av att bestämmelsen om subventionsmissbruk föreslås att omfatta statliga företagsstöd bör även bestämmelsen om grovt brott göras om och utvidgas på motsvarande sätt. Straffskalan på fängelse i lägst sex månader och högst sex år framstår fortsatt som lämplig och bör lämnas oförändrad.

Vi anser att de ursprungliga kvalifikationsgrunderna för grovt brott fortsatt är lämpliga, även beaktat att bestämmelsen också föreslås gälla statliga företagsstöd.

Den första omständigheten som särskilt bör beaktas bör även fortsättningsvis vara att gärningen avsett betydande belopp. I likhet med vad som föreslås för subventionsbrott och vad som gäller för

bidragsbrott och andra förmögenhetsbrott bör brottets ekonomiska omfattning få betydelse för bedömningen av brottets allvar. Den föreslagna ändringen i bestämmelsen, från betydande värde till betydande belopp, är endast av redaktionell karaktär och avser inte uttrycka någon förändring i tillämpning. (Jfr prop. 2018/19:78 s. 11.)

Den andra omständigheten som fortsatt bör beaktas särskilt vid bedömningen av om brottet är grovt bör vara om gärningen varit av särskilt farlig art. I enlighet med tidigare förarbetsuttalanden tar denna omständighet främst sikte på fall där tillvägagångssättet har varit förslaget, t.ex. genom att gärningspersonen som ett led i subventionsmissbruket använt falska eller osanna handlingar eller vilseledande bokföring för att dölja brottet, eller på annat sätt gjort brottsligheten svårupptäckt. (Jfr prop. 2018/19:78 s. 11.)

De nu nämnda situationerna är exempel som kan men inte alltid behöver medföra att brottet bedöms som grovt. Samtliga relevanta omständigheter ska värderas och en helhetsbedömning ska göras i varje enskilt fall.

Bestämmelsen om grovt subventionsmissbruk bör flyttas över till den föreslagna lagen.

6.3.9 Frivillig rättelse

Utredningens förslag: En särskild bestämmelse ska tas in i den föreslagna lagen med innebörd att den som före utbetalning eller tillgodoräknande av ett statligt företagsstöd frivilligt vidtar en åtgärd som leder till att ett korrekt beslut om stödet kan fattas inte ska dömas för subventionsbrott eller vårdslöst subventionsbrott.

Skälen för förslaget

Frivilligt tillbakaträdande och frivillig rättelse

Av bestämmelsen i 23 kap. 3 § brottsbalken följer att den som frivilligt tillbakaträder från ett försöksbrott genom att avbryta gärningens utförande inte ska dömas till ansvar. Det är inte möjligt att med stöd av bestämmelsen tillbakaträda, och därmed undgå att dömas till an-

svar, från ett fullbordat brott. Det finns dock bestämmelser i annan lagstiftning om frivillig rättelse som innebär en sådan möjlighet.

I bidragsbrottslagen finns en bestämmelse om frivillig rättelse (5 §) med innebörden att den som före en utbetalning eller ett tillgodoräknande av en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd frivilligt vidtar en åtgärd som leder till att ett korrekt beslut om förmånen eller stödet kan fattas inte ska dömas för bidragsbrott. Bestämmelsen innebär att den enskilde har en möjlighet att inte dömas till ansvar vid ett fullbordat brott. Det är alltså frågan om en annan situation än den som avses i brottsbalkens bestämmelse om frivilligt tillbakaträdande. Bestämmelsen om frivillig rättelse motiverades med att det skulle främja att förmånstagare ändrade felaktiga uppgifter som lämnats i ett tidigt skede. Ett annat motiv var att bidragsbrottets konstruktion med ett s.k. farerekvisit innebar att det som tidigare bedömts som försöksbrott skulle komma att bedömas som fullbordade brott. Konstruktionen medgav inte något frivilligt tillbakaträdande. En bestämmelse om frivillig rättelse ansågs kompensera för denna förändring. (Prop. 2006/07:80 s. 85.)

Skattebrottslagen innehåller en bestämmelse (12 §) om frivillig rättelse. Bestämmelsen har funnits länge och innebär, på samma sätt som enligt bidragsbrottslagen, att det finns en möjlighet till strafffrihet vid ett fullbordat brott. Bestämmelsen motiverades av att avsaknaden av en sådan bestämmelse kunde föra med sig att den som en gång lämnat en oriktig uppgift fortsatte med detta för att dölja det första brottet. (Prop. 1971:10 s. 237.)

En möjlighet till frivillig rättelse finns också enligt lagen (2020:548) om omställningsstöd (38 §). Bestämmelsen har samma konstruktion som både bidragsbrottslagen och skattebrottslagen, i den meningen att den innebär en möjlighet att inte dömas till ansvar vid ett annars fullbordat brott. Behovet av frivillig rättelse motiverades med samma resonemang som fördes i fråga om bestämmelserna i bidragsbrottslagen och skattebrottslagen. Som ytterligare skäl anfördes att det var angeläget att skapa incitament för frivilliga rättelser eftersom stödbeloppen inom omställningsstödet kunde antas bli mycket stora. (Prop. 2019/20:181 s. 84.)

Det ska införas en möjlighet till frivillig rättelse

Det föreslagna nya brottet subventionsbrott är ett farebrott. På motsvarande sätt som vid bidragsbrott, skattebrott och omställningsstödsbrott innebär det att gärningar som tidigare kunnat straffas som försök nu kan komma att bedömas som fullbordade brott. Möjligheten till frivilligt tillbakaträdande enligt brottsbalken gäller inte i dessa situationer. Som påpekats i andra lagstiftningsärenden bör det införas en slags kompensation för denna situation.

Även övriga motiv som förts fram i samband med införandet av möjligheten att tillbakaträda frivilligt från bidragsbrott, skattebrott och omställningsstödsbrott gör sig gällande i fråga om subventionsbrott. Det är, för subventionsbrott, angeläget att främja att den som ansökt om ett statligt företagsstöd frivilligt ändrar felaktiga uppgifter som sökanden upptäcker. En ordning där det inte vore möjligt att tillbakaträda frivilligt skulle riskera att leda till att en sökande undviker att rätta uppgifter som sökanden efter ansökan fått reda på är felaktiga, i syfte att undgå upptäckt. Den situationen bör undvikas. En bestämmelse ska därför tas in i den nya lagen med innebörd att den som före utbetalning eller tillgodoräknande av ett statligt företagsstöd frivilligt vidtar en åtgärd som leder till att ett korrekt beslut om stödet kan fattas inte ska dömas för subventionsbrott.

6.3.10 Anmälningsskyldighet

Utredningens förslag: En anmälningsskyldighet ska införas vid misstanke om brott i samband med ansökningar, utbetalningar och tillgodoräknanden av statliga företagsstöd. Anmälningsskyldigheten ska gälla för de myndigheter och organisationer som omfattas av den nya lagen. Anmälan ska göras till åklagare.

Mål om brott mot lagen om subventionsbrott ska handläggas av Ekobrottsmyndigheten. En bestämmelse om det ska tas in i förordningen med instruktion för Ekobrottsmyndigheten.

Utredningens bedömning: Anmälningsskyldigheten bör inte omfatta misstanke om brott mot EU-stöd.

Skälen för förslaget och bedömningen

Anmälningsskyddet måste öka

För att de föreslagna straffbestämmelserna ska bli effektiva och leda till lagföring krävs att misstänkta brott upptäcks och anmäls. Det saknas en sammanhållen statistik över antalet anmälningar för brott mot statliga företagsstöd. Det kan dock konstateras att antalet anmälningar under 2021 var anmärkningsvärt få (se avsnitt 5.3.3). Även om antalet anmälningar kan variera från år till år är det osannolikt att 2021 skulle avvika från mönstret i någon betydande grad. Ett antagande är att antalet anmälningar möjligtvis borde vara fler 2021, eftersom det under året beslutades om betydande stödåtgärder med anledning av covid-19-pandemin.

Den övergripande bilden vi har fått genom våra möten med de utbetalande myndigheterna och organisationerna är att antalet anmälda brott är lågt i allmänhet. Med hänsyn till de indikationer vi fått på att stöden är utsatta för brott och de risker för brottsliga angrepp som finns är det inte orimligt att anta att det sker en underreportering. Att misstänkta brott inte anmäls är allvarligt och innebär inte bara att färre brott klaras upp utan också att det är svårt att uppskatta omfattningen av brottsligheten på området.

Underrapporteringen kan ha flera orsaker. Vid våra möten med utbetalande myndigheter och organisationer samt brottsbekämpande myndigheter har det framför allt förts fram att misstänkta brott inte anmäls för att det upplevs som arbetskrävande att göra en anmälan, särskilt eftersom anmälningarna sällan leder till lagföring. Detta är naturligtvis otillfredsställande. Benägenheten att anmäla misstänkta brott mot de statliga företagsstöden måste öka.

Det saknas i dagsläget en författningsreglerad anmälningsskyldighet för de myndigheter och organisationer som beslutar om statliga företagsstöd. Däremot finns det hos flera av de utbetalande myndigheterna och organisationerna interna riktlinjer om när och hur en anmälan ska göras.

En anmälningsskyldighet kan öka antalet anmälningar

För att öka antalet anmälningar anser vi att det bör införas en anmälningsskyldighet. En bestämmelse om det bör införas i den föreslagna lagen. Anmälningsskyldigheten bör gälla för samtliga myndigheter och organisationer som beslutar om statliga företagsstöd.

Det kan på goda grunder antas att anmälningarna kommer att bli fler när skyldigheten att anmäla blir lagfäst och obligatorisk. En motsvarande bestämmelse om anmälningsskyldighet finns i bidragsbrottslagen (6 §) och har funnits sedan lagen infördes. Ett motiv till att införa en anmälningsskyldighet för bidragsbrott var att man ville att benägenheten att anmäla brott skulle öka (prop. 2006/07:80 s. 88). År 2008, som var det första hela året som bidragsbrottslagen gällde, anmälde det 9 281 bidragsbrott. Under perioden 2008–2021 hade de anmälda bidragsbrotten ökat med 133 procent (SOU 2022:37 s. 143). Detta talar för att en anmälningsskyldighet som gäller brott mot de statliga företagsstöden kan öka antalet anmälningar av misstänkt brottslighet.

Att införa en anmälningsskyldighet kan också bidra till att likartade ageranden bedöms på samma sätt, vilket också är en utgångspunkt för den straffrättsliga lösning som vi föreslagit. Det är otillfredsställande att de utbetalande myndigheterna och organisationerna inte omfattas av ett gemensamt regelverk för när en anmälan ska göras vid misstänkt brottslighet. Antalet utbetalande myndigheter och organisationer för statliga företagsstöd uppgår till cirka 80. Det är mot denna bakgrund inte osannolikt att det finns olika uppfattningar och betydande skillnader i fråga om när en myndighet eller organisation anser att ett misstänkt brott ska anmälas. Att införa en gemensam anmälningsskyldighet skulle inte bara bidra till att öka antalet anmälningar, utan även främja en ökad likvärdighet när det gäller hanteringen av misstänkta brott. En reglerad anmälningsskyldighet minskar utrymmet för skönsmässiga bedömningar och tydliggör att misstänkt brottslighet ska anmälas. Skyldigheten kan på detta sätt också fungera som ett stöd för såväl handläggare som för de utbetalande myndigheterna och organisationerna.

En anmälan ska göras när det finns anledning att anta att brott har begåtts

Brottslighet upptäcks i regel i samband med ansökningar, utbetalningar eller vid granskning av en inkommen redovisning. Brottslighet kan också upptäckas genom allmänhetens tips. Oavsett hur ett misstänkt brott upptäcks bör grunderna för att det ska anmälas utformas på samma sätt. En anmälan bör göras när det finns anledning att anta att brott har begåtts. Beviskravet är detsamma som gäller vid inledande av förundersökning och återfinns även på andra rättsområden där det finns en lagstadgad anmälningsskyldighet (se 23 kap. 1 § rättegångsbalken, jfr 17 § skattebrottslagen och 3 kap. 1 § lagen [2016:1307] om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden). Om en myndighet eller organisation upptäcker ett misstänkt brott bör brottet anmälas om agerandet objektivt sett kan antas vara brottsligt. Den utbetalande myndigheten eller organisationen bör inte göra någon preliminär bedömning av den misstänktes uppsåt eller oaktsamhet. Sådana bedömningar kräver i regel att ytterligare utredningsåtgärder vidtas i förhållande till den misstänkte, exempelvis att ett förhör hålls, vilket är uppgifter som inte de utbetalande myndigheterna eller organisationerna har eller bör ha. Utredningsåtgärder bör i stället ligga på den myndighet som har ansvar att utreda brottsmisstanken.

Anmälan ska ske till Ekobrottsmyndigheten

I dag handläggs brott mot statliga stöd till företag och andra juridiska personer antingen av Åklagarmyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten beroende på vilket stöd brottsmisstanken avser. Ekobrottsmyndigheten handlägger bl.a. misstänkta omställningsstödsbrott, subventionsmissbruk och s.k. EU-bedrägerier (9 § första stycket förordningen [2015:744] med instruktion för Ekobrottsmyndigheten). Resterande brottsmisstankar, vanligen bedrägeribrottslighet, utreds av Åklagarmyndigheten (1 § förordningen [2015:743] med instruktion för Åklagarmyndigheten). I de fall Åklagarmyndigheten är ansvarig är det polisen som i de flesta fall leder förundersökningen. Det bör uppmärksammas att det bereds ett förslag om att Ekobrottsmyndigheten ska ta över handläggningen av bidragsbrott (Se SOU 2022:37).

I våra möten med brottsutredande myndigheter och utbetalande aktörer har det framkommit att de ärenden som gäller misstänkta brott mot de statliga företagsstöden kräver kompetens och vana av att arbeta med utredningar om ekonomisk brottslighet. Vi anser därför att anmälningar som avser misstänkt brottslighet mot de statliga företagsstöden bör anmälas till Ekobrottsmyndigheten. Myndigheten är bäst lämpad att utreda ekonomisk brottslighet där företag och andra juridiska personer används som en del av brottsupplägget. Myndigheten har särskild kompetens och kunskap som ofta krävs vid utredning av ekonomisk brottslighet, bl.a. när det gäller att granska bokföring och annan finansiell information. Myndigheten handlägger även sedan tidigare mål om subventionsmissbruk och omställningsstödsbrott, vilket talar för att låta myndigheten ta det samlade ansvaret för brottslighet riktad mot statliga företagsstöd.

Åklagare bör anges som mottagare av anmälningar av misstänkta brott i den föreslagna lagen. Detta överensstämmer med hur anmälningsskyldigheten är konstruerad i andra lagar som reglerar måltyper som Ekobrottsmyndigheten handlägger (jfr 17 § skattebrottslagen och 3 kap. 1 § lagen om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden som i båda fallen anger att anmälan ska ske till åklagare). Det föreslås följa av förordningen med instruktion för Ekobrottsmyndigheten att det är åklagare där som hanterar anmälda brott enligt lagen om subventionsbrott.

Anmälningsskyldigheten ska inte gälla för EU-stöd

Vi bedömer att anmälningsskyldigheten inte bör gälla för sådana EU-stöd som fördelas direkt från EU. Enligt vårt förslag kommer de allra flesta stöd som finansieras med EU-medel, men betalas ut av svenska myndigheter, att räknas som statliga företagsstöd. För de statliga företagsstöden föreslås det gälla en anmälningsskyldighet. De EU-stöd som inte samtidigt är statliga företagsstöd är sådana stöd som förvaltas av andra myndigheter än svenska. Det är inte lämpligt att ålägga dessa några skyldigheter genom svensk lagstiftning.

6.3.11 Preskription

Utredningens förslag: Preskriptionstiden för ringa subventionsbrott och vårdslöst subventionsbrott ska vara fem år.

Skälen för förslaget: Regler om åtalspreskription, eller tid inom vilken en misstänkt ska ha häktats eller ha fått del av åtal för brottet för att få dömas till påföljd, finns i 35 kap. brottsbalken. Bestämmelserna gäller även specialstraffrättslig lagstiftning, om det inte finns någon särskild bestämmelse om annan preskriptionstid. Reglerna om preskription innebär att de föreslagna bestämmelserna subventionsbrott och subventionsmissbruk av normalgraden skulle preskriberas efter fem år och de grova brotten efter tio år. De föreslagna brotten ringa subventionsbrott och vårdslöst subventionsbrott skulle preskriberas redan efter två år.

Vid införandet av bidragsbrottslagen innehöll lagen inte några specialbestämmelser om preskription. När lagen utvärderades framkom att det var vanligt att ringa bidragsbrott och vårdslösa bidragsbrott preskriberades under tiden som ärendena handlades. Det innebär att utbetalande myndigheter, arbetslöshetskassor, kommuner samt polis och åklagare lade ned resurser på att upptäcka och utreda brott som inte ledde till lagföring på grund av att tiden inte räckte till. Mot denna bakgrund infördes specialbestämmelser om preskription för dessa brott. Preskriptionstiden för ringa och vårdslösa bidragsbrott förlängdes från två till fem år. (Prop. 2018/19:132 s. 40.)

När det gäller ringa subventionsbrott och vårdslöst subventionsbrott är det ett rimligt antagande att det finns ett motsvarande behov av förlängd preskriptionstid som för ringa bidragsbrott och vårdslöst bidragsbrott. I normalfallet ska den utbetalande myndigheten eller organisationen inleda en granskning, för att därefter anmäla misstänkt brottslighet till åklagare. Brottslighet riktad mot de statliga företagsstöden kan antas vara minst lika tidskrävande att utreda som brottslighet riktad mot välfärdssystemen. Att misstänkta brott skulle hinna bli preskriberade under tiden de handlades vore otillfredsställande. Preskriptionstiden för ringa subventionsbrott och vårdslöst subventionsbrott bör därför vara fem år.

6.3.12 Konkurrensfrågor

När det gäller frågan om konkurrens mellan subventionsbrott och bedrägeribestämmelsen bör motsvarande ordning gälla som för bidragsbrott. Subventionsbrott ska således ha företräde framför bedrägeribestämmelsen i enlighet med principen om *lex specialis*. Detta gäller även om gärningen kan tänkas innefatta ett aktivt vilseledande. Om rekvisiten för subventionsbrott är uppfyllda ska bedrägeribestämmelsen inte tillämpas. Det innebär att när en gärning utgör ett subventionsbrott behöver någon prövning av om ett sådant brott skulle kunna innefatta ett bedrägeri inte ske.

När det gäller subventionsbrottets förhållande till bidragsbrott anser vi att situationen bäst löses genom att lagen om subventionsbrott ska vara subsidiär i förhållande till bidragsbrottslagen (se avsnitt 6.3.2).

För andra brott i brottsbalken bör motsvarande ordning gälla som vid bedrägeri. När ett subventionsbrott har begåtts med användande av en falsk handling, utan att brottet är att anse som grovt, bör det dömas i konkurrens för både subventionsbrott av normalgraden och urkundsförfalskning enligt 14 kap. 1 § brottsbalken. Om en gärning innefattar osann eller vårdslös försäkran enligt 15 kap. 10 § brottsbalken bör det dömas endast för subventionsbrott. Om en gärning innefattar såväl vårdslöst subventionsbrott som vårdslös försäkran enligt 15 kap. 10 § brottsbalken bör det endast dömas för vårdslöst subventionsbrott.

Ett grovt subventionsbrott som begåtts genom användande av en falsk handling bör normalt konsumera förfalskningsbrottet. Om förfalskningsbrottet ursprungligen har begåtts för ett annat ändamål än att begå subventionsbrottet bör det dock vara möjligt att döma även för förfalskningsbrottet. Motsvarande synsätt bör många gånger gälla vid bokföringsbrott enligt 11 kap. 5 § brottsbalken. Ett grovt subventionsbrott som begåtts genom användning av vilseledande bokföring förutsätter inte att gärningspersonen nödvändigtvis gjort sig skyldig till bokföringsbrott. Det kan påpekas att den som begår subventionsbrottet inte behöver vara bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1999:1078). I de fall den som begår subventionsbrottet också är bokföringsskyldig bör det inte dömas för både grovt subventionsbrott och bokföringsbrott, om bokföringsbrottet begåtts i syfte att på oriktiga grunder erhålla ett statligt företagsstöd. Om bok-

föringsbrottet däremot begåtts i ett annat syfte, eller om bokföringsbrottet är grovt, bör det dömas även för dessa brott. Förhållandena kan här skifta från fall till fall, och frågorna får överlämnas till rättstillämpningen. (Jfr resonemang i prop. 1995/96:170 s. 164 och Asp, Ulväng & Jareborg, Kriminalrättens grunder, 2 uppl., 2013, s. 494.)

I konkurrenshänseende kommer ett subventionsmissbruk att konsumeras av ett föregående subventionsbrott eller bedrägeri. Som redovisats kan det uppstå situationer där en felaktig användning av ett statligt företagsstöd kan utgöra en sådan omständighet som, om det finns en skyldighet i lag eller förordning, en stödmottagare ska upplysa den utbetalande aktören om. Att underlåta att anmäla ett sådant förhållande kan, om det leder till en fara för att det statliga företagsstödet betalas ut med ett felaktigt belopp eller inte återkrävs, utgöra ett subventionsbrott. I en sådan situation bör det dömas för subventionsbrott i första hand. Vår kartläggning har dock visat att de fallen borde vara sällsynta med hänsyn till hur ovanligt det är med en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Det kan dock inte uteslutas att det i framtiden kan bli vanligare att en sådan skyldighet tas in i de författningar som reglerar statliga företagsstöd.

Har en urkundsförfalskning eller osann försäkran eller ett osant intygande föregått subventionsmissbruket bör ansvar ådömas för båda brotten eftersom skyddsintressena inte sammanfaller. Det är dock svårt att tänka sig en sådan situation som inte innebär att det är frågan om ett subventionsbrott.

6.4 Upphävanden och följdändringar

Utredningens förslag: Straffbestämmelserna om subventionsmissbruk och grovt subventionsmissbruk i brottsbalken ska upphävas. Även straffbestämmelsen i lagen om omställningsstöd ska upphävas. Vissa andra följdändringar ska även göras.

Skälen för förslaget: Med hänsyn till att straffbestämmelserna om subventionsmissbruk och grovt subventionsmissbruk flyttas till den föreslagna lagen ska bestämmelserna i brottsbalken upphävas. Av samma skäl ska även straffbestämmelsen i lagen om omställningsstöd upphävas.

De föreslagna ändringarna medför vissa följdändringar i lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet, förordningen med instruktion för Ekobrottsmyndigheten, förordningen (2020:552) om omställningsstöd för mars och april 2020, förordningen (2020:838) om omställningsstöd för maj–juli 2020, förordningen (2021:194) om omställningsstöd till vissa särskilt drabbade företag, förordningen (2021:126) om ordinarie omställningsstöd och Skatteförfarandeförordningen (2011:1261).

7 Underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar

7.1 Inledning

I detta kapitel redogör vi för våra bedömningar och förslag avseende underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar. Enligt direktiven ska vi:

- utreda om det finns behov av en utökad underrättelseskyldighet, t.ex. i fråga om vilka aktörer och vilka typer av stöd som bör omfattas av underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar, och under vilka förutsättningar underrättelser ska lämnas,
- väga fördelarna av utökade möjligheter att upptäcka felaktiga utbetalningar mot de kostnader som hanteringen av underrättelserna kan medföra, och vid denna avvägning lägga särskild vikt vid risken för att de berörda stöden missbrukas,
- för det fall det finns ett behov av en utökad underrättelseskyldighet och fördelarna bedöms överstiga kostnaderna, analysera vilka konsekvenser en sådan utökning skulle få för enskildas personliga integritet och göra en intresseavvägning mellan behovet av en utökad underrättelseskyldighet och skyddet för den personliga integriteten,
- analysera hur en eventuellt utökad underrättelseskyldighet förhåller sig till dataskyddsregleringen,
- under förutsättning att det både finns behov av en utökad underrättelseskyldighet och en sådan bedöms vara proportionerlig, föreslå hur underrättelseskyldigheten ska utformas och hur berörda aktörer ska kunna behandla och utbyta personuppgifter, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

7.2 Underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

7.2.1 Underrättelseskyldigheten behöver utökas

Utredningens bedömning: Det finns behov av en utökad underrättelseskyldighet när det gäller felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Skälen för bedömningen: Lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen trädde i kraft den 1 juli 2008. Syftet med lagen, som har samma tillämpningsområde som bidragsbrottslagen, är att möjliggöra för aktörer att bistå varandra när det gäller att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Enligt lagen är vissa aktörer skyldiga att underrätta den myndighet eller organisation som har fattat beslut om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp, se avsnitt 3.4.1.

Flera myndigheter har föreslagit att underrättelseskyldigheten i lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen i olika avseenden ska utökas, se avsnitt 3.5.3 och 3.5.5. Förslagen gäller bl.a. att lagen bör omfatta fler stöd, att ytterligare aktörer bör omfattas och att underrättelser bör skickas i fler situationer än i dag. Skälen för förslagen är bl.a. att fler aktörer än de som omfattas av underrättelseskyldighet i dag har information som skulle kunna leda till att fler felaktiga utbetalningar upptäcks. Ett annat skäl är att en underrättelseskyldighet som omfattar fler situationer skulle kunna göra det möjligt att upptäcka felaktigheter i ett tidigare stadium.

Felaktiga statliga utbetalningar är ett stort samhällsproblem som undergräver förtroendet för välfärdssystemen. För att de felaktiga utbetalningarna ska kunna åtgärdas och minska behöver de kunna upptäckas. Underrättelseskyldigheten är ett viktigt verktyg i det arbetet. Aktörer bör därför i än högre grad kunna bistå varandra för att upptäcka felaktiga utbetalningar.

7.2.2 Inga ytterligare utbetalningar bör omfattas av lagen

Utredningens bedömning: Lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen bör inte utvidgas till att omfatta fler utbetalningar än i dag.

Skälen för bedömningen: Lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen gäller sådana bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen, en kommun eller en arbetslöshetskassa och betalas ut till en enskild person. Lagen gäller även sådana stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde.

Skatteverket har i en framställning till regeringen föreslagit att lönegarantin ska omfattas av lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (Fi2020/02184).

Lönegarantisystemet har flera likheter med välfärdsförmånerna på så sätt att det är en skyddslagstiftning som träder in för arbetstagare i händelse av arbetsgivarens konkurs. Lönegarantilagen (1992:497) innebär att staten under vissa angivna förutsättningar svarar för en arbetstagares fordran på en arbetsgivare som försatts i konkurs eller är föremål för företagsrekonstruktion. Garantibelopp enligt lagen betalas ut av sju länsstyrelser som anges i lönegarantiförordningen (1992:501). Beslut om lönegaranti fattas emellertid av konkursförvaltare och rekonstruktörer enligt lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion. Beslut kan också fattas av Kronofogdemyndigheten. Vid konkurser med bevakningsförfarande meddelar konkursförvaltaren dock inget formellt beslut om lönegaranti, utan underrättar länsstyrelsen om de lönefordringar som enligt förvaltarens uppfattning är klara. I dessa fall fattar länsstyrelsen i praktiken beslut i samband med utbetalningen av garantibelopp.

Regeringen har tidigare tagit ställning i frågan om lönegarantin ska omfattas av lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, senast vid utvidgningen av lagen 2019. Välfärdsbrottsutredningen föreslog då att lagen även skulle omfatta lönegarantin (SOU 2017:37). Regeringen anförde att lönegarantin

skiljer sig från övriga förmåner och stöd som omfattas av bidragsbrottslagen och lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Regeringen framhöll vidare att det är en betydande skillnad mellan att ålägga myndigheter och kommuner underrättelseskyldighet och att ålägga privata subjekt som konkursförvaltare och rekonstruktörer en sådan skyldighet. Konkursförvaltare och rekonstruktörer följer andra regelverk, t.ex. i fråga om handlingsoffentlighet, och har ändamål som skiljer sig från offentlig verksamhet. Konkursförvaltarens grundläggande uppgift är att verka för borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta alla de åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av konkursboet. Förvaltarens arvode ska dessutom utgå ur konkursboet framför andra skulder som boet har ådragit sig. Även en rekonstruktör har rätt till ersättning för det arbete och för de utlägg som uppdraget har krävt, och arvodet betalas av gäldenären (se prop. 2018/19:132 s. 45 och 46). En underrättelseskyldighet för dessa aktörer skulle således riskera att drabba en gäldenär i form av ökade kostnader.

Regeringen har aviserat att den avser att flytta ansvaret för att betala ut ersättning från lönegarantin till Skatteverket för att förbättra kontrollen och därigenom motverka missbruk av lönegarantin (prop. 2023/24:1 s. 35). Även om Skatteverket betalar ut ersättningen kommer med nuvarande reglering inte stödet att omfattas av lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen eftersom Skatteverkets ersättningar inte omfattas av lagen. Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att se över den statliga lönegarantin. Utredaren ska bl.a. ta ställning till om utbetalning av lönegarantiersättning bör omfattas av bidragsbrottslagen och, som en följd av det, om lönegarantiersättningen bör inkluderas i tillämpningsområdet för lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2025 (dir 2023:168).

När det gäller frågan om vilka förmåner som ska omfattas av lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen framhöll regeringen i förarbetena att den avgränsning som gjorts i bidragsbrottslagen borde kunna utgöra en lämplig förebild (prop. 2007/08:48 s. 21). Vi menar att det inte har framkommit något som ger anledning att frånga regeringens ställningstagande. Tillämpningsområdena för bidragsbrottslagen och lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen bör därför

även i fortsättningen stämma överens. Lagen bör därför inte utvidgas till att omfatta fler utbetalningar än i dag.

7.2.3 Uppräkningen av vilka aktörer som omfattas av underrättelseskyldigheten bör finnas kvar

Utredningens bedömning: Uppräkningen i författningstexten av vilka aktörer som omfattas av underrättelseskyldigheten bör finnas kvar.

Skälen för bedömningen: Av 2 § lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen framgår att underrättelseskyldigheten enligt lagen gäller för Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Utbetalningsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen, kommunerna och arbetslöshetskassorna.

Skatteverket har i en skrivelse till regeringen framfört att uppräkningslistan av vilka aktörer som omfattas av underrättelseskyldigheten bör slopas och ersättas med en beskrivning av vilka typer av ersättningar som omfattas av underrättelseskyldigheten (Fi2020/02184).

Det rör sig om ett förhållandevis begränsat antal aktörer som omfattas av underrättelseskyldighet enligt lagen. Vår bedömning är att det under sådana förhållanden är tydligare, både för de som omfattas och de som inte omfattas, att de underrättelseskyldiga aktörerna framgår direkt i författningstexten. Som vi ser det finns det därför inte skäl att genomföra Skatteverkets förslag.

7.2.4 Regionerna ska omfattas av underrättelseskyldigheten

Utredningens förslag: Underrättelseskyldigheten vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen ska utvidgas till att omfatta regionerna.

Skälen för förslaget: Ett flertal myndigheter har i en skrivelse till regeringen anfört att de anser att underrättelseskyldigheten i lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen även ska gälla för regionerna (Fi2021/02564). Även Eko-

nomistyrningsverket har i sin rapport Säkerställ korrekta utbetalningar från välfärdsystemet – förslag på åtgärder 2023 föreslagit att regionerna ska omfattas (ESV 2023:25). Som skäl för att regionerna ska omfattas av lagen har myndigheterna anfört att regionerna har tillgång till uppgifter som kan indikera att välfärdsförmåner betalas ut felaktigt. Myndigheternas inventering visar att det i första hand är Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten som kan ha nytta av underrättelser från regionerna. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten är de myndigheter som står för de största utbetalningarna. År 2020 betalade de båda myndigheterna tillsammans ut 631 miljarder kronor i socialförsäkringsförmåner (Fi2021/02564).

Ett exempel på information som regionerna har tillgång till är när barn uteblir från besök hos tandvård eller barnavårdscentral och där familjen inte kan nås. Att barn uteblir från inbokade besök skulle kunna tala för att familjen vistas eller bor utomlands samt att barnbidrag och andra eventuella bosättningsbaserade förmåner betalas ut felaktigt. Enligt Försäkringskassans PM 2021:1 är det 6 000–12 000 barn per år som flyttat och befinner sig utomlands utan att detta anmälts till svenska myndigheter. De felaktiga utbetalningarna på grund av detta beräknas uppgå till 150–300 miljoner kronor per år. När det gäller misstankar om att barn inte bor på den ort där de är skrivna, så finns det redan i dag en underrättelseskyldighet för såväl statliga som kommunala myndigheter i 32 c § folkbokföringslagen (1991:481). En myndighet ska underrätta Skatteverket om det kan antas att en uppgift i folkbokföringen om en person som är eller har varit folkbokförd är oriktig eller ofullständig. Det kan dock även finnas intresse för andra myndigheter som hanterar bosättningsbaserade förmåner, som t.ex. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, att ta del av sådan information. Inom omfattningsstudierna för 2021 har Försäkringskassan tagit fram en empirisk skattning för fel orsakade av felaktigheter i folkbokföringen för bosättningsbaserade ersättningar. Totalt uppskattar Försäkringskassan att 13 procent av felen orsakade av den sökande beror på bosättning utomlands och felaktig folkbokföring i Sverige samt 9 procent på felaktig folkbokföring inom Sverige. Det motsvarar felaktiga utbetalningar på 97 miljoner kronor för felaktig folkbokföring inom Sverige för ett antal ersättningar respektive 581 miljoner kronor för felaktig folkbokföring i Sverige i ett antal ersättningar (ESV 2023:22, s. 32).

Ett annat exempel på information som regionerna har tillgång till är information om felaktigheter när det gäller det särskilda tandvårdsstödet. Denna information kan ha betydelse för Försäkringskassans möjligheter att upptäcka felaktigheter när det gäller det allmänna tandvårdsstödet.

Regionerna har som framgått ovan information som andra aktörer kan ha nytta av i deras arbete för att upptäcka och förhindra felaktiga statliga utbetalningar. Det har dock framförts synpunkter på att en underrättelseskyldighet för regionerna skulle kunna försämra möjligheterna att åstadkomma en förtroendefull situation mellan hälso- och sjukvården och den enskilde, något som skulle kunna motverka intresset av att kontakta ett vårdorgan trots att det finns behov av det. Förtroendet mellan en region och t.ex. en vårdtagare kan dock, som vi ser det, inte vila på att regionen förväntas vara passiv vid misstankar om felaktiga utbetalningar. Risker framstår inte heller som högre än för t.ex. kommunernas socialtjänst som i dag omfattas av underrättelseskyldigheten.

Som skäl mot att regionerna ska omfattas av underrättelseskyldighet har även framförts kostnadsaspekten. Finansieringsprincipen innebär att en region eller kommun inte ska behöva höja skatten eller prioritera om sin verksamhet för att finansiera nya uppgifter som den ålagts utföra av staten. En underrättelseskyldighet för regionerna skulle innebära ett behov av utbildning för personalen både vad gäller skyldigheten i sig och i hur en underrättelse ska göras. Eftersom en underrättelse normalt görs av handläggare i det löpande arbetet torde detta inte ta någon större i tid i anspråk. När kommunerna blev underrättelseskyldiga enligt lagen gjorde regeringen bedömningen att det på sikt inte innebar någon ökad kostnad eller arbetsbörda för kommunerna (prop. 2018/19:132 s. 58).

Det finns omständigheter som talar både för och emot att regionerna ska läggas till som underrättelseskyldiga enligt lagen. Vid en sammantagen bedömning anser vi att skälen för väger över. Genom att göra regionerna underrättelseskyldiga ökar möjligheten att kunna upptäcka och därmed stoppa fler felaktiga utbetalningar.

7.2.5 Underrättelseskyldigheten ska även omfatta antaganden om framtida felaktigheter

Utredningens förslag: Underrättelseskyldigheten ska gälla även situationer där det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd kan komma att beslutas, att betalas ut eller att tillgodoräknas felaktigt eller med ett för högt belopp.

Utredningens bedömning: Beviskravet för att underrättelse ska lämnas bör även i fortsättningen innehålla rekvisitet ”anledning att anta”.

Skälen för förslaget och bedömningen: Skatteverket har i en skrivelse till regeringen föreslagit att underrättelseskyldigheten ska gälla även om utbetalning av stöd ännu inte påbörjats eller beslutats (Fi2020/02184). Regeringen har tidigare tagit ställning i frågan om även framtida felaktigheter ska omfattas av lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. I förarbetena till lagen angavs att flera omständigheter talar emot att inkludera även antaganden om framtida felaktigheter. Ett exempel på en sådan omständighet är osäkerheten när det gäller om ett förfarande kan komma att leda till en felaktig utbetalning och risken för felbedömningar. Det är vidare av betydelse för såväl den enskildes personliga integritet som för myndigheternas möjlighet att effektivt hantera underrättelseskyldigheten, att denna i möjligaste mån är hänförlig till objektiva förhållanden som är tämligen enkla att konstatera. (Prop. 2007/08:48 s. 24.)

Antalet underrättelser som i dag lämnas är förhållandevis litet. Det finns en risk att handläggare avhåller sig från att skicka en underrättelse för att de inte vet om beslut har fattats eller om en utbetalning skett från den andra aktören. Genom att även omfatta framtida felaktigheter sänks kraven för att en underrättelse ska lämnas. Det kan visserligen innebära en något högre risk för att underrättelser skickas i onödan. Tanken med underrättelseskyldigheten är dock att underrättelsen ska vara en impuls till mottagaren att starta en utredning. Mottagaren skulle i sådant fall med liten arbetsinsats kunna konstatera att något sådant stöd inte handläggs eller att det av andra skäl inte finns anledning att vidta någon åtgärd med anledning av underrättelsen. Risken för att underrättelser skickas i onödan ska

vägas mot den utökade möjligheten att upptäcka felaktiga utbetalningar. Förslaget möjliggör att en beslutande aktör kan få information redan innan ett beslut har fattats eller en utbetalning har skett och att aktören därigenom kan fatta ett korrekt beslut från början.

Vid en sammantagen bedömning anser vi att det finns skäl att även framtida felaktigheter ska omfattas av underrättelseskyldighet. En underrättelse enligt lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen ska därför även lämnas om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd kan komma att beslutas, betalas ut eller tillgodoräknas felaktigt eller med ett för högt belopp.

Skatteverket har i ovan nämnda skrivelse även föreslagit att det ska räcka med att det finns en risk för felaktiga utbetalningar för att en underrättelse ska lämnas (Fi2020/02184). Frågan rör hur pass starka indikationer eller misstankar om felaktigheter som ska finnas för att en underrättelseskyldighet ska inträda. Ett annat sätt att uttrycka detta är hur högt beviskravet för felaktigheter ska vara för att en aktör ska skicka en underrättelse. Det finns ett antal olika uttryck som brukar användas för att ange den nivå som ska krävas för att en viss åtgärd ska få vidtas. Hur dessa beviskrav formuleras beror delvis på inom vilket rättsområde de används. När det gäller underrättelseskyldighet används kravet ”anledning att anta” i lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och det något högre beviskravet ”kan antas” i underrättelseskyldigheten i 32 c § folkbokföringslagen. Uttrycket risk brukar inte användas i dessa sammanhang.

Vid våra möten med de aktörer som i dag är underrättelseskyldiga enligt lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen har det framkommit att majoriteten är nöjda med det nuvarande beviskravet, som de anser är lätt att tillämpa. Önskemålet om ett förändrat beviskrav kan till stor del höra ihop med önskemål om att inkludera även framtida felaktigheter eller möjligen vara ett uttryck för en mer allmän ambition att öka informationsutbytet myndigheter emellan. Vår bedömning är att rekvisitet anledning att anta inte behöver ändras för att göra det möjligt.

7.3 Underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar av statliga företagsstöd

7.3.1 En underrättelseskyldighet behöver införas

Utredningens bedömning: Det finns behov av en underrättelseskyldighet när det gäller felaktiga utbetalningar av statliga företagsstöd.

Skälen för bedömningen: Felaktiga statliga utbetalningar är ett stort samhällsproblem som undergräver förtroendet för systemen och de utbetalande aktörerna samt innebär ökade kostnader för staten. För att de felaktiga utbetalningarna ska kunna åtgärdas och minska behöver de kunna upptäckas. En förutsättning för detta är att den beslutande aktören genom egna kontroller eller genom information från andra får information om att en förestående eller gjord utbetalning kan vara felaktig. De uppgifter som behöver lämnas över i samband med en underrättelse innehåller ofta uppgifter som omfattas av sekretess. Det krävs därför en sekretessbrytande bestämmelse för att uppgifterna ska kunna lämnas ut. Generalklausulen i 10 kap. 27 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) innebär visserligen att en sekretessbelagd uppgift får lämnas till en myndighet om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Intresseavvägningen ställer dock höga krav på den enskilde handläggaren i den löpande ärendehantering. Det innebär en risk att handläggare tillämpar regelverket mer restriktivt än vad som är nödvändigt och att information om eventuella felaktigheter inte förs vidare till den myndighet eller organisation som skulle kunna åtgärda ett felaktigt beslut eller förhindra framtida felaktiga utbetalningar. Förutom att sekretesslagstiftningen uppfattas som komplicerad, kan handläggarna vara rädda för att göra fel på grund av det personliga ansvar som följer av straffbestämmelsen om brott mot tystnadsplikten (20 kap. 3 § brottsbalken). Det faktum att en handläggare sällan riskerar något ansvar om information inte lämnas ut bidrar till att sekretessbrytande bestämmelser inte utnyttjas i den utsträckning som är möjligt. Syftet med generalklausulen är att den ska utgöra en ventil för det fall uppgifter uppenbart behöver lämnas ut och situationen inte har kunnat förutses i lagstiftningen. De underrättelser som vi ser behov av bör

utgöra ett naturligt led i de utbetalande aktörernas löpande verksamhet och bör inte bygga på vad som måste betraktas som en undantagsregel för särskilda situationer som inte kan förutses.

Som framgår ovan har det länge funnits en underrättelseskyldighet för att öka möjligheten att upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Någon motsvarande bestämmelse finns inte när det gäller utbetalningar till företag och andra juridiska personer (statliga företagsstöd). Att upprätthålla en sådan skillnad framstår inte som sakligt motiverat. Det är tvärtom särskilt angeläget att dessa utbetalningar omfattas av en underrättelseskyldighet eftersom utbetalningarna ofta uppgår till stora belopp och riskerar att utsättas för brottsliga angrepp, se avsnitt 6.2.2. Det bör därför införas en underrättelseskyldighet avseende statliga företagsstöd.

7.3.2 Underrättelseskyldigheten ska framgå av en ny lag

Utredningens förslag: Underrättelseskyldigheten avseende de statliga företagsstöden ska framgå av en ny lag.

Skälen för förslaget: En naturlig utgångspunkt vid införandet av en ny underrättelseskyldighet är att överväga om tillämpningsområdet för lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen skulle kunna utvidgas. Lagen infördes i nära anslutning till att bidragsbrottslagen trädde i kraft och avser i dag samma förmåner som omfattas av bidragsbrottslagen. Vår bedömning är att bidragsbrottslagen inte ska utvidgas till att omfatta statliga stöd till företag och andra juridiska personer (se avsnitt 6.3.2). Vid en utvidgning av lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen skulle därmed den nära koppling som i dag finns mellan lagarna brytas. Det är naturligtvis möjligt att ha en gemensam lag om underrättelseskyldighet för både de stöd som omfattas av bidragsbrottslagen och den av oss föreslagna lagen om subventionsbrott. Lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen är dock en inarbetad lag som tillämpas av en rad olika aktörer. Eftersom de olika stöden till viss del kräver olika regleringar skulle en gemensam lag kunna upplevas som mer svårtillämpad. Mot denna bakgrund anser vi att underrättelseskyldigheten avseende de statliga företagsstöden bör framgå av en ny lag.

Till lagen om subventionsbrott, se kapitel 6, bör därmed en ny lag om underrättelseskyldighet avseende statliga företagsstöd knytas.

7.3.3 Stöd som ska omfattas av lagen

Utredningens förslag: Underrättelseskyldigheten ska gälla statliga företagsstöd enligt lagen om subventionsbrott.

Skälen för förslaget: Den lag om subventionsbrott som vi föreslår omfattar statliga företagsstöd och EU-stöd. Till att börja med framstår det som naturligt att underrättelseskyldigheten ska avse de statliga företagsstöden. Med statligt företagsstöd avses stöd, bidrag och andra ersättningar som beslutas av en statlig myndighet eller av en organisation som av staten har fått uppgiften att besluta om stöd och betalas ut eller på annat sätt tillgodoses av en juridisk person eller en enskild näringsidkare.

En stor del av EU-stöden är samtidigt statliga företagsstöd och omfattas därmed av den föreslagna regleringen. De EU-stöd som inte samtidigt är statliga företagsstöd är sådana stöd som förvaltas av utländska aktörer. Det är inte lämpligt att ålägga dessa aktörer några skyldigheter genom svensk lagstiftning. Dessa stöd bör därför inte omfattas av den nya lagen.

Övervägandena kring begreppet statligt företagsstöd finns i avsnitt 6.3.2.

7.3.4 Underrättelseskyldiga myndigheter och organisationer

Utredningens förslag: Underrättelseskyldighet enligt den nya lagen ska gälla för de aktörer som beslutar om statliga företagsstöd. Skyldigheten ska dock inte gälla i Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet.

Underrättelseskyldighet enligt lagen ska även gälla Kronofogdemyndigheten och regionerna.

Skälen för förslaget: Samtliga aktörer som beslutar om statliga företagsstöd kan ha information som möjliggör att andra beslutande aktörer kan upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar. Det är

därför önskvärt att underrättelseskyldigheten ska avse samtliga aktörer som beslutar om statliga företagsstöd. Definitionen av vad som är ett statligt företagsstöd finns i 1 § den föreslagna lagen om subventionsbrott. Enligt vår kartläggning är det ett mycket stort antal aktörer som beslutar om statliga företagsstöd, se avsnitt 4.8.3 och *bilaga 2*. Även om det framför allt är ett mindre antal myndigheter som står för en stor del av utbetalningarna är det viktigt att alla de beslutande aktörerna får samma skyldighet att lämna information när felaktigheter upptäcks. Konsekvensen av att inte behandla de statliga företagsstöden lika kan bli att brottslighet drivs i den riktning där skyddet för stöden är svagast. En domstol som, efter överklagande, beslutar om ett statligt företagsstöd omfattas inte av underrättelseskyldigheten.

Utöver de myndigheter och organisationer som beslutar om statliga företagsstöd finns det andra aktörer som också bör åläggas en underrättelseskyldighet. Detta gäller vissa myndigheter där verksamheten är av det slaget att handläggare får information om förhållanden rörande utbetalningar som de utbetalande aktörerna har behov av för att förebygga felaktiga utbetalningar eller kunna vidta andra åtgärder. En sådan myndighet är Kronofogdemyndigheten. Kronofogdemyndigheten är även underrättelseskyldig enligt lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Även regionerna kan ha information som aktörer som beslutar om statliga företagsstöd kan ha nytta av i sitt arbete med att förhindra felaktiga utbetalningar. Exempelvis kan regionerna vid handläggning av stöd med delad finansiering få information som t.ex. Tillväxtverket kan ha intresse av. Det finns därför skäl att även regionerna ska omfattas av den föreslagna lagen. Regionerna föreslås även bli underrättelseskyldiga enligt lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, se avsnitt 7.2.4. Även kommunerna är underrättelseskyldiga enligt den nyss nämnda lagen. Det har dock inte vid våra möten med berörda aktörer framkommit något behov av att kommunerna även ska omfattas av underrättelseskyldighet avseende de statliga företagsstöden. Det kan dock inte uteslutas att ett sådant behov kan uppkomma i framtiden.

När det gäller frågan hur regleringen ska se ut kan det ligga nära till hands att jämföra med den reglering som finns i lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Som framgår i avsnitt 7.2.3 är vår bedömning att de underrättelse-

skyldiga aktörerna även fortsättningsvis ska framgå direkt av författningstexten. Förutsättningarna för den nya lag som vi föreslår avseende de statliga företagsstöden skiljer sig dock åt eftersom antalet underrättelseskyldiga enligt lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen är förhållandevis begränsat. Mot bakgrund av det stora antalet underrättelseskyldiga när det gäller de statliga företagsstöden bör aktörerna inte räknas upp i lag eller förordning utan en generell skrivning är att föredra. Under sådana förhållanden krävs inga författningsändringar för det fall att kretsen av underrättelseskyldiga förändras. Det finns dock en risk att de underrättelseskyldiga aktörerna inte känner sig lika berörda som om de direkt hade pekats ut i författningstexten.

Slutligen finns det i denna del skäl att överväga om några aktörer ska vara undantagna från underrättelseskyldigheten.

Skatteverket är en av de myndigheter som beslutar om statliga företagsstöd och som således kommer att vara underrättelseskyldig enligt lagen. I förarbetena till lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen anförde regeringen att en underrättelseskyldighet för Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet i många fall skulle vara oförenlig med de intressen som bestämmelserna om förundersökningssekretess är avsedda att skydda. Regeringen ansåg 2019 att dessa överväganden fortfarande var aktuella (prop. 2018/19:132 s. 47). Vi anser att dessa överväganden gör sig gällande även när det gäller de statliga företagsstöden. Skatteverkets underrättelseskyldighet ska därmed inte gälla i myndighetens brottsbekämpande verksamhet.

7.3.5 Underrättelseskyldighetens omfattning

Utredningens förslag: En underrättelse ska lämnas om det finns anledning att anta att ett statligt företagsstöd

1. har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp,
2. har använts eller utnyttjats, i strid med föreskrift eller villkor, för ett annat ändamål än det som stödet har beviljats för, eller
3. kan komma att beslutas, att betalas ut eller att tillgodoräknas felaktigt eller med ett för högt belopp.

Underrättelsen ska lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat eller kan komma att fatta ett beslut om statligt företagsstöd. Har ett statligt företagsstöd beslutats efter överklagande ska underrättelse i stället lämnas till ansvarig myndighet eller organisation.

Skälen för förslagen: Underrättelseskyldigheten bör i huvudsak vara utformad på samma sätt som underrättelseskyldigheten i lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdsystemen.

För att underrättelseskyldighet ska inträda bör därmed omständigheterna i ett ärende vara sådana att det finns anledning att anta att ett statligt företagsstöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Avsikten är inte att den myndighet som gör antagandet om en felaktighet av det skälet ska företa någon särskild utredning. Inte heller är avsikten att denna myndighet ska ha särskild kännedom om de bestämmelser där stöden regleras och exempelvis kunna avgöra om olika stöd kan utgå samtidigt. Den ytterligare utredning som kan aktualiseras får göras av den myndighet som har ansvar för utbetalningen. Av det sagda framgår att kravet på att det ska finnas anledning att anta kan vara uppfyllt redan genom vaga och oprecisa misstankar om att något kan vara felaktigt.

I likhet med den ändring som föreslås när det gäller lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen bör även antaganden om framtida felaktigheter omfattas av den nya lag vi föreslår, se avsnitt 7.2.5. En underrättelse ska därmed även

lämnas om det finns anledning att anta att ett statligt företagsstöd kan komma att beslutas, att betalas ut eller att tillgodoräknas felaktigt eller med ett för högt belopp.

Statliga företagsstöd beviljas, till skillnad från stöd som omfattas av bidragsbrottslagen, ofta för ett visst ändamål, se avsnitt 3.2.1. En underrättelseskyldighet bör därför även föreligga om det finns anledning att anta att ett statligt företagsstöd, i strid med föreskrift eller villkor, har använts eller utnyttjats för ett annat ändamål än det som stödet har beviljats för.

En underrättelse ska lämnas till den som beslutat om ett statligt företagsstöd eller kan komma att besluta om det. Har ett statligt företagsstöd beslutats efter överklagande ska underrättelse i stället lämnas till ansvarig myndighet eller organisation. Vårt förslag motsvarar i den delen den reglering som finns i lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

7.3.6 Undantag från underrättelseskyldigheten

Utredningens förslag: Underrättelseskyldigheten ska inte gälla om det finns särskilda skäl.

Skälen för förslaget: I lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen finns ett undantag från underrättelseskyldigheten för det fall att det finns särskilda skäl. En underrättelse kan vara onödig om en myndighet som har beslutat om ett stöd redan känner till felet. Det kan därutöver finnas ytterligare fall där underrättelse bör kunna underlåtas. Ett sådant fall är enstaka fel avseende ett försumbart belopp. Det förhållandet att skyldigheten kan vara resurskrävande bör dock inte utgöra särskilda skäl. Motsvarande undantag bör även finnas när det gäller underrättelseskyldigheten avseende de statliga företagsstöden.

7.3.7 Uppgifter som ska lämnas ut

Utredningens förslag: Underrättelsen ska innehålla de omständigheter som ligger till grund för antagandet om felaktigheten.

Skälen för förslaget: För att underlätta arbetet hos den myndighet eller organisation som har att fatta beslut om ett statligt företagsstöd bör de uppgifter som lämnas över avse, förutom grundläggande identifieringsuppgifter, de omständigheter som ligger till grund för antagandet om felaktigheten. Dessa omständigheter kommer att variera från fall till fall. Det är därmed inte möjligt, och inte heller behövligt, att i författning närmare reglera vilka uppgifter som ska lämnas. Det bör inte heller finnas något formkrav för en underrättelse. En underrättelse kan därmed lämnas såväl muntligen som skriftligen. Samråd bör äga rum mellan myndigheter och organisationer för att utarbeta lämpliga rutiner.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar bestämmelsen i lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdsystemen.

7.4 Fördelarna överstiger kostnaderna

Utredningens bedömning: Fördelarna med en utökad underrättelseskyldighet bedöms överstiga kostnaderna.

Skälen för bedömningen: Varje år utbetalas stora belopp i statliga stöd till företag och andra juridiska personer (se närmare om detta i avsnitt 6.2.2). Det innebär att redan en liten andel felaktiga utbetalningar får en stor betydelse för statens budget. Samtidigt kan vi konstatera att riskerna för att stöden missbrukas är stora.

De skattefinansierade stödsystemen förutsätter att det finns en betalningsvilja eller acceptans hos befolkningen för samhällets åtaganden. Felaktiga utbetalningar och brottslighet riktad mot stödsystemen innebär att förtroendet för systemen undergrävs och riskerar att urholka betalningsviljan. Missbruk av statliga stöd kan dessutom drabba seriösa företag, t.ex. i form av snedvriden konkurrens. Att

motverka missbruk av stödsystemen är därför centralt för ett långsiktigt hållbart samhälle.

Våra förslag innebär bl.a. att ett stort antal nya aktörer blir underrättelseskyldiga. Det kommer därmed inledningsvis att krävas vissa utbildningsinsatser. Eftersom den underrättelseskyldige aktören endast ska lämna vidare uppgifter som uppmärksammas under den egna handläggningen borde detta inte på sikt medföra något betydande merarbete för aktören. Det kan givetvis förväntas att ett tillkommande arbete uppstår för den som mottar underrättelsen. Detta merarbete kommer dock att leda till att kontrollarbetet kan effektiviseras och de felaktiga utbetalningarna minska.

Våra förslag innebär också att en underrättelse ska skickas i fler fall än tidigare eftersom underrättelseskyldigheten även ska gälla vid antaganden om framtida felaktigheter. Arbetsbördan kan således i viss mån öka.

Vår bedömning är att fördelarna med våra förslag till utvidgningar av underrättelseskyldigheten överstiger kostnaderna.

7.5 Fördelarna överväger intrånget i enskildas personliga integritet

Utredningens bedömning: Fördelarna med en utökad underrättelseskyldighet överväger intrånget i enskildas personliga integritet.

Skälen för bedömningen: Vid övervägande av om en utökad underrättelseskyldighet bör införas måste de skäl som talar för att införa sådana bestämmelser vägas mot de integritetsskäl som talar däremot. Respekten för individens självbestämmande och integritet är grundläggande i en demokrati. Det finns ett skydd för den personliga integriteten både i den svenska grundlagen och i olika internationella rättsakter. Var och en har rätt till skydd för sitt privatliv enligt artikel 8 i Europakonventionen och artikel 7 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. I artikel 8 i stadgan anges även att var och en har rätt till skydd av de personuppgifter som rör honom eller henne. Enligt 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller

kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Någon allmängiltig definition av vad som avses med begreppet personlig integritet finns inte i svensk lagstiftning. Genom bestämmelser om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen skyddas vissa uppgifter som rör enskildas personliga och ekonomiska förhållanden.

De aktörer som med våra förslag kommer att bli underrättelseskyldiga, förutom de statliga bolagen, omfattas i dessa delar av bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen om allmänna handlingar och är eller jämföras med myndigheter vid tillämpningen av offentlighets- och sekretesslagen (2 kap. 1 och 4 §§ offentlighets- och sekretesslagen och dess bilaga). De uppgifter som lämnas i en underrättelse omfattas inte sällan av sekretess. Det rör sig ofta om uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden. Uppgifter som omfattas av sekretess får inte delas om det inte finns stöd i lag. Syftet med sekretess mellan olika aktörer är i första hand att värna om den enskildes integritet. Samtidigt har olika aktörer ett behov av att utbyta information med varandra. Sedan länge har det också ansetts vara en självklar princip att alla myndigheter är skyldiga att samarbeta och bistå varandra i den utsträckning som det kan ske. Principen kommer bl.a. till uttryck i 8 § förvaltningslagen (2017:900). Den föreslagna underrättelseskyldigheten är sekretessbrytande och innebär att underrättelser kan lämnas utan hinder av sekretess.

Att överlämna uppgifter om en enskild individ från en aktör till en annan innebär att en större mängd information om den enskilde samlas hos den mottagande aktören. Informationen kan också komma att läggas till grund för, helt lagenliga, åtgärder som har negativa konsekvenser för den enskilde. Vidare kan information om ett känsligt förhållande bli tillgängligt för ett större antal tjänstemän. Skyddet för den personliga integriteten måste vägas mot de viktiga allmänintressen som motiverar ett uppgiftslämnande. Även när det gäller juridiska personer och enskilda näringsidkare kommer underrättelser sannolikt att innehålla uppgifter som rör enskildas ekonomiska och personliga förhållanden. En underrättelse ska dock inte innehålla omfattande uppgifter utan är tänkt som en impuls till den mottagande aktören att starta en utredning.

Förutsättningen för att en underrättelse ska skickas är att det finns anledning att anta att det finns en felaktighet. Denna felaktighet kan vara orsakad av misstag från den enskildes eller en beslutande aktörs sida, men bakgrunden till en felaktighet kan också vara att den

enskilde har gjort sig skyldig till ett brott. Det kan uppfattas som mycket stötande såväl av den handläggare som upptäcker en felaktig utbetalning hos en annan aktör som av medborgare i allmänhet att en underrättelse om detta inte får lämnas till den som kan åtgärda felaktigheten. Det är angeläget för medborgarnas tilltro till systemen att sådana situationer förhindras.

Integritetsfrågan har särskild relevans när det gäller att aktörer ska lämna uppgifter om möjliga felaktigheter som inte misstänks vara föranledda av brottsligt beteende och att underrättelse föreslås lämnas redan innan en felaktig utbetalning ägt rum. Att felaktiga utbetalningar förhindras kan dock också vara till gagn för mottagaren av en utbetalning. Genom en underrättelseskyldighet kan det undvikas att stora skulder, och återkrav, ackumuleras.

Mot bakgrund av ovanstående anser vi att det integritetsintrång som den nu föreslagna utökade underrättelseskyldigheten kan medföra för enskilda vägs upp av intresset av att motverka felaktiga utbetalningar.

7.6 Behandling av personuppgifter med anledning av underrättelser om felaktiga utbetalningar

7.6.1 Rättsliga utgångspunkter för behandlingen av personuppgifter

För behandling av personuppgifter gäller reglerna i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana personuppgifter och om upphävande av direktiv 94/46/EG (allmän dataskyddsförordning), i det följande kallad EU:s dataskyddsförordning. EU:s dataskyddsförordning reglerar automatiserad behandling av personuppgifter, dvs. uppgifter som direkt eller indirekt kan knytas till en fysisk person som är i livet. Regleringen omfattar alltså inte behandling av uppgifter om juridiska personer.

Av artikel 5 framgår de grundläggande principerna för behandling av personuppgifter, bl.a. att uppgifterna ska behandlas på ett lagligt, korrekt och öppet sätt i förhållande till den registrerade, att de ska vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas, att de ska vara korrekta och om nöd-

vändigt uppdaterade samt att de ska behandlas på ett sätt som säkerställer lämplig säkerhet för uppgifterna. Personuppgifter ska samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och inte senare behandlas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål (den s.k. finalitetsprincipen).

Av artikel 6 framgår vilka rättsliga grunder som måste föreligga för att behandling av personuppgifter ska vara laglig. Ett sådant exempel är om behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige (artikel 6.1 c) eller om den är nödvändig för att utföra uppgifter av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning (artikel 6.1 e). Av artikel 6.3 b följer vidare att medlemsstaternas nationella rätt ska uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas. I fråga om behandling av känsliga personuppgifter, t.ex. om en enskilds hälsa, gäller enligt artikel 9 att sådan behandling endast är tillåten under vissa förutsättningar. Ett sådant exempel är om behandlingen är nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, på grundval av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, vilken ska stå i proportion till det eftersträvalda syftet, vara förenligt med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen. Lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, nedan kallad dataskyddslagen, kompletterar EU:s dataskyddsförordning.

Myndigheternas behandling av personuppgifter regleras därutöver i en mängd olika registerförfattningar som närmare anger under vilka förutsättningar personuppgiftsbehandlingen får ske i berörda verksamheter. En registerförfattning kan avse exempelvis en specifik myndighet eller ett specifikt område. Av de särskilda författningarna framgår bl.a. för vilka ändamål som myndigheterna får behandla personuppgifter, och vilka begränsningar som finns för behandling av känsliga personuppgifter.

7.6.2 Det finns inget behov av ytterligare reglering på dataskyddsområdet

Utredningens bedömning: Regleringen på dataskyddsområdet bedöms vara tillräcklig för den nya och utökade personuppgiftsbehandling som kan komma att ske hos de aktörer som omfattas av våra föreslagna bestämmelser. Det kan dock inte uteslutas att det kan finnas behov av ändringar i registerförfattningar.

Skälen för bedömningen

Ny och utökad personuppgiftsbehandling

Våra förslag om utökad underrättelseskyldighet i lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen innebär att även regionerna blir underrättelseskyldiga och att underrättelser ska skickas i fler situationer än tidigare. De underrättelseskyldiga aktörerna kommer att behandla personuppgifter när de lämnar information i enlighet med underrättelseskyldigheten. De mottagande aktörerna kommer i sin tur att behandla de personuppgifter som har tagits emot. För regionerna kommer det röra sig om en ny personuppgiftsbehandling eftersom de inte tidigare har varit underrättelseskyldiga enligt lagen. Våra förslag kan förväntas leda till att fler underrättelser skickas och därmed att fler personuppgifter behandlas. Det kommer att röra sig om personuppgifter av olika slag. Eftersom de ekonomiska förmåner och stöd som omfattas av lagen riktar sig till eller avser enskilda, kommer t.ex. namn på enskilda att behandlas. Det kan också förekomma känsliga personuppgifter, t.ex. gällande den enskildes hälsotillstånd.

Även när det gäller den föreslagna underrättelseskyldigheten avseende de statliga företagsstöden kommer hanteringen att innebära behandling av personuppgifter både för de underrättelseskyldiga aktörerna och för de mottagande aktörerna. Exempelvis kan uppgifter som rör juridiska personer innehålla namn på styrelseledamöter och företrädare. Eftersom statliga företagsstöd även innefattar stöd till ideella föreningar som t.ex. riktar sig till olika minoritetsgrupper kan det inte heller uteslutas att det även kan förekomma olika typer av känsliga personuppgifter. Det kan t.ex. gälla uppgifter om etniskt ursprung, politiska åsikter eller hälsa. Underrättelseskyldigheten av-

seende de statliga företagsstöden innebär en ny personuppgiftsbehandling. De personuppgifter som kommer att behandlas kan antas till övervägande del vara personuppgifter som redan finns hos aktörerna som skickar och tar emot underrättelser. Våra förslag kommer dock att medföra en utökad behandling av dessa personuppgifter. Detta eftersom personuppgiftsbehandling är ett vidsträckt begrepp och omfattar t.ex. utlämnande, registrering, organisering, strukturering, lagring och bearbetning av personuppgifter.

Behandlingen är laglig

Personuppgiftsbehandlingen med anledning av våra förslag om underrättelseskyldighet kommer att ske inom det område som regleras av EU:s dataskyddsförordning. För att behandlingen av personuppgifterna ska vara laglig krävs att åtminstone ett av villkoren i artikel 6.1 i EU:s dataskyddsförordning är uppfyllt. Våra förslag innebär att underrättelseskyldigheten kommer att vara reglerad i lag. Behandling av personuppgifter är därför nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse samt för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i de berörda aktörernas myndighetsutövning. Behandlingen kan således ske med stöd av artikel 6.1 c och e i EU:s dataskyddsförordning. Enligt artikel 6.3 i förordningen ska vidare den grund för behandlingen som avses i artikel 6.1 c och e vara fastställd i unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt. Genom de föreslagna lagändringarna och den nya lagen fastställs den rättsliga grunden i nationell rätt. Det innebär även att de krav som ställs för att behandlingen ska vara tillåten enligt 2 kap. 1 och 2 §§ dataskyddslagen är uppfyllda.

Av artikel 6.3 b i EU:s dataskyddsförordning följer att medlemsstaternas nationella rätt ska uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas. Vi anser att den utökade och nya personuppgiftsbehandling som förslagen om ändringar i lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och den nya lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar av statliga företagsstöd innebär är nödvändig med hänsyn till behovet av att skydda de nämnda systemen mot missbruk och överutnyttjande. Det är angeläget för medborgarnas tilltro till dem att felaktiga utbetalningar förhindras. Den

utökade och nya underrättelseskyldigheten kan bidra till att fler felaktiga utbetalningar, såväl avsiktliga som oavsiktliga, hindras. Vår bedömning är vidare att allmänheten förväntar sig att aktörer ska agera om de upptäcker att en annan aktör felaktigt betalar ut statliga medel. Ett viktigt allmänintresse motiverar således den utökade och nya personuppgiftsbehandlingen.

Den utökade och nya personuppgiftsbehandlingen som föranleds av våra förslag innebär också att känsliga personuppgifter kan komma att behandlas. Enligt artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning är det förbjudet att behandla personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening. Detsamma gäller behandling av genetiska uppgifter, biometriska uppgifter för att entydigt identifiera en fysisk person, uppgifter om hälsa eller uppgifter om en fysisk persons sexualliv eller sexuella läggning. Sådan personuppgiftsbehandling kan dock vara tillåten under vissa förutsättningar. Enligt artikel 9.2 g gäller t.ex. inte förbudet om behandlingen är nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, på grundval av medlemsstaternas nationella rätt, vilken ska stå i proportion till det eftersträlvade syftet, vara förenligt med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen. Som redovisats ovan anser vi att våra förslag är nödvändiga med hänsyn till ett viktigt allmänintresse och att de står i proportion till det eftersträlvade syftet.

Artikel 9.2 g har kompletterats med en bestämmelse i 3 kap. 3 § dataskyddslagen. Av bestämmelsen framgår bl.a. att känsliga personuppgifter får behandlas av en myndighet med stöd av artikel 9.2 g i dataskyddsförordningen om uppgifterna har lämnats till myndigheten och behandlingen krävs enligt lag, om behandlingen är nödvändig för handläggningen av ett ärende, eller i annat fall, om behandlingen är nödvändig med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse och inte innebär ett otillbörligt intrång i den registrerades personliga integritet. De organisationer som omfattas av bestämmelserna om allmänna handlingar och sekretess i tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen får behandla känsliga personuppgifter med stöd av artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning om uppgifterna har lämnats till organisationen och behandlingen krävs enligt lag.

Utifrån detta anser vi att den personuppgiftsbehandling som förslagen ger upphov till är förenlig med EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen. Vissa myndigheter omfattas även av en eller flera registerförfattningar. I dessa registerförfattningar anges närmare under vilka förutsättningar personuppgiftsbehandling får ske. Våra förslag är förenliga med de registerförfattningar vi har gått igenom. Vår bedömning är att den befintliga regleringen på dataskyddsområdet utgör tillräcklig reglering för den nya och utökade personuppgiftsbehandling som kan komma att ske hos de berörda aktörerna. Det finns därmed inget generellt hinder i dataskyddsregleringen som gör att våra förslag inte kan tillämpas. På grund av det stora antalet aktörer som omfattas av våra förslag och då det inte rör sig om en konstant grupp har det dock inte inom ramen för vårt arbete varit möjligt att kartlägga samtliga tillämpliga registerförfattningar. Det kan därför inte uteslutas att det kan finnas behov av ändring i någon av de registerförfattningar som inte har varit föremål för vår granskning.

7.6.3 Elektroniskt utlämnade bör vara möjligt

Utredningens bedömning: Det är viktigt att samtliga myndigheter och organisationer som omfattas av underrättelseskyldighet har förutsättningar att lämna underrättelser på ett sätt som för dem är enkelt att genomföra. Uppgiftslämnandet bör i så stor utsträckning som möjligt ske genom medium för automatiserad behandling.

Skälen för bedömningen: Vi har i avsnitt 7.6.2. konstaterat att det inte finns något generellt hinder i dataskyddsregleringen mot att våra föreslagna bestämmelser kan tillämpas. För att lagstiftningen ska få avsedd effekt är det dock viktigt att samtliga aktörer som omfattas av underrättelseskyldighet har förutsättningar att lämna underrättelser på ett sätt som för dem är enkelt att genomföra. EU:s dataskyddsförordning innehåller inte några bestämmelser som uttryckligen reglerar formerna för ett utlämnande. Om ett utlämnande är tillåtet är det därför normalt den utlämnande myndigheten som avgör på vilket sätt det ska göras. Den personuppgiftsansvarige ska dock säkerställa en lämplig säkerhetsnivå i förhållande till de risker som ett elektroniskt utlämnande kan medföra (jfr art. 5.1 f och art. 32

EU:s dataskyddsförordning). I vissa myndigheters registerförfattningar finns begränsningar som hindrar att underrättelser hanteras elektroniskt.

Det finns två former av elektronisk överföring av uppgifter mellan myndigheter; direktåtkomst och elektroniskt utlämnande på annat sätt än genom direktåtkomst. Elektroniskt utlämnande av uppgifter på annat sätt än genom direktåtkomst kallas även för utlämnande på medium för automatiserad behandling. Med utlämnande av uppgifter på medium för automatiserad behandling avses att utlämnandet sker i elektronisk form på ett sådant sätt att mottagaren kan bearbeta informationen. Det kan exempelvis ske genom att uppgifterna överlämnas via usb-minne, e-post eller filöverföring från ett it-system till ett annat. Många gånger leder ett utlämnande av uppgifter på medium för automatiserad behandling till en effektivitetsvinst för såväl uppgiftslämnare som mottagare. Det kan dock samtidigt innebära större möjligheter att bearbeta uppgifterna, även när det gäller stora samlingar av uppgifter. På så sätt kan utlämnande av personuppgifter på medium för automatiserad behandling innebära risker för otillbörligt intrång i den enskildes personliga integritet.

Det har vid åtskilliga tillfällen konstaterats att det normalt sett inte kan anses vara olämpligt att lämna personuppgifter elektroniskt till en annan myndighet (se t.ex. prop. 2017/18:269 s. 136). Under senare tid har flertalet utredningar sett över olika myndigheters registerförfattningar i bl.a. detta avseende. Regeringen har nu gett en särskild utredare i uppdrag att bl.a. se över myndigheternas registerförfattningar när det avser begränsningar i att lämna ut uppgifter elektroniskt på annat sätt än genom direktåtkomst. Uppdraget ska slutredovisas senast den 28 februari 2025 (dir 2023:146).

8 Konsekvenser av förslagen

8.1 Inledning

I detta kapitel redovisar vi konsekvenserna av våra förslag. Utöver de delar som enligt 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474) och 6–8 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning ska ingå i en konsekvensanalys, ska vi enligt våra direktiv lämna vissa särskilda redogörelser.

Enligt direktiven ska vi särskilt analysera förslagens betydelse för möjligheterna att effektivt motverka och lagföra brott riktade mot statliga stöd till företag och andra juridiska personer. Vi ska vidare särskilt redogöra för de administrativa och ekonomiska konsekvenserna för företag och andra juridiska personer.

8.2 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Utredningens bedömning: Alla förslag som vi lämnar syftar till att stärka skyddet för de statliga stödsystemen genom effektiva och ändamålsenliga bestämmelser för att motverka brott och lagföra dem som begår brott riktade mot dessa system. Våra förslag kommer därför att få konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet. Förslagen kommer bl.a. att innebära ett ökat antal brottsanmälningar och lagföringar.

Skälen för bedömningen

Underrättelseskyldighet

Förslagen om att det ska införas en ny underrättelseskyldighet avseende de statliga företagsstöden och att underrättelseskyldigheten avseende välfärdsförmånerna ska utvidgas kommer att möjliggöra en utökad informationsdelning mellan de berörda aktörerna. Genom ett utökat samarbete kring felaktiga utbetalningar kommer fler felaktigheter att upptäckas. Underrättelserna kan avse olika typer av felaktiga utbetalningar, varav en del kan antas utgöra resultatet av brott. Underrättelseskyldigheten kan därför leda till ett ökat antal brottsanmälningar och lagföringar.

Våra förslag om att underrättelser även ska lämnas om det finns anledning att anta att ett stöd kan komma att felaktigt beslutas, betalas ut eller tillgodoräknas felaktigt eller med ett för högt belopp innebär en ökad möjlighet att kunna dela information innan beslut och utbetalning ägt rum. Förslaget ökar därmed möjligheten att förhindra felaktiga utbetalningar och bedöms därför kunna vara brottsförebyggande.

Sammantaget bedöms förslagen på sikt ha en minskande effekt på brottsligheten, bl.a. som en följd av att fler döms för brott.

Lagen om subventionsbrott

Förslaget om en ny specialstraffrättslig lag innebär att det straffbara området utvidgas. Eftersom fler ageranden blir straffbara kan det förväntas leda till ett ökat antal brottsanmälningar. Även den anmälningsskyldighet som föreslås kan förväntas leda till att fler brott anmäls, eftersom förslaget innebär att myndigheter åläggs en skyldighet att anmäla om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts. Våra förslag innebär att det blir svårare att undgå lagföring och att fler kommer att dömas för brott.

En ökad lagföring kan verka avskräckande på benägenheten att begå brott. Även om våra förslag bidrar till en ökad upptäcktsrisk och därigenom en ökad lagföring bör det påpekas att även andra insatser i det brottsförebyggande arbetet krävs för att se större effekter på brottsligheten. Det kan t.ex. handla om utformningen av författningar och handlägningsarbetet hos bidragsgivarna innan stöd-

besluten fattas. Sådana insatser, som resulterar i att brotten inte begås, har också potential att vara mer samhällsekonomiskt effektiva. Vår analys i kapitel 5 av olika riskfaktorer kan ge ytterligare ledning i fråga om vilka åtgärder som bör vidtas.

En konsekvens av våra förslag som inte går att utesluta är att brottsligheten flyttar från stöd som får ett förstärkt straffrättsligt skydd, till stöd där skyddet fortsatt kommer att vara svagare och där det är lättare att undgå lagföring. Exempel på stöd som kan bli mer brottsutsatta är stöd till juridiska personer som betalas ut av en kommun eller region, vilka inte träffas av vår föreslagna lagstiftning (se Vålfärdsbrott mot kommuner och regioner, Brå 2022:1). Genom den generella utformningen har vi dock försökt minska antalet stöd som inte omfattas av våra lagförslag, och därmed minska risken för att denna konsekvens uppstår.

Utvecklingen av antalet anmälningar och lagföringsbeslut

Det är svårt att bedöma vad våra förslag innebär i form av antal anmälningar och lagföringsbeslut eftersom det finns begränsad information om hur brottsutsatta stöden är i dag, hur risken för brott ser ut i respektive stöd och vilka beteendeförändringar som skulle ske med anledning av våra lagförslag.

Våra förslag har likheter med bidragsbrottslagen och lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdsystemen. Lagarna har införts med liknande syfte och har samma typ av brottskonstruktion. Viss ledning kan därför fås genom att studera utvecklingen efter dessa lagars införande. En sådan jämförelse är dock behäftad med mycket stor osäkerhet, bl.a. eftersom effekten av de lagarna kan sammanfalla med andra åtgärder som vidtogs när bidragsbrottslagen och underrättelseskyldigheten infördes. Som exempel på sådana åtgärder kan nämnas ambitionsökningar från regeringen och myndigheter att komma åt brott mot välfärdssystemet, förbättrat kontrollarbete, förändrade regelverk eller förändrade attityder mot brott mot välfärdssystemen. Kausaliteten mellan lagförslagen och konsekvenserna på brottsligheten är därför svår att särskilja från andra åtgärder som vidtagits.

I vår uppskattning av utvecklingen avseende anmälningar m.m. beaktar vi motsvarande utveckling de närmaste åren efter bidrags-

brottslagens ikraftträdande 2007. Vilken tidshorisont som är lämplig att använda är en svår avvägning, och får också bäring på t.ex. de statsfinansiella konsekvenserna. Att endast betrakta de första åren riskerar att underskatta effekten av förslagen eftersom myndigheterna kanske ännu inte hunnit tillämpa lagen fullt ut. Att betrakta effekterna efter en så lång tid som tio år riskerar, å andra sidan, att överskatta effekterna på kort sikt, eftersom antalet brottsanmälningar sannolikt kommer att öka successivt över åren, och skapa felaktiga förväntningar efter lagens ikraftträdande. Vi bedömer därför att en rimlig avvägning är att betrakta utvecklingen fem år efter bidragsbrottslagens ikraftträdande.

Enligt förarbetena till bidragsbrottslagen uppgick antalet polis-anmälningar från Försäkringskassan, Centrala studiestödsnämnden och arbetslöshetskassorna totalt till cirka 2 300 per år åren närmast före införandet av bidragsbrottslagen (prop. 2006/07:80 s. 28). Dessa år hade dock kraftiga öknings skett i antalet anmälningar från Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna, vilket kan indikera att särskilda satsningar gjorts på att komma till rätta med brott. I början av 2000-talet uppgick antalet anmälningar till cirka 500 per år för de tre aktörerna tillsammans. Enligt statistik från Brottsförebyggande rådet (tabell 100) utvecklades antalet anmälda bidragsbrott de fem åren mellan 2007, när bidragsbrottslagen infördes, och utgången av 2011 till cirka 8 500 per år. Detta innebär en ökning på 1 700 procent, baserat på antagandet om att det innan lagens införande gjordes cirka 500 anmälningar per år. Vad gäller handlagda brottsmisstankar, som antas spegla de brottsbekämpande myndigheternas arbetsbörda, hade antalet år 2011 ökat till cirka 11 000, varav cirka 30 procent ledde till att åtal väcktes. Samma år gick det i genomsnitt cirka 1,3 handlagda brottsmisstankar på varje anmälan. Av de lagföringsbeslut där bidragsbrott var huvudbrottet lagfördes 472 personer, varav 10 dömdes till fängelse och 12 till skyddstillsyn. Den vanligaste påföljden var villkorlig dom (Brottsförebyggande rådet, tabell 420).

Det som sagts nu har tagit sikte på utvecklingen av antalet anmälda brott efter det att bidragsbrottslagen infördes. När det gäller frågan om hur antalet anmälda brott kan komma att utveckla sig som en följd av våra förslag finns det faktorer som talar för en lägre öknings-takt jämfört med när bidragsbrottslagen infördes. Utvecklingen är avhängig myndigheternas möjlighet, kunskap, och arbete med att hitta och anmäla brott, vilket bl.a. Riksrevisionen och Nationellt

underrättelsecentrum påtalat. De har framhållit att det finns brister i dessa avseenden (se t.ex. rapporterna RiR 2019:1, RiR 2021:2, RiR 2022:4, RiR 2023:7, Riksrevisionens revisionsrapport om brister i MUCF:s handläggning av organisationsbidrag, diarienummer 3.1.2-2020-0517, Myndighetsgemensam lägesbild om organiserad brottslighet 2023). Dessa faktorer talar för ett lägre antal anmälningar än vad som sågs när bidragsbrottslagen infördes. Vi antar därför att utvecklingen i antalet anmälningar är hälften så stor (+850 procent) som den som skett sedan bidragsbrottslagen infördes.

Utifrån de uppskattningar som gjorts ovan kan vi göra en översiktlig bedömning av utvecklingen avseende antalet anmälningar, handlagda brott och hur stor andel av dessa som leder till att åtal väcks och utdömda påföljder i form av fängelse eller skyddstillsyn. Även om påföljden i de flesta fall kan antas bli villkorlig dom är det de nyss nämnda påföljderna som kan antas generera kostnader.

Vår bedömning är att det i dag görs 10–20 anmälningar per år i de stöd som omfattas av våra förslag. Antalet brottsanmälningar beräknas öka successivt till cirka 85–170 per år (10 resp. 20 gånger 8,5 [850%]), fördelat på flera olika myndigheter, fem år efter att våra förslag implementerats. Antalet handlagda brott väntas vara något högre, och uppgå till cirka 110–220 per år (85 resp. 170 gånger 1,3). Antalet väckta åtal skulle med motsvarande antaganden uppgå till cirka 30–70 per år (cirka 110 resp. 220 gånger 0,3 [30%]) och antalet domar om fängelse och skyddstillsyn uppgå till ett fåtal. Den vanligaste påföljden skulle vara villkorlig dom. Brottbeloppen är sannolikt högre när det gäller brott enligt vår föreslagna lag än brott enligt bidragsbrottslagen. Eftersom brottbeloppen påverkar såväl straffvärde som gradindelning kan det tala för ett högre antal fängelsepåföljder.

Det går inte att utesluta att det kommer ske betydligt fler, eller färre, anmälningar och lagföringar. Anmälningarna och lagföringarna avseende subventionsmissbruk och det antal brottsanmälningar myndigheter rapporterat inom ramen för vår förfrågan som gjordes i samband med kartläggningen indikerar dock en utveckling i linje med den vi beskrivit ovan. Samtidigt kan erfarenheterna från omställningsstödsbrottet, där 221 brottsanmälningar gjordes och 20 personer lagfördes 2021 tyda på att våra lagförslag kommer att få betydligt större genomslag. Utfallet är vidare i hög grad beroende av det brottspreventiva arbetet hos myndigheterna, förekomsten av brott i stöden, i vilken utsträckning brott anmäls samt styrningen från regeringen.

8.3 Konsekvenser för företag och organisationer

Utredningens bedömning: Våra förslag syftar till att stärka skyddet för de statliga företagsstöden. Om de statliga företagsstöden missbrukas i lägre utsträckning får det positiva konsekvenser för seriösa företag och andra juridiska personer genom att konkurrenssituationen kan antas bli mer rättvis och stödets syften kan uppfyllas i högre grad. Enskilda aktörer kan i högre utsträckning få stöd och i vissa fall högre ersättning.

De organisationer som betalar ut statliga företagsstöd kommer att omfattas av underrättelseskyldighet och kommer även vara mottagare av underrättelser och påverkas därigenom av våra förslag.

Förslagen leder inte till ekonomiska konsekvenser för seriösa företag och andra juridiska personer.

Skälen för bedömningen: Våra förslag påverkar i första hand de företag och organisationer inom vilka det förekommer brottslig verksamhet. Förslagen påverkar indirekt även seriösa aktörer, eftersom de statliga stöden berör en stor mängd företag och organisationer. Om de statliga stöden missbrukas i lägre utsträckning får det positiva konsekvenser för seriösa aktörer genom att konkurrenssituationen kan antas bli mer rättvis. Enskilda aktörer kan i högre utsträckning få stöd och i vissa fall få högre ersättning, om stöd som annars skulle gått till brottslig verksamhet i stället kan gå till seriösa aktörer. Om stöden i högre utsträckning går till seriösa aktörer ökar även möjligheten att stödets syfte uppfylls.

Eftersom förslagen är generellt utformade bedömer vi att konsekvenserna i fråga om arbetsförutsättningar och konkurrensförmåga inte kommer att skilja sig åt nämnvärt när det gäller små och stora företag och organisationer. Även om många stöd kan rikta sig mot mindre aktörer, som i högre utsträckning kan vara beroende av enskilda stöd, bedömer vi att konsekvenserna är likartade för små och stora företag bl.a. genom förbättrad och mer rättvis konkurrens.

Vad gäller tidsåtgång och administrativa kostnader är det främst stödgivande organisationer som påverkas av våra förslag. Förslagen i sig ökar inte kraven på exempelvis uppgiftsinlämning eller tillsyn och bör därför anses vara effektiva. De medför varken en ökning eller minskning av regelbördan för seriösa företag. Förslagen innebär därför inga ekonomiska konsekvenser för företag eller andra juri-

diska personer. Det är dock inte otänkbart att förslagen på längre sikt kan leda till ökade kostnader för företag och andra juridiska personer om de utbetalande aktörerna anser att ytterligare information behövs för att bedöma uppgifternas riktighet i en ansökan. Om detta inträffar beror det snarare på förändringar i de utbetalande aktörernas arbetsmetoder, vilket bör betraktas som positivt. Att de sökande måste lägga ner något mer resurser för att säkerställa korrekt information vid ansökan anses vara en acceptabel konsekvens av förslagen.

De organisationer som betalar ut statliga företagsstöd kommer att omfattas av underrättelseskyldighet och kommer även att vara mottagare av underrättelser. Vår bedömning är att uppgifterna om misstänkta felaktigheter kommer att bygga på information från det löpande arbetet med handläggning och kontroll som organisationen redan utför i sin befintliga verksamhet. Underrättelseskyldigheten bör därmed inte föranleda något nämnvärt merarbete som kräver ytterligare resurser. Utbildning och utarbetande av rutiner kommer förvisso att innebära en viss arbetsinsats, men lär vara av begränsad omfattning och bör kunna betraktas som en del av organisationens löpande handläggnings- och kontrollarbete. För den mottagande organisationen innebär underrättelsen nya uppgifter i en befintlig handläggnings- eller kontrollprocess. Detta kan visserligen innebära en ytterligare arbetsinsats, men bör betraktas som en insats som ska ske inom ramen för det ordinarie handläggnings- och kontrollarbetet avseende stödet. Även här bedöms vårt förslag inte innebära något behov av ytterligare resurser för de stödgivande organisationerna utan eventuella kostnader bör rymmas inom befintliga anslag.

8.4 Konsekvenser för statliga myndigheter

Utredningens bedömning: Ett stort antal statliga myndigheter kommer att omfattas av anmälnings- och underrättelseskyldighet och kommer även att vara mottagare av underrättelser.

Ekobrottsmyndigheten, domstolarna och Kriminalvården förväntas få en viss ökad arbetsbelastning.

Skälen för bedömningen

Konsekvenserna utgår från två faktorer

Våra förslag syftar till att öka samhällets förmåga att lagföra de som begår brott mot olika stöd som riktar sig till företag och andra juridiska personer. Från de statliga myndigheternas utgångspunkt utgår konsekvenserna i huvudsak från två faktorer: förmågan att upptäcka respektive lagföra brotten. Konsekvenserna i dessa avseenden diskuteras nedan rörande förslagen om en utökad underrättelseskyldighet och lagen om subventionsbrott.

Underrättelseskyldighet

Förmågan att upptäcka brott förbättras genom våra förslag som rör underrättelseskyldigheten vid felaktiga utbetalningar. Genom vår föreslagna lag om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar av statliga företagsstöd får ett stort antal myndigheter en ny uppgift som består i att lämna underrättelse till en annan myndighet eller organisation, om det finns anledning att anta att ett statligt företagsstöd felaktigt beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats med ett för högt belopp. Underrättelseskyldigheten gäller även framtida felaktigheter och om ett stöd har använts för annat ändamål än det som stödet har beviljats för. De statliga myndigheter som betalar ut statliga företagsstöd kommer även att vara mottagare av underrättelser. De ytterligare uppgifter som tillförs den uppgiftslämnande myndigheten bör, utöver arbetet att göra själva underrättelsen, i huvudsak bestå av initial utbildning och upprättande av rutiner. Vår bedömning är att de uppgifter som behövs för att lämna en underrättelse om felaktiga utbetalningar kommer att bygga på information från det löpande arbetet med handläggning och kontroll som myndigheten redan utför i sin befintliga verksamhet. Underrättelseskyldigheten bör därmed inte föranleda något nämnvärt merarbete som kräver ytterligare resurser. För den mottagande myndigheten innebär underrättelsen nya uppgifter i en befintlig handlägnings- eller kontrollprocess. Denna kan visserligen innebära en ytterligare arbetsinsats, men bör betraktas som en insats som ändå ska ske inom ramen för det ordinarie handlägnings- och kontrollarbetet avseende stödet. Även här bedöms

vårt förslag inte innebära något behov av ytterligare resurser för de stödgivande myndigheterna.

Även den utvidgade underrättelseskyldigheten som föreslås i lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdsystemen innebär konsekvenser för de statliga myndigheterna. Efter som en underrättelse även ska skickas vid framtida felaktigheter kan antalet underrättelser komma att öka. Även förslaget om att regionerna ska omfattas av underrättelseskyldighet enligt lagen kan innebära att antalet underrättelser som de statliga myndigheterna mottar kan öka något. Underrättelserna kan i förlängningen bidra till minskade kostnader. Våra förslag bedöms inte medföra något behov av ytterligare resurser för de statliga myndigheterna.

Lagen om subventionsbrott

Ett stort antal statliga myndigheter beslutar om stöd till företag eller andra juridiska personer (se tabell 4.4). Totalt handlar det om cirka 80 statliga myndigheter, men antalet berörda myndigheter kan ändras över tid. Stöden är spridda, men de myndigheter med störst utgifter i vår kartläggning är Försäkringskassan, Tillväxtverket, Statens skolverk och Statens jordbruksverk.

De berörda stödmyndigheterna tillförs genom anmälningsskyldigheten i vår föreslagna lag en ny uppgift. Om det kan misstänkas att ett brott som omfattas av lagen har begåtts ska en brottsanmälan upprättas.

Antalet brottsanmälningar bedöms visserligen öka men i måttlig omfattning. Dessutom kommer effekten att spridas ut på flera olika myndigheter. Därutöver bör rutiner redan i dag finnas hos myndigheterna för att säkerställa att stöden endast betalas ut i enlighet med gällande föreskrifter eller villkor. Merarbetet som det innebär att sammanställa dessa uppgifter i en brottsanmälan, om en misstanke skulle uppstå, bedöms vara små och inte föranleda några ytterligare resursbehov.

Ekobrottsmyndigheten bedöms vara den myndighet inom rättsväsendet som berörs mest av våra förslag. Ekobrottsmyndigheten kommer att få en ökad arbetsbelastning eftersom de föreslås hantera de brottsanmälningar som görs. Domstolarna kommer därefter att pröva åtal mot de misstänkta. För att inte andra uppgifter ska behöva

åsidosätts för att hantera den ökade ärendemängden behövs ytterligare resurser.

Även Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten berörs, eftersom Ekobrottsmyndigheten föreslås handlägga de nya brotten. Eftersom Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten handlägger motsvarande brott enligt dagens ordning, bedöms ärendemängderna hos dessa myndigheter minska. Påverkan bedöms dock vara begränsad eftersom det är förhållandevis få brott som utreds och lagförs i dag.

Kriminalvården påverkas genom att resurser behöver läggas på att hantera de häktningar och påföljder som följer av lagföringar. De påföljder inom myndighetens verksamhet som kan aktualiseras är fängelse och skyddstillsyn. Jämfört med myndighetens sammantagna verksamhet bedöms hanteringen till följd av våra föreslagna brott vara av begränsad storlek, även om arbetsbelastningen i viss mån kommer att öka.

8.5 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Utredningens bedömning: Förslaget om att regionerna ska omfattas av underrättelseskyldighet innebär en inskränkning av den kommunala självstyrelsen. Inskränkningen är dock godtagbar och proportionerlig i förhållande till de ändamål som föranlett inskränkningen.

Övriga förslag bedöms inte påverka den kommunala självstyrelsen.

Skälen för bedömningen: Den kommunala självstyrelsen är en grundlagsfäst del av vårt demokratiska system och innebär att det ska finnas en självständig och, inom vissa ramar, fri bestämmanderätt för kommuner och regioner. En inskränkning av den kommunala självstyrelsen bör inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett inskränkningen (14 kap. 3 § regeringsformen).

Den kommunala självstyrelsen påverkas av vårt förslag om att utvidga underrättelseskyldigheten vid felaktiga utbetalningar. Förslaget innebär en inskränkning av regionernas självstyrelse genom att de tillförs den nya uppgiften att under vissa förutsättningar skicka underrättelser. Detta gäller dels sådana förmåner och stöd som omfattas av lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, dels de statliga företagsstöden som omfattas

av lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar av statliga företagsstöd.

I likhet med den utökade underrättelseskyldigheten för de stödgivande myndigheterna kommer den utökade underrättelseskyldigheten för regionerna i huvudsak att aktualiseras efter impulser i den befintliga verksamhetsutövningen. Det finns behov av initial utbildning och upprättande av rutiner för när och hur en underrättelse ska ske. I det löpande arbetet bedöms den tillkommande uppgiften bli begränsad i termer av arbetsinsats. Vidare kan de uppgifter som de aktuella underrättelserna rör också vara av intresse för den stödgivning som regionerna har, varför den utökade underrättelseskyldigheten i förlängningen också kan gynna regionerna själva genom att bidra till minskade utgifter. Ändamålet med förslaget är att förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar. Sammantaget bedöms inskränkningen av den kommunala självstyrelsen vara proportionerlig i förhållande till de ändamål som föranlett inskränkningen. Våra övriga förslag bedöms inte påverka den kommunala självstyrelsen.

Vid statligt beslutade obligatoriska åtgärder som direkt tar sikte på kommunal verksamhet ska kommuner och regioner inte behöva höja skatten eller prioritera om annan verksamhet för att finansiera statliga beslut. Vår bedömning är att konsekvenserna för den kommunala verksamheten är begränsade, och att de underrättelser som lämnas i huvudsak kommer att göras inom ramen för befintlig verksamhet. Finansieringsprincipen aktualiseras därför inte.

8.6 Samhällsekonomiska konsekvenser

Utredningens bedömning: Våra förslag innebär ett mer effektivt straffrättsligt skydd för statliga företagsstöd, vilket kan bidra till att acceptansen och legitimiteten för de statliga stöden ökar. Samtidigt kan förslagen bidra till att medborgarnas betalningsvilja bibehålls.

Skälen för bedömningen: De statliga stöden till företag och andra juridiska personer täcker en mängd olika områden. Syftet är många gånger att förbättra en situation som inte bedöms önskvärd genom en ekonomisk ersättning eller att stötta samhällsnyttig verksamhet som har svårt att bära sina egna kostnader. Det är därför av stor vikt

att de stöd som myndigheter och andra organisationer beslutar om går till den verksamhet som har avsetts och att stöden inte missbrukas. Betalningsviljan, legitimiteten och acceptansen hos befolkningen är avhängig en väl fungerande och rättvis stödgivning, vilken kan undergrävas av brottslighet.

Som beskrivits i avsnitt 8.2 bedöms våra förslag innebära ett mer effektivt straffrättsligt skydd, vilket i sin tur kan bidra till att acceptansen och legitimiteten ökar, och därmed att medborgarnas betalningsvilja bibehålls.

8.7 Statsfinansiella konsekvenser

Utredningens bedömning: Våra förslag bedöms medföra ökade kostnader om cirka 60 miljoner kronor per år. Ekobrottsmyndigheten, domstolarna och Kriminalvården behöver tillföras ytterligare medel till följd av våra förslag. Finansieringen bör ske dels genom minskade förvaltningsanslag för de myndigheter som bedöms få minskad arbetsbörda, dels genom minskade utgifter på ett fåtal större stöd som träffas av våra förslag.

Våra förslag förväntas bidra till att antalet felaktiga utbetalningar minskar. Förslagen och de åtgärder förslagen kan leda till kan innebära stora besparingar för staten.

Skälen för bedömningen

Kostnadsökningar för Ekobrottsmyndigheten, domstolarna och Kriminalvården

I avsnitt 8.4 och 8.5 redogjordes för våra bedömningar av vilka konsekvenser våra förslag får för de statliga myndigheterna och den kommunala självstyrelsen. Våra förslag bedömdes inte föranleda resursförstärkningar hos de stödgivande myndigheterna, Kronofogdemyndigheten eller regionerna. Vad gäller Ekobrottsmyndigheten, domstolarna och Kriminalvården är vår bedömning att förslagen behöver åtföljas av ytterligare medel för att kunna bli effektiva. På motsvarande sätt bedömdes Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten få minskade ärendemängder, vilket innebär att storleken på deras verksamhet bör

minska. Nedan redovisas våra kostnadsberäkningar av dessa konsekvenser, liksom finansieringsförslag.

Våra förslag bedöms medföra ökade kostnader om cirka 60 miljoner kronor

I syfte att beräkna kostnader gjordes en uppskattning av antalet brottsanmälningar och lagföringar i avsnitt 8.2. Baserat på antagandena gjordes grova uppskattningar av konsekvenserna efter lagförslagets ikraftträdande.

För enkelhets skull utgår vi i kostnadsberäkningarna från de högsta värdena i respektive intervall: 220 handlagda brott och 70 väckta åtal per år. Merparten av de som döms kan antas bli dömda till villkorlig dom och eller böter. Antalet domar om fängelse respektive skyddstillsyn väntades bli ett fåtal. Nedan antas att en fängelsedom och två domar om skyddstillsyn meddelas per år. I våra överväganden har vi bortsett från kostnaderna för andra påföljder än fängelse och skyddstillsyn eftersom dessa inte föranleder några större utgifter.

Ekobrottsmyndighetens kostnader bedöms öka till följd av att myndigheten föreslås handlägga anmälningar om de nya brotten. Vidare bedöms kostnaderna öka till följd av de åtal som väcks. Kostnadsökningen beror i hög utsträckning på hur komplicerade ärendena kommer vara. Myndigheten redovisar själv i årsredovisningen tre olika grupper av ärenden. Den första, mängdärenden, kan handläggas enligt standardiserade rutiner där den effektiva utredningstiden understiger åtta timmar. Den andra, projektärenden, är sådana ärenden som kräver fler utredningsåtgärder såsom förhör med fyra eller fem personer, husrannsakan eller frihetsberövanden och där den effektiva utredningstiden understiger 80 timmar. Den sista gruppen, särskilt krävande ärenden, avser ärenden med komplicerad brottslighet som normalt bör utredas av en utredningsgrupp och kan t.ex. handla om internationella kopplingar och innefatta användning av hemliga tvångsmedel. Genomsnittskostnaden uppskattas till 8 000, 100 000 respektive 1 200 000 kronor per ärende (jfr SOU 2022:37 s. 794). Hur stor andel av de uppskattningsvis 220 ärendena som faller in i respektive kategori är svårt att avgöra. Vi gör bedömningen att cirka 50 procent kommer utgöra mängdärenden, 35 procent projektärenden och 15 procent särskilt krävande ärenden (jfr fördelningen i SOU 2022:37 s. 794). Totalt motsvarar detta en kostnad på

cirka 48,2 miljoner kronor. Därutöver kan resurser krävas för under rättelseverksamhet och brottsförebyggande verksamhet, vilket uppskattas till cirka 8 miljoner kronor (jfr beräkning i SOU 2022:37 s. 794). Den totala kostnadsökningen för Ekobrottsmyndigheten beräknas därför till cirka 56,2 miljoner kronor (se tabell 8.1).

Ökningen av antalet mål innebär ökade kostnader för domstolarna. Omkring 70 åtal väntas väckas per år, vilka hanteras i tingsrätterna. Därutöver kommer ett antal domar att överklagas till hovrätterna. Enligt Sveriges domstolars årsredovisning för 2022 överklagades i genomsnitt 11 procent av brottmålsdomarna från tingsrätternas till en hovrätt 2022, vilket skulle motsvara 8 mål per år. Vi bortser i sammanhanget från eventuella ytterligare överklaganden till Högsta domstolen. Enligt årsredovisningen var genomsnittskostnaden för ett brottmål under 2022 i tingsrätt cirka 14 000 kronor och i hovrätt cirka 55 000 kronor. Sammantaget beräknas kostnadsökningen för Sveriges domstolar uppgå till 1,4 miljoner kronor per år.

Kriminalvårdens kostnader kommer i huvudsak att bero på antalet domar om fängelse respektive skyddstillsyn. Enligt statistik från Brottsförebyggande rådet (tabell 430) uppgick den genomsnittliga fängelsetiden till följd av en fängelsedom vid konstaterat bidragsbrott till cirka 30 månader 2020 och 2021. Vi gör därför ett antagande om att den genomsnittliga fängelsetiden uppgår till 30 månader. Den genomsnittliga vårddygnskostnaden på alla anstalter uppgick 2022 till cirka 3 500 kronor per dygn, enligt Kriminalvårdens årsredovisning för 2022. Den genomsnittliga kostnaden per person med skyddstillsyn uppgick enligt årsredovisningen till cirka 115 000 kronor (totala kostnader om 1,5 miljarder kronor dividerat med 13 073 klienter). Med antagandet om i genomsnitt en fängelsedom och två domar om skyddstillsyn per år skulle kostnadsökningen för Kriminalvården uppgå till cirka 3,4 miljoner kronor per år.

Sammantaget beräknas kostnaderna öka med 61,0 miljoner kronor. Kostnaderna kommer dock sannolikt inte vara på denna nivå direkt efter ikraftträdandet, utan öka successivt. Konsekvenserna med avseende på t.ex. antalet brottsanmälningar är beräknade på fem års sikt. På grund av osäkerheten i våra antaganden, dvs. att mängden brottsanmälningar kan ha underskattats, och för att säkerställa att de berörda myndigheterna snabbt kan skala upp sin verksamhet för att hantera den ökade arbetsmängden bedömer vi att kostnadsökningarna bör trappas upp över en treårsperiod. Detta skulle ge bättre förutsätt-

ningar att nå de önskade effekterna av våra förslag. Vi antar att hälften av kostnaderna uppstår 2026, och att de sedan ökar i jämn takt fram till 2028. Det kan inte uteslutas att Ekobrottsmyndigheten redan året innan ikraftträdandet skulle kunna få vissa ökade kostnader. Vår bedömning är att de kostnaderna kan hanteras inom befintligt anslag.

Tabell 8.1 Sammanfattning av kostnadsökningar för statliga myndigheter, miljoner kronor

	2026	2027	2028 och framåt
Ekobrottsmyndigheten	28,1	42,1	56,2
Domstolarna	0,7	1,1	1,4
Kriminalvården	1,7	2,5	3,4
Summa	30,5	45,7	61,0

Källa: Egna beräkningar utifrån konsekvensbeskrivningen.

Finansiering av förslagen

Våra förslag innebär utgiftsökningar för staten enligt tabell 8.1, varför en finansiering ska föreslås enligt 14 § kommittéförordningen. Huvudprincipen för statens utgifter i budgetarbetet är att utgiftsökningar ska finansieras med utgiftsminskningar (skr. 2017/18:207 Ramverket för finanspolitiken, s. 10). Som huvudregel bör även utgiftsökningar inom ett område täckas av utgiftsminskningar inom samma område. För att öka genomförbarheten bedömer vi att dessa principer behöver beaktas.

Våra förslag ökar utgifterna främst inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet. Det finns dock anledning att inte göra utgiftsminskningarna enbart inom detta utgiftsområde. Anledningen till detta är att våra förslag kommer stöd inom i stort sett samtliga utgiftsområden till godo. Förslagen förbättrar det straffrättsliga skyddet för många av de statliga stöden, varför det är rimligt att dessa stöd finansierar utgiftsökningarna. En ideal finansieringslösning hade i linje med det nyss sagda beräknats per stöd och utifrån risken att stödet missbrukas och de utgifter denna hantering leder till. Eftersom vår kartläggning omfattar en stor mängd stöd bedömer vi dels att en sådan finansieringslösning skulle bli för komplex, eftersom minskningar skulle ske på en mängd olika anslag, dels att riskanalysen vore mycket tidskrävande och osäker. I stället utgår vårt finansieringsförslag dels från minskade förvaltningsanslag för de myndigheter som

bedöms få minskad arbetsbörda, dels från minskade utgifter på ett fåtal större stöd som träffas av våra förslag.

Som beskrivits i avsnitt 8.4 bedöms Polismyndighetens uppgifter minska till följd av våra förslag. Vi har i avsnitt 8.2 gjort bedömningen att det i dag görs 10–20 anmälningar per år i de stöd som omfattas av våra förslag. Enligt Polismyndighetens årsredovisning för 2022 var styckkostnaden 134 623 kronor per bedrägeribrottsutredning. Vi bedömer därför att Polismyndighetens förvaltningsanslag bör minska med 2,7 miljoner kronor till följd av våra förslag.

Även Åklagarmyndighetens arbetsuppgifter förväntas minska. Vi har varken tillgång till några uppgifter om antalet åtal som väcks till följd av stöden i vår kartläggning eller vad dessa kostar per år. Sannolikt är det dock ett mycket litet antal som myndigheten handlägger per år. Av denna anledning gör vi ett antagande om att verksamheten kan minskas med en genomsnittlig årsarbetskraft. Enligt myndighetens årsredovisning för 2022 uppgick de totala personalkostnaderna till 1 628 miljoner kronor och antalet årsarbetskrafter till 1 546. Åklagarmyndighetens förvaltningsanslag bör därför minska med 1,1 miljoner kronor till följd av våra förslag.

Resterande del av utgiftsökningarna bedömer vi bör finansieras genom utgiftsminskningar i stöd som får ett förbättrat straffrättsligt skydd till följd av våra förslag. Vi väljer att minska utgifterna i stöd som träffas av våra förslag, men som varken är EU-relaterade eller rättighetsbaserade företagsstöd (t.ex. gårdsstödet, stöd vid korttidsarbete och nystartsjobb) eftersom utgiftsminskningar i dessa endera minskar statens intäkter respektive kräver regelförändringar. Ett mindre antal sakanslag bör väljas för att inte göra finansieringsförslaget för komplext. Stöden under dessa sakanslag är några av de med störst utgifter till företag och andra juridiska personer i kartläggningen. Slutligen bör stödet vara budgeterat för i budgetpropositionen för 2024.

De anslag som företagsstöden belastar är som huvudregel sakanslag som inte räknas upp i den årliga pris- och löneomräkningen (PLO). Samtidigt är anslagen där utgiftsökningarna uppstår förvaltningsanslag, vilka räknas upp med PLO. Om utgiftsminskningarna skulle vara lika stora som utgiftsökningarna skulle detta, allt annat lika, innebära att statens utgifter ökar över tid som en följd av våra förslag. För att säkerställa att våra förslag i huvudsak är utgiftsneutrala över tid kommer därför vår finansiering vara högre än utgiftsminskningarna. Detta resulterar i en överfinansiering de närmaste åren, och

en underfinansiering längre fram i tiden. Över tid bedöms dock utgiftseffekten, i grova drag, neutral. Vår utgångspunkt är att de utgiftsminskningar vi föreslår på statliga företagsstöd högst kan finansiera 80 procent av utgiftsökningarna.

De ökade kostnaderna för myndigheterna föreslås finansieras genom medel från anslag under utgiftsområde 17 (UO17) Kultur, medier, trossamfund och fritid och utgiftsområde 19 (UO19) Regional utveckling. De ökade kostnaderna bör finansieras från anslaget *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturarbete och samarbete*, anslaget *Stöd till idrotten* och anslaget *Statsbidrag till studieförbund* under UO17 och anslaget *Transportbidrag* under UO19. Stöden under dessa anslag är några av de större i kartläggningen, är inte EU-relaterade eller rättighetsbaserade. Enligt budgetpropositionen för 2024 uppgår anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturarbete och samarbete* till 469 miljoner kronor 2024, anslaget 13:1 *Stöd till idrotten* till 2 117 miljoner kronor 2024 och anslaget 14:1 *Statsbidrag till studieförbund* till 1 741 miljoner kronor 2024. Anslaget 1:2 *Transportbidrag* uppgår till 480 miljoner kronor 2024. En utgiftsminskning om 71,6 miljoner totalt från dessa anslag uppgår därmed till knappt 1,5 procent av de tilldelade medlen 2024. Givet detta bedöms verksamheterna kunna bedrivas med begränsade negativa effekter till följd av utgiftsminskningarna. 80 procent av utgiftsminskningen används för att finansiera våra förslag, i enlighet med resonemanget i föregående stycke.

Tabell 8.2 sammanfattar våra finansieringsförslag och hur dessa fördelar sig över tid. Samma fördelning över åren som i tabell 8.1 används.

Tabell 8.2 Sammanfattning av finansieringsförslagen, miljoner kronor

	2026	2027	2028 och framåt
Neddragning på Åklagarmyndigheten och Polis- myndighetens förvaltningsanslag	1,9	2,8	3,7
Utgiftsminskning på bidraget till allmän kultur- verksamhet m.m., stöd till idrotten, statsbidrag till studieförbund och transportbidraget	35,8	53,7	71,6
Totala utgiftsminskningar	37,7	56,5	75,3
Del av utgiftsminskningarna ovan som inte till- förs Ekobrottsmyndigheten, domstolarna och Kriminalvården p.g.a. PLO-justering	-7,2	-10,7	-14,3
Tillgänglig finansiering	30,5	45,7	61,0

Anm.: Beloppen i tabellen summerar i vissa fall inte till de belopp som anges i konsekvensbeskrivningen. Detta beror på avrundningsfel.
Källa: Egna beräkningar utifrån konsekvensbeskrivningen.

8.8 Konsekvenser för enskilda

Utredningens bedömning: Våra förslag om anmälningsskyldighet och underrättelseskyldighet innebär en ökad behandling av personuppgifter. Behandlingen innebär ett visst intrång i enskildas personliga integritet.

Skälen för bedömningen: Den ökade behandlingen av personuppgifter leder till ett visst intrång i den personliga integriteten. Vår bedömning är dock att det integritetsintrång som den nu föreslagna anmälnings- och underrättelseskyldigheten kan medföra vägs upp av intresset av att motverka felaktiga utbetalningar (se vidare avsnitt 7.6).

8.9 Övriga konsekvenser

Utredningens bedömning: Våra förslag bör inte leda till några andra konsekvenser av de slag som anges i kommittéförordningen och förordningen om konsekvensutredning vid regelgivning.

Skälen för bedömningen: Vi bedömer att våra förslag inte får några särskilda konsekvenser för sysselsättning och offentlig service, jämställdheten mellan kvinnor och män eller möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

9 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

9.1 Ikraftträdande

Utredningens förslag: Författningsförslagen ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Skälen för förslaget: De nya bestämmelserna bör träda i kraft så snart som möjligt. Med hänsyn till den tid som kan beräknas gå åt för remissförfarande, fortsatt beredning inom Regeringskansliet och riksdagsbehandling bör bestämmelserna kunna träda i kraft den 1 januari 2026.

9.2 Övergångsbestämmelser

Utredningens bedömning: De nya lagförslagen och de föreslagna ändringarna i brottsbalken och lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen kräver inte några särskilda övergångsbestämmelser.

När det gäller föreslagna följdändringar ska äldre föreskrifter fortfarande gälla i fråga om brott som begåtts före ikraftträdandet.

Skälen för bedömningen: Det finns inte något behov av övergångsbestämmelser för de förslag som rör underrättelseskyldighet. När det gäller de förslag som rör straffbestämmelser gäller enligt 2 kap. 10 § regeringsformen att ingen får dömas till straff eller annan brottspåföljd för en gärning som inte var belagd med brottspåföljd när den begicks. Inte heller får någon dömas till svårare brottspåföljd för gärningen än den som var föreskriven då. En motsvarande reglering

finns i artikel 7 i Europakonventionen. Principen kommer också till uttryck i 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken. Enligt den paragrafens första stycke får ingen dömas för gärning, för vilken det inte var stadgat straff när den begicks. Enligt andra stycket samma paragraf ska straff bestämmas efter den lag som gällde när gärningen företogs, om inte den lag som gäller när domen meddelas leder till frihet från straff eller till lindrigare straff. Denna bestämmelse anses generellt tillämplig inom straffrätten om inte något annat har föreskrivits beträffande en viss författning. De lagändringar som vi föreslår innebär i vissa avseenden en kriminalisering av tidigare tillåtet agerande. Av den ovan beskrivna regleringen följer att sådan ny strafflagstiftning inte får ges retroaktiv verkan. Vi bedömer därför att någon annan övergångsbestämmelse än regleringen i 5 § lagen om införande av brottsbalken inte är nödvändig.

I fråga om de följdändringar som görs med anledning av att straffbestämmelserna i lagen (2020:548) om omställningsstöd upphävs bör det införas övergångsbestämmelser av innebörd att äldre föreskrifter fortfarande ska gälla i fråga om brott som begåtts före ikraftträdandet.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om subventionsbrott

1 § Denna lag gäller statliga företagsstöd och EU-stöd.

Med statligt företagsstöd avses i denna lag stöd, bidrag och andra ersättningar som beslutas av en statlig myndighet eller en organisation som av staten har fått uppgiften att besluta om stöd, och betalas ut till eller på annat sätt tillgodoräknas en juridisk person eller en enskild näringsidkare.

Med EU-stöd avses i denna lag sådana bidrag och förmåner som finansieras över eller på annat sätt påverkar Europeiska unionens eller Europeiska atomenergigemenskapens budgetar.

Till ansvar enligt denna lag ska inte dömas om en gärning utgör brott enligt bidragsbrottslagen (2007:612).

Paragrafen beskriver lagens tillämpningsområde och anger enligt *första stycket* att lagen gäller för statliga företagsstöd och EU-stöd.

Med statligt företagsstöd avses enligt *andra stycket* stöd, bidrag och andra ersättningar som beslutas av en statlig myndighet eller en organisation som av staten har fått uppgiften att besluta om stöd och betalas ut eller på annat sätt tillgodoräknas en juridisk person eller en enskild näringsidkare. Samtliga stöd, bidrag och andra ersättningar som beslutas av statliga myndigheter omfattas. Likaså omfattas sådana stöd, bidrag och andra ersättningar som beslutas av organisationer som genom lag, förordning eller regleringsbrev har fått i uppgift av staten att besluta om stöd. Hur en stödåtgärd benämns saknar betydelse. Det är hur stödet är konstruerat som är avgörande. Stöd, bidrag och andra ersättningar avser sådana ersättningar som betalas ut eller tillgodoräknas, och samtidigt inte utgör lån eller garantier. Som stöd, bidrag och andra ersättningar räknas inte heller köp av varor eller tjänster. Som exempel på statliga stöd, bidrag och ersättningar som omfattas av lagens tillämpningsområde kan nämnas investeringsstöd riktade till företag, stöd till folkbildningen, stöd och ersättningar till

jordbruket, kulturstöd och statsbidrag till fristående huvudmän som driver förskolor, skolor och vuxenutbildning.

Med statliga myndigheter avses statliga förvaltningsmyndigheter under såväl riksdagen som regeringen. Med statlig myndighet avses även regeringen när den beslutar om stöd, bidrag eller liknande ersättningar. Med organisationer avses icke statliga organisationer, t.ex. ideella föreningar. Att organisationen har fått i uppdrag att fördela stöd, bidrag och andra ersättningar ska i förekommande fall framgå antingen av författning eller regleringsbrev. Exempel på organisationer som omfattas av bestämmelsen är Sveriges Riksidrottsförbund och Folkbildningsrådet. Även statliga bolag, t.ex. Almi AB, kan ha i uppgift att besluta om stöd. Med organisation avses inte kommunala myndigheter eller regioner.

Stödet, bidraget eller ersättningen ska betalas ut eller på annat sätt tillgodoräknas en juridisk person eller en enskild näringsidkare. Med betalas ut avses utbetalningar som sker till mottagaren av stödet, antingen som en engångsutbetalning eller en periodisk utbetalning, i enlighet med en i ett beslut fastställd utbetalningsplan eller på annat liknande sätt. Med tillgodoräknande på annat sätt avses att det sker en kreditering på skattekontot i enlighet med 61 kap. 1 § första stycket 3 skatteförfarandelagen (2011:1244) i stället för en utbetalning till sökanden. Exempel på stöd som tillgodoräknas genom kreditering på skattekontot är sjöfartsstöd, ersättning för höga sjuklönekostnader och omställningsstöd (se lagen [1999:591] om kreditering på skattekonto av vissa stöd beslutade av Arbetsförmedlingen och Trafikverket och förordningen [2001:770] om sjöfartsstöd, lagen [2014:1475] om kreditering på skattekonto av ersättning för sjuklönekostnader och lagen [2020:548] om omställningsstöd).

Med juridisk person avses samtliga rättssubjekt som inte är fysiska personer. De vanligast förekommande stödmottagarna torde utgöras av aktiebolag eller föreningar, antingen ekonomiska eller ideella. Med enskild näringsidkare avses fysiska personer som yrkesmässigt bedriver näringsverksamhet och gör detta i eget namn, utan användande av en juridisk person. Med näringsverksamhet avses verksamhet av ekonomisk art, oavsett om denna är inriktad på vinst eller inte. Uttrycket har samma innebörd som i 2 kap. 6 § bokföringslagen (1999:1078).

Med EU-stöd avses enligt *tredje stycket* sådana bidrag eller förmåner som finansieras över eller på annat sätt påverkar Europeiska unionens eller Europeiska atomenergigemenskapens budgetar. Begreppet EU-

stöd omfattar samma bidrag och förmåner som innefattas i bestämmelsen om subventionsmissbruk i nuvarande 9 kap. 3 b § brottsbalken (se prop. 1998/99:32 s. 24).

I *fjärde stycket* framgår att lagen är subsidiär till bidragsbrottslagen. Det kan förekomma stöd, bidrag eller ersättningar som både utgör ett statligt företagsstöd och ett ekonomiskt stöd enligt 1 § andra stycket bidragsbrottslagen. Exempel på sådana stöd är de som Arbetsförmedlingen betalar ut till arbetsgivare avseende vissa arbetstagare. När stöd, ersättningar eller bidrag kan falla under båda lagarnas tillämpningsområde har bidragsbrottslagen företräde.

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.2.

2 § För *subventionsbrott* döms den som lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som det finns en skyldighet att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att ett statligt företagsstöd

1. felaktigt betalas ut, felaktigt tillgodoräknas, betalas ut med ett för högt belopp eller tillgodoräknas med ett för högt belopp, eller

2. inte återkrävs trots att mottagaren helt eller delvis saknar rätt till det. Straffet är fängelse i högst två år.

I paragrafen regleras förutsättningarna för straffansvar för det nya brottet subventionsbrott.

Det handlingsrekvisit som anges i paragrafen är enligt *första stycket* att någon lämnar en oriktig uppgift. Med oriktig uppgift avses inte enbart osanna uppgifter utan även ofullständiga uppgifter, dvs. även ett partiellt förtigande av sanningen omfattas av straffbestämmelsen (jfr prop. 2006/07:80 s. 70). Vilka uppgifter som ska lämnas och vad som är en oriktig uppgift får avgöras med ledning av den materiella regleringen av det stöd som är aktuellt. Sättet för uppgiftslämnandet har ingen betydelse för bestämmelsens tillämplighet. Bestämmelsen omfattar både skriftliga och muntliga uppgifter.

Straffansvar kan också följa om någon underlåter att anmäla ändrade förhållanden som det finns en skyldighet att anmäla enligt lag eller förordning. En skyldighet att anmäla ändrade förhållanden som endast finns i föreskrifter beslutade av en myndighet kan alltså inte ligga till grund för straffansvar. En rapporterings- eller redovisningsskyldighet efter ett avslutat projekt eller en utförd åtgärd kan inte betraktas som en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Att inte ansöka om att ändra ett beslut kan inte heller utgöra underlåtenhet att anmäla ändrade förhållanden.

När det finns en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden bör inte mer än vad som varit en nödvändig tidsåtgång för anmälan godtas. Hur långt denna tid ska kunna sträcka sig i det enskilda fallet får avgöras i rättstillämpningen med ledning av de materiella bestämmelserna om anmälningsskyldighet.

Bestämmelsen innehåller ett farerekvisit. Farerekvisitet innebär att brottet fullbordas redan när den oriktiga uppgiften lämnas eller när en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden åsidosätts under förutsättning att det medför fara för att stödet betalas ut eller tillgodoräknas felaktigt eller med ett för högt belopp eller att ett stöd som en stödmottagare helt eller delvis saknar rätt till inte återkrävs. Det finns en möjlighet till frivillig rättelse så länge som utbetalning eller tillgodoräknande av stödet inte har skett, se 8 §.

Den fara som förutsätts för straffansvar kan avse olika situationer. Det kan enligt *första stycket 1* vara fråga om en utbetalning eller ett tillgodoräknande som inte alls borde ha gjorts, dvs. i situationer där det över huvud taget inte finns någon rätt till stöd. Vidare kan det vara fråga om en utbetalning eller ett tillgodoräknande med ett för högt belopp, dvs. där det i och för sig finns en grundläggande rätt till stöd men med ett mindre belopp.

Det kan även enligt *första stycket 2* röra sig om att ett stöd som en stödmottagare helt eller delvis saknar rätt till inte återkrävs. Fara för att ett stöd inte återkrävs kan uppstå i de fall det finns en skyldighet enligt lag eller förordning att anmäla ändrade förhållanden. Situationen kan också uppstå när en stödmottagare inom ramen för en fördjupad kontroll eller granskning lämnar oriktiga uppgifter, och på så sätt orsakar fara för att ett beslut om återkrav inte kan fattas. Detta led av bestämmelsen tar sikte på situationer där stödet har betalats ut eller tillgodoräknats, och omständigheter uppkommer efter denna tidpunkt, som skulle ha påverkat rätten till stödet eller stödets storlek om omständigheterna varit kända vid tidpunkten för prövningen av ansökan. Det brottsliga förfarandet består i att mottagaren av ett stöd inte ändrar uppgifterna, eller lämnar oriktiga uppgifter, och därmed försvårar för staten att kräva betalningen åter.

Den fara som ska föreligga måste vara konkret. Konkret fara får normalt anses föreligga om den oriktiga uppgiften alternativt avsaknaden av en uppgift om ändrade förhållanden sannolikt inte skulle upptäckas vid den normala rutinemässiga kontroll som utförs. Det finns alltså i allmänhet inte någon konkret fara om felaktigheten avser

en uppgift som regelmässigt kontrolleras. Subjektiva omständigheter som vad gärningsmannen trott, förväntat sig eller insett om faran har ingen betydelse för denna bedömning. Sådana omständigheter kan däremot få betydelse för uppsåtsbedömningen.

Bestämmelsen omfattar sådana fall där en person, exempelvis en företrädare för ett företag, medvetet lämnar en oriktig uppgift som leder till fara för att ett stöd tillgodoförs företaget felaktigt. Vidare omfattar bestämmelsen sådana fall där den som fått stöd i egenskap av enskild näringsidkare själv lämnar en oriktig uppgift eller åsidosätter en anmälningsskyldighet. För det fall det inte är fråga om gärningsmannaskap kan bestämmelserna om medverkan i 23 kap. brottsbalken bli tillämpliga.

För straffansvar ska samtliga objektiva brottsförutsättningar täckas av uppsåt. Det innebär att en oriktig uppgift alternativt en åsidosatt skyldighet att anmäla ändrade förhållanden måste täckas av uppsåt. Även faran för att stödet betalas ut eller tillgodoräknas felaktigt eller med ett för högt belopp eller att ett stöd som företaget helt eller delvis saknar rätt till inte återkrävs måste vara täckt av uppsåt.

Påföljden är enligt *andra stycket* fängelse i högst två år, dvs. samma straffskala som gäller för bedrägeri enligt 9 kap. 1 § brottsbalken och för bidragsbrott enligt bidragsbrottslagen (2007:612).

Hur konkurrensfrågor ska behandlas finns redovisat i avsnitt 6.3.11.

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.3.

3 § Om brott som avses i 2 § är ringa döms för ringa subventionsbrott till böter eller fängelse i högst sex månader.

I paragrafen regleras förutsättningarna för straffansvar för det nya brottet ringa subventionsbrott.

Vad som är ett ringa brott måste avgöras med hänsyn till beloppet och övriga omständigheter vid brottet. Beloppet bör i de flesta fall kunna vara av särskild betydelse, om inte detta framstår mer som ett slumpmässigt resultat. Den beloppsgräns som tillämpas vid bedömningen av andra ringa förmögenhetsbrott bör vara vägledande för bedömningen. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.4.

4 § Om brott som avses i 2 § är grovt, döms för *grovt subventionsbrott* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas

1. om brottet rört betydande belopp,
2. om den som begått brottet använt falska handlingar eller vilseledande bokföring, eller
3. om gärningen ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning.

I paragrafen regleras förutsättningarna för straffansvar för det nya brottet grovt subventionsbrott.

Straffskalan för grovt subventionsbrott är enligt *första stycket* fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Straffskalan motsvarar därmed straffskalorna för andra grova förmögenhetsbrott.

Frågan om brottet ska bedömas som grovt ska, på sedvanligt sätt, avgöras med beaktande av samtliga omständigheter vid brottet. Det ska dock enligt *andra stycket* särskilt beaktas om brottet rört betydande belopp, om falska handlingar eller vilseledande bokföring har använts, eller om gärningen ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning.

Omständigheten betydande belopp enligt *andra stycket 1* avser storleken på det statliga företagsstödet som riskerar att betalas ut felaktigt, har betalats ut felaktigt eller storleken på den del av ett stöd som inte återkrävs. Den beloppsgräns som tillämpas vid bedömningen av andra grova förmögenhetsbrott bör vara vägledande för bedömningen.

I *andra stycket 2* avses med falska handlingar ett bevismedel, sant eller osant, som helt eller delvis inte är framställt av den person som bevismedlet ger sken av att vara från. Förfalskningsåtgärden kan t.ex. bestå i att skriva en annan persons namnteckning eller att ändra en uppgift i ett dokument som utfärdats av någon annan (se prop. 1995/96:170 s. 111 och bet. 1995/96:JuU23 s. 14). Exempel på en sådan handling kan vara ett falskt revisorsintyg. Vilseledande bokföring enligt samma punkt har samma innebörd som i bestämmelsen om grovt bedrägeri (9 kap. 3 § brottsbalken).

Som ytterligare kvalifikationsgrunder anges i *andra stycket 3* att gärningen ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning. Med systematiskt avses att det är frågan om brottslighet som upprepats på ett likartat sätt, men därutöver krävs något ytterligare moment. Det kan exempelvis handla om att brotten följt

en brottsplan, föregåtts av noggranna förberedelser eller utförts på ett förslaget sätt. (Jfr prop. 2020/21:52 s. 113.)

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.5.

5 § För *vårdslöst subventionsbrott* döms den som av grov oaktsamhet begår en sådan gärning som avses i 2 §. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år.

Om gärningen med hänsyn till beloppet, risken för slutlig ekonomisk skada och övriga omständigheter är mindre allvarlig, ska det inte dömas till ansvar.

I paragrafen regleras förutsättningarna för straffansvar för det nya brottet vårdslöst subventionsbrott.

Paragrafen innebär enligt *första stycket* en kriminalisering av grovt oaktsamma ageranden i samband med ansökningar om och utbetalningar av statliga företagsstöd. Straffansvar för vårdslöst subventionsbrott kan förekomma vid såväl lämnande av oriktiga eller ofullständiga uppgifter som vid försummelse att fullgöra en anmälningsskyldighet vid ändrade förhållanden. Straffskalan är böter eller fängelse i högst ett år.

Grov oaktsamhet kan föreligga om den som ansöker om ett statligt företagsstöd inte har kontrollerat riktigheten i uppgifter av särskild betydelse för att beviljas ett stöd. Det kan vara frågan om sådana uppgifter som ligger till grund för beräkningen av ett stödbelopp eller utgör en grundläggande förutsättning för att ta del av ett stöd. Det bör också anses som grovt oaktsamt att i samband med att uppgifterna lämnas visa uppenbar likgiltighet i förhållande till det materiella regelverk som gäller för det statliga företagsstöd som söks. Vid denna bedömning bör hänsyn tas till hur betydelsefull den felaktiga uppgiften är för rätten till det aktuella företagsstödet.

Straffansvar för grov oaktsamhet kan bli aktuellt vid både aktivt uppgiftslämnande och underlåtenhet att anmäla ändrade förhållanden. Medveten oaktsamhet kan betecknas som grov. När en gärningsperson insett risken för att exempelvis en uppgift varit felaktig men trots detta lämnat uppgiften, kan det finnas anledning att betrakta förfarandet som grovt oaktsamt liksom när gärningspersonen misstänkt att det förelegat en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Även omedveten oaktsamhet kan betraktas som grov. Ett exempel på när en omedveten oaktsamhet skulle kunna betecknas som grov är när en person inte kontrollerat riktigheten av mer betydelsefulla uppgifter som lämnats, även om det funnits skäl att göra det. Vid bedömningen

av om ett agerande är att anse som grovt oaktsamt bör hänsyn tas till gärningspersonens kunskaper om och komplexiteten i det materiella regelverket. En person som ansöker om ett statligt företagsstöd för ett företags räkning bör under normala förhållanden förutsättas ha goda kunskaper om gällande regelverk. Detsamma gäller den som regelbundet ansöker om stöd för en förenings räkning.

Om gärningen med hänsyn till beloppet, risken för slutlig ekonomisk skada och övriga omständigheter är mindre allvarlig, ska det enligt *andra stycket* inte dömas till ansvar. Med detta avses exempelvis bagatellartade situationer med små belopp. Rekvisitetet slutlig ekonomisk skada har samma innebörd som i bidragsbrottslagen (prop. 2018/19:132 s. 61).

Hur konkurrensfrågor ska behandlas finns redovisat i avsnitt 6.3.11.

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.6.

6 § För *subventionsmissbruk* döms den som, i strid med föreskrifter eller villkor, använder eller utnyttjar ett statligt företagsstöd eller ett EU-stöd för ett annat ändamål än det som stödet har beviljats för. Straffet är böter eller fängelse i högst två år. I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Paragrafen ersätter nuvarande 9 kap. 3 b § första stycket brottsbalken (jfr prop. 2018/19:78) med den ändringen att även statliga företagsstöd omfattas av straffbudet.

Bestämmelsen har omarbetats och anger att ansvar för subventionsmissbruk kan komma i fråga för både statliga företagsstöd och EU-stöd. Vad som avses med dessa begrepp framgår av 1 §. EU-stöd avser att fånga upp det nuvarande tillämpningsområdet. Till detta adderas de statliga företagsstöden vilket innebär en utvidgning av den ursprungliga bestämmelsens tillämpningsområde.

När det gäller det brottsliga agerandet, dvs. att i strid med föreskrifter eller villkor, använda eller utnyttja ett stöd för ett annat ändamål än det som stödet beviljats för, innebär förslaget inte någon förändring. De villkor som ställs upp för användandet av stödet ska framgå av beslutet om beviljandet av stödet (jfr prop. 1998/99:32 s. 88).

Inte heller innebär det någon förändring när det kommer till frågan om påföljd och ansvarsfrihet vid ringa fall. Som anfördes i samband med införandet av bestämmelsen om subventionsmissbruk i brottsbalken är det inte tänkt att varje mindre avvikelse vid nyttjandet av ett stöd ska leda till straffansvar. Såsom ringa fall bör betraktas gärningar som avser låga belopp, fall där avvikelsen från det

föreskrivna ändamålet är obetydlig och fall när det föreligger något annat förhållande som medför att gärningen framstår som ursäktlig. (Prop. 1998/99:32 s. 28.)

Hur konkurrensfrågor ska behandlas finns redovisat i avsnitt 6.3.11.
Övervägandena finns i avsnitt 6.3.7.

7 § Om brott som avses i 6 § är grovt, döms för *grovt subventionsmissbruk* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om brottet rört betydande belopp eller varit av särskilt farlig art.

Paragrafen motsvarar nuvarande 9 kap. 3 b § andra stycket brottsbalken (jfr prop. 2018/19:78) med den ändringen att även statliga företagsstöd omfattas av straffbudet.

Paragrafen har justerats språkligt genom att ordet ”värde” ändras till ”belopp”. Någon ändring i sak är inte avsedd. Omständigheten betydande belopp avses ha motsvarande innebörd som enligt straffbestämmelserna för andra grova förmögenhetsbrott. (Jfr prop. 2018/19:78 s. 14.)

Omständigheten särskilt farlig art tar främst sikte på fall där tillvägagångssättet varit förslaget, t.ex. genom att gärningspersonen som ett led i subventionsmissbruket använt falska eller osanna handlingar eller vilseledande bokföring för att dölja brottet, eller på annat sätt gjort brottsligheten svårupptäckt. (Jfr prop. 2018/19:78 s. 14.)

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.8.

8 § Den som före utbetalning eller tillgodoräknade frivilligt vidtar en åtgärd som leder till att det kan fattas ett korrekt beslut om ett statligt företagsstöd, döms inte till ansvar enligt 2–5 §§.

Paragrafen innehåller en möjlighet för den som har lämnat en oriktig eller ofullständig uppgift att gå fri från straff om han eller hon frivilligt vidtar en åtgärd som leder till att det kan fattas ett korrekt beslut om ett statligt företagsstöd. Även den som låtit bli att anmäla ändrade förhållanden som påverkat rätten till ett statligt företagsstöd och därefter frivilligt rättar sina uppgifter omfattas av ansvarsfriheten.

Strafffriheten förutsätter att de korrigerade uppgifterna medför att ett korrekt beslut kan fattas. Rättelsen måste göras innan stödet betalas ut. När det gäller uppgifter som ligger till grund för periodiska

utbetalningar av ett stöd kan en rättelse endast medföra strafffrihet för kommande utbetalningar, inte sådana som redan har verkställts.

En rättelse måste inte uppfylla några särskilda formkrav. De uppgifter som lämnas av stödmottagaren måste dock vara tillräckliga för att den utbetalande myndigheten eller organisationen ska kunna identifiera rätt ärende och, eventuellt efter en komplettering, utgöra ett korrekt underlag för ett kommande beslut om utbetalning av stöd.

Kravet på frivillighet har samma innebörd som i bestämmelsen om frivillig rättelse i 5 § bidragsbrottslagen och 12 § skattebrottslagen. Om mottagaren av stödet har fått veta att denne kommer att bli föremål för granskning, kan de åtgärder som vidtas normalt inte sägas vara frivilliga. Frivilligheten innebär således att rättelsen görs utan yttre tvång. Så länge den uppgiftsskyldige inte har anledning att tro att denne är upptäckt eller inom kort kommer att bli upptäckt, finns möjligheten att undgå ansvar genom rättelse.

För att en invändning om ansvarsfrihet på grund av frivillig rättelse inte ska godtas krävs, på samma sätt som vid återopande av andra ansvarsfrihetsgrunder, att åklagaren lägger fram så mycket bevisning att invändningen framstår som obefogad.

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.9.

9 § För försök till subventionsmissbruk eller grovt subventionsmissbruk döms det till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straffansvar för osjälvständiga brottsformer av subventionsmissbruk och grovt subventionsmissbruk. Paragrafen motsvarar regleringen i nuvarande 9 kap. 11 § brottsbalken (jfr prop. 2022/23:55).

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.7.

10 § Ringa subventionsbrott får åtalas av åklagare endast om åtal av särskilda skäl är motiverat från allmän synpunkt.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om särskild åtalsprövning för subventionsbrott som är ringa.

Ringa brott får åtalas av åklagare endast om åtal är särskilt motiverat från allmän synpunkt. Att åtal får väckas endast under denna förutsättning innebär en stark presumtion mot åtal.

Åtal kan anses vara särskilt motiverat från allmän synpunkt vid upprepade gärningar som var och en inte uppfyller förutsättningarna

för att åtalas som brott av normalgraden eller andra situationer som är särskilt klandervärda. Sådana situationer kan vara när en gärning föregåtts av noggrann planering eller framstår som förslagen på annat sätt. Exempelvis kan det gälla en situation där en person, som är företrädare för ett flertal bolag, begår flera ringa brott men för ett bolag i taget.

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.4.

11 § Myndigheter och organisationer som beslutar om statligt företagsstöd ska göra anmälan till åklagare om det finns anledning att anta att brott enligt denna lag har begåtts.

Paragrafen innebär en skyldighet för de myndigheter och organisationer som beslutar om statliga företagsstöd att göra en anmälan till åklagare när det finns anledning att anta att brott har begåtts. Beviskravet är detsamma som gäller vid inledande av förundersökning och det tillämpas även inom andra rättsområden där det finns en lagstadgad anmälningsskyldighet (se 23 kap. 1 § rättegångsbalken, jfr 17 § skattebrottslagen och 3 kap. 1 § lagen [2016:1307] om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden). Den anmälningsskyldiga myndigheten eller organisationen ska endast göra en bedömning av om ett agerande objektivt sett kan utgöra ett brott. Om så är fallet ska en anmälan göras. Frågor om en gärning begåtts uppsåtligen eller av oaktsamhet, eller andra frågor som kräver särskilda utredningsåtgärder, ska anmälaren inte ta ställning till.

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.10.

12 § Bestämmelserna i 35 kap. 1 § brottsbalken hindrar inte att en person får dömas till påföljd för ringa subventionsbrott enligt 3 § eller vårdslöst subventionsbrott enligt 5 §, om den misstänkte häktats eller fått del av åtal för brottet inom fem år från brottet.

Paragrafen innehåller en särskild bestämmelse om preskription för ringa respektive vårdslöst subventionsbrott. Bestämmelserna innebär en avvikelse från de generella reglerna om åtalspreskription i 35 kap. brottsbalken.

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.11.

10.2 Förslaget till lag om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar av statliga företagsstöd

1 § Denna lag gäller statliga företagsstöd enligt lagen (0000:00) om subventionsbrott.

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde.

Med statligt företagsstöd avses stöd, bidrag och andra ersättningar som beslutas av en statlig myndighet eller en organisation som av staten har fått uppgiften att besluta om stöd, och betalas ut till eller på annat sätt tillgodoräknas en juridisk person eller en enskild näringsidkare. Se närmare kommentaren till 1 § förslaget till lag om subventionsbrott.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.3.

2 § Underrättelseskyldighet enligt lagen gäller för de myndigheter och organisationer som beslutar om statliga företagsstöd. Skyldigheten gäller dock inte i Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet.

Underrättelseskyldighet gäller även för regionerna och Kronofogdemyndigheten.

Paragrafen anger vilka myndigheter och organisationer som omfattas av underrättelseskyldighet enligt lagen.

Underrättelseskyldigheten gäller enligt *första stycket* för de myndigheter och organisationer som beslutar om statliga företagsstöd. För Skatteverket gäller dock inte underrättelseskyldighet i myndighetens brottsbekämpande verksamhet. Den brottsbekämpande verksamheten bedrivs i dag inom de från Skatteverkets övriga enheter avskilda skattebrottsenheterna. En domstol, som efter överklagande, beslutar om ett statligt företagsstöd omfattas inte av underrättelseskyldigheten.

Enligt *andra stycket* omfattas även regionerna och Kronofogdemyndigheten av underrättelseskyldighet.

Underrättelseskyldigheten är sekretessbrytande enligt 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.4.

3 § En underrättelse ska lämnas om det finns anledning att anta att ett statligt företagsstöd

1. har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp,
2. har använts eller utnyttjats, i strid med föreskrift eller villkor, för ett annat ändamål än det som stödet har beviljats för, eller
3. kan komma att beslutas, att betalas ut eller att tillgodoräknas felaktigt eller med ett för högt belopp.

Underrättelsen ska lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat eller kan komma att fatta ett beslut om statligt företagsstöd. Har ett statligt företagsstöd beslutats efter överklagande ska underrättelse i stället lämnas till ansvarig myndighet eller organisation.

Underrättelseskyldigheten gäller inte om det finns särskilda skäl.

Paragrafen reglerar när underrättelseskyldighet för berörda myndigheter, organisationer och regioner föreligger och till vem underrättelsen ska lämnas.

En förutsättning för underrättelseskyldighet är enligt *första stycket* att det finns anledning att anta att ett statligt företagsstöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp. Detsamma gäller om ett statligt företagsstöd, i strid med föreskrift eller villkor, har använts eller utnyttjats för ett annat ändamål än det som stödet har beviljats för. Rekvisitet anledning att anta innebär att tröskeln för underrättelseskyldighet är låg. Avsikten är inte att den myndighet som gör antagandet om en felaktighet ska företa någon särskild utredning. Myndigheten förväntas inte heller ha kännedom om de bestämmelser där stöden regleras för att exempelvis kunna avgöra om olika stöd kan utgå samtidigt. Den ytterligare utredning som behövs får göras av den myndighet som ansvarar för stödet. Kravet på att det ska finnas anledning att anta kan vara uppfyllt redan genom ganska vaga och oprecisa misstankar om att något kan vara felaktigt. Antagandet kommer i normalfallet att grunda sig på omständigheter som myndigheten eller organisationen i sin verksamhet har fått tillgång till vid handläggningen av sitt eget ärende. En underrättelseskyldighet kan t.ex. föreligga om en underrättande myndighet har beslutat om återkrav avseende ett stöd som kan ha betydelse för rätten till andra stöd. Det kan dock inte uteslutas att innehållet i s.k. tips från allmänheten någon gång kan vara av sådan tyngd att underrättelseskyldigheten aktualiseras.

En underrättelse ska även lämnas om det finns anledning att anta att ett statligt företagsstöd kan komma att beslutas, att betalas ut eller

att tillgodoräknas felaktigt eller med ett för högt belopp. Det krävs alltså inte att en myndighet eller organisation har betalat ut ett stöd.

Paragrafen reglerar även till vilken myndighet eller organisation en underrättelse ska lämnas. Enligt *andra stycket* ska underrättelsen i första hand lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat eller kan komma att fatta ett beslut om statligt företagsstöd. Har ett statligt företagsstöd beslutats efter överklagande ska underrättelse i stället lämnas till ansvarig myndighet eller organisation, dvs. den som i första instans beslutat om stödet.

Enligt *tredje stycket* föreligger inte underrättelseskyldighet om det finns särskilda skäl, t.ex. om den myndighet eller organisation som har fattat beslutet redan känner till felaktigheten eller om det är fråga om ett enstaka fel avseende ett försumbart belopp. Restriktivitet ska iakttas vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger. Omständigheter som har att göra med en myndighets eller organisations arbetssituation, t.ex. arbetsanhopningar, utgör aldrig särskilda skäl.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.5 och 7.4.6.

4 § Av underrättelsen ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för antagandet i 3 § första stycket.

Paragrafen anger vilken information som ska framgå av en underrättelse. Av underrättelsen ska, förutom grundläggande identifieringsuppgifter, framgå de omständigheter som ligger till grund för antagandet om felaktigheten. Det finns inte något formkrav för underrättelsen. Den kan således lämnas såväl skriftligen som muntligen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.7.

10.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

2 §

Underrättelseskyldighet enligt lagen gäller för Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Utbetalningsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen, kommunerna, *regionerna* och arbetslöshetskassorna. Skyldigheten gäller dock inte i Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet.

Paragrafen anger vilka aktörer som omfattas av underrättelseskyldighet enligt lagen.

I uppräknningen läggs regionerna till.

Övervägandena finns i avsnitt 7.3.4.

3 §

Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp, ska underrättelse om detta lämnas. *Detsamma gäller om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd kan komma att beslutas, att betalas ut eller att tillgodoräknas felaktigt eller med ett för högt belopp.*

Underrättelsen ska lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat eller kan komma att fatta ett beslut. Har förmån eller stöd beslutats efter överklagande ska underrättelse i stället lämnas till den myndighet eller organisation som följer av 1 §.

Underrättelseskyldigheten gäller inte om det finns särskilda skäl.

Paragrafen reglerar när en underrättelse ska lämnas och till vem underrättelsen ska lämnas.

I *första stycket* görs ett tillägg som innebär att underrättelseskyldigheten gäller även vid antagande om framtida felaktigheter. Det krävs därmed inte att den mottagande aktören har fattat beslut om en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd.

I *andra stycket*, som får ett nytt innehåll, anges det till vem underrättelsen ska lämnas. Stycket motsvarar delar av nuvarande första stycket med det tillägget att det anges till vem underrättelsen ska lämnas när det gäller ett antagande om en framtida felaktighet.

Det nya *tredje stycket* motsvaras av nuvarande andra stycket.

Övriga ändringar är endast språkliga och redaktionella.

Övervägandena finns i avsnitt 7.3.5.

4 §

Av underrättelsen ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för antagandet i 3 § *första stycket*.

Paragrafen reglerar vilken information som ska framgå av en underrättelse.

Paragrafen justeras redaktionellt för att även underrättelser med anledning av antagande om framtida felaktigheter ska omfattas. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 7.3.7.

Kommittédirektiv 2022:25

Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag

Beslut vid regeringssammanträde den 31 mars 2022

Sammanfattning

En särskild utredare ska undersöka hur ett särskilt straffrättsligt skydd, motsvarande det som i bidragsbrottslagen (2007:612) finns för ekonomiska förmåner och stöd till enskilda personer, kan införas även för statliga stöd till företag och andra juridiska personer. Utredaren ska samtidigt överväga om lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen bör utvidgas. Syftet med utredningen är att stärka skyddet för de statliga stödsystemen genom effektiva och ändamålsenliga bestämmelser för att motverka och lagföra brott riktade mot dessa system.

Utredaren ska bl.a.

- kartlägga och analysera statliga stöd till företag och andra juridiska personer, identifiera vilka stöd som har behov av ett särskilt straffrättsligt skydd i förhållande till vad som gäller i dag samt föreslå hur ett sådant straffrättsligt skydd bör utformas,
- utreda om underrättelseskyldigheten vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen bör utökas, och t.ex. omfatta felaktiga utbetalningar av statliga stöd till företag och andra juridiska personer, och i så fall föreslå hur en sådan underrättelseskyldighet bör utformas på ett sätt som säkerställer skyddet för den personliga integriteten, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2024.

Motverkande av missbruk av statliga stöd är centralt för ett långsiktigt hållbart välfärdssamhälle

De skattefinansierade stödsystemen förutsätter att det finns en betalningsvilja eller acceptans hos befolkningen för samhällets åtaganden. Felaktiga utbetalningar och brottslighet riktad mot stödsystemen undergräver förtroendet för systemen och riskerar att urholka denna betalningsvilja. Missbruk av statliga stöd kan dessutom drabba seriösa företag, t.ex. i form av snedvriden konkurrens och betungande regelverk. Därför är frågan om att motverka missbruk av stödsystemen central för ett långsiktigt hållbart välfärdssamhälle.

Varje år utbetalas stora belopp i statliga stöd till företag och andra juridiska personer, men det finns inte någon speciallagstiftning, motsvarande bidragsbrottslagen, som tar sikte på den brottslighet som riktas mot dessa stöd. Det innebär att bedömningen av om ett visst förfarande är brottsligt eller inte som huvudregel får göras utifrån brottsbalkens bestämmelser om t.ex. bedrägeri. För att säkerställa att det finns ett effektivt och ändamålsenligt straffrättsligt skydd för de statliga stöden, samt att beslutande och utbetalande myndigheter och övriga relevanta aktörer kan underrätta varandra om misstänkta felaktigheter, behöver både de straffrättsliga bestämmelserna och underrättelseskyldigheten vid felaktiga utbetalningar ses över.

Med statliga stöd avses i dessa direktiv ekonomiska stöd som finansieras av staten och som efter ansökan betalas ut eller på annat sätt tillgodoses för företag, inklusive enskilda näringsidkare, eller andra juridiska personer, av en myndighet eller en organisation som av staten har fått uppgiften att besluta om stöd.

Uppdraget att stärka det straffrättsliga skyddet för statliga stöd till företag

Den 20 maj 2021 beslutade riksdagen på socialförsäkringsutskottets initiativ att för regeringen tillkännage att bidragsbrottslagen bör utvidgas till att omfatta statliga stöd till företag (bet. 2020/21:SfU26, rskr. 2020/21:302). I socialförsäkringsutskottets betänkande anförts bl.a. att det finns en betydande risk för att kriminella utnyttjar krisläget under pandemin och tillskansar sig medel ur statskassan samt att konsekvenserna för de som försöker utnyttja systemen och fuskar sig till stöd måste bli mer kännbara och tydliga. I betänkandet anförts

vidare att samhället måste ha förmåga att lagföra både enskilda och företag som medvetet fuskar och begår brott riktade mot stöd-systemen.

I december 2020 presenterades promemorian Uppdrag om förhinder av brott kopplade till de stödåtgärder med statsfinansiella och samhällsekonomiska konsekvenser som vidtas med anledning av det nya coronaviruset (Ds 2020:28), som tagits fram inom Regeringskansliet (Justitiedepartementet). I promemorian anförts bl.a. att det bör göras en översyn av frågan om hur brott mot stöd och andra ersättningar som betalas ut till företag ska hanteras, så att det finns ett fungerande lagföringssystem i en framtida ny krissituation då nya stöd kan behöva införas.

Frågan om användningen av företag och andra juridiska personer som brottsverktyg har uppmärksamats av tidigare utredningar. I betänkandet Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra anförts bl.a. att det finns tydliga indikationer på att företag används ofta och systematiskt inom den grova organiserade brottsligheten (SOU 2017:37 s. 195). Ett skäl till detta är att företag bl.a. kan ha rätt till olika former av anställnings- och arbetsgivarstöd. I betänkandet konstateras också att Skatteverket har uppmärksammat en problematik med brottslighet inom ideell sektor, som bl.a. beror på ideella föreningars oreglerade ställning och ökade utbetalningar från den offentliga sektorn till den ideella sektorn. Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen har vidare uppskattat att omfattningen av felaktiga utbetalningar generellt sett är stor i ersättningssystem där utbetalningar görs till företag och andra välfärdsaktörer (t.ex. ideella föreningar). Enligt delegationen finns det anledning att tro att en stor del av de felaktiga utbetalningarna i dessa system går till oseriösa eller kriminella aktörer (SOU 2019:59 s. 216).

Statliga stöd behöver kartläggas och analyseras i syfte att identifiera de stöd som har behov av ett särskilt straffrättsligt skydd

Bidragsbrottslagen är tillämplig på bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, en kommun eller en arbetslöshetskassa och betalas ut till en enskild person (ekonomisk förmån). Från och med januari 2020 omfattar lagen även stöd,

bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde (ekonomiskt stöd).

Inom de ersättningssystem som omfattas av bidragsbrottslagen hanteras mycket stora mängder ärenden, med ett samtidigt krav på snabbhet och effektivitet, vilket gör det svårt att göra mer ingående individuella bedömningar och kontroller i varje ärende. I förarbetena till bidragsbrottslagen konstaterades att det fanns ett behov av en straffrättslig reglering som var anpassad till de förhållanden som råder inom de centrala välfärdssystemen. Det bedömdes vara av särskild betydelse att systemens funktion i stor utsträckning bygger på att förmånstagare anmäler ändrade förhållanden till utbetalande myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor. Det bedömdes också vara svårt att på något annat sätt avgränsa det straffbara området, utan att göra en fullständig genomgång av samtliga förekommande former av offentliga utbetalningar. Det konstaterades samtidigt att lagen med den föreslagna avgränsningen skulle omfatta 60 procent av statsbudgetens utgifter under utgiftstaket, och den helt övervägande delen av alla offentliga utbetalningar (prop. 2006/07:80 s. 69).

Statliga stöd som riktar sig till företag och andra juridiska personer har under senare år ökat i omfattning och betydelse, och det kan ifrågasättas om bidragsbrottslagen fortfarande omfattar den helt övervägande delen av alla statliga utbetalningar. Vidare gäller för flera statliga stöd till företag och andra juridiska personer att det, på samma sätt som för välfärdsförmåner till enskilda, inom stödsystemen hanteras mycket stora mängder ärenden med ett krav på snabbhet och effektivitet, vilket gör det svårt att göra mer ingående individuella bedömningar och kontroller i varje ärende. Vid införandet av lagen (2020:548) om omställningsstöd bedömde regeringen att det fanns ett behov av särskilda straffrättsliga bestämmelser, bl.a. på grund av att ett stort antal ärenden skulle behöva hanteras under mycket kort tid, att det skulle vara omöjligt att göra mer ingående kontroller i varje enskilt ärende och att stödet skulle kunna omfatta mycket stora belopp (prop. 2019/20:181 s. 79). Det finns mot denna bakgrund skäl att göra en genomgång av de statliga stöden till företag och andra juridiska personer för att bedöma om det finns behov av ett särskilt straffrättsligt skydd även för stöd av detta slag.

De statliga stöden till företag och andra juridiska personer uppvisar stora olikheter, både när det gäller vilka villkor som ställs upp för att få ta del av respektive stöd och vilken offentligfinansiell betydelse de har. För att straffrättsliga bestämmelser som är anpassade till de stöd de ska skydda ska kunna utformas, behöver de statliga stöden till företag och andra juridiska personer kartläggas. Kartläggningen bör omfatta förekomsten av statliga stöd till företag och andra juridiska personer samt stödets statsfinansiella betydelse. Vidare behöver stödets konstruktioner analyseras. En sådan kartläggning och analys är också en förutsättning för att kunna ta ställning till hur tillämpningsområdet för en ny straffrättslig lagstiftning skulle kunna avgränsas.

Utredaren ska därför

- kartlägga statliga stöd till företag och andra juridiska personer samt statens kostnader för stöden,
- analysera hur stöden är konstruerade, bl.a. de villkor som ställs upp för att beviljas stöd,
- analysera vilka konstruktioner, t.ex. vilka stödvillkor, som utgör riskfaktorer för att stöden missbrukas, och
- utifrån kartläggningen och analysen identifiera vilka stöd som har ett behov av ett särskilt straffrättsligt skydd.

Nya straffrättsliga bestämmelser behöver utformas med hänsyn till de statliga stöd som de ska skydda

I promemorian Uppdrag om förhindrande av brott kopplade till de stödåtgärder med statsfinansiella och samhällsekonomiska konsekvenser som vidtas med anledning av det nya coronaviruset anföras att möjligheterna att identifiera och lagföra brott som begås av företag som mottar bidrag och stöd som de inte har rätt till behöver stärkas och utvecklas. Det anföras vidare att det behövs ett regelverk för lagföring som är anpassat till den lagstiftning som de ska skydda. I promemorian konstateras att särskilda straffbestämmelser infördes i lagen om omställningsstöd, men att brott riktade mot övriga stöd som införts under pandemin prövas mot bestämmelserna i brottsbalken. Enligt promemorian har brottsbekämpande myndigheter signalerat att det är mycket svårt att driva ärenden som gäller brott mot stödet

vid korttidsarbete, då stödet inte passar inte in i brottsbalkens bestämmelser om bedrägeri och ger upphov till bevisfrågor som är mycket svåra att lösa. I promemorian framhålls två möjliga tillvägagångssätt för att stärka skyddet för statliga stöd till företag: antingen att bidragsbrottslagen utvidgas till att gälla även dessa stöd eller att en helt ny reglering införs som riktar sig mot företagens brott mot välfärdsystemen och andra stödsystem (Ds 2020:28 s. 73–75). Regeringen beslutade mot denna bakgrund den 23 september 2021 att tillsätta en utredning som bl.a. ska analysera behovet av en förstärkt reglering för att förhindra felaktiga utbetalningar och missbruk av stödet vid korttidsarbete, samt bedöma om det är lämpligt att införa särskilda straffbestämmelser (dir. 2021:79).

När det gäller brott som begås inom en ett företags eller en juridisk persons verksamhet aktualiseras även frågan om vem som bär det straffrättsliga ansvaret för brottet. Nya straffrättsliga bestämmelser behöver utformas på ett sådant sätt att det, med tillämpning av de principer som har utvecklats i rättspraxis, är möjligt att fastställa vem som bär det straffrättsliga ansvaret.

Utredaren ska därför

- med utgångspunkt i resultatet av kartläggningen och analysen av statliga stöd till företag och andra juridiska personer, föreslå hur effektiva straffrättsliga bestämmelser till skydd för sådana stöd som är i behov av det bör utformas och hur det straffbara området bör avgränsas,
- ta ställning till om det är möjligt och ändamålsenligt att införa de nya straffrättsliga bestämmelserna i bidragsbrottslagen, eller om de bör införas i en ny lag eller genom särskilda bestämmelser i de lagar som reglerar stöden,
- om utredaren bedömer att det är nödvändigt för att uppnå ett effektivt och ändamålsenligt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag och andra juridiska personer, föreslå ändringar i de nuvarande bestämmelserna i bidragsbrottslagen och i de bestämmelser som reglerar de statliga stöden, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att utreda om underrättelseskyldigheten vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen bör utökas

I nära anslutning till att bidragsbrottslagen beslutades infördes även lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Lagen innebär att vissa utpekade myndigheter samt kommuner och arbetslöshetskassor ska skicka en underrättelse till berörd myndighet eller organisation, om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

I samband med att lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen infördes anförde regeringen att en viktig del i ansträngningarna att värna om välfärdssystemen är att kunna upptäcka bidragsbrott och andra felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. En förutsättning för detta är att den beslutande myndigheten genom egna kontroller eller genom information från andra får vetskap om att en förestående eller gjord utbetalning är felaktig. Information från andra myndigheter är ytterst värdefull i detta sammanhang (prop. 2007/08:48 s. 16). Underrättelseskyldigheten gäller för samma ekonomiska förmåner och stöd som omfattas av bidragsbrottslagen.

Frågan om ett utvidgat tillämpningsområde för lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen har aktualiserats i flera sammanhang. Brotsförebyggande rådet anförde i sin rapport *Bedrägeribrottsligheten i Sverige – Kartläggning och åtgärdsförslag* att lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen bör utvidgas till att omfatta alla bidrag i välfärdssystemen, men att det vore av särskilt stor betydelse att inkludera stöden till företagare (rapport 2016:9 s. 235). Skatteverket har i en skrivelse till regeringen anförts att det finns ett behov av att utvidga underrättelseskyldigheten så att underrättelse ska ske redan när det finns en risk för en felaktig utbetalning. Vidare anser Skatteverket att uppräknningen av vilka myndigheter som omfattas av underrättelseskyldigheten bör slopas och ersättas med en beskrivning av vilka typer av ersättningar som omfattas av underrättelseskyldigheten, att underrättelseskyldigheten bör vara dubbelriktad på så sätt att andra myndigheter ska kunna lämna uppgifter till Skatteverket och att även stöd som betalas ut till företag bör omfattas av underrättelseskyldigheten (Fi2020/02184). I en gemensam skrivelse till regeringen

har Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket bl.a. föreslagit att även regionerna ska omfattas av lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (Fi2021/02564). I promemorian Uppdrag om förhindrande av brott kopplade till de stödåtgärder med statsfinansiella och samhällsekonomiska konsekvenser som vidtas med anledning av det nya coronaviruset anföras att en utvidgning av lagens tillämpningsområde skulle kunna innebära fler underrättelser om felaktiga utbetalningar och samtidigt göra det tydligt att alla välfärdens bidrag har samma skydd (Ds 2020:28 s. 118).

Mot denna bakgrund, och då de statliga stöden till företag och andra juridiska personer har ökat i omfattning, finns det anledning att se över om underrättelseskyldigheten vid felaktiga utbetalningar behöver utökas. I sammanhanget bör det framhållas att regeringen vid de senaste ändringarna i lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen bedömde att det fanns skäl för att lagen även fortsättningsvis borde ha samma tillämpningsområde som bidragsbrottslagen (prop. 2018/19:132 s. 44 och 45).

Underrättelseskyldigheten enligt lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen får sekretessbrytande verkan enligt 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Sekretessbrytande bestämmelser ska utformas efter en intresseavvägning mellan mottagarens behov av att ta del av uppgifterna och de intressen som de aktuella sekretessbestämmelserna avser att skydda Förutsättningarna för ett eventuellt utökat uppgiftslämnande behöver analyseras utifrån hur de aktuella uppgifterna skyddas enligt offentlighets- och sekretesslagen.

Möjligheten att utbyta information påverkas inte bara av eventuell sekretess, utan också av tillämpliga bestämmelser om behandling av personuppgifter. För personuppgiftsbehandling i allmänhet gäller Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning). Dataskyddsförordningen kompletteras i olika avseenden av nationella författningar. När vissa behöriga myndigheter behandlar personuppgifter i syfte att t.ex. bekämpa brott gäller i stället brottsdatalagen (2018:1177) med kompletterande lagstiftning. Även skyddet mot betydanse intrång i

den personliga integriteten i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen måste beaktas.

Utredaren ska därför

- utreda om det finns behov av en utökad underrättelseskyldighet, t.ex. i fråga om vilka aktörer och vilka typer av stöd som omfattas av underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar, och under vilka förutsättningar underrättelser ska lämnas,
- väga fördelarna av utökade möjligheter att upptäcka felaktiga utbetalningar mot de kostnader som hanteringen av underrättelserna kan medföra, och vid denna avvägning lägga särskild vikt vid risken för att de berörda stöden missbrukas,
- för det fall det finns ett behov av en utökad underrättelseskyldighet och fördelarna bedöms överstiga kostnaderna, analysera vilka konsekvenser en sådan utökning skulle få för enskildas personliga integritet och göra en intresseavvägning mellan behovet av en utökad underrättelseskyldighet och skyddet för den personliga integriteten,
- analysera hur en eventuellt utökad underrättelseskyldighet förhåller sig till dataskyddsregleringen,
- under förutsättning att det både finns behov av en utökad underrättelseskyldighet och en sådan bedöms vara proportionerlig, föreslå hur underrättelseskyldigheten ska utformas och hur berörda aktörer ska kunna behandla och utbyta personuppgifter, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska allsidigt och grundligt belysa konsekvenserna av de förslag som lämnas. Lösningar som är effektiva och samtidigt minimerar regelbördan för seriösa företag ska eftersträvas. Alternativa lösningar som har övervägts men valts bort ska redovisas, liksom skälen till det. Viktiga ställningstaganden ska beskrivas. Utöver vad som följer av bestämmelserna i 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474) ska utredaren särskilt analysera förslagets betydelse för möjligheterna att effektivt motverka och lagföra brott riktade mot statliga stöd till företag och andra juridiska personer. Utredaren ska vidare

särskilt redogöra för de administrativa och ekonomiska konsekvenserna för företag och andra juridiska personer.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Vid genomförandet av uppdraget ska utredaren hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och utredningsväsendet. Utredaren ska särskilt beakta det arbete som pågår i utredningarna 2021 års bidragsbrottsutredning (S 2021:03), Bolaget som brottsverktyg (Ju 2021:18), Översyn av stödet vid korttidsarbete (Fi 2021:05), En modern dataskyddsreglering för Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten och förbättrade förutsättningar för en effektiv kontrollverksamhet (Fi 2021:11) och Delegationen mot arbetslivskriminalitet (A 2021:04). Utredaren ska vidare följa Skatteverkets uppdrag att lämna förslag för att hindra felaktiga utbetalningar av lönegarantiersättning (Fi2021/03377) samt det arbete som pågår inom Regeringskansliet med uppdraget att utvärdera möjligheterna till informationsutbyte (Fi2021/02442). Utredaren ska i den utsträckning som det är lämpligt även inhämta synpunkter från berörda myndigheter och organisationer.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2024.

(Finansdepartementet)

Lista över identifierade stöd

I bilagan redovisas de statliga stöd som identifierats i kartläggningen. Dessa listas i tabell 1 till 3 och är sorterade på beslutande myndighet eller organisation och stödets namn. Tabell 1 listar stöd som finansieras genom anslag, fond och avgifter eller som är en skatteutgift. Tabell 2 listar statliga garantier och tabell 3 statlig utlåning.

Stöden är numrerade i löpordning genom alla tre tabeller. I varje tabell redovisas följande övergripande information:

- Stöd – Stödets namn. Namnen baseras huvudsakligen på hur stödet beskrivs av myndighet, i förordning eller regleringsbrev.
- Beslutande myndighet eller organisation – Den myndighet eller annan organisation som av staten fått uppgiften att besluta om stöd. Beslutande myndighet eller organisation kan skilja sig från den myndighet eller organisation som tar emot ansökningar eller betalar ut stödet.
- Reglering – Den anslagspost inklusive budgetår eller skatteutgift som ligger till grund för stödet, information om stödet är en fond, utlåning eller garanti samt, i de fall vi känner till, fall vilken lag, förordning (endast SFS-nummer, av utrymmesskäl) och/eller föreskrift som reglerar stödet. I vissa fall anges även regeringsuppdrag. Eventuella allmänna villkor för EU-regleringar anges inte.

Med reservation för eventuella fel.

Stöd som finansieras genom anslag, avgift och fond eller i form av skatteutgift

Tabell 1 redovisar de identifierade stöd som finansieras genom anslag, fond och avgifter eller som är en skatteutgift. Även Interreg-programmen redovisas. Utgifterna anges i tusentals kronor och avser huvudsakligen budgetåret 2021. Om utgifterna avser 2020 avslutas anslagsposten i regleringskolumnen med 2020. Utöver den övergripande informationen redovisas även:

- Utgift till företag och andra juridiska personer – Statens utgifter för den del av stödet som går till företag eller andra juridiska personer.
- Totala utgifter – Statens totala utgift i tusentals kronor för stödet, oavsett mottagare.
- Utestående åtaganden – De framtida utgifter i tusentals kronor per den 31 december det relevanta budgetåret som ska finansieras med anslag och som härrör från bindande avtal eller utfästelser. Beloppet avser samtliga mottagare, inte bara företag och andra juridiska personer.

Tabell 1 Sammanställning av de statliga stöd som identifierats i kartläggningen, utom garantier och utlåning, tusentals kronor

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
1.	Bidrag för personligt biträde	Arbetsförmedlingen	276 082	324 645	208 934	Ap. 14 01 004 001 2021 Förordning 2017:462
2.	Bidrag till hjälpmedel på arbetsplatsen (<12 månader)	Arbetsförmedlingen	53 877	54 352	0	Ap. 14 01 004 001 2021 Förordning 2017:462
3.	Bidrag till litteratur och tolk för personer med syn- eller hörselnedsättning	Arbetsförmedlingen	2 244	3 824	0	Ap. 14 01 004 001 2021 Förordning 2017:462
4.	Bidrag till särskilt anpassade sammanhållna utbildningar på folkhögskolor som anordnas för nyanlända (Etableringsprogrammet)	Arbetsförmedlingen	112 779	112 779	0	Ap. 14 01 003 001 2021 Förordning 2017:820
5.	Ekonomiskt stöd för handledning i samband med yrkesintroduktionsanställning	Arbetsförmedlingen	7 647	8 050	7 504	Ap. 14 01 003 001 2021 Förordning 2013:1157
6.	Ekonomiskt stöd till den som anordnar arbetsträning (Etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare; Etableringsprogrammet)	Arbetsförmedlingen	2 462	6 959	1 485	Ap. 14 01 003 001 2021 Förordning 2017:820
7.	Ekonomiskt stöd till den som anordnar arbetsträning (Jobb- och utvecklingsgarantin)	Arbetsförmedlingen	157 688	290 680	97 633	Ap. 14 01 003 001 2021 Förordning 2007:414

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
8.	Ekonomiskt stöd till den som anordnar arbetsstråning (Jobb-garantin för ungdomar)	Arbetsförmedlingen	6 739	19 111	5 143	Ap. 14 01 003 001 2021 Förordning 2007:813
9.	Etableringskurs vid folkhögskolor	Arbetsförmedlingen	107 678	107 678	0	Ap. 14 01 003 001 Lag 2017:584
10.	Extratjänster	Arbetsförmedlingen	451 165	3 655 985	1 672 024	Ap. 14 01 003 001 2021 Förordning 2018:42
11.	Främjandemedel till arbetsmarknadens parter	Arbetsförmedlingen	25 684	25 684	0	Ap. 14 01 003 003 2021 Förordning 2015:848
12.	Introduktionsjobb	Arbetsförmedlingen	896 545	1 251 114	589 719	Ap. 14 01 003 001 2021 Förordning 2018:42
13.	Lönebidrag för anställning	Arbetsförmedlingen	3 574 210	4 297 533	3 482 482	Ap. 14 01 004 001 2021 Förordning 2017:462
14.	Lönebidrag för trygghet i anställning	Arbetsförmedlingen	4 086 725	5 330 249	5 245 660	Ap. 14 01 004 001 2021 Förordning 2017:462
15.	Lönebidrag för utveckling i anställning	Arbetsförmedlingen	1 349 311	1 712 909	1 016 770	Ap. 14 01 004 001 2021 Förordning 2017:462
16.	Nystartsjobb	Arbetsförmedlingen	2 830 897	3 384 553	0	Ap. 14 01 013 001 2021 Förordning 2018:43
17.	Särskild stödperson för introduktion och uppföljning	Arbetsförmedlingen	112 779	112 779	0	Ap. 14 01 004 001 2021 Förordning 2017:462

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
18.	Utbildningsinsatser vid folkhögskolor för arbetslösa	Arbetsförmedlingen	117 753	117 753	0	Ap. 14 01 003 001 Förordning 2000:634
19.	Yrkesintroduktionsanställningar	Arbetsförmedlingen	14 138	14 655	0	Ap. 14 01 013 002 2021 Förordning 2013:1157
20.	Yrkeskompetensbedömning	Arbetsförmedlingen	477	477	0	Ap. 14 01 003 001 2021 Förordning 2000:634
21.	Statsbidrag till arbetsmarknadens parter för att främja kunskapsutbyte och samverkan med myndigheter i syfte att motverka brott och andra regelöverträdelse i arbetslivet	Arbetsmiljöverket	111 654	111 654	19 597	Ap. 14 02 001 002 2021 Förordning 2018:1404
22.	Allmänna arvsfonden – Lokalbidrag	Arvsfondsdelegationen	216 605	216 605	0	Allmänna arvsfonden Lag 1994:243 och 2021:401 Förordning 2004:484 och 2021:403
23.	Allmänna arvsfonden – Projektbidrag	Arvsfondsdelegationen	559 532	596 796	559 662	Allmänna arvsfonden Lag 1994:243 och 2021:401 Förordning 2004:484 och 2021:403
24.	Investeringsbidrag till allmänna samlingslokaler	Boverket	26 727	26 727	27 083	Ap. 17 13 002 004 2021 Förordning 2016:1367
25.	Organisationsbidrag till allmänna samlingslokaler	Boverket	54 228	54 228	0	Ap. 17 13 002 001 2021 Förordning 2016:1367

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
26.	Stöd för gröna och trygga samhällen	Boverket	62 301	119 700	188 547	Ap. 20 01 018 001 2021 Förordning 2020:1202 BFS 2021:4
27.	Stöd för innovativt och hållbart byggande av bostäder	Boverket	24 163	26 600	0	Ap. 18 01 010 001 2021 Förordning 2018:199 BFS 2018:8
28.	Stöd till byggemensaker	Boverket	1 600	1 600	0	Ap. 18 01 003 002 2021 Förordning 2019:676
29.	Stöd till vissa icke-statliga kultur-lokaler	Boverket	6 341	6 341	8 991	Ap. 17 01 005 001 2021 Förordning 1990:573 BFS 1990:27
30.	Verksamhetsutvecklingsbidrag till allmänna samlingslokaler	Boverket	17 664	17 664	9 198	Ap. 17 13 002 005 2021 Förordning 2016:1367
31.	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	Brottsförebyggande rådet	1 400	9 171	0	Ap. 04 01 015 001 2021
32.	Statsbidrag för förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism	Brottsförebyggande rådet	6 789	10 000	0	Ap. 04 01 015 001 2021 Förordning 2019:1282
33.	Brottsofferfonden – Brottsoffer-inriktade projekt	Brottsoffermyndigheten	31 751	31 751	27 236	Brottsofferfonden Lag 1994:419 Förordning 1994:426
34.	Statsbidrag för att minska och motverka segregation	Delegationen mot segregation	58 309	244 611	14 621	Ap. 13 04 001 003 2021 Förordning 2018:118 och 2018:119

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
35.	Projektbidrag till insatser om mänskliga rättigheter	Folkbildningsrådet	1 352	1 352	98	Ap. 01 06 001 014 2021
36.	Statsbidrag till folkhögskolor – Bidrag för språkligt stöd	Folkbildningsrådet	42 695	54 684	0	Ap. 17 14 001 001 2021 Förordning 2015:218
37.	Statsbidrag till folkhögskolor – Förstärkningsbidrag	Folkbildningsrådet	120 575	206 399	0	Ap. 17 14 001 001 2021 Förordning 2015:218
38.	Statsbidrag till folkhögskolor – Korttidsutbildning	Folkbildningsrådet	40 777	54 995	0	Ap. 17 14 001 001 2021 Förordning 2015:218
39.	Statsbidrag till folkhögskolor – Organisationsbidrag	Folkbildningsrådet	127 880	175 960	0	Ap. 17 14 001 001 2021 Förordning 2015:218
40.	Statsbidrag till folkhögskolor – Verksamhetsbidrag	Folkbildningsrådet	1 572 729	2 063 095	0	Ap. 17 14 001 001 2021 Förordning 2015:218
41.	Statsbidrag till studieförbund – Organisationsbidrag	Folkbildningsrådet	177 705	177 705	0	Ap. 17 14 001 001 2021 Förordning 2015:218
42.	Statsbidrag till studieförbund – Tillgänglighetsbidrag	Folkbildningsrådet	142 164	142 164	0	Ap. 17 14 001 001 2021 Förordning 2015:218
43.	Statsbidrag till studieförbund – Verksamhetsbidrag	Folkbildningsrådet	1 437 096	1 437 096	0	Ap. 17 14 001 001 2021 Förordning 2015:218
44.	Statsbidrag till studieförbund: arbetsmarknadsnära insatser på distans	Folkbildningsrådet	17 005	17 005	0	Ap. 17 14 001 001 2021 Förordning 2015:218

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
45.	Statsbidrag till studieförbund: insatser för personer långt ifrån arbetsmarknaden	Folkbildningsrådet	47 840	47 840	1 660	Ap. 17 14 001 001 2021 Förordning 2015:218
46.	Statsbidrag till studieförbund: Svenska för föräldralediga	Folkbildningsrådet	19 934	19 934	19 565	Ap. 17 14 001 001 2021 Förordning 2015:218
47.	Yrkesinriktade kurser på folkhög- skola	Folkbildningsrådet	203 000	203 000	0	Ap. 17 14 003 001 2021 Förordning 2015:218
48.	Statsbidrag till särskilda folkbild- ningsinsatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare	Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna	93 898	93 898	20 513	Ap. 17 14 003 001 2021 m.fl. Förordning 2015:521
49.	Stöd till civilsamhället för arbete inom fred och säkerhet	Folke Bernadotteakademin	24 237	24 237	9 960	Ap. 07 01 001 004 2021 m.fl.
50.	Statsbidrag för utveckling av hälso- främjande och förebyggande alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaks- arbete	Folkhälsomyndigheten	951	3 275	0	Ap. 09 02 005 005 Uppdrag 3 i regleringsbrev 2021
51.	Statsbidrag inom området för psykisk hälsa och suicidprevention	Folkhälsomyndigheten	17 881	17 881	0	Ap. 09 01 008 004 Uppdrag 7 i regleringsbrev 2021
52.	Statsbidrag till ideella organisa- tioner inom området för psykisk hälsa och suicidprevention	Folkhälsomyndigheten	64 000	64 000	0	Ap. 09 01 008 004 2021 Förordning 2020:429

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
53.	Statsbidrag till organisationer som bedriver förebyggande arbete för att minska tobaksbruket eller verksamhet mot överdrivet spelande	Folkhälsomyndigheten	9 499	9 499	0	Ap. 09 02 005 005 2021 Förordning 2015:456
54.	Statsbidrag till regionala och lokala ideella organisationer vars verksamhet är inriktad mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar	Folkhälsomyndigheten	41 000	41 000	0	Ap. 09 02 004 002 2021 Förordning 2018:596
55.	Statsbidrag till riksorganisationer vars verksamhet är inriktad mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar	Folkhälsomyndigheten	21 000	21 000	0	Ap. 09 02 004 002 2021 Förordning 2006:93
56.	Statsbidrag till telefon- och webbaserade stödinsatser inom områdena alkohol, tobak och spel om pengar	Folkhälsomyndigheten	15 000	15 000	0	Ap. 09 01 008 004 2021 Förordning 2017:811
57.	Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom Försvarsmaktens område	Försvarsmakten	61 500	61 500	0	Ap. 06 01 001 001 2021 Förordning 1994:524
58.	Stöd till veteransoldat- och anhörigorganisationer	Försvarsmakten	22 799	22 799	7 201	Ap. 06 01 001 001 2021 Förordning 2013:880
59.	Bidrag till arbetsgivare för köp av arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd för återgång i arbete	Försäkringskassan	26 700	49 000	0	Ap. 10 01 006 008 2021 Förordning 2014:67

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
60.	Bidrag till företagshälsovården för köp av medicinsk service	Försäkringskassan	55 000	55 000	0	Ap. 10 01 006 004 2021 Förordning 2017:117
61.	Bidrag till hjälpmedel på arbetsplatsen (>12 månader)	Försäkringskassan	0	46 805	0	Ap. 10 01 001 020 2021 m.fl. Förordning 1991:1046
62.	Ersättning för höga sjuklöne-kostnader	Försäkringskassan	9 951 723	14 479 423	0	Ap. 10 01 007 001 2021 Förordning 1991:1047
63.	Statsbidrag för kostnader som avser personlig skyddsutrustning för personliga assistenter till följd av sjukdomen covid-19	Försäkringskassan	17 823	17 854	0	Ap. 09 04 002 006 2021 Förordning 2020:1003
64.	Statsbidrag för insatser till stöd för de nationella minoritetsspråken	Institutet för språk och folkminnen	5 532	5 532	0	Ap. 01 07 001 016 2021 Förordning 2010:21
65.	Statsbidrag för kvinnors organisering	Jämställdhetsmyndigheten	28 118	28 118	0	Ap. 13 03 003 001 2021 Förordning 2005:1089
66.	Statsbidrag till jämställdhetsprojekt	Jämställdhetsmyndigheten	5 673	5 673	0	Ap. 13 03 001 006 2021 Förordning 2006:390
67.	Statsbidrag för säkerhetshöjande åtgärder till organisationer inom det civila samhället	Kammarkollegiet	20 100	22 000	0	Ap. 01 06 001 018 2021 Förordning 2018:1533
68.	Bidrag för konstnärlig förnyelse (Kulturbryggan)	Konstnärsnämnden	20 079	20 079	0	Ap. 17 05 002 007 2021 Förordning 2011:317

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
69.	Bidrag för kreativ infrastruktur (Kulturbryggan)	Konstnärsnämnden	4 155	4 155	0	Ap. 17 05 002 007 2021 Förordning 2011:317
70.	Bidrag för nya finansieringsmodeller (Kulturbryggan)	Konstnärsnämnden	2 866	2 866	0	Ap. 17 05 002 007 2021 Förordning 2011:317
71.	Projektbidrag inom dans och cirkus	Konstnärsnämnden	1 720	3 600	0	Ap. 17 05 002 006 2021 Förordning 2019:1269
72.	Projektbidrag inom film	Konstnärsnämnden	3 900	5 670	0	Ap. 17 05 002 006 2021 Förordning 2019:1269
73.	Projektbidrag inom musik	Konstnärsnämnden	2 650	4 001	0	Ap. 17 05 002 006 2021 Förordning 2019:1269
74.	Projektbidrag inom teater	Konstnärsnämnden	1 470	3 690	0	Ap. 17 05 002 006 2021 Förordning 2019:1269
75.	Statsbidrag till organisationer på konsumentområdet	Konsumentverket	16 059	16 059	0	Ap. 18 02 004 009 2021 Förordning 2007:954
76.	Statsbidrag till vissa organisationer inom kriminalvårdens område	Kriminalvården	14 658	14 658	0	Ap. 04 01 006 001 2021 Förordning 2002:954 KVFS 2006:12
77.	Stöd för slakterier och vilthanterings- anläggningar – Stöd för godkän- nande	Livsmedelsverket	216	216	0	Ap. 23 01 026 001 2021

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
78.	Stöd för slakterier och vilthanterings- anläggningar – Stöd för liten pro- duktion	Livsmedelsverket	41 380	41 380	0	Ap. 23 01 026 001 2021
79.	Stöd för slakterier och vilthanterings- anläggningar – Stöd för nationella kontrollprogrammet för rests- substanter	Livsmedelsverket	4 467	4 467	0	Ap. 23 01 026 001 2021
80.	Stöd för slakterier och vilthanterings- anläggningar – Stöd för nationella kontrollprogrammet för salmonella	Livsmedelsverket	6 907	6 907	0	Ap. 23 01 026 001 2021
81.	Stöd för slakterier och vilthanterings- anläggningar – Stöd för sjukdoms- registrering	Livsmedelsverket	4 605	4 605	0	Ap. 23 01 026 001 2021
82.	Interreg Sverige–Norge	Länsstyrelsen i Jämtlands län	40 670	126 776	335 000	Interreg-program Förordning 2014:1383
83.	Interreg Nord	Länsstyrelsen i Norrbottens län	3 579	9 249	303 453	Interreg-program Förordning 2014:1383
84.	Statsbidrag för nationella minori- teter	Länsstyrelsen i Stockholms län	7 920	7 920	0	Ap. 01 07 001 010 2021 Förordning 2005:765 01FS 2018:15
85.	Interreg Botnia–Atlantica	Länsstyrelsen i Västerbottens län	7 156	68 571	234 045	Interreg-program Förordning 2014:1383

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
86.	Interreg Norra Periferin	Länsstyrelsen i Västerbottens län	404	95 471	0	Interreg-program Förordning 2014:1383
87.	Bidrag från älgvårdsfonden	Länsstyrelserna	2 757	3 653	0	Älgvårdsfonden Förordning 1987:905
88.	Bidrag till förebyggande åtgärder och ersättning för skada på annat än ren	Länsstyrelserna	11 713	12 710	892	Ap. 23 01 007 001 2021 Förordning 2001:724
89.	Bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer	Länsstyrelserna	102 095	165 500	31 113	Ap. 17 07 002 001 2021 Förordning 2010:1121
90.	Bygdemedel	Länsstyrelserna	100 228	135 398	81 411	Fonder för bygdemedel Förordning 1998:928
91.	Ersättning för skador orsakade av säl	Länsstyrelserna	7 196	7 586	0	Ap. 23 01 007 003 2021 Förordning 2001:724
92.	Ersättningar för ekologisk produk- tion och omställning till ekologisk produktion (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna	734 582	740 285	Ingår i Miljö- ersättning för betesmarker och slätter- äng.	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
93.	Insatser för asylsökande m.fl.	Länsstyrelserna	60 590	64 956	24 862	Ap. 13 01 001 001 2021 Förordning 2016:1364
94.	Kompensationsstöd (Landsbygds- programmet 2014–2022)	Länsstyrelserna	1 297 140	1 300 184	0	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
95.	Miljöersättning för betesmarker och slätterängar (Landsbygdsprogram- met 2014–2022) Utestående åtaganden avser flera stöd inom miljöersättningar och eko- logisk produktion	Länsstyrelserna	1 044 995	1 066 959	2 034 741	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
96.	Miljöersättning för fåbodar (Lands- bygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna	22 384	22 384	Ingår i Miljö- ersättning för betesmarker och slätteräng.	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
97.	Miljöersättning för minskat kväveläckage (Landsbygds- programmet 2014–2022)	Länsstyrelserna	122 655	122 758	Ingår i Miljö- ersättning för betesmarker och slätteräng.	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
98.	Miljöersättning för restaurering av betesmarker och slätterängar (Lands- bygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna	27 712	28 145	Ingår i Miljö- ersättning för betesmarker och slätteräng.	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
99.	Miljöersättning för skyddszoner (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna	39 905	40 025	Ingår i Miljö- ersättning för betesmarker och slätteräng.	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
100.	Miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna	49 699	51 750	Ingår i Miljöersättning för betesmarker och slåtteräng.	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
101.	Miljöersättning för vallodling (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna	128 717	129 648	Ingår i Miljöersättning för betesmarker och slåtteräng.	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
102.	Startstöd för hållbara vattenbruksföretag (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Länsstyrelserna	2 175	2 175	7 869	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
103.	Statligt investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande	Länsstyrelserna	3 672 242	3 682 000	9 125 535	Ap. 18 01 008 003 2021 Förordning 2016:881
104.	Statligt stöd för att anordna och tillhandahålla bostäder för äldre personer	Länsstyrelserna	997 535	1 108 100	1 147 689	Ap. 09 04 005 010 2021 m.fl. Förordning 2016:848
105.	Statligt stöd för bättre vattenushållning	Länsstyrelserna	12 524	43 174	5 988	Ap. 20 01 011 002 2021 Förordning 2019:556
106.	Statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt	Länsstyrelserna	73 207	141 848	27 835	Ap. 20 01 011 002 2021 Förordning 2009:381
107.	Statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag	Länsstyrelserna	1 548	122 982	2 428	Ap. 20 01 011 002 2021 Förordning 1982:840

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
108.	Stöd för beredning av fiskeri- och vattenbruksprodukter (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Länsstyrelserna	238	238	6 410	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
109.	Stöd för diversifiering inom fiske (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Länsstyrelserna	491	491	3 657	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
110.	Stöd för investeringar som höjer kvalitet och mervärde på vildfångad fisk (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Länsstyrelserna	3 731	3 731	15 868	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
111.	Stöd för viltskador och förebyggande av viltskador	Länsstyrelserna	4 003	4 343	95	Ap. 23 01 007 001 2021 Förordning 2017:1254
112.	Stöd till energieffektivisering i flerbostadshus	Länsstyrelserna	39 840	72 438	0	Ap. 18 01 007 001 2021 m.fl. Förordning 2021:664 BFS 2021:6
113.	Stöd till fiskehamnar, landningsplatser och auktionshallar – anpassning till landningsskyldigheten (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Länsstyrelserna	2 800	2 800	0	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
114. Stöd till fiskehamnar, landnings- platser och auktionshallar – förbättrad infrastruktur (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Länsstyrelserna	3 652	4 470	23 161	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
115. Stöd till fiskevården	Länsstyrelserna	5 263	10 410	0	Ap. 20 01 011 002 2021 Förordning 1998:1343
116. Stöd till produktiva investeringar (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Länsstyrelserna	86	86	2 357	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
117. Omsättningsstöd till enskilda näringsidkare	Länsstyrelserna i Dalarna, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västernorrland, Västerbotten och Östergötland	2 057 872	2 057 872	0	Ap. 24 01 023 001 2021 Förordning 2020:893 och 2021:143
118. Omsättningsstöd till handelsbolag	Länsstyrelserna i Dalarna, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västernorrland, Västerbotten och Östergötland	363 800	363 800	0	Ap. 24 01 026 001 2021 Förordning 2021:208

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
119.	Statligt stöd när vissa lokal- hyresgäster fått rabatt på hyran	Länsstyrelserna i Dalarna, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västernorrland, Västerbotten och Östergötland	981 800	1 086 500	0	Ap. 24 01 027 003 2021 m.fl. Förordning 2021:273
120.	Förädlingsstöd (Landsbygds- programmet 2014–2022)	Länsstyrelserna och Sametinget	23 869	23 869	33 983	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
121.	Investeringsstöd för jobb och klimat (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna och Sametinget	127 664	127 664	114 283	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
122.	Investeringsstöd till jordbruk, trädgård och rennäring (Landsbygds- programmet 2014–2022)	Länsstyrelserna och Sametinget	480 404	480 572	498 762	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
123.	Startstöd för jordbruks-, trädgårds- eller rennäringensföretag (Landsbygds- programmet 2014–2022)	Länsstyrelserna och Sametinget	24 550	24 550	28 250	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
124.	Stöd till bredband (Landsbygds- programmet 2014–2022)	Länsstyrelserna och Statens jordbruksverk	694 787	726 481	2 484 443	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
125.	Investeringsstöd för infrastruktur för rekreation och turism (Landsbygds- programmet 2014–2022)	Länsstyrelserna, Sametinget och Statens jordbruksverk	11 295	17 377	36 317	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
126.	Investeringsstöd för service och fritid på landsbygden (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna, Sametinget och Statens jordbruksverk	144 048	144 814	83 690	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
127.	Investeringsstöd för småskalig infrastruktur (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna, Sametinget och Statens jordbruksverk	5 214	8 355	2 185	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
128.	Investeringsstöd för utveckling av natur- och kulturmiljöer (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna, Sametinget och Statens jordbruksverk	77 312	86 528	121 897	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
129.	Miljöinvesteringar inom jordbruk, trädgård och rennäring (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna, Sametinget och Statens jordbruksverk	10 313	10 469	15 496	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
130.	Samarbeten mellan aktörer inom jordbruk samt inom livsmedelskedjan (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna, Sametinget och Statens jordbruksverk	8 540	11 096	25 169	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
131.	Stöd till fortbildning av rådgivare (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna, Sametinget, Skogsstyrelsen och Statens jordbruksverk	0	2 702	20 366	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
132.	Stöd till rådgivningstjänster (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna, Sametinget, Skogsstyrelsen och Statens jordbruksverk	0	68 598	194 501	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
133. Stöd till demonstrationer och information (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna, Sametinget, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk och Tillväxtverket	16 299	143 698	243 963	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
134. Stöd till kompetensutveckling (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna, Sametinget, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk och Tillväxtverket	15 766	45 411	189 449	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
135. Stöd till utveckling inom jordbruk, livsmedel och skogsbruk, samt pilotprojekt (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna, Sametinget, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk och Tillväxtverket	43 357	70 297	311 270	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
136. Stöd till samarbeten inom miljö (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna, Sametinget, Statens jordbruksverk och Skogsstyrelsen	3 271	6 012	25 819	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
137. Driftsstöd (Presstödd)	Mediestödsnämnden vid Myndigheten för press, radio och tv	679 325	679 325	0	Ap. 01 08 001 002 2021 Förordning 1990:524 MPRTFS 2016:1
138. Innovations- och utvecklingsstöd (Mediestöd)	Mediestödsnämnden vid Myndigheten för press, radio och tv	15 112	15 112	7 941	Ap. 01 08 001 002 2021 Förordning 2018:2053 och 2018:2054 MPRTFS 2021:2

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
139. Redaktionsstöd (Mediestöd)	Mediestödsnämnden vid Myndigheten för press, radio och tv	91 116	91 116	0	Ap. 01 08 001 002 2021 Förordning 2018:2053 MPRTFS 2021:2
140. Stöd för lokal journalistik (Mediestöd)	Mediestödsnämnden vid Myndigheten för press, radio och tv	141 487	141 487	113 198	Ap. 01 08 001 002 2021 Förordning 2018:2053 MPRTFS 2021:2
141. Projekt inom asyl-, migrations- och integrationsfonden (AMIF 2014–2020)	Migrationsverket	6 952	117 019	147 000	Ap. 08 01 008 001 2020 Förordning 2014:1538
142. Projektstöd för återvandring	Migrationsverket	1 948	1 948	0	Ap. 08 01 003 004 2021
143. Statsbidrag till auktoriserade adoptionssammanslutningar och till riksorganisationer för adopterade	Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	1 436	1 436	0	Ap. 09 04 001 001 2021 Förordning 2008:1239
144. Distributionsstöd (Presstöd)	Myndigheten för press, radio och tv	64 344	64 344	0	Ap. 01 08 001 002 2021 Förordning 1990:524 MPRTFS 2016:1
145. Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps område	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	59 943	59 943	0	Ap. 06 02 004 005 2021 Förordning 1994:524

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
146. Uppdragsersättning till ideella organisationer som genomför utbildning riktad till allmänheten för att öka den enskildes förmåga att förebygga och hantera olyckor, allvarliga händelser och kriser	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	33 000	33 000	0	Ap. 06 02 006 001 2021
147. Etableringsbidrag till trossamfund	Myndigheten för stöd till trossamfund	600	600	0	Ap. 17 09 002 001 2021 Lag 1999:932 Förordning 1999:974 Tillämpningsföreskrifter för statsbidrag till trossamfund
148. Handikappanpassningsbidrag till trossamfund	Myndigheten för stöd till trossamfund	3 446	3 446	0	Ap. 17 09 002 001 2021 Lag 1999:932 Förordning 1999:974 Tillämpningsföreskrifter för statsbidrag till trossamfund
149. Lokalbidrag till trossamfund	Myndigheten för stöd till trossamfund	7 321	7 321	0	Ap. 17 09 002 001 2021 Lag 1999:932 Förordning 1999:974 Tillämpningsföreskrifter för statsbidrag till trossamfund

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
150. Organisationsbidrag till trossamfund	Myndigheten för stöd till trossamfund	82 079	82 079	0	Ap. 17 09 002 001 2021 Lag 1999:932 Förordning 1999:974 Tillämpningsföreskrifter för statsbidrag till trossamfund
151. Verksamhetsbidrag till andlig vård inom sjukvården	Myndigheten för stöd till trossamfund	10 266	10 266	0	Ap. 17 09 002 001 2021 Lag 1999:932 Förordning 1999:974 Tillämpningsföreskrifter för statsbidrag till trossamfund
152. Verksamhetsbidrag till teologisk utbildning	Myndigheten för stöd till trossamfund	800	800	0	Ap. 17 09 002 001 2021 Lag 1999:932 Förordning 1999:974 Tillämpningsföreskrifter för statsbidrag till trossamfund
153. Statligt stöd till taltidningar	Myndigheten för tillgängliga medier	5 558	5 558	0	Ap. 17 11 005 001 2021 Förordning 2013:9 KRFS 2013:1
154. Organisationsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	262 000	262 000	0	Ap. 17 12 002 001 2021 Förordning 2011:65
155. Projektbidrag till barn- och ungdomsorganisationer	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	18 230	18 230	0	Ap. 17 12 002 012 2021 Förordning 2011:65

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
156.	Statligt stöd för verksamhet som förebygger och motverkar diskriminering	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	28 000	28 000	0	Ap. 13 02 002 003 2021 Förordning 2002:989
157.	Statsbidrag för insatser som främjar mötesplatser för unga hbtqi-personer	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	2 000	2 000	0	Ap. 13 02 002 004 2021 Förordning 2021:227
158.	Statsbidrag för åtgärder som stärker demokratin	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	7 750	7 750	0	Ap. 01 06 001 003 2021 Förordning 2020:26
159.	Statsbidrag med anledning av covid-19 till vissa organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	143 367	143 367	0	Ap. 17 13 005 009 2021 Förordning 2021:134
160.	Statsbidrag till organisationer bildade på etnisk grund	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	18 905	18 905	0	Ap. 13 01 001 013 2021 Förordning 2008:63
161.	Statsbidrag till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	11 298	11 298	0	Ap. 13 02 002 002 2021 Förordning 2008:349
162.	Statsbidrag till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	16 962	16 962	0	Ap. 13 02 002 001 2021 Förordning 2008:62
163.	Behörighetsgivande förutbildning (Yrkeshögskolan)	Myndigheten för yrkeshögskolan	7 863	8 263	4 184	Ap. 16 01 019 011 2021 Förordning 2017:13

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
164.	Genomförandebidrag (Yrkeshögskolan)	Myndigheten för yrkeshögskolan	70	900	890	Ap. 16 01 019 011 2021
165.	Korta yrkeshögskoleutbildningar	Myndigheten för yrkeshögskolan	72 150	90 000	134 650	Ap. 16 01 019 011 2021 Lag 2009:128 Förordning 2009:130
166.	Kurs på tom plats (Yrkeshögskolan)	Myndigheten för yrkeshögskolan	2 900	3 700	3 900	Ap. 16 01 019 011 2021
167.	Riktat tillfälligt startbidrag (Yrkeshögskolan)	Myndigheten för yrkeshögskolan	17 080	28 800	23 860	Ap. 16 01 019 011 2021
168.	Statligt stöd för yrkeshögskoleutbildning, inkl. främjande av studerandes inflytande och stöd för utbildningar till trafikflygare	Myndigheten för yrkeshögskolan	2 076 920	3 211 230	7 890 000	Ap. 16 01 019 011 2021 m.fl. Lag 2009:128 Förordning 2009:130
169.	Statsbidrag för utveckling av branschvalidering (Yrkeshögskolan)	Myndigheten för yrkeshögskolan	9 786	9 786	4 970	Ap. 16 01 019 011 2021 Förordning 2020:268
170.	Statsbidrag för viss utbildning som rör tolkning och teckenspråk	Myndigheten för yrkeshögskolan	30 300	44 000	72 000	Ap. 17 14 002 002 2021 Förordning 2012:140
171.	Stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar	Myndigheten för yrkeshögskolan	144 200	144 200	829 240	Ap. 16 01 019 011 2021 Förordning 2013:871
172.	Svenska med yrkesinriktning (Yrkeshögskolan)	Myndigheten för yrkeshögskolan	1 050	1 300	1 910	Ap. 16 01 019 011 2021 Förordning 2009:130

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
173.	Särskilt pedagogiskt stöd (Yrkes- högskolan)	Myndigheten för yrkeshög- skolan	16 500	20 800	44 200	Ap. 16 01 019 011 2021 Förordning 2009:130
174.	YH-flex (Yrkeshögskolan)	Myndigheten för yrkeshög- skolan	7 430	7 800	15 220	Ap. 16 01 019 011 2021
175.	Bidrag för att öka kunskapen om allemansrätten	Naturvårdsverket	5 332	5 332	0	Ap. 20 01 003 002 2021
176.	Bidrag för rening av avloppsvatten från läkemedelsrester	Naturvårdsverket	0	67 389	43 289	Ap. 20 01 011 001 2021 Förordning 2018:495
177.	Bidrag till dagvattenutredningar	Naturvårdsverket	1 822	7 449	0	Ap. 20 01 011 001 2021
178.	Bidrag till ideella miljöorganisa- tioner	Naturvårdsverket	20 000	20 000	0	Ap. 20 01 002 006 2021
179.	Kadmiumbatterifonden	Naturvårdsverket	0	0	0	Kadmiumbatterifonden Förordning 2008:834
180.	Organisationsbidrag för att främja viltvården	Naturvårdsverket	8 700	8 700	0	Viltvårdsfonden Förordning 2021:12
181.	Statligt stöd för att minska utsläpp av mikroplaster till vattenmiljön	Naturvårdsverket	7 106	77 088	71 905	Ap. 20 01 011 001 2021 Förordning 2018:496
182.	Statligt stöd för installation av laddningspunkter för elfordon	Naturvårdsverket	346 903	348 491	409 666	Ap. 20 01 016 006 2021 Förordning 2019:525
183.	Stöd till lokala klimatinvesteringar (Klimatklivet)	Naturvårdsverket	1 532 712	1 610 180	3 409 263	Ap. 20 01 016 001 2021 Förordning 2015:517

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
184.	Verksamhetsbidrag för att främja viltvården	Naturvårdsverket	0	0	0	Viltvårdsfonden Förordning 2021:12
185.	Projektbidrag för främjande av hemslöjd	Nämnden för hem- slöjdsfrågor	3 625	3 951	0	Ap. 17 04 003 002 2021
186.	Statligt stöd till politiska partier	Partibidragsnämnden	167 955	167 955	1 245	Ap. 01 06 005 001 2021 Lag 1972:625
187.	Statligt stöd till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer	Partibidragsnämnden	15 000	15 000	0	Ap. 17 13 004 001 2021 Lag 2010:473
188.	Fonden för inre säkerhet 2014–2020	Polismyndigheten	3 759	94 721	166 147	Ap. 04 01 018 001 2020 Förordning 2016:10 PMFS 2016:2
189.	Stöd till verksamhet för avhoppare	Polismyndigheten	3 000	15 000	0	Ap. 04 01 001 001 2021
190.	Statligt stöd för driftsäkra och robusta elektroniska kommunikationer	Post- och telestyrelsen	177 925	180 179	231 512	Ap. 22 02 005 001 2021 Förordning 2018:1300
191.	Statligt stöd för utbyggnad av bredbandsinfrastruktur	Post- och telestyrelsen	1 366 850	1 531 998	0	Ap. 22 02 005 006 2021 m.fl. Förordning 2020:266
192.	Utvecklingsprojekt och innovations-tävlingar	Post- och telestyrelsen	11 088	12 487	5 612	Ap. 22 02 002 001 2021

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
193.	Regeringens bidrag till föreningar, stiftelser eller internationella organisationer med flera (avser endast ansökningar utredningen identifierat i diariet)	Regeringen	247 000	247 000	0	
194.	Bidrag till kulturarvsarbete, inklusive arbetslivsmuseer samt bevarandet av historiska transportmedel	Riksantikvarieämbetet	17 000	17 000	0	Ap. 17 07 002 002 2021 m.fl. Förordning 2017:628
195.	Bidrag till lönekostnader inom verksamheten kulturarvs-it	Riksantikvarieämbetet	10 730	10 730	0	Ap. 17 07 001 002 2021 Förordning 2003:248
196.	Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	Riksantikvarieämbetet	1 310	20 544	0	Ap. 17 01 004 010 2021
197.	Statliga utställningsgarantier vid tillfälliga utställningar	Riksantikvarieämbetet	0	0	0	Garanti / Ap. 17 08 005 003 2021 Förordning 1998:200
198.	Statsbidrag till ideella organisationer inom kulturmiljöområdet	Riksantikvarieämbetet	4 750	4 750	0	Ap. 17 07 001 001 2021 Förordning 2014:108
199.	Stöd till enskilda arkiv	Riksarkivet	10 292	10 292	0	Ap. 17 06 001 001 2021 m.fl. Förordning 1996:1598 och 2007:1368
200.	Statligt stöd till forskning och utveckling inom rymdområdet	Rymdstyrelsen	171 342	1 129 812	2 599 526	Ap. 16 03 004 001 2021 Förordning 2020:1015

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
201.	Europeiska socialfonden 2012–2020, inklusive Fead, sysselsättningsinitiativet för unga som Easi	Rådet för Europeiska socialfonden	289 716	1 145 615	3 129 784	Ap. 14 01 006 001 2020 m.fl. Förordning 2014:1374 TVFS 2016:1
202.	Bidrag ur Samefonden	Samefonden	1 750	11 997	0	Samefonden Ap. 01 03 001 003 2021 Förordning 1993:384
203.	Bidrag till de organisationer som företräder samer vid ett tillfälle under 2021	Sametinget	830	830	0	Ap. 01 07 001 013 2021
204.	Ersättning för föryngring, regelbunden eller tillfällig förekomst av rovdjur	Sametinget	49 329	49 329	0	Ap. 23 01 022 002 2021 Förordning 2001:724
205.	Ersättning för vissa merkostnader och förluster med anledning av Tjernobylylyckan	Sametinget	2 181	2 181	0	Ap. 23 01 022 002 2021 Förordning 1994:246
206.	Katastrofskadeskydd till samebyar	Sametinget	10 646	10 646	0	Ap. 23 01 022 002 2021 Förordning 1993:384
207.	Pristillägg på renkött	Sametinget	14 369	14 369	0	Ap. 23 01 022 002 2021 Förordning 1986:255
208.	Projektstöd till samisk kultur och idrott	Sametinget	2 609	2 609	0	Ap. 17 01 002 005 2021

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
209.	Statsbidrag vid vissa studier i samiska	Sametinget	710	710	16	Ap. 17 01 002 005 2021 Förordning 2007:1347
210.	Stöd till främjande av rennäringen	Sametinget	7 353	7 353	0	Ap. 23 01 022 002 2021 Förordning 1993:384
211.	Verksamhetsbidrag som främjar den samiska kulturen	Sametinget	14 797	14 797	0	Ap. 17 01 002 005 2021
212.	Återstartsbidrag till samisk kultur och idrott	Sametinget	9 745	9 745	0	Ap. 17 01 002 005 2021
213.	Folkbildningsanslag RF–SISU distrikt	SISU Idrottsutbildarna	120 000	120 000	0	Ap. 17 14 001 004 2021 Förordning 2015:218
214.	Bidrag till regionala utvecklingsbolag	Skatteverket	i.u.	i.u.	0	Skatteutgift B.16 2021 Lag 1999:1229
215.	El som inte beskattas	Skatteverket	i.u.	i.u.	0	Skatteutgift F.10 2021 Lag 1994:1776
216.	Energiskattebefrielse för biodrivmedel utanför reduktionsplikten	Skatteverket	1 620 000	1 620 000	0	Skatteutgift F.4 2021 Lag 1994:1776
217.	Energiskattebefrielse för bränsleförbrukning vid bandrift	Skatteverket	15 000	30 000	0	Skatteutgift F.6 2021 Lag 1994:1776
218.	Energiskattebefrielse för elförbrukning vid bandrift	Skatteverket	57 000	1 140 000	0	Skatteutgift F.5 2021 Lag 1994:1776
219.	Energiskattebefrielse för naturgas och gasol som drivmedel	Skatteverket	154 800	180 000	0	Skatteutgift F.3 2021 Lag 1994:1776

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
220.	Energiskattebefrielse på bränsle för inrikes luftfart	Skatteverket	430 000	430 000	0	Skatteutgift F.8 2021 Lag 1994:1776
221.	Energiskattebefrielse på bränsle för inrikes sjöfart	Skatteverket	570 000	570 000	0	Skatteutgift F.7 2021 Lag 1994:1776
222.	Energiskattebefrielse för bibränsle m.m. för uppvärmning	Skatteverket	3 780 000	3 780 000	0	Skatteutgift F.9 2021 Lag 1994:1776
223.	Koldioxidskattebefrielse på bränsle för inrikes sjöfart	Skatteverket	420 000	420 000	0	Skatteutgift F.20 2021 Lag 1994:1776
224.	Koldioxidskattebefrielse på bränsle vid bandrift	Skatteverket	10 000	20 000	0	Skatteutgift F.19 2021 Lag 1994:1776
225.	Nedsatt energiskatt för leveranser av värme och kyla till industrin m.m.	Skatteverket	10 000	10 000	0	Skatteutgift F.11 2021 Lag 1994:1776
226.	Nedsatt energiskatt på el i dator-hallar	Skatteverket	320 000	320 000	0	Skatteutgift F.15 2021 Lag 1994:1776
227.	Nedsatt energiskatt på el i vissa kommuner	Skatteverket	214 000	740 000	0	Skatteutgift F.17 2021 Lag 1994:1776
228.	Nedsatt energiskatt på el inom industrin	Skatteverket	14 150 000	14 150 000	0	Skatteutgift F.14 2021 Lag 1994:1776
229.	Nedsatt energiskatt på el inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna	Skatteverket	560 000	560 000	0	Skatteutgift F.16 2021 Lag 1994:1776
230.	Nedsatt energiskatt på uppvärmningsbränslen inom industrin	Skatteverket	460 000	460 000	0	Skatteutgift F.12 2021 Lag 1994:1776

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
231.	Nedsatt energiskatt på uppvärmningsbränslen inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna	Skatteverket	20 000	20 000	0	Skatteutgift F.13 2021 Lag 1994:1776
232.	Nedsatt koldioxidskatt för diesel till arbetsmaskiner och fartyg inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna	Skatteverket	870 000	870 000	0	Skatteutgift F.18 2021 Lag 1994:1776
233.	Nedsättning av arbetsgivaravgifter för den först anställda (Växa-stöd)	Skatteverket	171 983	171 983	0	Skatteutgift D.6 2021 Lag 2016:1053
234.	Nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning eller utveckling	Skatteverket	2 070 795	2 070 795	0	Skatteutgift D.5 2021 Lag 2000:980
235.	Omställningsstöd	Skatteverket	9 931 850	9 931 850	0	Ap. 24 01 024 001 2021 m.fl. Lag 2020:548 Förordning 2020:552, 2020:838, 2021:126 och 2021:194
236.	Regional nedsättning av arbetsgivaravgifter	Skatteverket	588 504	589 219	0	Skatteutgift D.3 2021 Lag 2001:1170
237.	Regional nedsättning av egenavgifter	Skatteverket	63 730	63 730	0	Skatteutgift D.1 2021 Lag 2001:1170
238.	Skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el	Skatteverket	106 235	245 147	0	Skatteutgift G.6 2021 Lag 1999:1229

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
239.	Statligt stöd för vissa planerade evenemang som inte kunnat genomföras med anledning av begränsningar som beslutats för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (Evenemangsstöd)	Skatteverket	69 402	69 402	0	Ap. 24 01 028 001 2021 Förordning 2021:816
240.	Stöd för ädellövsöksbruk	Skogsstyrelsen	18 851	19 563	19 524	Ap. 23 01 002 001 2021 Förordning 2010:1879
241.	Stöd till miljöåtgärder i skogen (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Skogsstyrelsen	24 993	26 418	39 849	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
242.	Stöd till natur- och kulturmiljö- vårdsåtgärder i skogen (Nokås)	Skogsstyrelsen	5 461	5 736	8 386	Ap. 23 01 002 001 2021 Förordning 2010:1879
243.	Statligt stöd för att säkerställa till- gång till ambulansflygtransporter under utbrott av sjukdomen covid-19	Socialstyrelsen	8 060	8 060	0	Ap. 09 01 006 053 2021 Förordning 2021:198
244.	Statsbidrag för brottsofferverksamhet riktad till hbtq-personer som utsatts för våld i en nära relation inklusive hedersrelaterat våld och förtryck	Socialstyrelsen	1 993	1 993	0	Ap. 13 03 001 008 2021
245.	Statsbidrag för insatser som bidrar till att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre personer	Socialstyrelsen	16 403	16 403	0	Ap. 17 13 005 003 2021 Förordning 2019:474

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
246.	Statsbidrag för viss verksamhet på funktionshindersområdet	Socialstyrelsen	18 146	18 146	0	Ap. 09 04 002 003 2021 Förordning 2012:316
247.	Statsbidrag till handikapporganisa- tioner	Socialstyrelsen	188 742	188 742	0	Ap. 09 03 002 001 2021 Förordning 2000:7
248.	Statsbidrag till informatörsverk- samhet som rör psykisk ohälsa och psykiska funktionsnedsättningar	Socialstyrelsen	21 266	21 266	0	Ap. 09 01 008 001 2021 Förordning 2015:553
249.	Statsbidrag till kvinno- och tjejjourer	Socialstyrelsen	95 674	95 674	0	Ap. 13 03 001 008 2021 Förordning 2015:454
250.	Statsbidrag till organisationer som bidrar till en mer patientcentrerad vård för patientgruppen personer med sällsynta diagnoser	Socialstyrelsen	2 500	2 500	0	Ap. 09 01 006 003 2021 Uppdrag 2 i regleringsbrev 2021
251.	Statsbidrag till organisationer som stödjer dem som vårdar och hjälper någon närstående	Socialstyrelsen	10 807	10 807	0	Ap. 09 04 005 006 2021 Förordning 2011:1151
252.	Statsbidrag till pensionärsorgani- sationer	Socialstyrelsen	28 000	28 000	0	Ap. 09 04 005 003 2021 Förordning 2003:752
253.	Statsbidrag till vissa ideella organi- sationer med anledning av utbrottet av covid-19	Socialstyrelsen	202 397	202 397	0	Ap. 13 03 001 008 2021 m.fl. Förordning 2021:133

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
254.	Statsbidrag till vissa juridiska personer som tillhandahåller meningsfull sysselsättning till personer med psykisk funktionsnedsättning	Socialstyrelsen	49 497	49 497	0	Ap. 09 01 008 001 2021 Förordning 2009:955
255.	Statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området	Socialstyrelsen	94 730	94 730	0	Ap. 09 01 006 002 2021 m.fl. Förordning 2011:1062
256.	Utvecklingsmedel för arbete mot våld i nära relationer till ideella föreningar och stiftelser	Socialstyrelsen	3 900	3 900	0	Ap. 09 04 007 008 2021 m.fl. Regeringsuppdrag S2020/01591
257.	Bidrag till utvecklingsprojekt vid folkhögskolor	Specialpedagogiska skolmyndigheten	893	1 249	0	Ap. 17 14 004 001 2021
258.	Produktionsstöd till läromedelsproducenter	Specialpedagogiska skolmyndigheten	20 200	20 200	0	Ap. 16 01 003 001 2021 Förordning 1991:978
259.	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan för omvårdnadsinsatser	Specialpedagogiska skolmyndigheten	22 258	60 257	31 783	Ap. 16 01 006 001 2021 Lag 2010:800 Förordning 2010:2039 SKOLFS 2009:24 och SKOLFS 2020:196
260.	Statsbidrag för särskilt utbildningsstöd	Specialpedagogiska skolmyndigheten	132 621	190 398	0	Ap. 17 14 004 001 2021 Förordning 2011:1163
261.	Statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar	Specialpedagogiska skolmyndigheten	12 343	12 402	0	Ap. 15 01 005 004 2021 Förordning 1997:1158

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
262.	Statsbidrag för teknisk anpassning av studiematerial för synskadade och dövblinda inom folkbildningen	Specialpedagogiska skolmyndigheten	3 075	3 075	0	Ap. 17 14 004 001 2021
263.	Stöd till utbildning för ungdomar med svår synnedsättning	Specialpedagogiska skolmyndigheten	2 300	2 300	0	Ap. 16 01 014 001 2021
264.	Utvecklingsprojekt för barn och elever med funktionsnedsättning	Specialpedagogiska skolmyndigheten	7 035	79 949	0	Ap. 16 01 014 001 2021
265.	Batterifondsprogrammet	Statens energimyndighet	19 000	19 000	54 300	Batterifondsprogrammet
266.	Bidrag till utveckling och användning av flytande biogas	Statens energimyndighet	26 511	26 800	Ingår i Stöd för forskning och innovation inom elektromob.	Ap. 24 01 005 003 2021 Förordning 2018:1545
267.	Elbusspremie (utestående åtaganden avser även Statligt stöd till vissa miljöfordon)	Statens energimyndighet	76 914	76 914	139 000	Ap. 20 01 017 001 2021 Förordning 2016:836
268.	Fossilfritt flyg 2045	Statens energimyndighet	47 465	47 465	Ingår i Statligt stöd till forskning och utveckling samt innovation inom energiområdet	Ap. 21 01 004 011 2021 Uppdrag att främja hållbara biobränslen för flyg 2018-04-26 (dnr N2018/02705/FÖF)

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
269. Insatser för förnybar elproduktion	Statens energimyndighet	4 135	24 000	21 000	Ap. 21 01 003 001 2021 Förordning 2008:761
270. Statligt stöd till forskning och utveckling samt innovation inom energiområdet (utestående åtaganden avser även Fossilflytt flyg 2045)	Statens energimyndighet	366 695	1 437 000	1 994 000	Ap. 21 01 004 011 2021 Förordning 2008:761
271. Statligt stöd till vissa miljöfordon	Statens energimyndighet	15 459	15 459	Ingår i Elbuss-premie	Ap. 20 01 017 001 2021 Förordning 2020:750
272. Statligt stöd till åtgärder som bidrar till industrins klimatomställning (Industriklivet)	Statens energimyndighet	230 179	266 000	1 008 000	Ap. 20 01 019 001 2021 m.fl. Förordning 2017:1319
273. Stöd för forskning och innovation inom elektromobilitet	Statens energimyndighet	59 500	59 500	417 000	Ap. 24 01 005 003 2021 Uppdrag att stödja forskning och innovation inom elektromobilitet (dnr N2018/04124/IFK) samt Uppdrag att inrätta innovationskluster för etanol och transport-effektiva elektrifierade urbana godstransporter 2018-04-26 (dnr N2018/02706/FÖF)

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
274.	Stödja utveckling av battericeller och utbyggnad av ett elektrifierings-campus för batteriforskning i Västerås	Statens energimyndighet	218 000	218 000	Ingår i Stöd för forskning och innovation inom elektro-mobilitet Ap. 24 01 005 003 2021
275.	Bidrag till försvarshistoriska museiverksamheter	Statens försvarshistoriska museer och Statens maritima och transporthistoriska museer	24 669	29 760	0 Ap. 17 08 001 009 2021 m.fl. Förordning 2013:1007
276.	Bidrag till nya och pågående försöks- och utvecklingsprojekt	Statens jordbruksverk	3 358	8 073	0 Ap. 23 01 019 001 2021
277.	Ersättning enligt växtskyddslagen	Statens jordbruksverk	105	105	0 Ap. 23 01 009 001 2021 m.fl. Lag 1972:318 Förordning 2006:817
278.	Ersättning enligt zoonoslagen	Statens jordbruksverk	82 766	82 766	0 Ap. 23 01 006 001 2021 Lag 1999:658 Förordning 1999:660
279.	Ersättning för extra djuromsorg för får (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Statens jordbruksverk	42 488	42 562	0 Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
280.	Ersättning för extra djuromsorg för saggor (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Statens jordbruksverk	107 940	108 298	0 Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
281.	Ersättning för ökad klövhälsovård för mjölkkor (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Statens jordbruksverk	46 764	47 005	0	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
282.	Ersättning till djurägare vid ehec	Statens jordbruksverk	0	1 000	0	Ap. 23 01 006 001 2021 m.fl.
283.	Ersättning till minkföretag efter Jordbruksverkets beslut om förbud mot parning	Statens jordbruksverk	60 000	60 000	0	Ap. 23 01 006 001 2021
284.	Ersättning vid förintande av bisamhällen i bigårdar	Statens jordbruksverk	0	0	0	Ap. 23 01 006 001 2021 Förordning 1974:212
285.	Ersättningar till djurägare vid utbrott av epizootier	Statens jordbruksverk	180 333	180 333	0	Ap. 23 01 006 001 2021 Lag 1999:657 Förordning 2006:815
286.	Förgröningsstöd (Europeiska garantifonden för jordbruket 2014–2023)	Statens jordbruksverk	2 167 656	2 175 470	0	Ap. 23 01 010 001 2020 Förordning 2014:1101
287.	Gårdsstöd (Europeiska garantifonden för jordbruket 2014–2023)	Statens jordbruksverk	3 835 323	3 849 178	0	Ap. 23 01 010 001 2020 Förordning 2014:1101
288.	Kontroll och tillsyn – stöd till privata aktörer (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	11 710	11 710	7 608	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
289.	Miljöersättning för hotade husdjurs- raser (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Statens jordbruksverk	7 438	7 470	Ingår i Miljö- ersättning för betesmarker och slätter- äng.	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
290.	Nötkreatursstöd (Europeiska garanti- fonden för jordbruket 2014–2023)	Statens jordbruksverk	949 896	953 041	0	Ap. 23 01 010 001 2020 Förordning 2014:1101
291.	Projektbidrag med syfte att förbättra smittskydd och djurhälsa	Statens jordbruksverk	41 826	42 428	0	Ap. 23 01 006 002 2021 m.fl.
292.	Skolmjölkstöd (Europeiska garanti- fonden för jordbruket 2014–2023)	Statens jordbruksverk	3 375	93 102	0	Ap. 23 01 011 001 2020
293.	Statligt stöd till produktion av biogas som ska användas som biodrivmedel	Statens jordbruksverk	192 510	200 000	0	Ap. 23 01 019 005 2021 Förordning 2018:1501
294.	Statsbidrag till företag som utför funktionstest av lantbrukssprutor	Statens jordbruksverk	132	132	0	Ap. 23 01 019 002 2021 Förordning 1987:1179
295.	Stöd för att bilda innovationsgrupper och innovationsprojekt (Landsbygds- programmet 2014–2022)	Statens jordbruksverk	73 117	76 004	219 987	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering	
296.	Stöd för att främja produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel	Statens jordbruksverk	16 383	23 766	29 500	Ap. 23 01 015 001 2021 Uppdrag att, inom ramen för livsmedelsstrategin, vidta åtgärder för främjande av produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel (N2018/02711/JM)
297.	Stöd för att samla in förlorade fiskeredskap och marint skräp (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	610	610	3 001	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
298.	Stöd för att öka kunskapen om havsmiljön (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	0	634	17 980	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
299.	Stöd för bevarandeprojekt för att återställa akvatisk mångfald (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	1 957	5 969	20 299	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
300.	Stöd för bevarandeprojekt för skyddade områden (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	0	2 511	19 411	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
301.	Stöd för djurs hälsa och välbefinnande (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	0	2 013	3 770	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering	
302.	Stöd för främjande av vildsvinskött	Statens jordbruksverk	0	2 000	0	Ap. 23 01 015 001 2021 Uppdrag till Statens jordbruksverk att genomföra åtgärder under 2020–2025 inom ramen för livsmedelsstrategin (N2019/03241/JL)
303.	Stöd för get- och smågrisproduktion, potatis-, bär- och grönsaksodling (Nationellt stöd)	Statens jordbruksverk	10 109	10 112	0	Ap. 23 01 017 004 2021 Förordning 1996:93
304.	Stöd för innovationsprojekt inom vattenbruk (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	1 516	6 446	20 819	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
305.	Stöd för investeringar inom fiske (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	1 042	1 042	673	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
306.	Stöd för kompetensutveckling och informationsinsatser inom fiske (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	183	3 520	6 355	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
307.	Stöd för kompetensutveckling och informationsinsatser inom vattenbruk (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	555	1 391	5 911	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
308.	Stöd för miljöinvesteringar i vattenbruk (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	3 757	3 757	13 131	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
309.	Stöd för mjölkproduktion (Nationellt stöd)	Statens jordbruksverk	368 416	369 926	0	Ap. 23 01 017 004 2021 Förordning 1996:93
310.	Stöd för nya tekniska lösningar inom fiske (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	1 078	1 380	23 416	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
311.	Stöd för partnerskap mellan forskare och fiskare (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	0	2 515	1 961	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
312.	Stöd för produktions- och saluföringsplaner (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	174	174	258	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
313.	Stöd för projekt och samarbeten inom lokalt ledd utveckling (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020, Landsbygdsprogrammet 2014–2022, Regionala utvecklingsfonden 2014–2020 och Socialfonden 2014–2020)	Statens jordbruksverk	267 346	312 310	486 180	Ap. 23 01 017 003 2020 m.fl. Förordning 2015:407
314.	Stöd för skydd av havsmiljön (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	0	876	12 368	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
315.	Stöd för slaktsvinsproduktion (Nationellt stöd)	Statens jordbruksverk	16 633	16 647	0	Ap. 23 01 017 004 2021 Förordning 1996:93
316.	Stöd för system för tilldelning av fiskemöjligheter (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	0	1 856	0	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
317.	Stöd för transport av mjölk (Nationellt stöd)	Statens jordbruksverk	13 675	13 675	0	Ap. 23 01 017 004 2021 Förordning 1996:93
318.	Stöd för utveckling av produkter och processer inom fiske (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	3 434	3 434	3 248	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
319.	Stöd för äggproduktion (Nationellt stöd)	Statens jordbruksverk	1 397	1 397	0	Ap. 23 01 017 004 2021 Förordning 1996:93
320.	Stöd till biodlingssektorn (Honungsprogrammet 2020–2022)	Statens jordbruksverk	4 049	6 546	6 956	Ap. 23 01 017 002 2020 m.fl. Förordning 2011:926
321.	Stöd till företag med avlägset belägen djurhållning för vissa veterinärkostnader	Statens jordbruksverk	6 551	6 551	0	Ap. 23 01 004 001 2021 Förordning 2009:1396
322.	Stöd till lantrasföreningar (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Statens jordbruksverk	5 188	5 188	8 789	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2015:406
323.	Stöd till privat lagring (Europeiska garantifonden för jordbruket 2014–2023)	Statens jordbruksverk	734	734	0	Ap. 23 01 011 001 2020

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
324.	Stöd till producentorganisationer inom frukt och grönt (Europeiska garantifonden för jordbruket 2014–2023)	Statens jordbruksverk	48 960	48 960	56 353	Ap. 23 01 011 001 2020
325.	Stöd till produktion av biogas (Gödselgasstöd)	Statens jordbruksverk	29 729	30 249	0	Ap. 23 01 019 004 2021 Förordning 2014:1528
326.	Stöd till saluföringsåtgärder (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	2 505	2 505	3 934	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
327.	Stöd till unga jordbrukare (Europeiska garantifonden för jordbruket 2014–2023)	Statens jordbruksverk	123 612	123 612	0	Ap. 23 01 010 001 2020 Förordning 2014:1101
328.	Stöd till utveckling av bevarandeåtgärder och regionalt samarbete (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	624	2 835	3 485	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 1994:1716
329.	Stöd vid tillfälligt upphörande av fiskeverksamhet som en följd av spridningen av sjukdomen covid-19 (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk	5 030	5 030	0	Ap. 23 01 012 001 2020 m.fl. Förordning 2020:720
330.	Transport av självdöda och nödslaktade djur (Nationellt stöd)	Statens jordbruksverk	2 384	2 384	0	Ap. 23 01 017 004 2021 Förordning 1996:93

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
331.	Bidrag till arrangörer inom Dansnät Sverige	Statens kulturråd	679	2 608	0	Ap. 17 02 002 001 2021 Förordning 2012:516
332.	Bidrag till centrala amatörkultur- organisationer	Statens kulturråd	10 970	10 970	0	Ap. 17 01 002 001 2021 Förordning 2012:517
333.	Bidrag till centrubildningar	Statens kulturråd	46 681	46 681	0	Ap. 17 01 002 001 2021 Förordning 2012:517
334.	Bidrag till daglig träning för dansare	Statens kulturråd	3 455	3 485	0	Ap. 17 02 002 001 2021 Förordning 2012:516
335.	Bidrag till konstnärliga produktions- platser	Statens kulturråd	1 886	1 886	0	Ap. 17 04 004 001 2021 Förordning 2020:337
336.	Bidrag till litteraturprojekt i utlandet	Statens kulturråd	1 684	2 358	0	Ap. 17 03 001 001 2021 Förordning 2007:1435
337.	Bidrag till lokalhållande organisa- tioner	Statens kulturråd	11 287	11 287	0	Ap. 17 01 002 001 2021 Förordning 2012:517
338.	Bidrag till musikutgivning (fonogram)	Statens kulturråd	11 475	11 475	0	Ap. 17 02 002 001 2021 Förordning 2012:516
339.	Bidrag till samverkan med kompo- nister	Statens kulturråd	6 426	6 500	0	Ap. 17 02 002 001 2021 Förordning 2012:516
340.	Bidrag till skådebaneverksamhet	Statens kulturråd	2 396	2 396	0	Ap. 17 01 002 001 2021 Förordning 2012:517
341.	Bidrag till vissa aktörer av kultur- politiskt intresse	Statens kulturråd	20 500	20 500	0	Ap. 17 02 002 001 2021 Förordning 2012:516

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
342.	Bidrag till översättare av svensk litteratur (Översättningsstöd)	Statens kulturråd	5 294	5 294	0	Ap. 17 03 001 001 2021 Förordning 2007:1435
343.	Litteraturstöd	Statens kulturråd	52 843	52 913	0	Ap. 17 03 001 001 2021 Förordning 2010:1058
344.	Produktionsstöd till kulturtidskrifter	Statens kulturråd	27 752	27 752	0	Ap. 17 03 001 001 2021 Förordning 2010:1058
345.	Program för konstnärlig frihet	Statens kulturråd	35 700	35 700	0	Ap. 17 01 002 001 2021
346.	Projekt- och verksamhetsbidrag nationella minoriteters kultur	Statens kulturråd	12 188	12 188	0	Ap. 17 01 002 001 2021 Förordning 2012:517
347.	Projekt-, turné- och verksamhetsbidrag till fria dansaktörer	Statens kulturråd	51 444	51 444	0	Ap. 17 02 002 001 2021 Förordning 2012:516
348.	Projektbidrag till bild- och formkonst	Statens kulturråd	9 156	9 156	0	Ap. 17 04 004 001 2021 Förordning 2020:337
349.	Projektbidrag till fria musikaktörer	Statens kulturråd	14 885	14 885	0	Ap. 17 02 002 001 2021 Förordning 2012:516
350.	Projektbidrag till fria teateraktörer	Statens kulturråd	64 958	64 958	0	Ap. 17 02 002 001 2021 Förordning 2012:516
351.	Projektbidrag till fristadsprogrammet	Statens kulturråd	64	1 024	0	Ap. 17 01 002 001 2021 Förordning 2010:1058 och 2012:517
352.	Projektbidrag till internationella nätverk	Statens kulturråd	1 120	1 120	0	Ap. 17 01 002 001 2021 Förordning 2012:517

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
353. Projektbidrag till musikarrangörer	Statens kulturråd	7 704	7 704	0	Ap. 17 02 002 001 2021 Förordning 2012:516
354. Projektbidrag till utsända kulturråd	Statens kulturråd	1 171	2 439	0	Ap. 17 01 002 001 2021 Förordning 2012:517
355. Skapande skola	Statens kulturråd	27 942	191 749	0	Ap. 17 01 003 001 2021 Förordning 2007:1436
356. Spridningsbidrag för kulturtid- skrifter	Statens kulturråd	0	0	0	Ap. 17 03 001 001 2021 Förordning 2010:1058
357. Statligt stöd för kulturevenemang som har ställts in eller skjutits upp med anledning av spridningen av sjukdomen covid-19	Statens kulturråd	299 974	299 974	0	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2020:246
358. Stöd till läs- och litteraturfrämjande insatser	Statens kulturråd	15 622	21 145	0	Ap. 17 03 001 001 2021 Förordning 2010:1058
359. Stöd till planerad utgivning av litteratur	Statens kulturråd	2 663	2 663	0	Ap. 17 03 001 001 2021 Förordning 2010:1058
360. Särskilda behov i kulturlivet	Statens kulturråd	1 864 571	1 864 571	0	Ap. 17 01 002 001 2021 Förordning 2012:517
361. Tillfällig förstärkning till kultur- samverkan	Statens kulturråd	6 731	217 930	0	Ap. 17 01 002 001 2021
362. Turnébidrag till fria musikaktörer	Statens kulturråd	870	870	0	Ap. 17 02 002 001 2021 Förordning 2012:516

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
363.	Utvecklingsbidrag till regional kulturverksamhet	Statens kulturråd	14 623	31 916	0	Ap. 17 01 006 001 2021 Förordning 1996:1598
364.	Verksamhetsbidrag för internationell och interkulturell kulturverksamhet	Statens kulturråd	7 800	7 800	0	Ap. 17 01 002 001 2021 Förordning 2012:517
365.	Verksamhetsbidrag till bild- och formkonst	Statens kulturråd	14 500	14 500	0	Ap. 17 04 004 001 2021 Förordning 2020:337
366.	Verksamhetsbidrag till fria musik-aktörer	Statens kulturråd	0	15 000	0	Ap. 17 02 002 001 2021 Förordning 2012:516
367.	Verksamhetsbidrag till konsthantverksgrupper	Statens kulturråd	2 573	2 573	0	Ap. 17 04 004 001 2021 Förordning 2020:337
368.	Verksamhetsbidrag till musikarrangörer	Statens kulturråd	34 786	34 786	0	Ap. 17 02 002 001 2021 Förordning 2012:516
369.	Verksamhetsbidrag till regional kulturverksamhet i Region Stockholm	Statens kulturråd	30 262	102 018	0	Ap. 17 01 006 001 2021 Förordning 1996:1598
370.	Verksamhetsbidrag till utställningsarrangörer inom bildkonst, form och konsthantverk	Statens kulturråd	14 000	14 000	0	Ap. 17 04 004 001 2021 Förordning 2020:337
371.	Bidrag till historiskt värdefulla fartyg	Statens maritima och transporthistoriska museer	1 380	1 380	0	Avgiftsfinansiering inom UO 22 Förordning 2011:1565
372.	Statsbidrag till musiklivet	Statens musikverk	24 735	24 735	0	Ap. 17 02 003 001 2021 Förordning 2010:1921

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
373.	Mindre barngrupper i förskolan	Statens skolverk	238 933	1 226 123	0	Ap. 16 01 007 003 2021 Förordning 2015:404
374.	Statsbidrag för anställning av lärar- assistenter	Statens skolverk	60 284	433 088	500 000	Ap. 16 01 005 003 2021 Förordning 2019:551
375.	Statsbidrag för behörighetsgivande utbildning för lärare i yrkesämnena	Statens skolverk	15 287	59 989	0	Ap. 16 01 010 001 2021 Förordning 2013:60
376.	Statsbidrag för elev- och föräldra- organisationer	Statens skolverk	8 150	8 150	0	Ap. 16 01 005 004 2021 Förordning 1998:1636
377.	Statsbidrag för elever från nordiska länder	Statens skolverk	18 802	38 100	0	Ap. 16 01 008 002 2021 Förordning 2010:2039 och 2011:1108
378.	Statsbidrag för entreprenörskap till organisationer	Statens skolverk	6 000	6 000	0	Ap. 16 01 005 004 2021 Förordning 2011:192
379.	Statsbidrag för fortbildning av för- skollärare	Statens skolverk	260	4 776	11 812	Ap. 16 01 010 001 2021 Förordning 2021:151
380.	Statsbidrag för fortbildning av lärare (Lärarlyftet) (exklusive ut- gifter för köp av utbildning vid läro- säten)	Statens skolverk	2 868	17 822	106 713	Ap. 16 01 010 001 2021 Förordning 2007:222

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering	
381.	Statsbidrag för fortbildning av lärare när det gäller svenska som andraspråk och kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (exklusive utgifter för köp av utbildning vid lärosäten)	Statens skolverk	1 267	13 728	46 091	Ap. 16 01 010 001 2021 Förordning 2016:709
382.	Statsbidrag för fortbildning när det gäller specialpedagogiska insatser (exklusive utgifter för köp av utbildning vid lärosäten)	Statens skolverk	15 691	164 803	127 837	Ap. 16 01 010 001 2021 Förordning 2016:400
383.	Statsbidrag för främjande av forskning och utvecklingsarbete i skolväsendet	Statens skolverk	56	2 704	3 788	Ap. 16 01 010 001 2021 Förordning 2021:237
384.	Statsbidrag för försöksverksamhet med branschskolor	Statens skolverk	638	7 976	3 780	Ap. 16 01 005 003 2021 Förordning 2017:623
385.	Statsbidrag för gymnasial lärlingsutbildning och lärlingsliknande utbildning inom introduktionsprogram	Statens skolverk	244 888	482 000	0	Ap. 16 01 005 003 2021 Förordning 2011:947
386.	Statsbidrag för handledare i specialpedagogik	Statens skolverk	23 891	71 654	59 978	Ap. 16 01 005 003 2021 Förordning 2015:938
387.	Statsbidrag för handledare i språk-, läs- och skrivutveckling (Läsllyftet)	Statens skolverk	2 551	19 869	10 572	Ap. 16 01 005 003 2021 m.fl. Förordning 2015:42

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
388.	Statsbidrag för hjälp med läxor eller annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid	Statens skolverk	82 335	543 595	0	Ap. 16 01 005 003 2021 Förordning 2014:144
389.	Statsbidrag för höjda löner till lärare och förskollärare	Statens skolverk	469 308	2 725 972	1 500 000	Ap. 16 01 013 001 2021 Förordning 2016:100
390.	Statsbidrag för International Baccalaureate Office (IBO)	Statens skolverk	325	2 040	0	Ap. 16 01 008 002 2021 Förordning 1993:795
391.	Statsbidrag för internationella vetenskapstävlingar	Statens skolverk	2 422	2 537	0	Ap. 16 01 005 003 2021
392.	Statsbidrag för personalförstärkning inom elevhälsan	Statens skolverk	35 754	149 917	0	Ap. 16 01 005 003 2021 Förordning 2016:400
393.	Statsbidrag för personalförstärkning inom elevhälsan	Statens skolverk	25 482	130 000	0	Ap. 16 01 005 003 2021 Förordning 2016:400
394.	Statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling (Likvärdig skola)	Statens skolverk	636 601	6 179 957	6 230 000	Ap. 16 01 015 001 2021 Förordning 2018:49
395.	Statsbidrag för undervisning under skollov	Statens skolverk	24 150	135 408	0	Ap. 16 01 005 003 2021 Förordning 2014:47
396.	Statsbidrag för vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år	Statens skolverk	23 281	61 848	308 816	Ap. 16 01 005 003 2021 Förordning 2014:854
397.	Statsbidrag för ämneslärar-organisationer	Statens skolverk	700	700	0	Ap. 16 01 005 004 2021

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
398.	Statsbidrag till handledning åt utlandssvenska elever vid distans-undervisning	Statens skolverk	698	698	0	Ap. 16 01 009 001 2021 Förordning 1994:519
399.	Statsbidrag till huvudmän för förskoleklasser och grundskolor med socioekonomiska utmaningar	Statens skolverk	23 385	367 976	140 000	Ap. 16 01 005 003 2021 Förordning 2021:316
400.	Statsbidrag till kostnader för utbildning i Sverige för utlandssvenska elever	Statens skolverk	2 838	3 850	0	Ap. 16 01 008 002 2021 Förordning 2015:736
401.	Statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare (Karriärtjänster)	Statens skolverk	245 049	1 521 067	925 905	Ap. 16 01 013 001 2021 Förordning 2019:1288
402.	Statsbidrag till teknik- och naturvetenskapscentrum	Statens skolverk	20 970	25 500	0	Ap. 16 01 005 003 2021 Förordning 1997:153
403.	Forskningsfinansiering	Strålsäkerhetsmyndigheten	4 550	35 271	58 600	Ap. 06 03 001 002 2021
404.	Statligt stöd för arbete med använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall	Strålsäkerhetsmyndigheten	2 178	2 718	0	Ap. 06 03 001 001 2021
405.	Stöd för hälsoupplysning om UV-strålningens risker	Strålsäkerhetsmyndigheten	450	450	0	Ap. 06 03 001 001 2021

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
406. Finansiering av kommunikations- arbete i Sverige	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	113 410	123 410	127 719	Ap. 07 01 001 002 2021 Strategi för informations- och kommunikationsverksamhet, inklusive genom organisationer i det civila samhället, 2016-2022 (UD2016/10136/IU)
407. Kontinuitetsstöd	Svenska filminstitutet	12 000	12 000	368	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
408. Marknadsstöd	Svenska filminstitutet	30 000	30 000	1 500	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
409. Stöd till biografer för intäktsbortfall med anledning av covid-19	Svenska filminstitutet	274 400	274 400	0	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989 och 2020:246
410. Stöd till biografägare för visning av ny värdefull långfilm	Svenska filminstitutet	11 000	11 000	0	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989 och 2020:246
411. Stöd till enskilt projekt och distri- bution av utländsk värdefull film	Svenska filminstitutet	4 000	4 000	91	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
412. Stöd till etablerade distributörer, filmfestivaler och plattformar för visning av värdefull film	Svenska filminstitutet	23 210	23 210	0	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
413. Stöd till etablerade medlemsorgani- sationer för biografer	Svenska filminstitutet	7 350	7 350	0	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering	
414.	Stöd till filmkulturell verksamhet för barn och ungdom på de nationella minoritetsspråken	Svenska filminstitutet	429	429	129	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
415.	Stöd till filmprojekt – Publikrelaterat stöd	Svenska filminstitutet	39 461	39 461	0	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2016:989
416.	Stöd till förändrade villkor kortfilm	Svenska filminstitutet	287	287	0	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
417.	Stöd till förändrade villkor lång dokumentärfilm	Svenska filminstitutet	6 600	6 600	69	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
418.	Stöd till förändrade villkor lång spelfilm	Svenska filminstitutet	37 000	37 000	20	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
419.	Stöd till internationell lansering av svensk kortfilm	Svenska filminstitutet	345	345	0	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
420.	Stöd till internationell lansering av svensk lång spel- och dokumentärfilm	Svenska filminstitutet	4 350	4 350	178	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
421.	Stöd till Internationella samproduktioner	Svenska filminstitutet	15 500	15 500	1 378	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
422.	Stöd till intäktsbortfall för distributörer med anledning av covid-19	Svenska filminstitutet	10 000	10 000	0	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989 och 2020:246
423.	Stöd till lansering av svensk långfilm	Svenska filminstitutet	22 867	22 867	2 210	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
424.	Stöd till lokal filmkulturell verksamhet för barn och ungdom	Svenska filminstitutet	3 300	3 300	315	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
425.	Stöd till ny biograf	Svenska filminstitutet	730	730	730	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
426.	Stöd till produktion av filmprojekt – Dokumentär	Svenska filminstitutet	48 331	48 331	2 820	Ap. 23 01 017 001 2020 m.fl. Förordning 2016:989
427.	Stöd till produktion av filmprojekt – Kortfilm och nya format	Svenska filminstitutet	8 815	8 815	354	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
428.	Stöd till produktion av filmprojekt – lågbudgetsatsning (Moving Sweden)	Svenska filminstitutet	12 000	12 000	1 050	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
429.	Stöd till produktion av filmprojekt – lågbudgetsatsning, utökat stöd med anledning av covid-19 (Moving Sweden)	Svenska filminstitutet	1 126	1 126	0	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
430.	Stöd till produktion av filmprojekt – Lång spelfilm	Svenska filminstitutet	84 000	84 000	6 250	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
431.	Stöd till produktionsbolag för intäktsbortfall med anledning av covid-19 avseende lång dokumentärfilm	Svenska filminstitutet	5 000	5 000	0	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
432.	Stöd till produktionsbolag för intäktsbortfall med anledning av covid-19 avseende lång spelfilm	Svenska filminstitutet	15 000	15 000	0	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
433.	Stöd till publikanalys och innovativ marknadsföring	Svenska filminstitutet	6 194	6 194	356	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
434.	Stöd till spridning av svensk kortfilm	Svenska filminstitutet	300	300	75	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
435.	Stöd till spridning och visning av film för barn och ungdom på de nationella minoritetsspråken	Svenska filminstitutet	414	414	0	Ap. 17 01 002 010 2021
436.	Stöd till stabilisering och omställning för distributörer, filmfestivaler och visningsorganisationer	Svenska filminstitutet	32 303	32 303	0	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989 och 2020:246
437.	Stöd till svensk dramaserieproduktion med ökade kostnader med anledning av covid-19	Svenska filminstitutet	43 381	43 381	0	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
438.	Stöd till talangutveckling med anledning av covid-19 (Talent to Watch)	Svenska filminstitutet	6 550	6 550	490	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
439.	Stöd till upprustning av biograf	Svenska filminstitutet	6 031	6 031	255	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
440.	Stöd till utbildning och kompetensutveckling inom spridning och visning	Svenska filminstitutet	116	116	22	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
441.	Stöd till utveckling av filmprojekt – Dokumentär	Svenska filminstitutet	26 385	26 385	475	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
442.	Stöd till utveckling av filmprojekt – Kortfilm och nya format	Svenska filminstitutet	1 320	1 320	30	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
443.	Stöd till utveckling av filmprojekt – lågbudgetsatsning (Moving Sweden)	Svenska filminstitutet	5 200	5 200	46	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
444.	Stöd till utveckling av filmprojekt – Lång spelfilm	Svenska filminstitutet	34 696	34 696	701	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
445.	Stöd till utveckling av filmprojekt baserat på kvalitetsresultat	Svenska filminstitutet	8 917	8 917	1 400	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
446.	Stöd till ökad kompetens inom utveckling och produktion	Svenska filminstitutet	773	773	58	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
447.	Stöd till ökad tillgänglighet inom spridning och visning	Svenska filminstitutet	332	332	3	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
448.	Talangutveckling i hela landet	Svenska filminstitutet	1 301	1 301	92	Ap. 17 10 001 001 2021 m.fl. Förordning 2016:989
449.	Creative Force	Svenska institutet	16 032	17 427	8 610	Ap. 07 01 001 011 2021 m.fl.
450.	SI Young Voices Initiative	Svenska institutet	7 648	8 350	830	Ap. 07 01 001 011 2021 m.fl.
451.	Stöd för projektinitiering i Östersjö-regionen	Svenska institutet	9 935	12 850	2 640	Ap. 05 01 011 002 2021

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering	
452.	Kyrkoantikvarisk ersättning	Svenska kyrkan	430 612	430 612	29 388	Ap. 17 07 003 001 2021 Lag 1988:950 Förordning 1988:1188 KRFS 2012:2
453.	Statsbidrag till friluftsförbund	Svenskt Friluftsliv	48 785	48 785	0	Ap. 17 13 003 010 2021 Förordning 2010:2008
454.	Bidrag till upphovsmannaförbund	Sveriges författarfond	12 041	12 041	0	Ap. 17 05 002 008 2021 Förordning 1962:652
455.	Statsbidrag för beställning av nyskriven svensk dramatik (Dramatikerstöd)	Sveriges författarfond	3 988	3 988	3 385	Ap. 17 05 002 013 2021 Förordning 1998:1369
456.	Kompensationsstöd till idrottsföreningar och specialidrottsförbund	Sveriges Riksidrottsförbund	446 332	446 332	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
457.	Organisationsstöd till RF/SISU-distrikt	Sveriges Riksidrottsförbund	60 000	60 000	0	Ap. 17 13 001 007 2021 m.fl. Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
458.	Organisationsstöd till specialidrottsförbund	Sveriges Riksidrottsförbund	247 500	247 500	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
459.	Projektstöd till idrottsföreningar, barn- och ungdomsidrott	Sveriges Riksidrottsförbund	124 000	124 000	0	Ap. 17 13 001 007 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
460.	Projektstöd till specialidrotts- förbund, Internationella evenemang	Sveriges Riksidrotts- förbund	1 326	1 326	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
461.	Projektstöd till specialidrotts- förbund, Internationellt utvecklingsarbete	Sveriges Riksidrotts- förbund	1 760	1 760	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
462.	Projektstöd till specialidrotts- förbund, Verksamhetsinriktning	Sveriges Riksidrotts- förbund	14 068	14 068	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
463.	Projektstöd till specialidrotts- förbund, för särskild satsning på nyanländas etablering	Sveriges Riksidrotts- förbund	7 974	7 974	0	Ap. 17 13 001 001 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
464.	Projektstöd till specialidrotts- förbund, Jämställdhet	Sveriges Riksidrotts- förbund	3 930	3 930	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
465.	Projektstöd till specialidrotts- förbund, Samgående	Sveriges Riksidrotts- förbund	8 295	8 295	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
466.	Riksidrottsförbundets Gotlandsstöd	Sveriges Riksidrotts- förbund	2 100	2 100	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
467.	Satsning på samling för daglig rörelse till specialidrottsförbund (skolsamverkan)	Sveriges Riksidrottsförbund	7 974	7 974	0	Ap. 17 13 001 007 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
468.	Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK-stöd)	Sveriges Riksidrottsförbund	584 282	584 282	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
469.	Stöd till idrottsföreningars anläggningar och idrottsmiljöer	Sveriges Riksidrottsförbund	80 000	80 000	0	Ap. 17 13 001 007 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
470.	Uppdragsersättning till Korpen	Sveriges Riksidrottsförbund	9 500	9 500	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
471.	Uppdragsersättning till Parasportförbundet	Sveriges Riksidrottsförbund	2 000	2 000	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
472.	Uppdragsersättning till Sverige Paralympiska kommitté	Sveriges Riksidrottsförbund	16 000	16 000	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
473.	Uppdragsersättning till Sveriges Olympiska kommitté	Sveriges Riksidrottsförbund	42 500	42 500	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
474.	Verksamhetsstöd till 65+-verk- samhet	Sveriges Riksidrotts- förbund	20 965	20 965	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
475.	Verksamhetsstöd till RF/SISU- distrikt för inkludering	Sveriges Riksidrotts- förbund	54 959	54 959	0	Ap. 17 13 001 007 2021 m.fl. Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
476.	Verksamhetsstöd till RF/SISU- distrikt för Strategi 2025	Sveriges Riksidrotts- förbund	75 350	75 350	0	Ap. 17 13 001 007 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
477.	Verksamhetsstöd till specialidrotts- förbund, barn- och ungdomsidrott	Sveriges Riksidrotts- förbund	225 892	225 892	0	Ap. 17 13 001 007 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
478.	Verksamhetsstöd till specialidrotts- förbund, elitidrott	Sveriges Riksidrotts- förbund	87 290	87 290	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
479.	Verksamhetsstöd till specialidrotts- förbund, paraidrott	Sveriges Riksidrotts- förbund	20 000	20 000	0	Ap. 17 13 001 007 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
480.	Verksamhetsstöd, vuxenidrott	Sveriges Riksidrotts- förbund	17 000	17 000	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
481.	Återstartsstöd till idrottsföreningar och specialidrottsförbund	Sveriges Riksidrotts- förbund	263 227	263 227	0	Ap. 17 13 001 009 2021 Lag 1995:361 Förordning 1999:1177
482.	Bidrag till öppenvårdsapoteks- service av allmänt ekonomiskt intresse	Tandvårds- och läke- medelsförmånsverket	10 537	10 537	0	Ap. 09 01 006 032 2021 Förordning 2013:80 TLVFS 2013:80
483.	Affärsutvecklings- och projektstöd inom besöksnäring	Tillväxtverket	21 824	36 872	4 118	Ap. 24 01 005 008 2021 TVFS 2016:3
484.	Interreg Öresund–Kattegatt– Skagerrak (utgifter avser endast svenska "lead-partners")	Tillväxtverket	19 969	52 391	585 704	Interreg-program Förordning 2014:1383
485.	Kunskapsstöd innovation	Tillväxtverket	5 423	5 423	2 722	Ap. 19 01 001 002 2021 m.fl. Förordning 2003:596
486.	Nationella regionalfondsprogrammet (Europeiska regionala utvecklings- fonden 2014–2020)	Tillväxtverket	6 033	106 520	435 781	Ap. 19 01 003 002 2020 Förordning 2014:1383
487.	Produktionslyftet	Tillväxtverket	400	400	0	Ap. 19 01 001 002 2021 Förordning 2015:210
488.	Programmet Mellersta Norrland (Europeiska regionala utvecklings- fonden 2014–2020)	Tillväxtverket	47 278	172 049	496 873	Ap. 19 01 003 002 2020 Förordning 2014:1383

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
489.	Programmet Norra Mellansverige (Europeiska regionala utvecklings- fonden 2014–2020)	Tillväxtverket	79 535	176 097	399 314	Ap. 19 01 003 002 2020 Förordning 2014:1383
490.	Programmet Skåne–Blekinge (Europeiska regionala utvecklings- fonden 2014–2020)	Tillväxtverket	45 351	70 260	189 110	Ap. 19 01 003 002 2020 Förordning 2014:1383
491.	Programmet Småland och Öarna (Europeiska regionala utvecklings- fonden 2014–2020)	Tillväxtverket	46 745	82 894	253 019	Ap. 19 01 003 002 2020 Förordning 2014:1383
492.	Programmet Stockholm (Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014– 2020)	Tillväxtverket	29 098	59 838	111 462	Ap. 19 01 003 002 2020 Förordning 2014:1383
493.	Programmet Västsverige (Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014– 2020)	Tillväxtverket	57 633	87 179	157 874	Ap. 19 01 003 002 2020 Förordning 2014:1383
494.	Programmet Östra mellansverige (Europeiska regionala utvecklings- fonden 2014–2020)	Tillväxtverket	66 086	93 838	167 567	Ap. 19 01 003 002 2020 Förordning 2014:1383
495.	Programmet Övre Norrland (Europeiska regionala utvecklings- fonden 2014–2020)	Tillväxtverket	122 078	276 871	675 882	Ap. 19 01 003 002 2020 Förordning 2014:1383

	Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
496.	Projektstöd för att främja utrikes födda kvinnors företagande	Tillväxtverket	5 525	5 525	0	Ap. 24 01 005 001 2021
497.	REACT-EU (Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020)	Tillväxtverket	9 046	11 937	529 654	Ap. 19 01 003 002 2021
498.	Regional exportsamverkan	Tillväxtverket	6 817	10 503	8 598	Ap. 19 01 001 002 2020 Förordning 2003:596
499.	Regionalt investeringsstöd (avser den del som Tillväxtverket beslutar om)	Tillväxtverket	96 214	96 214	219 538	Ap. 19 01 001 002 2021 Förordning 2015:211
500.	Regionalt transportbidrag	Tillväxtverket	414 514	414 514	3	Ap. 19 01 002 002 2021 Förordning 2000:281
501.	Robotlyftet automationscheckar	Tillväxtverket	12 387	12 387	10 635	Ap. 19 01 001 024 2021 m.fl.
502.	Stöd för enklare vägar till jobb och kompetensförsörjning i näringslivet	Tillväxtverket	23 303	32 408	157	Ap. 24 01 005 001 2021
503.	Stöd inom Enterprise Europe Network	Tillväxtverket	2 201	2 201	3 049	Ap. 24 01 005 001 2021 samt EU- budgeten Förordning 2015:210
504.	Stöd inom uppdraget att genomföra åtgärder under 2020–2025 inom ramen för livsmedelsstrategin	Tillväxtverket	6 456	6 456	2 460	Ap. 23 01 015 005 2021

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
505. Stöd vid korttidsarbete	Tillväxtverket	7 838 576	7 838 576	0	Ap. 24 01 022 001 2021 Lag 2013:948, 2021:54 och 2021:702 Förordning 2020:208
506. Utvecklingscheckar för företag inom natur och ekoturism	Tillväxtverket	23 281	23 281	1 011	Ap. 24 01 005 001 2021
507. Verksamhetsbidrag för att främja studenters entreprenörskap	Tillväxtverket	8 000	8 000	2 000	Ap. 24 01 005 001 2021
508. Verksamhetsbidrag för att stärka företags arbete med design	Tillväxtverket	12 000	12 000	0	Ap. 24 01 005 001 2021
509. Bidrag till ideella organisationers arbete för att bidra till de transportpolitiska målen	Trafikverket	18 407	18 407	0	Ap. 22 01 001 012 2021
510. Forskning och innovation	Trafikverket	178 000	621 200	0	Ap. 22 01 001 012 2021 m.fl. Förordning 2010:185 och 2021:318
511. Miljökompensation för gods-transporter på järnväg	Trafikverket	450 000	450 000	0	Ap. 22 01 002 002 2021 Förordning 2018:675
512. Miljökompensation för överflyttning av godstransporter från väg till sjöfart (Ekobonus)	Trafikverket	26 918	26 918	45 000	Ap. 20 01 017 002 2021 Förordning 2018:1867
513. Sjöfartsstöd	Trafikverket	1 182 000	1 182 000	0	Ap. 22 01 015 001 2021 Förordning 2001:770

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation	Utgifter till företag och organisationer	Totala utgifter	Utestående åtaganden	Reglering
514. Skyltfonden	Trafikverket	8 143	13 458	11 288	Skyltfonden
515. Statligt stöd för utbyggnad av publika laddstationer för snabb-laddning av elfordon	Trafikverket	46 318	46 318	22 118	Ap. 21 01 005 003 2021 Förordning 2020:577
516. Statsbidrag till enskild väghållning – Byggnadsbidrag	Trafikverket	20 715	20 715	0	Ap. 22 01 002 001 2021 Förordning 1989:891 VVFS 1990:4
517. Statsbidrag till enskild väghållning – Driftbidrag	Trafikverket	1 260 484	1 260 484	957 696	Ap. 22 01 002 001 2021 Förordning 1989:891 VVFS 1990:4
518. Statsbidrag för att främja internationella kontakter inom skolans område (Atlas och förberedande besök)	Universitets- och högskolerådet	0	10 927	0	Ap. 16 04 001 001 2021 Förordning 2000:523
519. Forskningsfinansiering Vinnova	Verket för innovations-system	2 395 000	3 597 000	3 216 000	Ap. 24 01 002 001 2021 m.fl. Förordning 2015:208
Summa		123 416 998	158 811 629	73 891 461	

Källa: Egen sammanställning enligt metodavsnittet. UO = Utgiftsområde. Ap=Anslagspost; hänvisningen till anslagsposten, t.ex. 24 01 002 001 2021, avser det senast expedierade regleringsbrevet det angivna budgetåret. Utifrån den exemplifierade anslagsposten avser 24 utgiftsområde, 24 01 002 anslag, 001 anslagspost och 2021 budgetår. Uppgift om utgift härrör till angivet budgetår. Uppgifter för skatteutgifter, fonder och avgiftsfinansierade stöd avser 2021. i.u. = utgiften har inte gått att beräkna.

Stöd i form av statliga garantier eller utlåning

Tabell 2 och 3 redovisar de statliga garantier och den statliga utlåning som identifierats inom ramen för kartläggningen. Samtliga belopp anges i miljoner kronor. Utöver den övergripande informationen som finns i inledningen till denna bilaga redovisas även, för statliga garantier:

- Garantiram – Den ram som riksdagen och regeringen har beslutat och som begränsar hur stora garantier som myndigheten kan utfärda.
- Utfärdade garantier inkl. bundna garantiutfästelser – De utestående garantiåtagandena per den 31 december 2021, inklusive eventuella bindande offerter myndigheten gjort om att ställa ut garanti.
- Utfärdade garantier 2021 – De garantiåtaganden som ingåtts 2021

För statlig utlåning redovisas, utöver den övergripande informationen:

- Utlåningsram – Den ram som riksdag och regering beslutat och som sätter en begränsning för hur mycket myndigheten kan låna ut.
- Lånefordran per den 31 december 2021 – De finansiella tillgångar som per den 31 december 2021 låntagare är skyldiga att återbetala till staten.
- Lånelöften 2021 – Bundna utfästelser 2021 om att betala ut lån i framtiden.

Tabell 2 Sammanställning av de statliga garantier som identifierats i kartläggningen, miljoner kronor

	Garanti	Beslutande myndighet	Garantiram	Utfärdade garantier inkl. bundna garanti-utfästelser	Utfärdade garantier under 2021	Reglering
520.	Statlig kreditgaranti för lån för bostadsbyggande	Boverket	8 000	4 376	2 858	Garanti UO 18 Förordning 2011:211 och 2020:255
521.	Exportkreditgaranti – Fordrings-förlustgaranti till exportör (garantiramen avser samtliga exportkreditgarantier)	Exportkreditnämnden	500 000	18 214	27	Garanti UO 24 Förordning 2007:656 och 2011:211
522.	Exportkreditgaranti – Fordrings-förlustgaranti till långivare	Exportkreditnämnden	Ingår i Fordrings-förlust-garanti till exportör	185 922	45 311	Garanti UO 24 Förordning 2007:656 och 2011:211
523.	Exportkreditgaranti – Motgaranti	Exportkreditnämnden	Ingår i Fordrings-förlust-garanti till exportör	15 698	493	Garanti UO 24 Förordning 2007:656 och 2011:211

	Garanti	Beslutande myndighet	Garantiram	Utfärdade garantier inkl. bundna garanti- utfästelser	Utfärdade garantier under 2021	Reglering
524.	Exportkreditgaranti – Remburs- garanti	Exportkreditnämnden	Ingår i Fordrings- förlust-garanti till exportör	1 735	3 388	Garanti UO 24 Förordning 2007:656 och 2011:211
525.	Exportkreditgaranti – Säkerhets- garanti	Exportkreditnämnden	Ingår i Fordrings- förlust-garanti till exportör	491	0	Garanti UO 24 Förordning 2007:656 och 2011:211
526.	Exportkreditgaranti – Tillverknings- och fordringsförlustgaranti	Exportkreditnämnden	Ingår i Fordrings- förlust-garanti till exportör	419	69	Garanti UO 24 Förordning 2007:656 och 2011:211
527.	Exportkreditgaranti – Växelgaranti	Exportkreditnämnden	Ingår i Fordrings- förlust-garanti till exportör	2	2	Garanti UO 24 Förordning 2007:656 och 2011:211

Garanti	Beslutande myndighet	Garantiram	Utfärdade garantier inkl. bundna garanti-utfästelser	Utfärdade garantier under 2021	Reglering
528. Investerings- och rörelsekreditgaranti för små och medelstora företag (garantiramen avser samtliga investerings- och rörelsekreditgarantier)	Exportkreditnämnden	10 000	1 473	747	Garanti UO 24 Förordning 2007:656 och 2011:211
529. Investeringsgaranti	Exportkreditnämnden	Ingår i Investerings- och rörelsekreditgaranti för små och medelstora företag	0	0	Garanti UO 24 Förordning 2005:746 och 2011:211
530. Tillfällig rörelsekreditgaranti för stora företag	Exportkreditnämnden	Ingår i Fordringsförlust-garanti till exportör	42 375	6 838	Garanti UO 24 Förordning 2011:211

Garanti	Beslutande myndighet	Garantiram	Utfärdade garantier inkl. bundna garanti-utfästelser	Utfärdade garantier under 2021	Reglering
531. Företagsakuten	Riksgäldskontoret	50 000	1 274	61	Garanti UO 24 Förordning 2011:211 Uppdrag att förbereda och verkställa ett statligt garantiprogram till företag (N2020/00771/EIN)
532. Garantier till företag i resolution (Resolutionsreserven)	Riksgäldskontoret	200 000	0	0	Garanti UO 2 Lag 2015:1016 Förordning 2015:1034
533. Garantier till kreditinstitut (Stabilitetsfonden)	Riksgäldskontoret	750 000	0	0	Garanti UO 2 Lag 2015:1017 Förordning 2015:1035
534. Kreditgarantier för gröna investeringar	Riksgäldskontoret	10 000	0	0	Garanti UO 24 Förordning 2011:211 och 2021:524
Summa		1 528 000	271 981	59 794	

Källa: Egen sammanställning enligt metodavsnittet. UO = Utgiftsområde.

Tabell 3 Sammanställning av den statliga utlåning som identifierats i kartläggningen, miljoner kronor

	Utlåning	Beslutande myndighet	Utlåningsram	Lånefordran per den 31/12 2021	Lånelöften 2021	Reglering
535.	Statligt lån till researrangörer	Kammarkollegiet	679	111	0	Utlåning UO 24 Förordning 2011:211, 2021:57 och 2021:814
536.	Lån till nätföretag för att underlätta anslutning av förnybar elproduktion	Svenska kraftnät	700	161	223	Utlåning UO 21 Förordning 2015:213
537.	Lån till leverantörer av flygtrafik- tjänst vid icke statliga flygplatser	Trafikverket	164	164	0	Utlåning UO 22 Förordning 2011:211 Uppdrag att genomföra ett program med åter- betalningspliktiga lån till förmån för leverantörer av lokal flygtrafikledning inom Sverige (I2020/02256)
Summa			1 543	436	223	

Källa: Egen sammanställning enligt metodavsnitten.

Förfrågan om uppgifter

Nedan ges ett exempel på hur den förfrågan om utgifts- och brottsuppgifter som skickats till de beslutande myndigheterna och andra organisationer såg ut. Förfrågan bestod dels av ett följebrev, dels av ett kalkylark där de efterfrågade uppgifterna fylldes i. Om myndigheten eller organisationen också beslutade om statliga garantier eller utlåning bifogades ytterligare ett kalkylark med liknande information.

Förfrågan om uppgifter rörande statliga stöd till företag och andra juridiska personer (följebrevet)

Hej,

Vi skickar denna förfrågan med anledning av arbetet i utredningen om ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag och andra juridiska personer. Syftet med utredningen är att stärka skyddet för de statliga stödsystemen genom effektiva och ändamålsenliga bestämmelser för att motverka brott riktade mot dessa system och lagföra dem som begått brotten. Vi söker er hjälp med att bedöma vilka utgifter staten haft för de stöd ni hanterar, samt svar på ett antal frågor rörande återkrav av utbetalda stöd och brott mot stöden.

En del av vårt uppdrag är, enligt direktivet, att kartlägga statliga stöd till företag och andra juridiska personer och statens kostnader för stöden. Med statliga stöd avses, enligt direktivet, ekonomiska stöd som finansieras av staten och som efter ansökan betalas ut eller på annat sätt tillgodoses för företag, inklusive enskilda näringsidkare, eller andra juridiska personer, av en myndighet eller en organisation som av staten har fått uppgiften att besluta om stöd. Stöd som beslutas av kommuner och regioner ligger utanför vårt uppdrag. Med kost-

nader avser vi utgifter, inklusive skatteutgifter. Kartläggningen är avgränsad till stöd som kunde sökas under 2021, med undantag för stöd som utgår från EU-fonder som i stället utgår från år 2020.

Utifrån bl.a. regleringsbrev och information från er hemsida har vi identifierat ett antal stöd hos er som bedöms vara relevanta. Dessa listas i de bifogade Excelfilerna, vars syfte är att vara en fullständig förteckning över de statliga stöd ni beslutar om. För stöd som finansieras med anslag eller genom fond omfattar förfrågan elva uppgifter varav fem relaterar till utgifter och utestående åtaganden under det angivna budgetåret (huvudsakligen 2021, men i vissa fall 2020; detta framgår av kolumn J i Excelfilen för stöd som finansieras med anslag eller genom fond) och sex till återkrav och brott. De efterfrågade uppgifterna framgår i den enda av de bifogade Excelfilerna och beskrivs även i mer detalj nedan. Den andra Excelfilen rör de eventuella statliga garantier och/eller lån som er organisation hanterar. Denna skiljer sig något från den förra filen, men har ungefär samma struktur. Här har vissa uppgifter förifyllts utifrån uppgifterna i regeringens skrivelse Årsredovisning för staten (skr. 2021/22:101).

Om behov finns kan svar ges i annan form; kontakta oss i så fall gärna i förväg. Om ni anser att stöden bör delas upp på ett annat sätt än vi gjort, att stöd inte bör vara med eller saknas i kartläggningen eller att någon av de förifyllda uppgifterna inte stämmer (t.ex. förordning) får ni gärna korrigera i Excelfilerna.

Vi ser gärna att ni svarar senast den 21 februari. Kontakta oss om ni bedömer att detta inte är möjligt. De ifyllda Excelfilerna skickas per e-post till Andreas Vigren, som också svarar på eventuella frågor per e-post (andreas.vigren@regeringskansliet.se) eller telefon (08-405 85 59).

Tack på förhand för er hjälp, som är en viktig del i att få en så korrekt och fullständig kartläggning som möjligt av de statliga stöden.

Hälsningar,

Sven Johannisson (särskild utredare)

Christina Weiland (huvudsekreterare), Victor Frost och Andreas Vigren (sekreterare)

Ytterligare information

Med statliga stöd avses i våra direktiv ekonomiska stöd som finansieras av staten och som efter ansökan betalas ut eller på annat sätt tillgodoräknas företag, inklusive enskilda näringsidkare, eller andra juridiska personer, av en myndighet eller en organisation som av staten har fått uppgiften att besluta om stöd. Vi bedömer att de relevanta uppgifterna för statens kostnader för stöden innefattar dels de utgifter som belastat stödet under budgetåret, dels de utestående ekonomiska åtaganden som fanns för stödet vid budgetårets slut.

Med att stöden finansieras av staten avses att en utbetalning eller ett tillgodoräknande görs med medel från statens budget, inklusive medel som finansieras från EU-budgeten och medfinansiering, samt fonder i staten. Även statliga garantier och utlåning omfattas av utredningens uppdrag. Stöd som beslutas av kommuner, regioner eller EU omfattas inte. Stöd som betalas ut utan ansökan eller utan intresseanmälan omfattas inte heller. Utbetalningen eller tillgodoräknandet ska göras av en statlig myndighet eller en organisation som av staten har fått uppgiften att besluta om stöd (som inte är kommuner, regioner eller EU). Stöden ska huvudsakligen avse svenska mottagare och verksamhet i Sverige. Stöd som enbart går till stat, region eller kommun omfattas inte.

Med utgift (kolumn M, N och O) avses de utgifter som skett under budgetåret, inklusive årets eventuellt infriade åtaganden. Administrationskostnader bör inte inkluderas. Vi söker utgiften dels totalt för alla mottagare av stödet (kolumn M), dels för den del som gått till företag, enskild näringsidkare och annan juridisk person som inte är stat, region eller kommun (kolumn O). Offentligt ägda bolag, t.ex. kommunala bolag, bör i det här sammanhanget räknas som företag. För stöd där Sverige tar emot medel från EU-budgeten efterfrågar vi även uppgifter om hur stor del av stödets totala utgift som består av medfinansiering (kolumn N). Vi söker även hur stort belopp som budgeterats för stödet (kolumn L).

Utgifterna kan i vissa fall belasta flera anslagsposter. Om det förekommer ber vi er att komplettera kolumn C. Om möjligt skulle vi även vilja veta hur de totala utgifterna (kolumn M) fördelar sig mellan anslagsposter, t.ex. genom uppgift i kommentaren till stödet (kolumn Q).

Vissa stöd kan beslutas av flera myndigheter, t.ex. inom vissa EU-program. I dessa fall söker vi information endast om uppgifter som rör den del av stödet som er myndighets ansvarar för. En identisk förfrågan har gått ut, eller kommer gå ut, även till de andra myndigheterna.

Med utestående åtagande (kolumn P) avses åtaganden som ingåtts före eller under det aktuella budgetåret och som kvarstår per den 31 december. Det bör uteslutande handla om åtaganden gjorda genom ett beställnings-bemyndigande. Skulle utestående åtaganden finnas som är gjorda utan ett beställningsbemyndigande är vi intresserade av att få veta detta. De utestående åtagandena kan i vissa fall belasta flera anslagposter. Om det förekommer ber vi er att kommentera vilka poster det är eller komplettera med uppgiften i kolumn C.

Kartläggningen utgår huvudsakligen från stöd som kunde sökas under 2021. På grund av att flera EU-fonder såg en brytpunkt i programperioderna 2021 har vi, för att så långt som möjligt spegla utgifterna ett typår, valt att för de flesta EU-stöd använda utgifterna för år 2020, i stället för 2021. Det relevanta budgetåret framgår av kolumn J i Excelfilen som rör stöd som finansieras med anslag eller genom fond.

Uppgiften om den/de anslagspost(er) vi identifierat (kolumn C) är angiven som XX YY YYY ZZZ, där XX avser utgiftsområde, XX YY YYY anslag och ZZZ anslagspost.

Exempel på kalkylark för att fylla i efterfrågade uppgifter

A	B	C	D	E	F
Nummer	Stöd	Anslagspost	Organisation till vilken ansökan ska skickas	Beslutande organisation	Utbetalande organisation
1.	Forskning och innovation	22 01 002 004	Trafikverket	Trafikverket	Trafikverket
2.	Miljökompensation för godstransporter på järnväg	22 01 002 002	Trafikverket	Trafikverket	Trafikverket
3.	Miljökompensation för överflyttning av godstransporter från väg till sjöfart (Ekobonus)	20 01 017 002	Trafikverket	Trafikverket	Trafikverket
4.	Sjöfartsstöd	22 01 015 001	Trafikverket	Trafikverket	Trafikverket
5.	Skyltfonden	Fond	Trafikverket	Trafikverket	Trafikverket
6.	Statligt stöd för utbyggnad av publika laddstationer för snabbladdning av elfordon	21 01 005 003	Trafikverket	Trafikverket	Trafikverket
7.	Statsbidrag till enskild väghållning - Byggnadsbidrag	22 01 002 001	Trafikverket	Trafikverket	Trafikverket
8.	Statsbidrag till enskild väghållning - Driftbidrag	22 01 002 001	Trafikverket	Trafikverket	Trafikverket
9.	Bidrag till ideella organisationers arbete för att bidra till de transportpolitiska målen	22 01 001 012	Trafikverket	Trafikverket	Trafikverket

G	H	I	J	K	L	M
Lag	Förordning	Eventuell övrig reglering	Budgetår	Stöd där Sverige tar emot medel från EU- budgeten	Totalt budgeterat (tusentals kronor)	Totala utgifter (tusentals kronor)
	2 § 7		2021	Nej		
	2010:185					
	2018:675		2021	Nej		
	2018:1867		2021	Nej		
	2001:770		2021	Nej		
			2021	Nej		
	2020:577		2021	Nej		
	1989:891		2021	Nej		
	1989:891		2021	Nej		
			2021	Nej		

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Myndigheter och andra organisationer som fått förfrågan

- Affärsverket Svenska kraftnät
- Arbetsförmedlingen
- Arbetsmiljöverket
- Boverket
- Brottsförebyggande rådet
- Brottsoffermyndigheten
- Exportkreditnämnden
- Folkbildningsrådet
- Folke Bernadotteakademin
- Folkhälsomyndigheten
- Försvarsmakten
- Försäkringskassan
- Havs- och vattenmyndigheten
- Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering
- Institutet för språk och folkminnen
- Jämställdhetsmyndigheten
- Kammarkollegiet (inklusive Allmänna arvsfonden)
- Konkurrensverket
- Konstnärsnämnden
- Konsumentverket
- Kriminalvården
- Kronofogdemyndigheten
- Livsmedelsverket
- Länsstyrelsen i Blekinge län

- Länsstyrelsen i Dalarnas län
- Länsstyrelsen i Gotlands län
- Länsstyrelsen i Gävleborgs län
- Länsstyrelsen i Hallands län
- Länsstyrelsen i Jämtlands län
- Länsstyrelsen i Jönköpings län
- Länsstyrelsen i Kalmar län
- Länsstyrelsen i Kronobergs län
- Länsstyrelsen i Norrbottens län
- Länsstyrelsen i Skåne län
- Länsstyrelsen i Stockholms län
- Länsstyrelsen i Södermanlands län
- Länsstyrelsen i Uppsala län
- Länsstyrelsen i Värmlands län
- Länsstyrelsen i Västerbottens län
- Länsstyrelsen i Västernorrlands län
- Länsstyrelsen i Västmanlands län
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län
- Länsstyrelsen i Örebro län
- Länsstyrelsen i Östergötlands län
- Migrationsverket
- Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd
- Myndigheten för press, radio och tv
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Myndigheten för stöd till trossamfund
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
- Myndigheten för yrkeshögskolan

- Naturvårdsverket
- Nämnden för hemslöjdsfrågor
- Partibidragsnämnden
- Polismyndigheten
- Post- och telestyrelsen
- Riksantikvarieämbetet
- Riksarkivet
- Riksgäldskontoret
- Sveriges Riksidrottsförbund
- Rymdstyrelsen
- Rådet för Europeiska socialfonden
- Sametinget
- SISU Idrottsutbildarna
- Skatteverket
- Skogsstyrelsen
- Socialstyrelsen
- Specialpedagogiska skolmyndigheten
- Statens energimyndighet
- Statens försvarshistoriska museer
- Statens institutionsstyrelse
- Statens jordbruksverk
- Statens kulturråd
- Statens maritima och transporthistoriska museer
- Statens musikverk
- Statens skolverk
- Strålsäkerhetsmyndigheten
- Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)

- Stiftelsen Svenska filminstitutet
- Svenska institutet
- Svenska kyrkan
- Svenskt Friluftsliv
- Sveriges författarfond
- Taltidningsnämnden (Myndigheten för tillgängliga medier)
- Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket
- Tillväxtverket
- Trafikverket
- Universitets- och högskolerådet
- Verket för innovationssystem

Lista över stöd som ingått i analysen av riskfaktorer

Tabell 1 **Lista över stöd som ingått i analysen av riskfaktorer**

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation
Allmänna arvsfonden – Projektbidrag	Arvsfondsdelegationen
Bidrag för konstnärlig förnyelse (Kulturbryggan)	Konstnärsnämnden
Bidrag till försvarshistoriska museiverksamheter	Statens försvarshistoriska museer och Statens maritima och transporthistoriska museer
Bidrag till lokalhållande organisationer	Statens kulturråd
Driftsstöd (Presstödet)	Mediestödsnämnden vid Myndigheten för press, radio och tv
Ekonomiskt stöd till den som anordnar arbetsträning (Jobb- och utvecklingsgarantin)	Arbetsförmedlingen
Ekonomiskt stöd till den som anordnar arbetsträning (Jobbgarantin för ungdomar)	Arbetsförmedlingen
Elbusspremie	Statens energimyndighet
Energiskattebefrielse för biodrivmedel utanför reduktionsplikten	Skatteverket
Energiskattebefrielse för elförbrukning vid bandrift	Skatteverket
Energiskattebefrielse på bränsle för inrikes sjöfart	Skatteverket
Energiskattebefrielse för biobränsle m.m. för uppvärmning	Skatteverket
Ersättning för höga sjuklönekostnader	Försäkringskassan
Ersättning till minkföretag efter Jordbruksverkets beslut om förbud mot parning	Statens jordbruksverk
Ersättningar för ekologisk produktion och omställning till ekologisk produktion (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation
Europeiska socialfonden 2012–2020, inklusive Fead, sysselsättningsinitiativet för unga som Easi	Rådet för Europeiska socialfonden
Extratjänster	Arbetsförmedlingen
Finansiering av kommunikationsarbete i Sverige	Styrelsen för internationellt utvecklings-samarbete (Sida)
Folkbildningsanslag RF–SISU distrikt	SISU Idrottsutbildarna
Fonden för inre säkerhet 2014–2020	Polismyndigheten
Forskning och innovation	Trafikverket
Forskningsfinansiering Vinnova	Verket för innovationssystem
Främjandemedel till arbetsmarknadens parter	Arbetsförmedlingen
Förgröningsstöd (Europeiska garantifonden för jordbruket 2014–2023)	Statens jordbruksverk
Gårdsstöd (Europeiska garantifonden för jordbruket 2014–2023)	Statens jordbruksverk
Introduktionsjobb	Arbetsförmedlingen
Kompensationsstöd (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna
Kompensationsstöd till idrottsföreningar och specialidrottsförbund	Sveriges Riksidrottsförbund
Lönebidrag för trygghet i anställning	Arbetsförmedlingen
Miljöersättning för betesmarker och slåtter-ängar (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Länsstyrelserna
Miljöersättning för hotade husdjursraser (Landsbygdsprogrammet 2014–2022)	Statens jordbruksverk
Mindre barngrupper i förskolan	Statens skolverk
Nationella regionalfondsprogrammet (Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020)	Tillväxtverket
Nedsatt energiskatt på el i vissa kommuner	Skatteverket
Nedsatt energiskatt på el inom industrin	Skatteverket
Nedsatt energiskatt på el inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna	Skatteverket
Nedsatt koldioxidskatt för diesel till arbetsmaskiner och fartyg inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna	Skatteverket
Nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning eller utveckling	Skatteverket
Nystartsjobb	Arbetsförmedlingen
Nötkreatursstöd (Europeiska garantifonden för jordbruket 2014–2023)	Statens jordbruksverk

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation
Omställningsstöd	Skatteverket
Omsättningsstöd till enskilda näringsidkare	Länsstyrelserna i Dalarna, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västernorrland, Västerbotten och Östergötland
Organisationsbidrag för att främja viltvården	Naturvårdsverket
Organisationsbidrag till allmänna samlingslokaler	Boverket
Organisationsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Organisationsbidrag till trossamfund	Myndigheten för stöd till trossamfund
Produktionsstöd till kulturtidskrifter	Statens kulturråd
Produktionsstöd till läromedelsproducenter	Specialpedagogiska skolmyndigheten
Programmet Övre Norrland (Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020)	Tillväxtverket
Projekt inom asyl-, migrations- och integrationsfonden (AMIF 2014–2020)	Migrationsverket
Projekt- och verksamhetsbidrag nationella minoriteters kultur	Statens kulturråd
Projektbidrag för främjande av hemslöjd	Nämnden för hemslöjdsfrågor
Projektbidrag med syfte att förbättra smittskydd och djurhälsa	Statens jordbruksverk
Projektbidrag till fria musikaktörer	Statens kulturråd
Projektstöd till samisk kultur och idrott	Sametinget
Regional exportsamverkan	Tillväxtverket
Regional nedsättning av arbetsgivaravgifter	Skatteverket
Regionalt transportbidrag	Tillväxtverket
Sjöfartsstöd	Trafikverket
Startstöd för hållbara vattenbruksföretag (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Länsstyrelserna
Statlig kreditgaranti för lån för bostadsbyggande	Boverket
Statligt investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande	Länsstyrelserna
Statligt lån till researrangörer	Kammarkollegiet
Statligt stöd för att anordna och tillhandahålla bostäder för äldre personer	Länsstyrelserna
Statligt stöd för att säkerställa tillgång till ambulansflygtransporter under utbrott av sjukdomen covid-19	Socialstyrelsen
Statligt stöd för kulturevenemang som har ställts in eller skjutits upp med anledning av spridningen av sjukdomen covid-19	Statens kulturråd

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation
Statligt stöd för utbyggnad av bredbandsinfrastruktur	Post- och telestyrelsen
Statligt stöd för utbyggnad av publika laddstationer för snabbladdning av elfordon	Trafikverket
Statligt stöd för vissa planerade evenemang som inte kunnat genomföras med anledning av begränsningar som beslutats för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (Evenemangsstöd)	Skatteverket
Statligt stöd för yrkeshögskoleutbildning, inkl. främjande av studerandes inflytande och stöd för utbildningar till trafikflygare	Myndigheten för yrkeshögskolan
Statligt stöd när vissa lokalhyresgäster fått rabatt på hyran	Länsstyrelserna i Dalarna, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västernorrland, Västerbotten och Östergötland
Statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt	Länsstyrelserna
Statligt stöd till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer	Partibidragsnämnden
Statsbidrag för att minska och motverka segregation	Delegationen mot segregation
Statsbidrag för beställning av nyskriven svensk dramatik (Dramatikerstöd)	Sveriges författarfond
Statsbidrag för elev- och föräldraorganisationer	Statens skolverk
Statsbidrag för fortbildning av förskollärare	Statens skolverk
Statsbidrag för hjälp med läxor eller annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid	Statens skolverk
Statsbidrag för höjda löner till lärare och förskollärare	Statens skolverk
Statsbidrag för insatser som bidrar till att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre personer	Socialstyrelsen
Statsbidrag för insatser till stöd för de nationella minoritetsspråken	Institutet för språk och folkminnen
Statsbidrag för kostnader som avser personlig skyddsutrustning för personliga assistenter till följd av sjukdomen covid-19	Försäkringskassan
Statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling (Likvärdig skola)	Statens skolverk
Statsbidrag till enskild väghållning – Driftbidrag	Trafikverket
Statsbidrag till folkhögskolor – Verksamhetsbidrag	Folkbildningsrådet

Stöd	Beslutande myndighet eller organisation
Statsbidrag till friluftsförbund	Svenskt Friluftsliv
Statsbidrag till ideella organisationer inom kulturmiljöområdet	Riksantikvarieämbetet
Statsbidrag till ideella organisationer inom området för psykisk hälsa och suicidprevention	Folkhälsomyndigheten
Statsbidrag till jämställdhetsprojekt	Jämställdhetsmyndigheten
Statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare (Karriärtjänster)	Statens skolverk
Statsbidrag till studieförbund – Verksamhetsbidrag	Folkbildningsrådet
Statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området	Socialstyrelsen
Stöd för investeringar inom fiske (Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020)	Statens jordbruksverk
Stöd för lokal journalistik (Mediestöd)	Mediestödsnämnden vid Myndigheten för press, radio och tv
Stöd för slakterier och vilthanteringsanläggningar – Stöd för liten produktion	Livsmedelsverket
Stöd till biografer för intäktsbortfall med anledning av covid-19	Svenska filminstitutet
Stöd till civilsamhället för arbete inom fred och säkerhet	Folke Bernadotteakademin
Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps område	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Stöd till främjande av rennäringen	Sametinget
Stöd till lansering av svensk långfilm	Svenska filminstitutet
Stöd till lokala klimatinvesteringar (Klimatklivet)	Naturvårdsverket
Stöd till verksamhet för avhoppare	Polismyndigheten
Stöd vid korttidsarbete	Tillväxtverket
Särskilda behov i kulturlivet	Statens kulturråd

Källa: Egen sammanställning.

Statens offentliga utredningar 2024

Kronologisk förteckning

1. Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier. Ju.
2. Ett samordnat vaccinationsarbete – för effektivare hantering av kommande vacciner. Del 1 och 2. S.
3. Ett starkt judiskt liv för framtida generationer. Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034. Ku.
4. Inskränkningarna i upphovsrätten. Ju.
5. Förbättrad ordning och säkerhet vid förvar. Ju.
6. Steg mot stärkt kapacitet. Fi.
7. Ett säkrare och mer tillgängligt fastighetsregister. Ju.
8. Livsmedelsberedskap för en ny tid. LI.
9. Utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning – långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen. U.
10. Preskription av avlägsnandebeslut och vissa frågor om återreseförbud. Ju.
11. Rätt frågor på regeringens bord – en ändamålsenlig regeringsprövning på miljöområdet. KN.
12. Mål och mening med integration. A.
13. En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer. Ju.
14. Arbetslivskriminalitet – myndighets-samverkan, en gemensam tipsfunktion, lärdomar från Belgien och gränsöverskridande arbete. A.
15. Nya regler för arbetskraftsinvandring m.m. Ju.
16. Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna. U.
17. Skolor mot brott. U.
18. Nya regler om cybersäkerhet. Fö.
19. En ny beredskapssektor – för ökad försörjningsberedskap. KN.
20. Maskinellt värde för vissa industribyggnader – ett undantag från fastighetsskatt. Fi.
21. Ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld. A.
22. En ny organisation för förvaltning av EU-medel. Fi.
23. En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas. S.
24. Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag. Fi.

Statens offentliga utredningar 2024

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

- Mål och mening med integration. [12]
- Arbetslivskriminalitet – myndighets-samverkan, en gemensam tipsfunktion, lärdomar från Belgien och gränsöver-skridande arbete. [14]
- Ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld. [21]

Finansdepartementet

- Steg mot stärkt kapacitet. [6]
- Maskinellt värde för vissa industribyggnader – ett undantag från fastighetsskatt. [20]
- En ny organisation för förvaltning av EU-medel [22]
- Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag. [24]

Försvarsdepartementet

- Nya regler om cybersäkerhet. [18]

Justitiedepartementet

- Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier. [1]
- Inskränkningarna i upphovsrätten. [4]
- Förbättrad ordning och säkerhet vid förvar. [5]
- Ett säkrare och mer tillgängligt fastighetsregister. [7]
- Preskription av avlägsnandebeslut och vissa frågor om återreseförbud. [10]
- En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer. [13]
- Nya regler för arbetskraftsinvandring m.m. [15]

Klimat- och näringslivsdepartementet

- Rätt frågor på regeringens bord – en ändamålsenlig regeringsprövning på miljöområdet. [11]
- En ny beredskapssektor – för ökad försörjningsberedskap. [19]

Kulturdepartementet

- Ett starkt judiskt liv för framtida generationer. Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034. [3]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

- Livsmedelsberedskap för en ny tid. [8]

Socialdepartementet

- Ett samordnat vaccinationsarbete – för effektivare hantering av kommande vacciner. Del 1 och 2. [2]
- En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas. [23]

Utbildningsdepartementet

- Utvecklat samarbete för verksamhets-förlagd utbildning – långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen. [9]
- Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna. [16]
- Skolor mot brott. [17]